



3 1761 08122603 7




Purchased for the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
from the
KATHLEEN MADILL BEQUEST

30000

250.06

260: 50 = 8

150: 50 = 3



Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

-Rita

A

„SZEPESMEGYEI TÖRTÉNELMI TÁRSULAT”

MILLENNIUMI KIADVÁNYAI.

A VÁLASZTMÁNY MEGBÍZÁSÁBÓL SZERKESZTI

D^R. DEMKÓ KÁLMÁN,

TÁRSULATI TITKÁR.



III. KÖTET.

Hradszky József: A szepesi „Tíz-láncások széke” vagy a „Kisvármegye” története.

LÖCSE.

A „SZEPESMEGYEI TÖRTÉNELMI TÁRSULAT” KIADÁSA.

1895.

A

SZEPESI „TÍZ-LÁNDÁSOK SZÉKE“

VAGY

A „KISVÁRMEGYE“

TÖRTÉNETE.

ÍRTA

HRADSKY JÓZSEF,

SZEPES-EGYHÁZMEGYEI KANONOK, HÁJ-SZENT-LŐRINCZI
CZ. PRÉPOST.



III. KÖTET.

LÖCSE.

NYOMATOIT REISS J. T. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1895.

RA
3
TORONTO

DB

7

S

K

I.

A Kisvármegye eredete, helységei, földje, lakossága, közjogi helyzete és politikai története.

A magyaroknak e hazába beköltözésekor honfoglaló Árpádunk figyelme a Szepességre is kiterjedt. Akkor lépett be vidékünk, s vele a hajdani *Kisvármegye* területe is, a történelmi korba.

Béla király névtelen jegyzőjének előadása szerint: »Borsot, Böngyér fiát erős haddal kiküldték a lengyelek földje felé, hogy az ország határszéleit tekintse meg egész a *Tátra hegyéig* és alkalmas helyen építsen várat az ország őrizete végett«, majd: »meghódolták a föld minden lakosait a Kőröstől a Zagyva vízéig és a *Szepes-erdőig*«.

Az utóbbi szavak világosan mondják, hogy a mai Szepes-vármegye területére úgynevezett *első foglaltó magyarok* telepedtek le.

Ennek a fölfogásnak ellene szólni látszik a Névtelen jegyzőnek amaz elbészélése, mely szerint Bors a *Bódva vize mellett* várat épített, melyet a lakosok *Borsodnak* neveztek el, s azután a *Tátra hegyein át* visszatért Árpád vezérhez. De ez lehetetlen, mert a Tátra hegyei a Bódva vizétől messze éjszaknyugat felé, tehát Árpád akkori táborhelyétől, Szerencstől ellenkező irányban vannak. Egyébként is Borsod vára nagyon is az ország belsejében fekszik, s a Bódva

elzárt völgyét és a Lengyelországból hazánkba vezető utakat egyáltalában semmiféle könnyen járható út sem köti össze: tehát a vezér Borsodot alkalmas határpontul alig választhatta. Csak egy esetben lett volna igazolt Borsnak eljárása: ha a Névtelen jegyző a Bódva felső völgyében levő Szepesi vidékének erdőségeit nevezi Szepes-erdőnek. De akkor is át kellett azon kelnie a magyar hadnak, hogy a Tátra hegyéig jusson, vagy hogy az akkori hegyrajzi ismeretek szerint talán a Tátrához számított Érczhegységen át az alföldre visszatérhessen. A Névtelen jegyzőnek sok tévedését mutatták már ki, de a honfoglalásról szóló előadásának pontosságát kétségbe vonni alig lehet. Ha tehát itt is hitelesnek fogadjuk el, akkor a Bors alapította határerősséget, melytől a Tátra hegyein át tért vissza Árpádhoz, *csak a mai Szepesség területén* kereshetjük.

A magyarok letelepedéséről írt kitűnő tanulmány hazánk nyugati határaitól szólva, azt mondja: »Sasvárral szemben fekszik *Strázsa*, oldalvást az erdélyi Küküllőre emlékeztető *Kukló* és *Székelyfalva*, mind nyomai annak, hogy itt határ volt, melyre különös gondot fordítottak.«*) Szepesnek is igen régi idők óta van *Strázsa*, mely legrégebb okleveleinkben »*Ezvr*, *Eör*, *Ovr*« nevek alatt fordul elő, s ma *Nagy-Őr* (tótul *Stražka*, németül *Nehre*) nevet visel; lakóit az okíratok »*speculatores*«-nek, szemlélőknek, magyarán méltán határőröknek nevezik; a Szepességen is találunk Küküllőre emlékeztető *Kuklót* a Hernád folyó mentén levő *Kluknó*-ban és Székelyfalvát az 1200 körül fölmerült *Zeck-* (Szék-)ben, melyet ma *Szlatvin*-nak hívunk; magát Szepest is azonosíthatnók az Erdély keleti határán levő *Szepesi-Szent-György* kezdő nevé-

*) Pauler Gyula „Századok“ 1877. 491.

vel; s mindebből összeegyeztetés útján Szepest az erdélyi székelységhez hasonló határőrvidékké tehetnék. Ami nem is lenne egészen képtelen állítás, mikor a krónikás szavai szerint éppen ilyen telep alapításával megbízva nyomult előre Bors vezér a Tátráig.

Sajnos, az idők viharai a magyarok itt lakása első századainak minden emlékét elpusztították. A XIII. század közepét megelőzőtt korról csak sejtenuink lehet egyet-mást. Nagyobbára csak a kedvező valószínűség vezeti okoskodásunkat.

Kísértjük meg ezen a nyomon a *Kisvármegyének eredetét* vázolni.

A Bódva-völgyén éjszak felé nyomuló magyar hadak, áthatolva a szomolnoki hegyeken, talán a mai uhornai hágón, a Gölnicz-völgye mentén éppen ott értek a Hernád-völgyébe, a hol (Margitfalvánál) nyugat felé kiszélesedve, alkalmassá válik a vidék további átkutatására. Onnét a Hernád vize mellett nyugatnak, azután pedig a primfalvi hegyszoroson át éjszakknak fordulva, a helyenként földművelő- és pásztor-életet élő, gyér lakossággal népesített dombos területet elfoglalták a Hernád és Poprád folyók mentén, egészen Nagy-Őr vidékéig. Ezt a határpontot megerősítve, az elfoglalt terület megvédelmezésére visszamaradt hadak a baromtenyésztésre igen alkalmas vidéken letelepedtek. A Kisvármegyének sajátos *katonai* szervezetéből kifolyt *kiváltságos közjogi állása*, melyet *IV. Béla* királynak 1243-ban kelt szabadságlevele szerint »*ab antiquo*« régóta bírt, jogosulttá teszi a föltevést, hogy e terület helységei voltak *Szepesnek első magyar határőrtelpei*. Támogatja ezt a föltevést az is, hogy a Kisvármegye törzshelységei a két fővölgyet elválasztó dombvidéken vannak, melyen ma is keresztül vezet-

nek a Poprád- és Hernád-völgyét összekötő, s az Eperjesről Szepes-Váralján és Lőcsén át Liptó felé vezető országútnak; innét egyaránt uralkodhattak az őrtelpek mindkét völgy fölött. E helységek ősi régiségét még az is valószínűnek mutatja, hogy neveik nagyobbára személynevekhez függesztett »-falva« végződésűek: Ábrahámfalva, Bethlenfalva, Édusfalva, Filefalva stb., mintha csak őrzézer alapítóik neveit viselnék.

E telepek életének *első századairól*, az adatok teljes hiánya miatt, *semmit* sem mondhatni. Az egész Szepesség akkori történetéből is csak azt tudjuk, hogy 1120-ban a szepesi vár már állott, mert a későbbi oklevelek Boris herceget, II. István királyunk mostoha-testvérét, abban az évben a vár grófjával említik. Ezen kívül még néhány jelentéktelen adat maradt reánk a vár egy-két grófjáról és kapitányáról. Csak a XIII. század közepén derül némi világosság Szepesre, s benne a Kisvármegyére is.

Az 1241-edik évnek véres eseményei a Szepesre is romlást hoztak. A tatárok Liegnicz városa mellett megtörve a lengyelek hadát, a Dunajecz és Poprád folyók völgyeibe nyomultak, s megsemmisítették harmadfél század szorgalmas munkájának gyümölcseit. A Szepesség lakóinak a még érintetlen rengeteg erdők, vagy a megerősíthető magas hegytetők nyújtottak biztos menedéket. A virágzásnak alig indult telepeket a Poprád és Hernád egész völgye mentén elpusztították a vad hordák, melyeknek kivonulása után itt is elülről kellett kezdeni a honalapítás nagy munkáját.

A tatárjárás elmúltán Szepesben a Kisvármegye területén jelenik meg *legelőszőr* a király rendező hatalma. IV. Béla *már 1243-ban* megerősíti a szepesi

nemesek régi kiváltságait, hogy mind hűségben, mind számra nézve minél inkább gyarapodhassanak. Régi hivatásukhoz képeest a hadállítást és — az ősrégi közvélemény szerint — a harczban a király személyének testörökül védelmezését tevé egyedüli kötelességükké. A telepések arra visszatértek előbbi tűzhe-lyeikhez, s új szállásokat, pusztákat és helységeket alapítottak.

Kezdetben azt a területet, melyen e kiváltságos nemesek laktak, egyszerűen *Szék*-nek hívták. De már IV. Béla király idejében, a mint egy 1394. évi okiratból tudjuk, ama terület neve »*Sedes X. Lanceatorum*« X Lándsások Széke volt. Későbbben ez az elnevezés a királyok különféle okleveleiben hivatalos név gyanánt fordult elő. Zsigmond királynak 1418. évi amaz oklevelében, melyben Nemessánt a Székből kikebelezni és a Nagyvármegyéhez csatolni rendeli, már határozottan a »*X Lanceatorum*« X Lándsások megjelölés szerepel. II. Ulászlónak 1511-ben kelt, s a lándsás nemesek szabadságait megerősítő oklevele ezt a kifejezést használja: »*Universitas Nobilium decem Lanceatorum nuncupata de Terra Scepus*« (Szepes földjén tíz lándsásoknak nevezett nemesek egyeteme). A *X Lanceatorum* név egészen a Nagyvármegyével történt egyesülésig dívott. Az 1802. évi X. törvényczikk czíme is ez: »*De Sede Superiori Nobilium Decem Lanceatorum cum Comitatu Scepusiensi unienda*« (A tíz lándsás nemesek felső székének Szepes-vármegyével egyesítéséről). Ezen kívül a »*Parvus Comitatus*« Kisvármegye nevet is használták, de leggyakrabban a »*Sedes Superior Nobilium*« a Nemesek Felső Széke, vagy röviden »*Sedes Superior*« Felső Szék elnevezést.

Hogy eredetileg, vagy abban az időben, mikor

IV. Béla a X Lándsások nagy szabadságlevelét kiadta, mely *telepítvények*, avagy *helységek* tartoztak a Kisvármegyéhez, nem sikerült kikutatnom. E terület történetére nézve fölötte hátrányos, hogy az 1243. évi szabadságlevelben a Széknek sem alkotó helységei, sem nemes családjai nincsenek megnevezve.

A legrégebb nyom, a mely a Kisvármegyé helységei felől tájékoztat, *1280-ból* való. E szerint akkoron a Székhez tartozott *Bethlenfalva*, *Csontfalva*, *Miklósfalva* és *Lökfalva*. Ebben az okiratban még *Primfalva* is előfordúl, de az újabb kutatások egyetlen egy későbbi okmányt sem fődöztek föl, mely azt bizonyítaná, hogy Primfalva egykoron a X Lándsások területéhez tartozott volna.

A *Réthi*, másként *Zalusan*, ma *Nemessán* helység határának vitás darabjáért folytatott pör íratai szerint *1394-ben* a következő helységek tartoztak a Kisvármegyé hatósága alá: *Chenik* (*Hvojník*?) *Petrócz*, *Chantafalva* (ma *Csontfalva*), *Pikfalva*, *Ábrahámfalva*, *Gahánfalva* (ma *Gánócz*) és *Tobraföld* (?). Ugyanczek az íratok azt mondják, hogy *Nemessán* már 1255-ben a X Lándsásoké vala, de ezt a helységet Zsigmond királynak 1418-ban kelt parancsára a Szék kötelékéből kivették. *Nemessán* eredetileg bizonyos *Réthy Márton* birtoka volt, a ki a helységet sok évvel Zsigmond kora előtt a Kisvármegyébe kebelezette.

A X Lándsások területének eddig ismeretes legrégebb helység-jegyzéke csak *1620. évi* május hó 6-áig terjed vissza. E hivatalos névsor szerint akkoron a Kisvármegyéhez tartozott: *Ábrahámfalva*, *Bethlenfalva*, *Édusfalu*, *Czeuguorv*, *Czenczicze*, *Filicz*, *Gánócz*, *Komarócz* *Huorkával*, *Hozelec*, *Lerkócz*, *Machalócz*, *Miklósfalva*, *Kisócz*, *Pikócz* és *Szent-András*. Ugyan-

ezek a helységek fordúlnak elő az 1653. évi adójegyzékben is, avval a különbséggel, hogy ez *Édesfalva* helyett *Hadusfalvát* ír. Harminczhét évvel későbbben a Széknek felső helyről elrendelt és Szlavkay Márton szepesi kanonok, s toporczi Görgey János kezeivel 1690. évi szeptember hó 28-dikán végrehajtott összeírásában már csak ezek a helységek fordúlnak elő: *Lökfalva*, *Ábrahámfalva*, *Pikfalva*, *Szent-András Huorkával* és *Komarócz* házzal, *Kisfalva*, *Miklósfalva*, *Filicz* és *Gánfalva*, s *Hozelecz* fele. A két utóbbi helység felől a Szék már 1663. október 13-dikán panaszolja a Nagyvármegye főispánjának, hogy már igen sok helységet elszakítottak a X Lándsások területétől és valamenynyit a Nagyvármegyéhez csatolták, s hogy: »ime napjainkban is Hozeleczet és Gánfalvát, ellenkezésünk és tiltakozásunk daczára bűnösen elvették és teljesen a vármegyébe kebelezték«.

Bél Mátyás adatai szerint 1723-ban a Kisvármegyében a következő 14 helység volt: *Ábrahámfalva*, előbb az Abrahamovszky-család birtoka, 1723-ban a Teőke-, Nemessányi- és Záborszky-családoké; *Lökfalva* (*Levkócz*), igen kicsiny helység, a Görgey-családé; *Pikfalva*, a Görgey-, Mauksch- és Záborszky-családok birtoka; *Csontfalva*, a Horváth-, Gecsek-, Vitális- és Záborszky-családoké; *Mahalfalva*; *Komarócz*, csak egy ház, a Sváby-családé; *Horka* a Budaházy-család birtoka; *Szent-András*; *Kisfalva*, a Görgey-családé; *Hozelecz*, csak fele, másik fele a Nagyvármegye második járásához tartozott; éppen úgy *Gánfalva* egyik fele is, másik fele pedig az Okolicsányi-család birtoka; *Filicz*, a Teőke- és Okolicsányi-családoké; *Bethlenfalva*, előbb a Thurzó-családé, 1723-ban a Faigel és Görgey-családok birtoka; végre *Hadusfalva*.

Az 1744. és az 1749. évi adójegyzékekben ugyanazok a helységek vannak felsorolva, a melyek az 1690-ediki összeírásban.

Az 1772. évi becselő-jegyzékben *Huorka Komarócs* nélkül van megemlítve, a többi helység pedig úgy, mint az 1723-adiki névsorban.

Végre az 1797. évi adójegyzék, mely mindenik helység nemes családjainak neve mellett azt is kimutatja, hogy mindenik család mekkora összeget ajánlott föl az egyetemes nemesi fölkelés czéljaira, a Szék helységeinek 1723-adiki névjegyzékéhez sorolja még *Curia Tybe*-t, mint »Dominium terrestre«-t földesúri közbirtokot és *Mecsedalfavát*, Mattyasovszky László özvegyének birtokát is. Azon kívül *Huorka* és *Komarócs* helységeket egynek mondja.

A régi történeti és földrajzi könyvek a Kisvármegye helységeinek számát rendszeren 14-re teszik. De ezt a számot csak a Kisvármegye legutólsó kiterjedéséül lehet elfogadni. A korábbi időkben a Széket jóval több, s közöttük néhány igen jelentős helység alkotta. Azokon a helységeken kívül, a melyeket az 1620. évi hivatalos jegyzék felsorol, a Kisvármegyéhez tartozott még: *Gánfalva* egészen, *Grancs*, *Csepánfalva*, *Leszkovján*, *Markusfalva*, *Hozelcz* egészen, *Dolyán*, *Koncsán*, *Petrócz*, *Polyanócz*, *Korotnok* és — a mint már tudjuk — *Nemessán* is. Valahányszor alkalma nyílt, a Kisvármegye mindannyiszor vissza követelte ezeket az idő jártán elszakított helységeket. Erre a hadi és adóügyek nyújtottak gyakran alkalmat. A Nagyvármegye mindig, s különösen a személyes fölkelések idején, tíz lovast kívánt a Kisvármegyétől. Ez rendre megtagadta a kívánság teljesí-

tését és kiváltságaira hivatkozva, azt vitatta, hogy tényleges birtokai után, s főképpen az ősi jogszokás szerint, csak nyolcz lovast köteles kiállítani és a táborba küldeni. De mindannyiszor késznek nyilatkozott tíz embert adni, ha az elvett helységeket vissza-kebelezik területébe. Ugyanilyen egyezkedések fordultak elő az adózás körül is. A Nagyvármegye mindig azt kívánta, hogy a Szék nyolczadrészét fizesse annak az összegnek, melyet a Nagyvármegye a közszükségletek fődözésére a vármegyei házi pénztárba évente beszolgáltat. A Kisvármegye ez adókulcs ellen állandóan a hadi ügyekben elfoglalt álláspontján maradt. Az utolsó Rákóczy-féle fölkelést követő elnyomatás után a Szék még egyszer megkísérté a tőle elszakított helységek visszakebelezésének kérdését napirendre vetni. De ügynökétől, Szent-Iványitól, ki egyebek között a visszakebelezés ügyének felső helyütt szorgalmazásával is meg volt bízva, 1728. márczius 9-iki kelettel ezt a választ nyerte: »... az szakadott helységeknek reincorporatiója (visszakebelezése) nem mostanra való, Istentül, s üdőtül kell várni az iránt a Nemes Vármegyének«. Ez az ügy azután e század elején, a Kisvármegyének a Nagyba olvasztásakor, végképpen tárgytalanná vált.

Ha Szepes-vármegye földképére egy-két pillantást vetünk és a Kisvármegye hajdani községeinek helyrajzát szemügyre vesszük, szinte bizonyosnak tűnik föl, hogy a legrégebb időkben is a Székhez tartozott helységek nem esetlegesen épültek ama *fő-útvonalak mellé*, a melyek ősidők óta igen jelentős hadi utak valának. Nevezetesen a Poprádról Csütörtökhelyre vivő út jobb oldalán voltak, illetőleg vannak: Gánfalva (Gánócz), Filefalva, Kisfalu (Kisócz), Miklósfalva, Bethlenfalva,

Szent-András fele és Horka; bal oldalán pedig Hozelec, Horanszke és Szent-András másik fele; a kés-márk-ménhárd-csütörtökhelyi út mellett: Lökfalva, Ábrahámfalva, Pikfalva, Csontfalva és Mahalfalva; a Csütörtökhelyről Iglóra vezető út mellett: Mecsedelfalva és Hadusfalva; az Iglóról a szepesi vár felé vivő út mellett: Leszkovján, Markusfalva és Csépánfalva; a szepesi vártól a Ruda (ma Branyiszko) hegységen át Sáros-vármegyébe vezető út mellett: Grancs, Petrócz, Korotnok és Polyánka (Polyanócz); s végre a szepesi vártól Lócsére vivő út mellett: Nemessán, Koncsán és Dolyán. Már ez az elhelyezkedés is azt bizonyítja, hogy ezeknek a telepeknek valamennyi lakója *harczos* volt, a mi egyúttal azt is jelenti, hogy *nemesek* valának. És a X Lándsások egykori helységeit a szláv lakosság ma is »*Zemanské dediny*«-nek, nemes falvaknak hívja. Evvel a közfelfogással szemben történetíróink a Lándsások közjogi helyzetéről sokáig más nézetet vallottak. Az egyik azt mondja róluk, hogy »*altiores vel proceres jobagiones castri Scepusiensis*« a szepesi vár jobbágyainak előbbkelői, vagy elúljároi voltak. A másik szerint: »A szepesi lándsások ke-rülete IV. Béla király 1243. évi kiváltság-levelével veszi kezdetét. Ezzel a szepesi előkelőbb várjobbágyok adómentességet, bíraskodási függetlenséget nyernek, saját ispánjok választására jogosíttatnak és az ország nemesei rangjára emeltetnek«. A harmadik pedig a »*filii jobbagionum*« jobbágyfiak alsóbb rendű néposztályával azonosítja őket. Mindezekkel egészen ellentétes a mi véleményünk. IV. Béla 1243-adi oklevelét, melyet a Lándsások részére adott, nem lehet *kiváltság-levelnek* nevezni, mert *régi jogokat* erősít meg: »*Quod nos universis Nobilibus de Scepus, ean-*

dem, quam *ab antiquo habuerunt, conservare* (és nem donare) volentes *libertatem* (és nem exemptionem)...« (Hogy mi a szepesi *összes nemeseknek* ugyanazt a szabadságát, — és nem kiváltságát, — melyet *ősidő óta bírtak*, megtartani — és nem ajándékozni — akarván...) Ha ez a kifejezés még nem mutatna kétségtelen régi nemességre, annak minden jellemző tulajdonságával, emez: »item per fora et portas eiusdem Scepus nullum tributum *ipsi Nobiles et sui jobbagiones* persolvant« (továbbá *azok a nemesek és jobbágyaik* Szepesnek vásárjain és határvánjain semmiféle adót se fizessenek), minden kétséget eloszlathat, mert arra, hogy a »filii jobbagionum« jobbágyfiak néposztályához tartozóknak még jobbágyaik is lettek volna, esetet nem ismerünk.

Azok a helységek, melyek hajdan a X Lándsások Székéhez tartoztak, mind Szepes-vármegye mai területén voltak, de egymástól nagyon szétszórva. Közölök négy, névszerint Polyánka (Polyanócz), Korotnok, Grancs és Petrócz, a *Ruda* (ma *Branyiszko*) *hegység nyugati lábánál*, *Szepes-vár közelében* feküdt. Három lándsás község, névszerint: Nemessán, Koncsán és Dolyán, a *szepesi vár és Lócse között* levő területen helyezkedett el. Másik három: Csépánfalva, Markusfalva és Leszkovján, a *Hernád folyó balpartján, Iglótól keletre*, három pedig: Hadusfalva, Mecsedelfalva és Bethlenfalva, *Iglótól éjszaknyugatra* volt. Végre tizenhárom, névszerint: Lökfalva, Ábrahámfalva, Pikfalva, Csontfalva, Mahalfalva, Szent-András, Horanszke, Hozelec, Horka, Miklósfalva, Kisfalu (Kisócz), Gánfalva (Gánócz) és Filefalva, a *Lócse-lublói hegycsoport délnyugati völgyeiben* feküdt. Tehát a Kisvármegye *teste nem volt összefüggő terület*; helységei részint a Nagyvármegye községei, részint pedig a szászok városai közé valának

beékelve. A ki határait a földképen megjelölni akarná, majdnem mindenik helységének körületét külön kellene kikerekítenie.

A Kisvármegye földjének *domborzati és vízrajzi viszonyai* meglehetősen egyszerűek. Területén sem magas emelkedések, sem jelentős vizek nincsenek. De nyugati, miklósfalvi darabja vízrajzi nevezetesség. A poprád-felkai vasúti állomástól délnyugat felé, alig egy óra járásnyira, Gánfalva (Gánócz) határában a völgy fölé mintegy 60 méternyire emelkedő dombhát *európai vízválasztó*. Éjszaknyugati oldaláról, a X Lándsások Székének Hozelec, Lökfalva, Ábrahámfalva és Pikfalva helységeiből a patakok a Poprád folyóba, s evvel a Visztulába, illetőleg a *Keleti-tengerbe* sietnek, délkeleti oldaláról pedig, Kisfalu (Kisócz), Miklósfalva, Szent-András és Mahalfalva helységekből a vizek a Hernádba, s evvel a Dunába, illetőleg a *Fekete-tengerbe* folynak.

Ugyanennek a vidéknek érdekes nevezetességei még az *ásványvizek* is. Filefalva, Kisócz és Szent-András helységek szénsavas-égyvényes forrásai kisebb jelentőségűek, de Gánócz meszes-kénes vize nagyhírű. Ez mint gyógyító fürdő is századok óta ismeretes. Már igen régi okiratok »Thermae«-nek, hővíznek említik, s Werner György sárosi várkapitány és kamaragróf »Hypomnematium de admirandis Hungariae aquis« (Észrevételek Magyarország csodálatos vizeiről, Bazel, 1549.) című könyvében nagyon földícséri. Eredeti forrása a mostani fürdőhely közepén volt. 1877. évi április 3-án attól dél felé, mintegy 20 méternyire a tulajdonos ártézi kútat kezdett fúrtni, de ez a munka két év és két hó után 1879 októberében önkéntelenül befejeződött, mert a fúró 182 méter mélységben eltört,

s benszorúlt darabját tizenegy hétig tartott fáradozással sem sikerült kivenni. Most a fűrt kútból bőségesen ömlő vizet használják a fürdő céljaira. Mai tulajdonosa Korponay Ágoston, Szepes-vármegye nyugalmazott alispánja.

Fölötte érdekes volna a Kisvármegye *legelső telepeseinek*, vagy legalább a tatárjárás után visszakerült *lakóinak számát* tudnunk. De sajnos, erről kútforrásaink semmiféle, még csak hozzávetésre alkalmas adatot sem szolgáltatnak. Ezt a kérdést egészen a XVI. század utolsó tizedéig sötét homály fedi. Az *1587 utáni évekből* reánk maradt adójegyzékek már vetnek ugyan némi derengést erre az igen jelentős körülményre, de teljes világosságot azok sem nyújtanak. Adataikból nem lehet a tényleges lakosság számát megállapítani, mert csak az illető évnek adófizető egyéneit sorolják föl, holott a családokban az adófizetőkön kívül bizonyosan még nők, gyermekek, munkaképtelen aggok és cselédség is voltak. Az egész lakosság összeírása a Szék fönmaradt tizenkilencz jegyzőkönyvének egyikében sem fordul elő.

Igen érdekes kimutatás maradt fön az *1693. évi* december hó 28.—30. napjain végrehajtott általános gazdasági összeírásról. Sajnos, ez is hiányos, mert a nemes családok tagjainak számát nem tünteti föl. Ide illő része ez:

Sorszám	A helység neve	Gazda	Gazda- asz- szony	Fiú-	Leány-	Szolgá	Szolgfő	Összesen
				gyermek				
1.	Mahalfalva, jobbágyok . .	12	12	—	2	—	1	27
2.	Csonfalva, zsellérek . . .	10	11	—	2	1	—	24
3.	Hadusfalva »	5	5	—	—	—	1	11
4.	Bethlenfalva »	31	33	3	8	2	2	79
5.	Miklósfalva »	8	8	—	—	—	—	16
6.	Gánóc »	12	12	—	2	4	1	31
7.	Filicz »	27	27	2	2	4	2	64
8.	Hozelec »	8	8	—	—	—	—	16
9.	Kissóc »	16	18	2	6	—	—	42
10.	Szent-András »	8	9	1	3	2	—	23
11.	Horka »	5	6	—	—	—	—	11
12.	Komaróc »	—	—	—	—	—	—	—
13.	Ábrahámfalva »	12	12	1	2	6	4	37
14.	Pikfalva »	11	10	2	3	5	1	32
15.	Levkóc »	14	14	—	—	2	—	30
	Összesen .	179	185	11	30	26	12	413
	Nem-nemesek, a kiknek ne- mes hitvesök van	20	18	3	6	4	4	55
	Nemesek, a kiknek nincse- nek jobbágyaik	42	43	3	8	24	15	135
	Főösszeg .	241	246	17	44	54	31	633

Ebből a kimutatásból világosan látni, hogy a XVII. század végén már sok nem-nemes rendű lakott a Lándsások helységeiben, s hogy éppen ez ok miatt már akkor föltűnően dívott a külön rendűek összeházasodása. Másfelől azt a sajnálatos körülményt is mutatja e jegyzék, hogy akkoron a nemes családok néhányára már elszegényedésnek indult, mert jobbágyait is elveszítette.

A Szék összes lakosságának számára nézve kénytelenek vagyunk — bővebbek híján — azokkal az adatokkal megelégedni, a melyeket a szepesi prépostságnak két egyházvizsgáló jegyzőkönyvében található. A Kis-

vármegyében e vizsgálatok egyikét 1700-ban maga a prépost, másikat pedig 1712-ben helyettese, Loviszko-
vicz István szepesi kanonok végezte. E két eredeti
okíratnak a lakosság számára vonatkozó adatai — a
legújabb egyházi és világi hivatalos adatokkal egybe-
vetve — a következők:

Sorszám	A helység neve	1700		1712		1894			Az 1892. évi helységnév- tár szerint	
		róm. kath.	ág. ev.	róm. kath.	ág. ev.	róm. kath.	ág. ev.	lzt.	a házak száma	terület katasz- teri h.
1.	Abrahámfalva . . .	—	—	70	48	131	5	14	23	987
2.	Bethlenfalva . . .	166	78	95	52	399	8	40	68	1760
3.	Csontfalva	60	7	50	7	55	—	—	12	352
4.	Filefalva	—	—	104	205	156	73	—	33	824
5.	Gánfalva (Gánócz) .	—	—	90	220	207	86	—	30	536
6.	Hozelec	88	10	—	—	62	81	4	22	699
7.	Lökfalva	52	17	49	4	39	7	—	5	418
8.	Mahalfalva	82	22	60	15	160	—	31	34	628
9.	Pikfalva	21	55	27	30	42	15	—	9	169
10.	Szent-András . . .	194	69	256	50	86	—	2	12	748
	Összesen	663	258	801	631	1337	275	91	248	7121
11.	Hadusfalva	88	10	—	—	127	4	—	28	392
12.	Matyasócz puszta .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13.	Mecsedelfalva puszta	—	—	—	—	40	—	17	—	—
14.	Horka	—	—	—	—	52	—	—	7	—
15.	Komarócz puszta .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16.	Horanszke puszta .	—	—	—	—	21	—	—	—	—
17.	Kisócz	—	—	—	—	126	6	4	28	601
18.	Miklósfalva	—	—	—	—	64	5	—	8	300
	Összesen	88	10	—	—	430	15	21	71	1293
	Főösszeg	751	268	801	631	1767	290	112	319	8414

Schwartner Márton 1811-ben megjelent statisztika II. kötetének 196. lapján azt írja, hogy a Kisvármegye 14 helységében, a Nagyvármegyével egyesülést (1802.) megelőző időben, összesen csak 2600 ember lakott.

Ez a kevés adat is azt mutatja, hogy a Kiszvármegye helységei valószínűen kezdettől fogva *csekély népességűek* valának. Ezt a föltevést valamennyi régi adó- és hadijegyzék támogatja, mert mind csak néhány birtokos családot sorol föl egy-egy helységben. Némelyik lánzsás telepet pedig, például Komaróc pusztát, vagy Horka helységet, csak egy-két házból állónak mondanak az okíratok.

A Szék jegyzőkönyvei, s a szepesi káptalan országos levéltárának régi íratai a Kiszvármegye valamennyi *birtokos családjának* emlékét megőrizték. Közölök a szerepvivőket és a vagyonosabbakat a politikai és jogi tisztviselőknak a Függelék II. száma alatt közölt névjegyzékében, s a Függelék IV. száma alatt levő adójegyzékekben mind felsoroljuk. De itt külön kiemeljük a *legrégibb földbirtokosokat*, a kik többnyire egyenes leszármazói valának az első foglaló magyaroknak. Ilyen nevezetes földesúr volt:

Aczél Balázs, Hysffalván (Kisfalván, Kisóczon), 1551-ben. — Aratz János, Édusfalván (Hadusfalván), 1511-ben.

Bartus Katalin, özvegy, Kunczlai markusfalvi birtokos leánya, Csepánfalván és Gánfalván (Gánóczon), 1351-ben. — Bed János, Hysfalván, 1413-ban. — Bencsik Lázár és Mátyás, Szent-Andráson, 1517-ben és 1520-ban. — Bencsik Mátyás de Szent-András, Szent-Andráson, 1526-ban. — Bethlenfalvi Péter, Bethlenfalván, 1325-ben. — Bethlenfalvi fiai: János és Péter, Miklósfalván. — Both Márton, Miklósfalván, 1494-ben. — Both Mátyás, Simon és Tamás, Miklósfalván és Mahalfalván 1521-ben. — Both Miklós, Miklósfalván 1383-ban.

Crige János, Csontfalván, 1485-ben. — Csorba

András, Kisóczon és Miklósfalván, 1514-ben. — Czeupa Bálint, Mahalfalván, 1485-ben.

Egyed és Hensch, 10 hold művelt földet vesznek Csontfalván, 1349-ben. — Édes Miklós, azután özvegye Dorottya, Bethlen- és Tronfalván (Bethlenfalván), 1415-ben. — Édesfalvi Szaniszló, Szent-Andráson, 1551-ben.

Fodor László, Gánfalván, 1551-ben. — Folkus, Folk fia, Csantán (Csontfalván), 1323-ban. — Fülöp, Jakab fia, Ábrahámfalván, 1394-ben. — Fyle, Filefalván, 1526-ban.

Gahán Erzsébet, Csontfalván, 1349-ben. — Gallicus Péter, a szepesi és lublói várak al-várnagya, megszerzi Édusfalvát 1329-ben. — Göbel György, Bethlenfalván, 1493-ban. — Gréb Tamás, Filefalván, 1469-ben. — György, Salamon, Miklós és Thees (Tódor?) fiai, Lökfalván, 1280-ban.

Haman János, Zeuzelchen (Hozeleczen), 1505-ben. — Helmes András, Hysfalván, 1399-ben.

Kálnay György, Csontfalván, 1551-ben. — Kálnay Miklós, Édusfalván, 1508-ban. — Kerestyán, File fia, Filefalván, 1315-ben. — Kokos György, Genchfalván (Gánfalván, Gánóczon), 1470-ben. — Korithyányi Miklós, Komárfalván (Komarócz pusztán), 1551-ben. — Kováchy Balázs, Pikfalván. — Körtvélyesi Gáspár, Bethlen- és Tronfalván, 1415-ben. — Kurtha Gáspár, Csontfalván, 1551-ben.

Lázár Menyhért, Szent-Andráson, 1551-ben. — Lewffalvi Simon, Farkasfalván, 1551-ben.

Machal, Segfried fia, Mahalfalván, 1345-ben. — Miklós, comes (ispán), Henrik fia, Miklósfalván, 1280-ban. — Miklós, János fia, Pikfalván, 1394-ben. — Miklós, László fia, Csontfalván, 1394-ben. — Miklós, Menard fia, Gánfalván, 1394-ben.

Orros Mátyás, Csontfalván, 1551-ben.

Péter és Miklós, Hangh fiai, Csepánfalván és Komarócson, 1345-ben. — Péter, Gerard fia, Csontfalván, 1394-ben. — Pikfalvi, Mahalfalva környékén, 1286-ban. — Pikfalvi János, Miklós és Péter, Pikfalván, 1379-ben. — Pikfalvi Benedek, Pikfalván, 1456-ban.

Rufus és András, Bethlen fiai, Bethlenfalván, 1280-ban.

Szaka Mihály, Ábrahámfalván, 1419-ben. — Scen-tes, Csontfalván, 1280-ban. — Scheptinger (vagy Spe-tinger) Péter, Gánfalván. 1551-ben. — Schipkó András de Almás, Gánfalván, 1524-ben. — Stellák János, Hysfalván, 1503-ban. — Stellák Gergely, Hysfalván, 1514-ben. — Stestal János, Hysfalván, 1503-ban. — Szent-Andrássy Lázár, Mátyás és Szaniszló, Kisfalván, 1526-ban. — Szepesi György de Kisfalva, Ábrahámfalván, 1473-ban.

Tatár András, Bethlenfalván, 1448-ban. — Tatár Miklós, János fia, Bethlenfalván, 1413—1422. — Thompa Tamás, Mahalfalván, 1551-ben. — Thurzó Elek és György, Bethlenfalván, 1520-ban. — Thurzó Zsigmond, székesfejevári prépost, Bethlen- és Tronfalván, 1503-ban. — Tibaházi Tiba, Hadusfalva környékén, 1307-ben. — Tonch de Bethlenfalva, András fia, Bethlenfalván, 1342-ben. — Tylmanus, Jakab fia, Pikfalván, 1394-ben.

Vargócz Kristóf megszerzi Csorba Andrástól Kis-és Miklósfalvát, 1514-ben, bír Svábócson, 1496-ban. — Veres, Kisfalván, 1470-ben. — Veslói Rikolf, Lökfalván, 1306-ban. — Vörös Miklós, Levkfalván (Lökfalván), 1369-ben. — Werres Antal, Hysfalván, 1551-ben.

Zemerchen Kristóf, Gánfalván és Horanszke pusz-

tán, 1510-ben. — Zolnoki Balázs, Édesfálván (Hadusfálván), 1441-ben.

A mint ebből a rövid névsorból is látni, a XIII.—XV. században a Kisvármegye birtokosai *túlnyomóan magyarok* valának. Ugyanezt mutatják a Függelékben közölt adójegyzékek és tiszti névsorok is. A német és szláv nevű birtokosok sem voltak idegenek, hanem beházasodott szomszédos társnemeseik ivadékai; anyai ágon azok is magyarok, azoknak ereiben is az első foglalású ősök vére csörgedezett. Azért határozottan mondhatni, hogy a Kisvármegye régi lakossága, a valószínűen tótajkú cselédséget leszámítva, *tösgyökeres magyar* volt. Hogy az időjárástán 14 kis helysége (köztök néhány pusztára) leolvadt Kisvármegyében ma már nem találni magyarokat, az egészen természetes. A Széknek legutóbbi területe szláv és német lakossággal volt, s van ma is körülvéve. A szomszédokkal összeházasodás, kivándorlás, idegenek beköltözése, s más kedvezőtlen körülmények miatt a nemességnek, s egyúttal magyarságnak egyébként is kicsiny száma a XVI. században már 90—80 családra olvadt le. A Nagyvármegyével egyesülés, de kivált e század közepe óta a birtokviszonyok, a Szék nemességére nézve még hátrányosabbakká váltak. Sajnálatos következtül a Kisvármegye magyarsága mindinkább pusztult, a megtelepedés óta leviharzott ezer év betöltésekor pedig már régen letűnt a történelem színpadáról. Helyét a szomszédos községek német és tót lakóinak ivadékai foglalák el.

De *kilencz és fél századon át* emberül megállotta helyét Bors vezér maroknyi magyarsága. Mindenkoron buzgón teljesítette *kötelességeit*, melyeket királyai eléje szabtak, s igazságosan élt *jogaival*, melyeket önfeláldozó hűsége jutalmául nyert vala.

E kötelességek és jogok alapját *IV. Béla* királyunk vetette meg *1243. évi június hó 26-odikán kelt oklevelével*, melylyel a X Lándsások nemességének ősrégi kiváltságait megújította és megerősítette. Azt a *nagy szabadságlevelét* későbbi királyaink, névszerint I. Károly 1314-ben, Mária 1351-ben, II. Ulászló 1511-ben, I. Ferdinánd, s még többen, ismételve megerősítették. A Függetlenség I. száma alatt közölt nevezetes okirat lényeges tartalma ez: »Rendeljük, hogy egyikük se tartozzék semmiféle gyűjtést (collecta), vagy adót fizetni, hacsak az nem általános az összes alsóbb és más rendű nemesekre nézve. Ugyanezek a nemesek és jobbágyaik a Szepesség vásárain és határvámjain semmiféle vámot se fizessenek. Hadjáratunkba, zászlónk alá 4-en 4-en, kiknek 8 ekényi szántóföldjük van, egy jól tegezverzett harczost tartoznak küldeni. A szepesi főispán se fölöttük, se jobbágyaik fölött nem ítéltet más, mint lopás-, pénz- és tizedügyekben; az egymásközt felmerülő kisebb ügyek elintézésére maguk választhatják bírónak azt, akit akarnak. Ha a párbaj szüksége merülne föl körükben, azt csak személyes jelenlétünk előtt lehet elhatározni. A szepesi főispán erőszakosan nem szállhat meg náluk. Ha valaki egyenes örökös nélkül hal el, összes ingó és ingatlan vagyonát az öröklő, aki esetleg megmaradt leányát, vagy özvegyét nőül veszi, de az illető átveszi az örökhagyó összes volt kötelezettségeit. Ha kétes esetekben valakinek esküvel kell bizonyítania, vagy magát igazolnia, azt 7 eskütárssal kell tennie és 40 denárnál többet nem fizet. Ha valakit valamely tett miatt elítélnek, az a bírságot a terület nemesének szokása szerint fizesse«.

E kiváltságok szerint a X Lándsásoknak jelentős önkormányzati jogaik voltak, melyek túlnyo-

móan az *igazságszolgáltatásra* vonatkoztak. Ama jogok némelyike, például a pördöntő párviadalra vonatkozó, akkoron rendkívüli megkülönböztetés vala. De mert a Szék *politikai ügyekben igen korán Szepes-vármegye főispánja alá került*, azért a politikai életben semmi szerephez sem jutott. Ennek a körülménynek tulajdoníthatni, hogy a Kisvármegye múltjáról aránylag igen keveset tudunk. A mit *politikai történetéről* kutatnom sikerült, a következőkben adom elő:

A XIII. századnak a tatárjárást követő évtizedeiben a Lándsásokat bizonyosan az elhelyezkedés, meg a szervezkedés foglalta el, mert a közdolgokban részvételöknek semmi nyoma sincsen. Valószínű, hogy IV. László királynak 1278 előtt, 1285-ben kétszer, 1288-ban, s későbbben még egyszer, valamint III. Andrásnak 1290-ben, 1293-ban, 1294-ben és 1287-ben a Szepes-ségen mulatásakor a kíséretet a Lándsásoknak, mint a király hadi testőreinek küldöttsége is szaporítá, de ezt akkori okírataink világosan nem mondják. Éppen úgy csak föltennünk szabad, hogy harczoaik a XIV. század elején a Róbert Károly és Trencsényi Máté között folyt harcokat a király oldalán végig küzdötték. Talán annak jutalmául nyerték I. Károlytól kiváltságaik új megerősítését. Az is valószínű, hogy I. Károlynak 1314-ben, I. Lajosnak 1352-ben, Mária királynőnek 1392-ben és Zsigmondnak 1397-ben 1399-ben, 1404-ben, 1406-ban, 1410-ben, 1412-ben, 1421-ben, 1422-ben, 1423-ban, s 1424-ben Szepesben tartózkodásakor legalább az udvar ünnepegeiben részt vettek, de határozott adatok hiánya miatt ez csak hiedelem lehet. Biztos történeti nyomok csak a XV. század elején merülnek föl, és pedig a legelső szinte humoros árnyalattal.

1400-ban a Kisvármegye vízimalmokat kívánt építtetni, s azért a Poprád folyót Szepes-Teplicz mellett a Hernádba akarta átvezetni. Ebből nagy vita, sőt végre valóságos háború támadt a Lándsások, s az úgynevezett felső városok (Poprád, Felka, Sztrázsa, Szepes-Szombat és Matheócz) és Késmárk lakói között. A felső városok és Késmárk elszántan védelmezték »ósi vizöket« a kedves tervökért erőszakosan föllépő Lándsások ellen. A csetepaték hónapokon át folytak, de azután a dolgot abban hagyták és a régi állapot megmaradt. Érdekes, hogy a Szék sajtáságos eszméje négy és fél század múltán újra életre kelt. Az 1860-as években a »Zipser Bote (Szepesi Hirnök)« című lőcsei hetilap tartalmaz cikket a Poprád folyónak a Hernáddal egyesítéséről, hogy az utóbbi folyó Kassa, illetőleg a Nagy-Alföld felé tutajozhatóvá legyen.

Midőn Giskra először kivonult Magyarországból, alvezére Axamith Szepesben maradt és Giskra szétbocsátott zsoldosaiból 5000 főnyi hordát toborzott össze. Ez a szedett-vedett népség »Spolok bratrikov, Bratri, Fratricelli, Brüder« (Testvérek szövete, Testvérek) névvel zsarolva és rabolva kalandozá be Szepest és Liptót. V. László király, pártja tanácsára, Giskrát vissza híván hazánkba, 1455 novemberében fölszólította, hogy Axamithot, ki akkor Késmárkot elfoglalta, s a város környékét nyugtalanította, fékezze meg. E végett Giskra a csütörtökhelyi templom körül földsáncokat hányatott, s a helységet megerősítette, hogy magát a késmárki rablók ellen megvédelmezze. Azután 1456-ban július 20-ikától szeptember 8-ikáig ostromolta Késmárk városát, melyben a »Bratri-«k bar-tosi Brcal vezérlete alatt kétségbeesetten védekeztek. Ekkor a Kisvármegyének ama helységei, melyek a

Csütörtökhelyről Késmárk felé vezető országút mellett voltak, név szerint: Mahalfalva, Csontfalva, Ábrahámfalva és Pikfalva, rendkívül sokat szenvedtek Giskra katonáitól, kik Csütörtökhelyről Késmárk alá és vissza vonúltak. A pénz- és takarmány-sarczolás napirenden volt, s azon kívül igen sok kegyetlenkedés is történt.

Ez után húzamos idő tölt le a nélkül, hogy a Lándsások életében közérdekű jelentős események fordultak volna elő. Ugy látszik, hogy I. Mátyás uralkodása, a nagy mohácsi vész és a török hódítások nem érintették őket. Legalább nincs nyoma, hogy akkor a közdolgokban részt vettek volna. Arra sincs adat, hogy a Szapolyay-féle politikai, vagy a későbbi vallási mozgalmakban szerepeltek-e, vagy sem. Csak Bethlen Gábor fölkelése idején léptek ki a közcselekvés terére. Bethlennek, akkor már Magyarország és Erdély fejedelmének ama fölhívására, melylyel a nemesség személyes fölkelését rendelte el és meghagyta, hogy a fölkelők őt Pozsonyba kövessék: a Szék Bethlen pártjára állott, s a Szent-Andráson 1619. évi október hó 14-én tartott egyetemes gyűlésében elhatározta, hogy 10 lovasnak két havi eltartására rögtön pénzt gyűjt. Lovasokúl kijelölték Máriássy Györgyöt 4 lóval, Soldos Mihályt 2 lóval. Csepcsényi Istvánt 2 lóval és Korithányi Keresztélyt szintén 2 lóval. Mindenik lovas számára — mert mindenik lóval egy-egy ember ment, a ki egyúttal hadi szolgálatot is teljesített, — havonta 6 forintot útaltak ki. Két év múlva, 1621 ápril 27-én, a Szék Szent-Andráson újra egyetemes gyűlést tartott. Ebben fölolvasták Bethlen Gábor »Magyarország választott királya és Erdély fejedelme« hitvé sének, Zsuzsannának hadgyűjtő parancsát, melyet Erdély-

ből férjének távolléte alatt intézett a rendekhez, s elhatározták, hogy az alispán 8 lovassal annak idejében Lőcsén a hadvizsgálaton jelenjék meg. A költségeket a Kisvármegye viseli, s ha szükséges, a meddig Szepesben maradnak, havonta fejenként 4 forintot, a vármegye határain túl pedig havonta 6 forintot kapnak. A Bethlen-féle mozgalom lecsillapítására akkortájt közbevetett igyekvések eredménytelenek maradtak; a háború tovább folyt, s a fölkelés ügyei a Kisvármegyében újra tárgyalás alá kerültek. Az alispán a Széknek 1626 szeptember 25-ödikén Szent-Andráson tartott közgyűlését arról értesítette, hogy a megelőző napon Lőcsén a Nagyvármegye gyűlésén a fejedelem levelét fölolvasták, melylyel újra személyes fölkelést rendel el, de a Nagyvármegye erre határozott végzést nem hozott, hanem Sárosba és Gömörbe követeket küldött, megtudni, hogy mit szándékoznak tenni ebben az ügyben a szomszéd vármegyék? Bethlen érdekéért a Szék 1626 október 2-ikán Szent-Andráson ismét közgyűlést tartott, melyen mindenik nemesnek pénzbírság terhe alatt meg kellett jelennie, hogy a kérdéses ügyben — a személyes fölkelés felől — érettebben és végleges végzést lehessen hozni. A Nagyvármegyének közvetlenül Bethlenhez intézett fölfolyamodására a vármegye a személyes fölkelés alól fölmentést nyert ugyan, de avval a föltétellel, hogy a táborba élelmi szereket szállítson. A vármegye 1626 október 24-edikén 6000 kenyeret szavazott meg. Az élelmi szereket átadó biztosul Horváth-Jakosovics Mátyást küldötték ki, s 75 forint tiszteletdíjat útaltak ki számára. Ehhez a X Lándsások Széke 1626 október 27-edikén hozzájárult, s arányos részvételét 8 forintban állapította meg és ki is fizette. Ugyanabban az évben december

28-ikán Bethlen a pozsonyi békekötést Lőcsén elfogadván, a Lándsások áldozatai is megszűntek.

II. Rákóczy Györgynek 1656-ban kezdődött háborújában a Szék szintén részt vőn. De az nem hozott reá olyan hátrányos következéseket, mint az 1678-ban keletkezett Thököly-féle mozgalom. A Lándsások túlnyomó többsége Thököly pártjára állott. E miatt a szepesi kamara igen sok nemesnek birtokát zár alá vetette, a mi sok családnak teljes romlását okozta, s a helységeket szegényes falvakká süllyesztette. A Faigel-, Roskoványi-, Fejér-, Zádor- és más lándsás-családok egészen tönkre jutottak, sokan pedig végképpen kivándoroltak. Az I. Lipót idejében folyt megtorló politikát élesen jellemzi a következő adat: a Kisvármegyének 1683. évi október hó 1-én Mahalfalván tartott közgyűlésében mindenek előtt Spankau Páris kassai császári parancsnokló tábornoknak 1683. márcz. 30-án kelt rendeletét olvasták föl, melynek 2. pontjában szigorúan megparancsolja, hogy a lázadók feleségeit útasítani kell, akárhol is legyenek férjeik, hogy hitvesi kötelességüket teljesítve, haladéktalanul férjeikhez utazzanak. Ilyen és hasonló intézkedések néptelenítették el a Lándsások helységeit.

De azért II. Rákóczy Ferencz fölkelésében is élénk részt vett a Kisvármegye. Dolha mellett a fejedelem orosz jobbágyaival 1703. június 7-én vívott ütközet után Csáky Mihály, Szepes akkori főispánja, seregével a szepesi várba vonult vissza. Egyszerre váratlanul megjelentek Rákóczy csapatai a vár alatt. A főispán vitézül védekezett a segítségül bevont császári labanczokkal Rákóczy kuruczainak vezére, Görgey János ellen; de végre 1703 augusztus 20-adikán a vár emezek hatalmába került. Akkor Csáky Mihály is Rákóczyhoz csatlako-

zott, s későbbben sógorának, Bercsényi Miklósnak ajánlására a fejedelem tábornokává lőn. Az 1703. augusztus 20-dikától 1710. júl. 13-ikáig letelt idő alatt, míg a szepesi vár Rákóczy birtokában volt, a X Lándzsások Széke ismételten részt vett Rákóczy hadjárataiban. Nem sokkal a vár megszerzése után, Berthóthy Ferencz, a kuruczok kerületi kapitánya, a vármegye nemességét személyes fölkelésre hívta föl. A Szék eleintén vonakodott, de későbbben a körülmények nyomása alatt elhatározta az 1703. december 20-ikán Horkán tartott egyetemes gyűlésében, hogy 8 lovast ad, s azonkívül a vár szükségleteire zabot is. Mindenik nemesnek egy-egy pozsonyi mérővel, s mindenik zsellérnek egy-egy negyedrészes mérővel kellett az ajánlathoz járúlnia. Még későbbi közgyűlésében, melyet a vár lábainál tartott meg, kijelenté a Szék, hogy »pro moderna dumtaxat Bloquad arcis Scepusiensis, sine ulla consequentia in posterum trahenda« a Szepesi vár legújabb ostromának ideje alatt, minden további következtetések nélkül, megfelel a parancsnok követeléseinek. A megajánlott 8 lovast elküldötte a vár alá a seregbe, a kikért későbbben a Nagyvármegye, mert őket ott három hétig eltartotta, kárpótlásul nagy mennyiségű szénát, zabot, kenyeret, húst és sört követelt. A Szék váltáságul 24 pozsonyi mérő zabot, 3 szekér szénát, 1 hordó letánfalvi sört és 1 ökröt adott. Egyúttal arról is intézkedett, hogy ezeket a czikkeket rögtön hordják be a várba. De időközben a 8 lovast a főtáborba menesztették, ott pedig hiányosan fölfegyverzeteknek találták, s haza küldötték. Helyettök a Szék 1704. február 12-dikén a következő 8 lovast küldötte a vár alatti sereghez: Klosz Jánost, Sariszky Andrást, Kálna Pétert, Szenkó Györgyöt, Verbovszky Pált, Horváth Lászlót,

Szabó Jánost és Német Jánost. Havi díjul fejenként 4 forintot, a vármegye területén kívülre pedig 5 forintot szavazott meg számukra. Későbbben, 1704. márczius 11-dikén a díj havi 6 forintra emelkedett, s a 8 lovasnál is több fegyverest kellett adniok. A vármegyét a kurucz parancsnokok számtalanszor fölszólították, hogy Eperjesre új harczosokat küldjön. A Nagyvármegye 200 embert szándékozott Rákóczy segítségére kiállítani. Arra a X Lándsások Széke 1704. jún. 18-dikán elhatározta, hogy ha a Nagyvármegye 200 gyalogost küld, a Szék arány szerint 5 embert ad a gyalogsághoz és szükség esetére még 6 embert készen tart. Az öt gyalogost útasították, hogy 1704. június 29-dikén Lőcsén jelentkezzenek. Rákóczynak 1704. december 21-dikén kelt, személyes fölkelést elrendelő parancsára a Szék 1705. január 5-dikén ismét 8 lovast adott, s mindeniknek havi 6 forint díjat útalni ki. Lovasokúl kijelölték: Kerekessy Pált, Hádbavny Zsigmondot, Szenkó Jánost, Kálna Pált, Klosz Jánost, Verbovszky Jánost, Kiss Istvánt és Szenkó Zsigmondot, a kiknek 1705. január 10-dikén Lőcsére kellett menniök. Rákóczy evvel nem elégedett meg, s a személyes fölkelést sürgette. A Szék 1705. február 5-dikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlésén engedelmessékedett a fejedelem kívánságának. A következő vasárnap tartották meg Mahalfalván a hadvizsgálatot, melyen Csáky Mihály is jelen volt. A szemle eredménye az lón, hogy a nemesek közzől 30 lovast és 13 gyalogost alkalmasnak, 11 embert pedig alkalmatlannak találtak. 1706-ban idősebb Szentiványi Ádám volt a szepesi vár parancsnoka és kislelvi Gombos János a várórség kapitánya. Ebben az évben sok panasz emelkedett a Lándsások ellen, hogy a táborból a parancsnok enge-

delme nélkül haza jártak. A Szék 1706 szeptember hó 2-odikán megkereste Rákóczy kerületi parancsnokát, Berthóthyt, hogy azt a rendetlenkedést szüntesse meg. Arra maga Rákóczy parancsot adott ki, mely szerint Mercz Györgyöt, Nemessányi Ádámot és Paulikovics Jánost fejenként 100 forint bírsággal büntette meg, mert a vizsolyi táborból útlevél nélkül eltávoztak. Egyébként a hasonló szabálytalanságok megszüntetése végett Rákóczy a vármegyékhez, mihez tartás végett, az úgynevezett »Regulamentum Suae Serenitatis Principis« (A fejedelem ő fenségének szabályzata) rendeletet intézte, melyet a Széknek 1707. évi február 1-sőjén Mahalfalván tartott közgyűlésében, a mint az illető jegyzőkönyv mondja: »... cum debito honoris cultu perlectum« a tartozó tisztelet nyilvánításával olvastak föl. Rákóczy hívei 1709-ben, a bányavárosi hadjárat balsorsa után, Sáros-Patakon összegyűlekeztek, s tanácskozás közben Bezerédy ezredest és vőjét árulás miatt fölnégyelték. Oda vitték akkoron káposztafalvi Aczél Ivánt is, ki egyideig a szepesi vár parancsnoka volt, kapitányával kisfalvi Gombossal és a vár gondnokával szepesváraljai Lehóczky Imrével együtt. Ezeket avval vádolták, hogy Starhemberget, a ki foglyuk volt, a várból lebocsátkozni, s elszökni engedték. Patakról Eperjesre börtönbe hurczolták őket. Azután balra fordult a fölkelés sorsa. Hanyatlása idejében az volt a Kisvármegye utolsó szereplése, hogy azt az 57 gyalogost és 24 dragonyost, a kikkel 1710-ben Schulz császári kapitány a szepesi káptalant megszállotta, élelmeznie és takarmánnyal ellátnia kellett.

1711-től, a szatmári békekötéstől, egészen 1741-ig ismét eseménytelenül folyt a Lándsások élete. Az utóbbi évben, midőn Mária Terézia mindenfelől ellenségekkel

környezve, védelemért nemzetünkhöz fordúlt, a Kisvármegyének sajátságos módon sikerült a véradótól pénzváltással megmenekülnie. Midőn az egyetemes fölkelést, melyet Mária Terézia 1741. október 17-edikén elrendelt, az ugyanaz évi november 9-én Bethlenfalván tartott közgyűlésben kihirdették, s mikor a Nagyvármegye december 14-edikén a »generalis expeditionis pedestris et equestris ordinis militiae« a gyalogos és lovas rendű katonaság egyetemes kiküldetésének ügye felől már intézkedett: akkor jelentette be a Kisvármegye alispánja az 1741 december 16-odikán Bethlenfalván tartott közgyűlésnek, hogy a Nagyvármegyével az említett december 14-ediki ülésen »in redemptionem modernae praetensae personalis expeditionis 500 florenos per Sedem X Lanceatorum deponendos« az újabban kívánt személyes kiküldetésnek a X Lándsások Széke által fizetendő 500 forinttal megváltása felől kiegyezett. A Szék ezt az egyezséget elfogadta, s rögtön kinevezte a bizottságot annak a tervnek kidolgozására, a mely szerint a kérdéses 500 forintot kivetí és behajtja. De midőn Mária Terézia 1744-ben a nemzetet fegyverre szólította föl, s a Nagyvármegye elhatározta, hogy a nemesek »viritim et personaliter in conformitate Art. XXXXVI. Anni 1681« együttesen és személyesen az 1681. évi XXXXVI. törvény-cikk szerint készen legyenek az első fölhívásra táborba szállani, a X Lándsások Széke kimondotta, hogy 6 lovast fogad föl, kik Mahalfalván fognak állomásozni. Ezeknek mindenike 7 krajczárt kapott naponta, s lova számára szénát és zabot, meg hetenként három zsup szalmát természetben.

Ettől az időtől, vagyis 1744-től, egészen 1780-ig a Kisvármegyében általános érdekű esemény nem tör-

tént. II. József korlátlan uralkodása alatt (1780—1790.) a Lándsások a Nagyvármegye hatósága alá voltak rendelve. 1790 után a Szék ismét önállóvá lón, de eseménytelen életet élt egészen 1802-ig, a mely évben a Nagyvármegyével egyesült.

Belső szervezetét, s ennek változásait és működését, szóval műveltségtörténetét a következő lapokon fogom vázolni.

II.

A Kisvármegye közigazgatása: közgyűlései, hivatalos nyelve, czimere és zászlója, s tisztviselői.



X Lándsások Székének a kor viszonyaihoz képpent mindenkor *teljesen kifejlődött közigazgatása* vala.

A területén lakó *mindenik birtokos nemesnek joga* volt a közgyűlésekben résztvennie. Sőt kezdettől fogva igen sokáig a nemes urak *hitvesei is* látogathatták a gyűléseket. Csak az 1731. évi október hó 24-dikén Bethlenfalván tartott egyetemes közgyűlés mondotta ki, hogy attól kezdve a gyűléseken nők nem lehetnek jelen, sőt be sem szabad lépniök a tanácskozó terembe.

A *közgyűlések megtartásának ideje* nem volt előre meghatározva. Midőn szükségesnek tetszett, vagy az alispán jónak látta, összehívhatta a nemeseket. Minden ülésen, akár politikai, akár jogi jellegű vala, az alispán elnökölt; megnyitotta és vezette a tanácskozást, kimondta a határozatokat, s fölfüggesztette, vagy berekesztette a gyűlést.

A közgyűléseket különféle nevekkal jellemezték. Legjelentősebb volt a »*Generalis Congregatio*« egyetemes közgyűlés, vagy »*Sedes Nobilium Comitatus*

Superioris Decem Lanccatorum« a X Lánások felső vármegyéje nemescinek ülése, avagy »*Conventus Nobilium*« a nemesek konventje című. Ez vala mindig a legnépesebb. Túlnyomóan politikai és közigazgatási ügyekkel foglalkozott. Eleintén jogi kérdéseket is tárgyalt; későbbben ezeket a törvényszékre bízta. A »*Particularis Congregatio*« részleges közgyűlés csak idő jártán alakult ki. Rendszeren kisebb jelentőségű, többnyire jogi ügyekben intézkedett. A »*Sedes Valedictoria*« búcsúzó ülés, vagy »*Sedes pro depositione Officiorum*« a tisztségek letevésére szolgáló ülés, a tisztviselőknek a hivataloskodásukra kiszabott idő letelte után bekövetkező ünnepies lemondását hallgatta meg. A »*Sedes Electoria, Restauratoria*« választó, tisztújító ülés a tisztviselőket megválasztotta. A »*Sedes Rationum*«-ot számadó ülést rendszeren rögtön a tisztújítás után tartották, a megelőző évköri számadások megvizsgálása végett. Ebben a gyűlésben az illető tisztviselőkn kívül még néhány táblabíró is részt vett, kiket az egyetemes közgyűlés azért küldött ki, hogy a számadó ülés eredményéről a legközelebbi egyetemes gyűlés elé jelentést terjesszenek, a melynek alapján a közgyűlés az illető számadónak fölmentése felől határozhasson. A »*Sedes Judiciaria*«, vagy rövidítve »*Sedia*« igazságszolgáltató törvényszék volt. Rendszeren csak a táblabírák vettek részt benne. Ítéletei ellen ősi szokás szerint egyenesen a királyi kúriához kellett fölfolyamodni. A ki vitás ügyével a Nagyvármegye ítélőszékéhez, vagy a főispánhoz fordult, 25 forint pénzbírság alá esett. Végre a »*Sedes Sigillatoria*« pecsételő ülés, a Szék részéről kiadott hivatalos iratokat szerkesztette és hitelesítette.

Különös szokása volt a Kisvármegyének, hogy

üléseinek jellegét nem határozta meg előre, hanem a tárgyalás közben fölmerülő ügyekhez alkalmazta. Gyakran megtörtént, hogy az egyetemes közgyűlés részleges gyűléssé, vagy igazságszolgáltató, avagy pecsételő üléssé alakult át, s az eléje terjesztett kérdéseket nyúgodtan elintézte, a nélkül, hogy az érdekelt felek ez eljárás ellen valaha tiltakoztak volna.

Minthogy a Kisvármegye szabályzatai a *közgyűlések helyét* nem határozták meg, azért ezek hol az egyik, hol a másik helységben ülészttek. Leggyakrabban sereglettek össze Bethlenfalván, Mahalfalván és Szent-Andráson; elég gyakran Ábrahámfalván, Filefalván, Gánócson, Hozeleczen és Kisóczon; igen ritkán Komaróczon, Pikfalván, s a többi helységben. Az utolsó két (XVII. és XVIII.) században a Széknek mindenik helységében tartottak közgyűlést. Átalában igen sokáig szokásos vala, s majdnem szabálylyá vált ott gyűlni egybe, a hol az alispán, avagy a tisztviselők egyike, vagy másika lakott. Csak az 1725 augusztus 13-adján Bethlenfalván tartott választó közgyűlés határozta el, hogy azontúl a közgyűléseket és az igazságszolgáltató üléseket mindig Bethlenfalvára kell egybe hívni. Ezt a végzést még sokszor megújították, míg nem 1767. szeptember 9-edikén véglegesen elhatározták, hogy Bethlenfalván »pro necessitate Sedis« a Szék szükségletére egy hivatalos szobácskát, börtönhelyiséget és szertárat építenek. Miután még két későbbi részleges gyűlésben a vármegyeház építésének ügyét éretten megvizsgálták és mérlegelték: 1768. június 15-ödikén kimérték a telket, s az építést reá bízták Kendray Gáborra, a sávniki apátság gazdatisztjére, mint az építkezésben legjártasabb emberre. De Kendray különféle akadályok miatt az építést nem vezethette, azért a

Szék 1768. szeptember 4-edikén kelt határozatával megbízta Mattyasovszky János alispánt, Horváth János szolgabíró és Grubiczy Károly jegyző-helyettessé, hogy az alampunkát még azon az őszön végeztessék el. A vármegyeház fölépülte után a közgyűlések mindig Bethlenfalván ülészek.

Az 1587-ediki szabályzat V. szakasza, s az 1666-odiknak VII. pontja szerint 40 dénár pénzbírság terhe alatt *köteles volt* mindenik táblabíró az igazságszolgáltató üléseken, s mindenik nemes az egyetemes közgyűléseken megjelenni. E büntetés daczára is gyakran megtörtént, hogy a gyűlések néptelenek valának, vagy hogy a jelenlevők az ülés befejezése előtt eltávoztak a tanácskozó teremből. Sőt az 1603 szeptember 26-odikára egybehívott pecsételő ülést sok táblabíró távolmaradása következtén meg sem lehetett tartani. Minthogy a szabályokban kiszabott bírságolás hatástalannak bizonyult, s a közgyűlésekről elmaradók száma évről-évre növekedett: a Csütörtökhelyütt 1616 november 5-ödikén tartott egyetemes közgyűlés kimondá, hogy mindenkit, a ki a gyűléseken komoly ok nélkül meg nem jelenik, s mulasztását a következő közgyűlés előtt elfogadhatóan nem igazolja, a szolgabíró 50 dénárral fog megbírságotlani. Későbbben a hiányzókat a jegyzőkönyvben név szerint felsorolták, s meg is büntették.

Igen érdekesek, s a Kisvármegye nemességének életmódját és társadalmi viszonyait élénken jellemzik azok a mentségek, a melyekkel a nemes urak a közgyűlésekről elmaradásukat igazolni törekedtek. Az 1689 augusztus 31-edikén Mahalfalván tartott közgyűlés a legutóbbi közgyűlésről hiányzott két urat fejéenként 3 forint bírságra ítélte. A többi mulasztók külön-

fele okokkal mentegetőztek Kettőjük azt mondta, hogy akkor igen jelentős dolgaikat kellett elvégeznük; a közgyűlés az igazolást nem fogadta el, avval okolván meg végzését, hogy a Szék közügyei mindenféle magándolognál előbbvalók. Egyik avval védekezett, hogy maga helyett öcscsét küldötte be; mentségét nem fogadták el. A másik avval mentegetőzött, hogy nem volt csizmája; a gyűlés megbízta a szolgabíró, hogy vizsgálja meg, igaz-e az állítás? ha nem, akkor hajtsa be a bírságot. A harmadik azt hozta föl, hogy özvegy-asszony rokona termését hordta be, s olyan szerencsétlenül járt, hogy szekérének két kereke eltört, annak helyreigazítása miatt nem jelenhetett meg; ezt az igazolást sem fogadták el. Valamennyit pénzbírságra ítélték el, de ugyanabban az évben szeptember 24-edikén Szent-Andráson tartott gyűlésben, a megbírságot sokszoros kérésére, a büntetést felére szálították le. Az 1717 szeptember 8-adiki jegyzőkönyv tizenhárom távollevőt állapított meg; az 1720 szeptember 24-edikén Szent-Andráson tartott közgyűlés azok közül sokat megbüntetett. A mentegetőzők egyike azt mondá, hogy nincsen bérese, s azért maga kénytelen szántani és vetni; igazolását nem fogadták el; meg kellett fizetnie a 40 dénárt. A másik azt veté mentségül, hogy a gyűlés napján Csorbára hívták; ezt is megbírságotlák, mert elmúlasztotta dolgát a táblabírónak bejelenteni. A harmadik azt hozta föl, hogy a gyűlés idejekor nem volt otthon; ezt az igazolást is elútasították. Rendesen csak a betegséget fogadták el kimentő okúl.

A Kisvármegye közgyűlései átalában *igen nagy tekintélynek* örvendettek. Néha mégis megtörtént, hogy a nemesek egyikét-másikat a vita hevében szenvedélye

sértő kifejezésekre ragadta. Olyankor az illetőt rögtön elítélték »in poena violationis Sedis« az ülés megsértésének büntetésére. Ezt a rendszabályt személyválogatás nélkül, még az elnökre is, igen szigorúan alkalmazták. Ennek érdekes esetét örökítette meg az 1624 október 4-ediki jegyzőkönyv. A tárgyalás folyamán Szent-Andrássy Czírják alispán azt veté oda, hogy »a gyűléstől nem várhat igazságot«. Az elnöknek ez a szokatlan nyilatkozata a közgyűlésben igen nagy méltatlankodást keltett föl. Rögtön fölemelkedék Szent-Andrássy György és a táblabírák, s a maga nevében tiltakozott az elnök föltevése ellen, mintha az ülés részrehajló volna; egyúttal azt indítványozá, hogy az alispánt a Szék megsértéseért büntessék meg. A közgyűlés rögtön elmarasztalta az elnököt 100 forint bírságban. Az alispán ez ellen a királyi kúriához fölebbezett, de sikertelenül. Nem kevésbé érdekes eset fordult elő a Csütörtökhelyütt 1635 december 5-ödikén tartott igazságszolgáltató ülésben. Jeszenszky Péter, bátyjának Andrásnak ügyvédje, azt vetette Hadbavny András táblabíró szemére, hogy »nyúzza« az embereket, a mire ez Jeszenszkynek azt felelte: »Téged már régen föl kellett volna négyelni!« Az ülés mindkettőt 100—100 forint bírságra ítélte el, de kijelenté, hogy a melyikőjük ellentmondás nélkül hajlandó bírságát lefizetni, attól »in levi marca« könnyű márkában (1 forintban) hajtják be.

Köztudomású, hogy hazánkban a régi időkben a *latin* volt az állam nyelve. A Kisvármegye *jegyzőkönyvei és hivatalos iratai is azon a nyelven* szólnak. De már a jegyzőkönyvek I. kötetében előfordul egy *magyar nyelvű* okírat, melyet az 1588-ban Szent-Andráson tartott egyetemes közgyűlésen tárgyaltak. Ez

határozottan mutatja, hogy nemzeti nyelvünk akkoron a Szék nemességének körében általánosan dívott. Még erősebb igazolásul szolgál az a följegyzés, mely szerint midőn az 1690 december 14-edikén Szent-Andráson tartott közgyűlésben az adókulcsot megállapító latin nyelvű királyi leíratot fölolvasták, egyúttal magyarra is lefordították, hogy a jelenvoltak mindenike jól megérthesse. A *törvénykező tárgyalásokon* a felek a latinon kívül *más nyelven* is beszélhettek. A tanúk vallo-másait rendszeren azon a nyelven jegyezték föl, a melyen elmondották. Föltűnő, hogy a *német nyelv* az ügyíratokban *igen ritkán* fordul elő. A reánk maradt hivatalos jegyzőkönyvek tizenkilencz kötete 1587—1802. kétszáztizentöt évet ölel föl, s alig tíz német nyelvű ügyírat van bennök. A magyar helytartótanácsnak legfelsőbb parancs következtén 1784. évi május 18-adján 11,409. szám alatt kelt rendelete szerint 1785 november 1-sőjétől kezdve, a vármegyékben és szabad királyi városokban minden állami ügyet német nyelven kellett elintézni, s a hatóságokkal németül levelezni, sőt az állami és vármegyei tisztességekre csak olyan egyéneket volt szabad alkalmazni, a kik németül jól tudnak. Ezt a rendeletet a Kisvármegyének 1784 július 21-edikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésén kihirdették ugyan, de egyáltalában nincs nyoma, hogy valaha meg is valósították volna.

A *hivatalos pecsét* használása a vármegyékben csak a XV. század elején kezdődött el. Az előtt a hivatalos ügyíratokat a tisztviselők magán pecséteikkel erősítették meg. Az 1550. évi LXII. törvénycikk fölhatalmazta a vármegyéket, hogy hivatalos pecsétet használhassanak. Ezt a rendelkezést általában kötelezőnek tekintették. Annak alapján állapította meg Szepes-

vármegye is 1592-ben címerének jelvényeit: az orosz-
lánt, zergét, lilomot és egyszarvút, Thurzó Sándor
akkori főispán, s Berzeviczy, Dráveczky és Korotnoky
szolgabírák tiszteletére. S 1593-tól egészen a Lándsá-
sok bekebelezéseig ezt a pecsétet használta a Nagy-
vármegye. Igen valószínű, hogy a Kisvármegye cí-
mere jóval régibb, mert az 1608 október 1-sőjén kelt
jegyzőkönyv határozottan azt mondja, hogy az akkori
egyetemes közgyűlésen mutatták be és hirdették ki
az új pecsétet, mely ezüstből készült, ugyanazokkal a
jelvényekkel, a melyek a régin voltak. A jegyző-
könyvek III. kötete első lapjának hátára Okolicsányi
Tamás lerajzolta a *Kisvármegye címerét*: az ovál
alakú pajzs fölött jeligés szalag, s rajta e szó »Insig-
nia« (jelvények) van; a pajzs közepében hátsó lábain
ülő medve első lábaival három-ágú és két-gyökerű,
magas törzsű élőfát tart; körülötte lapidáris betűkkel
ez a fölírás » † Sedes Superioris Decem Lanceatorum
Comitatus Scepusiensis « (A Szepes-vármegyei Tíz Lánd-
sások Felső Széke.) Az 1608-adiki új pecsét köralakú,
s három czentiméternyi körületű vala. Közepén egy-
szerű pajzsban a fönt leírt rajzban ábrázolt medve ült.
A címer fölött S.(edes) N.(obilium), jobb oldalán D.
(ecem), s a balon L. (anceatorum) betűk, legfölül pedig,
a jobb szögletben, egy nagy csillag, s végre köríratúl
»Sig. (illum) Sedis Super. (ioris) Dec. (em) Lanceatorum«
(A Tíz Lándsások Felső Székének Pecsétje) volt bevésve.
A régi pecsétet, nehogy visszaélés történjék vele, a
közgyűlés színe előtt széttörték.

Tizenhét évvel később, 1625-ben, II. Ferdinánd
király megengedte a Kisvármegyének, hogy az addig
használt *zöld pecsétviasz helyett* azon túl *pirossal* erő-
síthesse meg kiadott okírait.

Huszonhat év múlva, 1753-ban, az akkori főispán, Csáky Miklós gróf, a Lándsások küldöttségének, mely őt Rozsnyón üdvözölte, a Kisvármegye számára új pecsétet adott át, avval a meghagyással, hogy az 1608-adikit gondosan csomagolják be, az alispán Faigel Péter magán pecsétjével zárják le s a levéltárban őrizzék meg. A Csáky-féle pecsét négy czentiméter körületű; jelvényei némi változtatással a régiek. Rajta a medve a hármás hegynek középső, legmagasabbik csúcsán ül, s első lábaival három élőfa-ágat tart; a fa törzse és gyökerei hiányoznak. Körírata »+Sigillvm Sverioris Sedis Decem Lanceatorum« (A Tíz Lándsások Felső Székének Pecsétje). Ezt használta a Szék egészen a Nagyvármegyével egyesüléséig, a mikor is jelvényét a Nagyvármegye címerének közepébe illesztették.

Volt-e a X Lándsások Székének hajdanta *külön zászlója*, mely alatt kivált személyes fölkeléskor harczra szállott, nem állíthatni biztosan. Határozott értesítést csak az 1663. október 9-edikén tartott ülésben kelt végzés nyújt, a mely megbízta Nemessányi-Réthy Kristóf alispánt, hogy a közjövödelmek terhére mielőbb készíttessen vörös tafotából a Szék címerével díszített lobogót. Szepes-vármegyének löcsei házában az írártár a Kisvármegyének vörös tafotából készült zászlóját őrzi, melyen gyapjúval a Szék címere van kihímezve. De mert évszám nincsen rajta, nem bizonyos, hogy az 1663-adiki lobogó-e, vagy pedig későbbi korú.

A Lándsások *jegyzőkönyvei*, s törvényszéki, adó-, s hadügyi és számadó *hivatalos ügyiratai* most Lőcsén, Szepes-vármegye írártárában vannak elhelyezve. Az 1587-edik évvel kezdődnek. A jegyzőkönyvi ügyiratok tizennyolcz, illetőleg húsz vaskos ívrétű kötetre terjednek. Az I. kötet az 1587. évvel kezdődik, s az

1646-odikkal végződik; a II-odik 1646 február 27-edikétől 1662 augusztus 1-sőjéig, a III-odik 1662-től 1682 márczius 11-edikéig, a IV-edik 1681 (nem hibás szám) ápril 14-edikétől 1697-ig, az V-ödik 1697-től 1704 augusztus 21-edikéig, a VI-odik 1694 augusztus 30-adikától 1695-ig, a VII-edik 1660 augusztus 25-ödikétől 1720 szeptember 19-edikéig, a VIII-odik 1704 november 6-odikától 1713 február 16-odikáig, a IX-edik 1713 február 18-adikától 1719 deczember 22-edikéig, a X-edik 1720 február 7-edikétől 1729 szeptember 27-edikéig, a XI-edik 1729 deczember 7-edikétől 1741 november 9-edikéig, a XII-edik 1741 deczember 6-odikától 1749 október 9-edikéig, a XIII-odik 1739-től 1741-ig terjed; a XIV-edikben csak 1725-ödiki ügyiratok vannak; a XV-ödik 1732-től 1736-ig, a XVI-odik 1749 deczember 19-edikétől 1770 október 1-sőjéig, a XVII-edik 1770 deczember 15-ödikétől 1720-ig, s a XVIII-odik 1720 ápril 16-odikától 1772 február 12-edikéig terjed. A XIX. és XX. kötetek nem jegyzőkönyvek; az előbbi a Nagyszombatban 1696-ban nyomtatott »Corpus Juris Hungarici« magyar törvénytár, az utóbbi pedig a Kisvármegye 1666. évi és későbbi szabályzatainak gyűjteménye.

Ezek az ügyiratokon kívül még a *királyoknak* különféle években a Kisvármegye részére kiadott *szabadságlevelit* is őrizték a Szék írártárában. 1629 szeptember 5-ödikén a Szék átvizsgálhatta ezeket az okiratokat, melyek akkor kis faládjában voltak elzárva, s a talált 10 pergamen és 1 papirlevél szorgos megőrzését Bencsik Tamás alispánra bízta. Szerdahelyi András alispánosága idejében (1673—1680) a Kisvármegye újra megvizsgálhatta és összeírhatta levéltárának tartalmát. A vizsgálóbizottság tagjai Heranth István,

idősebb Nemessányi Kristóf, Joó Ferencz, Bór Péter, Vitális György és Treczy János voltak. Jelentésök szerint akkor a levéltárban a következő iratokat találták: IV. Béla 1243. évi szabadságlevelét, de már pecsét nélkül; I. Károlynak az 1243. évi oklevel megerősítéséről szóló levelét, pecséttel; ugyanannak a királynak 1323. évi kiváltságlevelét; Mária királynő 1385. évi oklevelét; II. Ulászló 1511. évi oklevelét; a Székhez, s az alispánhoz intézett levelezést; elveszett régi jegyzőkönyvek néhány lapját; két kötet jegyzőkönyvet; egy számadókönyvet 1660-ból; s a néhai Horváth-Mladosevich István volt alispán hagyományából származó kötetet, melyben az egyetemes szabályzatok voltak leírva. 1739-ben harmadszor vizsgálták meg a levéltárat. Akkori tartalma a jegyzék szerint az első tizenkét kötet jegyzőkönyvön kívül ez volt: IV. Béla 1243. évi oklevele; László (tulajdonképen Venczel) királyé 1311(?) május 9-edikéről; I. Károly királyé 1314-ből; ugyanazé 1322-ből; Mária királynőé 1384-ből; I. Ferdinándé 1552-ből; az 1736.—1738. évi család-összeírások kötege; ugyanebből az időből a nemesek jogairól szóló jegyzőkönyvkivonatok; továbbá a Kiss, Verbovszky és más családok pörös ügyiratai; az 1721-től 1739 november 8-adáig terjedt jegyzőkönyv töredékei; különféle hivatalos levelek fogalmazványai; birtok-osztozásokról szóló ügyiratok; s végre különféle nyugtatók. 1743-ban negyedszer vizsgálták meg és lajstromozták a levéltárat, s akkor a legrégebb oklevelet »V«-vel (Veterimus, legrégebb) jelölték meg.

A Szék levéltárának eredeti régi okiratai későbbben Lőcsére, a Nagyvármegye irattárába kerültek. Midőn azokat a Kisvármegye többszöri kérésére sem akarta a Nagyvármegye visszaadni, a Szék Csáky Mik-

lós főispánhoz folyamodott, a kinek közbenjárására a Nagyvármegye 1747 február 1-sőjén Illésfalván tartott közgyűlésében ki is jelenté, hogy a kiváltságleveleket visszaszolgáltatja. De mert ezek a Nagyvármegye írataival összekeverődtek, a szétválogatás miatt a kiadás néhány hóig késett. Abban az évben a Kisvármegye levéltára Ábrahámfalván, Nemessányi Ádám házában volt elhelyezve. 1755-ben Záborszky János özvegyének Teőke Zsuzsánnának házába költöztették át, s a megőrzésére szolgáló boltozott helyiségért 10 talért fizettek a ház tulajdonosának. Ugyanakkor elhárította a Szék, hogy levéltára számára szekrényt készíttet, s az összes iratokat Bethlenfalvára viteti át. Midőn II. József császár parancsára 1781-ben a levéltárat a Nagyvármegye őrizése alá bocsátották, az iratokkal együtt fegyvereket, s más emléktárgyakat is beszolgáltattak, de ezeket 1790-ben a levéltár visszanyerésekor, már nem találták meg.

1802 óta a Kisvármegye levéltára véglegesen Lőcsén, Szepes-vármegye székházában van elhelyezve. 1847 ápril 20-adián onnét bizonyos Ambró helytartó-tanácsi tanácsosnak elismerő levélre kiadták Béla király 1243. évi szabadságlevelét, a szepesi káptalannak 1299. és 1309. évi két okiratát, László (Venczel) király 1311. (?) évi oklevelét, I. Károly 1314., 1323. és 1328. évi okleveleit, I. Lajosét 1346-ból, Mária királynőét, s a »Memoriale superstitionis« (vallási emlékeztető) című könyvet. Ez okíratok néhányja húzamos időig lappangóvá lőn. Előkerülésök után a budapesti országos levéltárba jutottak, s ma is ott vannak.

A Lándsásoknak igen sok ügyíratát a szepesi káptalan országos levéltára őrzi. Jelentősebb csomójok

külön ládikában van elhelyezve. Közöttök a legrégebbek 1383., 1473., s 1511. évi keletűek.

A Kisvármegye *tisztikara* eleintén egy alispán, egy jegyző, egy szolgabíró és határozatlan számú táblabíró volt. Ezekhez időjártán egy esküdt, egy pénztáros, egy ügyész és egy sebész járult. Az alispánt, a jegyzőt, s a szolgabírót akadályozás esetén a Szék által esetenként kirendelt nemes úr helyettesítette. Gyakran a főispán nevezte ki a helyettest. Az utóbbi időkben pedig a közgyűlések már előre megválasztották a helyettesítő tisztviselőket.

Valamennyi tisztség, a táblabíróság is, *választás alá* esett. A tisztviselőket kezdetben egy évre választották, de annak letelte után újra meg lehetett őket választani. A táblabírák alkalmazása körül időjártán az a különös szokás fejlődött ki, hogy a Szék az egyetemes közgyűléseken, vagy az igazságszolgáltató ülésen a szükséghez mért számú táblabírót választott, sőt nemritkán a hiányzó bírák helyébe »ad hoc Juratos« arra az esetre megbízott bírákat küldött ki. Már a XVIII. században a táblabírákat majdnem kizáróan a főispán nevezte ki. Minthogy e bírák száma nem volt meghatározva, hol többen, hol kevesebben valának. 1587. évi október 3-án kelt legrégebbi névjegyzékek 16-ot sorol föl; 1600-ban 23-an, 1610-ben 20-an, sőt 1631-ben 40-en is voltak. A későbbi időkben rendszeren 12 táblabíró szerepel, kiknek néhány a »e primariis« tekintélyesebbek jelzöt viselték. A tiszteletbeli táblabírák száma szintén korlátlan vala; címöket mindig a főispántól nyerték.

A tisztviselőket a Kisvármegye hajdanta a Nagyvármegye tisztujtása után, s *rendszen szerdai napon* választotta. A szerdához a Lándsások igen szívosán,

mondhatni babonásan ragaszkodtak. 1701-ben küldöttségüknek, mely a tisztújítás napjának kitűzéseért járt a főispánnál, ez azt mondá, hogy majd a maga tetszése szerint határozza meg azt a napot, hozzá fűzvé: »... si quidem non est articulus fidei, ut semper die Mercurii et non alia die sedes Restauratoria asservari debeat« (hacsak nem hitczikkely, hogy mindig szerdán és nem más napon kell a tisztújító ülésnek lennie). Ez a váratlan megjegyzés a küldöttséget nagyon fölháborította, a Szék kebelében pedig leírhatatlan megütközést idézett elő.

Kezdetben a tisztviselőket *egy évre* választották. Ez az év rendszeren május hó 4-edikén végződött. Le telte után búcsúzó ülést tartottak, melynek színe előtt a tisztviselők hivatalaikat letették. A gyűlés többnyire fölkérte őket, hogy a tisztújításig, vagy még egy évig viseljék tovább hivatalaikat. Az egy évre megmarasztaláshoz a főispánok majdnem mindig hozzájárultak. Ugyanabból a gyűlésből két megbízottat küldöttek ki a főispánhoz avval a kéréssel, hogy az új választás napját tűzze ki.

A választást rendszeren a *főispán vezette*. Ha akadályozva volt, »ad hoc« arra az esetre megbízottat küldött, a ki köteles volt »credencialis« meghatalmazó levelét a választás előtt a közgyűlésen fölolvasztatni. Ha sem a főispán, sem helyettese nem jelent meg a választó gyűlésen, akkor a tisztújítás elmaradt, s a közgyűlés másféle üléssé alakult át. Így tőn például az 1648. évi november 25-ödikére Csötörtökhelyre összehívott választó ülés is, mely rögtön igazságszolgáltatásra tért át, s a tisztújítás helyett az időközben begyűlt jogi ügyeket intézte el. Helyettesekül a főispánok igen gyakran a szepesi várnagyot, vagy a

Nagyvármegye alispánját bizták meg, de az is előfordult, hogy a nagy-, vagy kisvármegyei nemesség valamelyik tekintélyesebbik tagját küldötték ki. Döbrödy Jánosnak a Nagyvármegyéhez intézett jelentése szerint Löffelholz, császári parancsnok, 1710 márczius 11-edikén a Kisvármegye határozott kérése következtén Horváth Imrét, a Nagyvármegye alispánját küldötte ki »pro restauranda Sede« a Szék tisztújítására.

Ha a főispán, vagy helyettese nem egyenesen a tanácskozó teremnél, hanem magánháznál szállott le, akkor a közgyűlés meghívó bizottságot küldött ki érte, kérvén, hogy jelenjék meg az ülésben. Megérkezésekor a tisztviselők egyike, rendesen a jegyző, ünnepiesen és hódoló tisztelettel üdvözölte az elnököt, s a többi tisztviselők nevében is bejelenté lemondásukat és átadá a pecsétet, s a jegyzőkönyveket. Az elnök a nemességhez intézett rövid beszéd után, melyben a jelenvoltakat a tisztviselők föladatainak, s a tiszti eskünek nagy jelentőségére figyelmezteté, elrendelte a választást, mely vagy közfelkiáltással, vagy az elnök kijelölése alapján titkos szavazással történt meg. A főtisztviselők megválasztása után a táblabírákat rendesen kikiáltották, vagy a főispán kinevezte. Az új tisztviselők rögtön letették hivatalos esküjüket. Ennek szövege Zsigmond király 1435. évi VI. törvényének V. cikkéből volt kivéve, s reá igen gyakran útalnak a Szék jegyzőkönyvei. De az I. és II. jegyzőkönyvben három olyan esküforma is fordul elő, melyek lényegre nézve a Zsigmond-félével megegyeznek ugyan, de egymástól igen eltérők. A legrégebnek, melyet 1612-ben Bencsik Tamás, a Szék »juratus notarius«-a esküdt jegyzője írt be, címe és szövege ez: »Juramentum praestandum a Vice-Comite, Judice Nobilium, ac

Jurassoribus tempore electionis. Ego, T. et T. Juro per Deum vivum, Patrem et Filium et Spiritum Sanctum, quod in omnibus causis coram me vertentibus odio amore, ira et favore postposito rectum et aequum Judicium iustitiaeque complementum et executionem sim administraturus, sic me Deus Omnipotens Sancta Trinitas adiuvet!» (Az alispán, szolgabíró és esküdtek által a választás idejében leteendő eskü. Én N. N. esküszöm az élő Istenre, Atyára, Fiúra és Szent Lélekre, hogy minden előttem forgó ügyben gyűlölséget és szeretetet, haragot és kedvezést félretéve, helyesen és egyenlően fogok ítélni, s az igazságot kiegészítve és végrehajtva fogok igazgatni, a mindenható Isten Szent Háromsága engem úgy segítjen!) Záborszky Miklós jegyző, ki az 1627-ben dívott esküformát följegyezte, a föntírotthoz még a következő két záradékot fűzte, melyeknek elsőjét a szolgabíró, másodikát pedig a jegyző mondotta el: »Executiones et Contributiones diligenter et fideliter exigam, ac omnia, que ad Officium meum spectare videbuntur exequar. Sic me Deus adiuvet!» és »Secreta Sedis Judiciariae istius, verbis, scriptis, nutu, vel aliquoque modo nemini unquam revelabo, sed fideliter conservabo, scripturas dilligenter conficiam, et in omnibus rebus fidei meae comissis, fidelem Executionem faciam. Sic me Deus adiuvet!» (A végrehajtásokat és adóbeszédéseket szorgalmasan és hűen teljesítem, s mindent, mi tisztemhez tartozónak látszik, elvégezek. Isten engem úgy segítjen! és: Ennek az igazságszolgáltató széknek titkait sem szóval, sem írással, sem jeladással, sem valamely más módon soha senkinek el nem árulom, hanem hűen megőrizem, az íratokat szorgalmasan elkészítem és

minden hűségemre bízott dolgot híven végrehajtok. Isten engem úgy segítjen!)

Eleintén a Kisvármegye valamennyi tisztsége »nobile Officium« *tiszteleti hivatal* volt. Az alispán és jegyző *fizetése* már 1587 előtt is előfordul ugyan, de csak esetenként megszavazott díj gyanánt. Későbbben az alispán fizetését évi 12 magyar forintban, s azután évi 14 forintban állapították meg. 1660-ban 20 forintra emelkedett, 1697-ben pedig egyszerre 100 forintra szökkent föl az alispán évi díja. De ez nem tartott sokáig, mert 1700 november 5-ödikén Görgey Kristóf alispán megkérte a Széket, engedné meg, hogy javadalmának feléről az általános nagy szegénység miatt, Szent-Iványi Ádám alispán-helyettes javára lemondhasson. 1704-ben az alispán fizetése már csak 50 forint, 1705-ben ismét 100 forint, 1721-ben 55 forint és 78 dénár, 1722-től 1745-ig 80 forint, s 1745-től 1772-ig a hajdúk illetményeivel együtt 100 forint, azután pedig állandóan 120 forint vala. Az alispánnak napi díjait is szűken szabták ki. 1660-ban augusztus 25-ödikétől szeptember 27-edikéig az alispán a Szék ügyei miatt huszonkilencszer volt Lőcsén, s »ad unam diem more hactenus observato« egy napra az addig követett mód szerint 60 dénárt, összesen 17 forintot és 40 dénárt kapott. Lőcsére bejárásáért a napidíj egészen 1700-ig ilyen alacsony maradt; 1702-ben 1 forintra, s az 1720 szeptember 19-edikén Bethlenfalván tartott választó közgyűlés határozatával 2 forintra emelkedett. Szepes-Váraljára a »Sedes Interior« Alsó-Szék, Nagyvármegye közgyűléseire utazásért mindig 2 forint napidíj járt az alispánnak.

A jegyző fizetését 1600-ban évi 12 magyar forintban állapították meg, s egyúttal megszavazták ja-

vára a szokásos munkadíjakat is, melyek félakkora összegűek valának, mint a Nagyvármegyében. 1629-ben 2, mond két forinttal megjavították a fizetést. A 14 forintos javadalom egészen 1696-ig megmaradt. 1697-től 1711-ig 20 forint, 1712-től 1715-ig 22 forint, 1716-tól 1730-ig 25 forint, 1731-től 1772-ig, s azon túl is csak 30 forint vala a jegyző fizetése.

A jegyző-helyettesnek eredetileg nem volt állandó javadalma, csak bizonyos munkadíjak egyik részét élvezte. Midőn 1763-ban Grubiczy Károlyt nevezték ki jegyző-helyettesé, s ez a Székhez fizetésért folyamodott: az 1730 június 15-ödikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlés abban egyezett meg, hogy azoknak a pénzbírságoknak fele, melyek a szabályzat rendelkezései szerint a közszükségletek fődözésére folynak be, a jegyző-helyettes javadalmazására szolgáljon, másik fele pedig azoknak jusson, a kiknek még nincsen fizetésök.

A szolgabíró fizetése igen sokáig csak évi 6 magyar forint, de 1697-ben 40 forint, 1712-től 1730-ig 20 forint, s 1731-től 1746-ig és azután 28 forint vala. Napidíja is jelentéktelen volt. Ha a Nagyvármegyéhez Lócsére kiküldötték, naponként 6 dénárt kapott. A 40 dénárnál kisebb összegű bírság néki járt. Mint-hogy időjártán a szolgabíró tennivalói nagyon megsaporodtak, s a felek igen gyakran kívánták szolgálatait: az 1727 május 10-ediki igazságszolgáltató ülés kijelenté, hogy a szolgabíró csak a fél által előre lefizetendő 1 forint és 20 dénár díjért köteles szemlékre, összeírásokra, vagy becslésekre kimenni, s csak 40 dénár lefizetése után tartozik írott értesítéseket, vagy bizonyítványokat kiadni. Ugyanezeket a munkadíjakat szabták meg a szolgabíró-helyettes számára is.

1697-ben a szolgabíró napi- és munkadíjai összesen 17 forintot és 40 dénárt tettek ki, 1722-ben pedig a helyettesei 22 forintot és 50 dénárt. Az 1776 december 17-edikén Mahalfalván tartott közgyűlés a szolgabíró napidíját 1 forintban állapította meg.

Állandó esküdt, ki a szolgabírónak hívataltársa, a Kisvármegyében csak a XVIII. század második fele óta volt. Azelőtt szükség esetén a táblabírák valamelyikét küldötték ki, a kit vagy éppen nem, vagy csak igen mérsékeltlen díjaztak. Későbbben, mikor a tisztviselők javadalmait rendszeresítették, az esküdtnek évi 4—6 magyar forint fizetést adtak. De azon fölül esetről esetre kiutalt a Szék néhány forintot az esküdt számára; például 1700-ban Záborszky János fizetésén kívül tiszteletdíj czímen még 6 forintot kapott. Az esküdt napidíja eleintén 6 dénár, 1776-tól kezdve 30 krajczár vala.

A tiszti ügyésznek egyáltalában nem volt határozott fizetése. Legelőször 1670-ben történt meg, hogy a Szék az ügyész részére munkadíjúl 10 forintot utalt ki a vármegyei pénztárból. 1677-ben Záborszky Pál 4 forintot és 9 dénárt, 1739-ben az akkori ügyész 5 forintot kapott. Ugyanebben az évben márczius 3-án a közgyűlés évi 4 tallér fizetést szavazott meg az ügyésznek, 1770-ben pedig 7 forintot és 20 dénárt utalt ki az ügyész-helyettes javára.

A táblabíroság kezdettől fogva a szó legszorosabb értelmé szerint tiszteleti hivatal vala. Bírakká a nemességnek csak idősebb, tisztességes, jómódú és tekintélyes tagjai lehettek. Fizetést nem kaptak. Az igazságszolgáltató ülések napjain is csak étel és ital járt részökre. De mert ellátásuk gyakran igen nagy alkalmatlanságot okozott a szolgabírónak, azért az 1726 október 29-edikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyű-

lés mérsékelt ebédet, s fejenként egy itcze bort, de korlátlan mennyiségű sört állapított meg számukra. Az utazásra nézve a Szék továbbra is fõntartotta a régi szokást, mely szerint a közgyûlésekre, vagy kiküldésekben utazó tisztviselõknek és táblabíráknak minden lóra naponként négy csomó széna és félmérõ zab járt. 1739 május 3-adján a Kisvármegye megszüntette a hivatalos ebédeket; helyettök a bírának fejenként 1 forint napidíjat rendelt. Egyúttal azt is meghagyta, hogy a kiküldésekre a táblabírakat sorban kell kijelölni. Az igazságszolgáltató ülésekre a szomszédos vármegyébõl megidézett nemes urakat a szolgabíró a közpénztárból látta el. 1748 január 24-edikén Mahalfalván kimondották, hogy ha a pörök átvizsgálása végett igazságszolgáltató ülés gyûl egybe, a szolgabírónak egy-egy napi ellátásra nem szabad 4 forintnál többet kivennie a közpénztárból. Ha pedig hasonló ok miatt küldöttség száll ki a helységekbe, a szolgabíró naponként csak 2 forintot fizethet ki.

Állandó sebésze soha sem volt a Kisvármegyének. 1739 szeptember 24-edikén, a marhavész dühöngésekor, Fibinger Pétert alkalmazták orvosul, s avval a föltétellel, hogy állandóan a Szék területén lakjék, évi 15 tallér fizetést rendeltek számára. Ehhez a javadalomhoz csak a nemesek, s a »Libertini«, szabadosok járultak hozzá. De kevés idõ múlva, mikor a baj megszűnt, Fibingert egyszerűen elbocsátották. Átalában a Szék csak a ragadós betegségek, például a pestis, vagy a marhavész idején alkalmazott orvost, illetõleg sebészt. A számadások tanúsága szerint a szegények gyógyításának összes költségét a közpénztárból fõdözték.

A »Janitor«, ajtónálló, ki a mai hivatalszolgák tennivalóit végezte, csak idõnként részesült a köz-

pénztárból némi jutalomban. Például Niderolik Bálint kapus 1688-ban 72 dénárt, s 1691-ben 1 forintot és 28 dénárt kapott.

Hajdúkat csak a legutóbbi időkben tartott a Kisvármegye. Az elsőt 1720-ban fogadta föl az alispán szolgálatára. 1736-ban elhatározta, hogy a hajdúnak 1737 január 1-sőjétől kezdve havonként 3 forint bért fizet. Az 1742-ben Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlés már két hajdút szegődtetett hasonló bérrel, de az 1743 május 13-án Szent-Andráson tartott közgyűlés az egyiket elbocsátotta.

IV. Béla király 1243. évi nagy szabadságlevele szerint a »Communitas Nobilium de Scepus« szepesi nemesek egyeteme, vagyis a X Lándsások Széke, a maga kebeléből »*Judex*«-et, bírót választhatott, a ki az oklevélben kivett ügyeken kívül minden más dologban ítélkezett. Sajnos, csak egy ilyen bírót ismerünk név szerint. I. Károly királynak 1312-ik évi május hó 14-edikén kelt oklevele, melylyel a Lándsások kiváltóságait megerősíti, azt mondja, hogy: »Comes Nicolaus, filius Laurentii, Judex Communitatis Nobilium de Scepus« (Miklós gróf, Lőrincz fia, a szepesi nemesek egyetemének bírója) személyesen terjesztette megújítás alá IV. Béla szabadságlevelét. A későbbi kor eseményei azt mutatják, hogy ama bírák hatásköre megegyezett az alispánokéval, kik vármegyéinkben századokon át a törvényszékek elnökei is voltak.

A Kisvármegye *alispánjainak és többi tisztviselőinek névsorát* csak 1580-tól kezdve ismerjük. De ez a névjegyzék, melyet a Függelék II. száma alatt közlünk, majdnem egészen teljes. Érdekes emléke a Lándsások családi és közviszonyainak. Benne a nemességnek valamennyi vagyonos, tehetséges és érdemes tagja elő-

fordúl. A neveknek aránylag kicsiny számával azt bizonyítja, hogy a Kisvármegye helységei mindenha csekély népességűek valának, s azért a köztisztségek terheit huzamos időközön át ugyanazok az áldozatkész családok viselték.

III.

A Kisvármegye jog- és igazságszolgáltatása: általános és különös szabályrendeletei.

Valamint hazánk mindenik törvényhatóságának, úgy a Kisvármegyének is *joga volt szabályrendeleteket alkotnia*. Ezek nem ellenkezhetek az ország törvényeivel és csak a Lándsások területén valának érvényesek. Legrégibbjök *1578-ban* kelt, s még régibb határozatoknak és rendeleteknek módosító összefoglalása.

1620 december 30-adján a Szék bizottságot küldött ki, avval a meghagyással, hogy az 1578-adjiki szabályokat vizsgálja át, javítsa ki, s egységes rendeltté foglalja össze. Az új szabályrendeletet az *1621 január 13-adján* Szent-Andráson tartott egyetemes gyűlés fölülvizsgálta, véglegesen elfogadta, s mindjárt életbe is léptette. Ennek a fölötte érdekes, a Lándsások akkori közviszonyait élénken jellemző szabályzatnak eredeti szövegét a Függelék III. száma alatt közöljük; hű fordítása ez:

»A szepes-vármegyei Tíz Lándsások felső Székének szabályai.

1. A panaszló személyt a bírák és a bepanaszolt fél türelmesen hallgassák ki, és minden pontra a jegyző fölfogásához mérten mindnyájan úgy nyilatkozzanak, hogy ez mindent följegyezlessen, s a vármegye könyvébe

beirhasson és a felek eltávolítása után jegyzeteiből a bírakat újra fölvilágosíthassa. Az alispán úr pedig az ekként nyert tudomás alapján kérje ki megállapított sorrend szerint a táblabírák mindenikének véleményét, s a szavazatok többsége szerint mondjon ítéletet. A végzést le kell írni és úgy kiadni.

2. Minden megidézéssel megindított és letárgyalt pört az ítélszék kiküldő levelének erejével kell megfelelően végrehajtani és a fölpörösnek járó részt a Szék részével együtt beszedni.

3. A szolgabírónak az alispán pecsétje erejével kimondott összes tilalmát és zárlatát meg kell tartani, s a tilalmas fél köteles az alispán pecsétje előtt meghajolni és a tilalmat a kimondástól számított tizenöt napig megtartani. Ha az alispán úr a tizenöt nap alatt a tilalmazó fél kérésére sem tűzne ki határidőt annak igazolására, hogy az illető föld, vagy hely nem öröklés, hanem csak szokás jogán a tilalmas félé, akkor a 15-ödik napon a tilalmas fél menjen el az alispán úrhoz és jelentse be, hogy az alispán úr rendeletére mindaddig tartózkodott ugyan annak a földnek, rétnek, vagy erdőnek használásától, de mert jogát ellenfele annak rendje és módja szerint nem támadta meg, azért azt a földet ezentúl sajátja gyanánt akarja használni. — A ki pedig a föntírt esetben a tilalmat nem tartja meg, s az alispán pecsétjét nem tiszteli, azt hat forint büntetésben kell elmarasztalni, mely bírságot a nemesek egyeteme a szolgabíróval és esküdttel hajtja be tőle, s annak harmadrészét a tilalmazó félnek adja ki. Szintúgy a tilalmazó felet is, ha tilalmát tizenöt nap alatt nem érvényesíti, az alispán és a tilalmas javára ugyanabban a hat forint büntetésben kell elmarasztalni. Ha pedig a tilalmas ügyét tizenöt nap

alatt szorgalmazta és a földnek, vagy helynek használása jogát be nem tudta bizonyítani, szintén hat forint büntetésben kell elmarasztalni az alispán és a tilalmazó javára.

4. A ki a széksértés vétségét követi el, a régebbi szabályrendeletben határozottan kimondott harminczhat forint büntetést viselje.

5. Az a táblabíró, a ki az igazságszolgáltató ülésen meg nem jelenik, s magát elfogadható okkal ki nem tudja menteni, negyven dénár büntetést fizessen.

6. Ha a nemesek valamelyike a vármegye titkait elárúlja, s ezt reá a szék megidézés után be tudja bizonyítani, három forint büntetést fizessen.

7. Ha a nemesek valamelyike a körlevelet magánál tartja, s a többi nemesekhez át nem küldi, negyven dénár büntetést fizessen.

8. A szolgabíró az ilyen bírságokat kikiüldő levél erejével, s egy esküdtet maga mellé véve hajtsa be; mindenikőjük munkájáért hat dénárt kapjon, a többit pedig a közös ládába tegyék, a miről a szolgabíró számot adni tartozik. A mit a szolgabíró az igazságszolgáltató ülések idején az ellátásra kiadott, azt följegyezze, mert nagy teher volna a bírának idegen ügyekben sokat fáradozniok, munkáikat a közösnek utána tenniök és az üléskor mégis a maguk költségén élniök. Ha a szolgabíró, vagy az esküdt az említett bírságokat hanyagság miatt be nem hajtánák, akkor sajátjokból fizessék meg. Ha a bírság helyett elfogadott zálogot tulajdonosa tizenöt nap alatt ki nem váltaná, a szolgabírónak joga és hatalma legyen reá, hogy eladhassa és a pénzt a vármegye ládjába helyezhesse.

9. Ha a nemes urak valamelyike, ámbár sem házában, sem másutt sörfőző helye nincsen, saját árpá-

jából sört főzet, s azt a maga házában, vagy magán csapszékben, avagy a vendégfogadóban kiméretni akarja, akkor más nemesnek, vagy nem-nemesnek nem szabad idegen sört hozatnia (hacsak nem saját asztalára), s annak söre ellen kiméretnie, a ki a magáét otthon főzette. A ki pedig idegen sört hozat és méret, s ezt ellene a másik fél a szolgabíró és esküdt előtt élőszóval tárgyalás után be tudja bizonyítani, azt rögtön négy forint büntetésben kell a bírák és az ellenfél javára elmarasztalni.

10. Ha a bírságok behajtása idején a megbírságot nemes, vagy nem-nemes a szolgabírónak egyetlen szóval is ellentmondana, akkor a szolgabíró az esküdt előtt fejezze ki tiltakozását és az ellenállót rögtön idézze meg a legközelebb tartandó szék, vagy közgyűlés elé; a szék az ügyet tűzze ki a napirendre és ugyanabban az ülésben, vagy gyűlésen tárgyalja le, s a végrehajtást ellenzett felet erőszakoskodás miatt 36 forint büntetésben marasztalja el és a végrehajtásra ismét a szolgabírót küldje ki, s ha az ellenkező másodszer is ellenszegül, akkor száz forint büntetést fizessen.

11. A ki a gyűlések, vagy az egyházi szolgálatok előtt égett bort, avagy sört iszik, 20 dénárt fizessen, a korcsmáros pedig 40 dénárt. Ha pedig valaki az ivást, vagy a kimérést eltagadja, akkor az alispán küldje ki a szolgabírót és derítse ki az igazságot. Ide tartozik az is, hogy évnegyedenként a boltokban a mértékeket vizsgálják és bélyegezzék meg, s a kinél hamisakat találnak, azt a szolgabíró annyiszor a mennyiszor 40 dénárral büntesse meg.

12. Ha valaki a nemesek, vagy nem-nemesek között szándékosan parázna személyt rejtegetne házá-

ban, őt magát is ugyanolyan paráznának kell tekinteni, s ha a legközelebbi ülésre megidézve, bűne ott bebizonyúlna, hat forint büntetést szenvedjen, s az alispán rendeletére vagy a gazda maga fogja el a paráznát és ezt az alispánnak bejelentse, a ki a törvényszék ülésén megjelenvén, a paráznát érdeme szerint megbüntetni tartozik, vagy ha a gazda a paráznát nem fogná el, hanem szándékosan elbocsátaná, akkor esküdjék meg, hogy a parázna személynek elszökésében sem ő, sem családja nem részes, ha pedig az esküt megtagadná, akkor az alispánnak hatalma legyen a gazdától, minden ellentmondása, tiltakozása és ellenszegülése daczára, hat forint büntetést behajtania.

13. A nemesekre nézve pedig, a kik akár szabad, akár nem-szabad személyekkel házasságtörést követnek el, ez érvényes: a házasságtörőt az alispán meghagyása nyomán a szolgabíró személyes megjelenésre idézze a szék elé, a hol az ilyen ügyet az első ülésben soron kívül kell letárgyalni, s a vétek nagysága szerint a büntetést kiszabni; ha pedig az illető nem jelennék meg, akkor köröztetni kell, s a köröző levéllel üldözni; az alispán a jó bíró kötelessége szerint hivatalvesztés terhe alatt ekként ügyeljen a házasságtörőkre, nehogy valaki büntetlenül menekülhessen meg olyan tett után.

14. Ha valaki vérző sebet mutat be, az alispán mindkét fél részére határidőt tűzzön ki, tekintet nélkül a háború, aratás, vagy szüret idejére, s a szolgabíróval, esküdttel és jegyzővel a hely színeire menjen ki és a bizonyítékok szerint ítéljen; a vétkest hat forint büntetésben kell elmarasztalnia, s ezt az összeget az alispán rögtön hajtsa be; a vizsgálat költségeit az elítélt fél fizesse meg, hacsak a székhez, vagy a legközelebbi

közgyűléshez nem fölebbez. De a vérbírságot akkor is meg kell fizetni, ha a felek kiegyeznének.

15. A szék előtt tárgyalt összes ügyeket csak a királyi táblához lehet fölebbezni. Ha valaki azt merné mondani, hogy az alsó székhez fölebbez, rögtön tizenkét forint büntetést fizessen a nemesség egyeteme javára, s ezt az alispán saját hatáskörében is behajthatja.

16. Ha valaki az urak közzől ezután előfordúl, s e hatóság elé tartozó akármely ügyével az alsó szék alispánjához fordulna, hatalma legyen az alispánnak és a szolgabírónak, kiküldő levél erejével, tizenkét forint bírságot behajtani az olyantól, tekintet nélkül ellentmondására, vagy ellenszegülésére, s minden irgalom nélkül.

17. Az osztozkodó nemesek kötelesek a reájok jutott, vagy az osztozás után maguk emelte épületekért járó összes adományokat és adókat a többi nemesek példája szerint megfizetni; egyebekre nézve a régi módot kell megtartani.«

Ez a szabályrendelet 54 év múlva már nem felelt meg a Kisvármegye kifejlődött közviszonyainak. Az 1665 november 8-adján Csütörtökhelyütt egybegyűlt nemes urak a tényleges körülményekhez illő módosítását határozták el. Az e végett kiküldött bizottság munkálatát az *1666 június 30-adján* ugyancsak Csütörtökhelyütt tartott egyetemes gyűlés elfogadta, s rögtön életbe is léptette.

Az új szabályzatnak 28 szakasza volt. Első 16. §-a csekély változtatással az 1578-adjiki, illetőleg az 1621. évi maradt; a többi új intézkedéseket tartalmazott. A 17. § a káromkodókra súlyos büntetéseket szabott ki. A 18. §-ban a szolgabíró jogot nyert az olyan feleket, a kik megítélt tartozásukat idejekorán ki

nem egyenlítették, 50 dénárral megbüntetni, s tőlök az adósságot rögtön behajtani. A 19. § azt a tábla-bíró, vagy más megbízottat, a ki az alispán kirendelése ellenére a kiküldött bizottsághoz nem csatlakozott, 3 forintra büntette meg. A 20. § szerint azt a nemes urat, a ki harag, gyűlölködés, irigység, vagy rosszakarat által indítva, birtokát rokonainak és barátainak előleges tudósítása nélkül idegennek adta el, akkora összegű pénzbírsággal sújtották, a mekkora összeget birtokáért kapott. A 21. § az ülésekre fegyvert vinni szigorúan megtiltotta. A 22. § a cselédség viszonyait szabályozta. A 23. § a sör árulására új rendet állapított meg. A 24. § kimondotta, hogy a cselédségnek »Osona« délutáni étkezés nem jár. A 25. § azokat a cselédeket, a kik kenyeröket eladják, kemény büntetéssel fenyegette. A 26. § szerint mindazok a nem-nemesek, a kik nemesi udvarokban, s házakban laktak, az összes adókat tartoztak fizetni, kivéve a fejadót. A 27. § a mezei rendőrségről intézkedett. A 28. § az alispán által kiadandó hivatalos bizonyítványokról szólott.

Az 1739. évi tisztújításkor, melyen Csáky György gróf főispán elnökölt, az 1666-odiki szabályzat néhány rendelkezését megszigorították: A ki a szabályzatnak ellene szegül, 12 forintra büntetendő. A ki a közgyűlésről elfogadható ok nélkül elmarad, 12 forint bírságot fizet. A pallosjoggal bíró nemesek ezt a jogukat csak a szolgabíró és az esküdt jelenlétekor, s körülményes alakszerűségek mellett gyakorolhatják. A »transgressores Praecepti sexti« hatodik parancsolat áthágói (a paráználkodók), ha a pénzbírságot nem tudják lefizetni, 50 bottal büntetendők; ha nemesek, két hónapra kenyéren és vizen bezárandók. A megbotozást csak a szolgabíró és az esküdt jelenlétében lehet végrehaj-

tani: idegeneket, vagyis a Kisvármegye területén kívül lakókat pedig csak az alispán hozzájárulása után szabad testi fenyítéssel büntetni. Végre a részleges közgyűlésen elintézett ügyeket a legközelebbi egyetemes gyűlésen be kell jelenteni, s az ott kelt végzéseket csak emitt elfogadásuk után lehet jegyzőkönyvbe foglalni.

1747-ben újra módosította, s 27 szakaszra bővítette ki a Szék a szabályrendeletet. A 26. §-hoz oda fűzte, hogy a számadások megvizsgálásakor a szolgabíró szabályos számlákat köteles bemutatni, s hogy ugyanakkor az adókönyveket is meg kell vizsgálni.

Az *1759 augusztus 16-odikán* Csáky János gróf elnöklése alatt tartott tisztújításkor, a főispán kívánsága következtén, az 1747-ediki szabályzat néhány szakasza gyökeres módosítás alá került. Az uzsonáról és a kenyér eladásáról szóló 24. és 25. §-ok kimaradtak. A kártyázást egészen eltiltották. Az üléseken meg nem jelenő, s elmaradásukat megfelelően kimenteni nem tudó, vagy a körlevelek tovább küldését elhanyagoló nemes urakat »in una marca gravis ponderis« egy teljes ezüst súlyú márka bírsággal büntették. A szolgabíró kötelezték, hogy mihelyt a közgyűlések megtartásának idejéről a főispántól tudósítást nyer, az egyetemes gyűlést nyolcz nappal, a részleges közgyűlést pedig három nappal előre körlevéllel hirdesse ki. Megállapították, hogy a részleges közgyűlésen a tisztikaron kívül még legalább két táblabírónak is jelen kell lennie. Kimondották, hogy az igazságszolgáltató üléseken a jogérvényes ítéletek szerzésére nyolcz táblabíró jelenléte szükséges. A régi 10. szakaszt úgy módosították, hogy a 100 forintnál csekélyebb értékű személyi, vagyoni és bűn-ügyeket azontúl nem a királyi kúriához, hanem a főispánhoz, vagy megbízottjához kell fölebbezni. A

folyamodókat, kivéve a táblabírákat, kötelezték, hogy kéréseiket írásban nyújtsák be a Székhez. A 26. §-t úgy értelmezték, hogy minden bérlő és albérlő is, a ki nemesi telken lakik, a közadózásnak alá vetendő; s a szolgálk feleségei, a kik nincsenek elszegődve, saját keresményök után, kivéve egy tehenet, rendes adót fizessenek. Végre kijelentették, hogy a Szék igazságszolgáltató üléseire megidézett nagyvármegyei lakosok ugyanolyan összegű napidíjat kapjanak, mint a Nagyvármegyében.

Az 1759-ediki szabályrendelet végéhez a XX. jegyzőkönyvben még 13 pont van függesztve, s mihez tartás végett figyelembe ajánlva. Jelentősebb rendelkezéseik ezek: A 2. pont szerint a közgyűléseket és üléseket mindig délelőtt 9 órakor kell megnyitni; ha nem lehetne az nap minden ügyet elintézni, akkor az ülés másnap reggel 8 órakor kezdődjék; az üléseken mindenki tartózkodjék a beszélgetéstől, s a dohányzástól. A 4. pont szerint a nemes asszonynak nem-nemes özvegye egész öröklött vagyonáért köteles adót fizetni, mert nem örvendhet »praerogativae Nobilitari« a nemesek előjogainak. A 7. pont szerint a »Cassae Perceptor«, pénztáros, mindenek előtt a Nagyvármegyének járó évi közilletéket szolgáltatassa ki; s az eddigi szokás szerint, valamint a Nagyvármegye a maga számadásait évente a helytartó tanácsnak mutatja be, úgy a pénztáros a Kisvármegye számadásait ne a Nagyvármegye, hanem a főispán elé terjeszse. A 10. pont szerint a kártyázás a vendéglőkben általában tilos. A 12. pont szerint gondoskodni kell helyről, a hol a levéltár ügyiratait állandóan őrizték. S a 13. pont szerint mindenmű ügyíratot, mint pöröket, kiküldő leveleket, vizsgálati jegyzeteket, eredetiben kell a levéltárba helyezni.

Végre 1765-ben mindezekeken fölül még kimondotta a Szék, hogy az a nem-nemes korcsmáros, a ki helyiségeiben a tánczot a cselédségnek este 9 órán túl is megengedi, »30 solidis baculis pulsetur« 30 kemény bottüetéssel büntetendő, a nemes korcsmáros pedig 12 forint bírságot fizessen; s hogy a vármegye számadásai az egyetemes gyűlésen teljes tartalmuk szerint bemutatandók és fölolvassandók, hogy a bevételekről, kiadásokról és hátrálékokról mindenki tudomást vehessen.

1765 után a Szék változatlanul hagyta szabályzatait. A későbbi években csak jelentéktelen magyarázatokra szorítkoztak a közgyűlések. Az országos törvények általánosítása és a Nagyvármegye eljárásaihoz alkalmazkodás következtén sürgőssé vált új intézkedéseket alkotni.

Ámbár az eddig előadottak szerint a Kisvármegye szabályrendeletei a *közérkölcöket* mindenha erélyesen védelmezték: hatásukat eleintén nagyon csökkentette a hatóságoknak ama közös alapelve, mely a közérkölcök ellen vétők megbüntetését a bíró fölfogására bízta. S ez a közfelfogás és a belőle kifejlett jogszokás igen sokáig uralkodott. A Szék még 1639-ben is a szerint határozott. Ez évi deczember 20-adján a Szent-Andráson tartott egyetemes gyűlés a nemes urak egyikének házában előfordúlt eset fölöl következően intézkedett: minthogy a szabályzatok a hatodik parancsolat ellen vétkező személyek megbüntetéséről nem rendelkeznek határozottan, tehát a büntetés módját a bíró belátására bízzák, mert csak azokat a háztulajdonosokat bírságozzák meg 6 forinttal, a kik a paráznákat szándékosan megszőktetik; azért a Szék jónak látja a paráznákat 12 forint bírsággal büntetni, mely

összegnek kétharmada a földesurat, egyharmada pedig a bíróságot illeti.

De ez a rendelkezés nem érte el a kívánt eredményt, sőt a gyakorlatban fölöttébb hiányosnak bizonyult. Azért az 1578-adik évi szabályzatot módosító 1666-odikiba a közgyűlés 11-ediknek ezt az új szakaszt ígtatta be: »Ha valamelyik nemesnél, vagy nem-nemesnél erkölcstelenkedő nyilvános személy tartózkodnék, az illető köteles azt az alispánnak bejelenteni, a ki a táblabírákat egybehívja, s ha velök a jelentést igaznak találja, azt, a ki a nyilvános személylyel erkölcstelenkedett, 12 forint bírsággal büntesse meg. A bírság fele a földesúré, fele pedig a bíróságé. A melyik nemes a bejelentést elmúlasztja, vagy a bíróságot eljárásában akadályozza, vagy a személyt védelmezi, avagy menekülni hagyja, 12 forint bírságot fizessen, »salva permanente in hac parte poena Ecclesiastica« épen maradván reá nézve az egyházi büntetés. A csavargó nyilvános személyeket az alispán tetszése szerint büntesse meg. A kiknek pallosjoguk van, szabadon élhetnek vele az olyan személyek ellen.«

Ezek a szigorú intézkedések sem szüntették meg, sőt nem is mérsékeltek az erkölcstelenség terjedését, Főképpen azért nem, mert az efféle bűnösökre akkor még a büntetés legkisebbik mértékét alkalmazták. Például az 1720 szeptember 24 edikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlés egy megesett személyt az 1666-odiki szabályzat 11. szakasza nyomán 12 forint bírságra ítélt; de mert azt nem tudta megfizetni, büntetését börtönre és megbotozásra változtatták át; végre, mert férfitársával egybekelt, csak börtönrel bűnhődött.

Már a következő 1721-ik évtől kezdve sokkal szigorúbban jártak el az erkölcstelenkedők ellen. Ez

év elején egy házasságtörő nemes úr 100 forint, nem-nemes nőtársa pedig 12 forint bírságot fizetett. Ugyanabban az évben az augusztus 27-edikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlés egy megesett nem-nemes nőt, ki bűnét maga bevallotta, kezének levágására és karóba-húzásra ítélte, de néhány nemes nő közbenjárása után a büntetést lefejezésre szelidítette.

S még ez a példa sem volt eléggé elrettentő; ennek daczára is buján tovább tenyészett az erkölcstelenség. Néhány év múlva különösen kiváló eset izgatta föl a Kisvármegye közönségét. A köztiszteletnek és nagy tekintélynek örvendő alispán özvegy leánya 1724 július 31-edikén gyermeket hozott a világra, s azt vadászebei elé dobta. Vármegyeszerte leírhatatlan megbotránkozás tört ki. Külön e végett meghatalmazott bizottság vette át a büntetést szerencsétlen szülőitől. Mint nemes nőt, a szolgabíró házában őrizték, még pedig nagyon szorgosan, nehogy öngyilkosságot kövessen el. A vizsgálat kiderítette, hogy már három törvénytelen gyermekét emésztette el. A tárgyalások előtt néhány nappal sikerült a törvényszék elől megszöknie, s azért az 1726 február 26-odikán Szent-Andráson tartott igazságszolgáltató ülés csak száműzésre ítélhette el.

A XVIII. század vége felé az erkölcstelenkedés vétékét már nem halállal, hanem csak testi fenyítéssel, végre pedig ismét csak pénzbírsággal büntették, mindhiában.

A Kisvármegye a *káromkodás, átkozódás és mosdatlan beszéd* rút szokását is kezdettől fogva szigorúan üldözte. Az 1666-ik évi szabályzat 17. szakasza az 1659. évi XLII. törvényzikk rendelkezéseit a nemes rendű káromkodókra és átkozódókra is kiterjeszté. Ez a törvény az 1563. évi XLII. törvényzikket újította és

erősítette meg, mely a káromkodás és átkozódás bűnében első ízben elmarasztaltakat megvesszőzéssel, a második ízben elmarasztaltakat megbotozással, a harmadik ízben elmarasztaltakat pedig fővétellel büntette; s azt, a ki az e nemű vétkezőket a hatóságnak be nem jelenté, 4 márka pénzbírsággal sújtotta. Abból, hogy ezt a törvényt a Kiszvármegye szabályrendeletébe igtatta, azt következtethetni, hogy területén akkor a káromkodás és átkozódás erősen dívott. Másrészt kellemes tudnunk, hogy a jegyzőkönyvekben egyáltalában nincsen nyoma, mintha a Szék valaha valakit afféle vétség miatt halálra ítélt volna.

Későbbben jóval enyhébb közfelfogás uralkodott a Kiszvármegyében. 1713 ápril 4-edikén a közgyűlés már csak 3 forint bírsággal büntette meg a káromkodókat. 1728 február 19-edikén pedig a megtorlást csupán a nem-nemesekre alkalmazta. Főlhatalmazta a nemes urakat, hogy a káromkodó zselléreket és jobbágyokat 20 csapásig megbotoztathassák. A melyik helységben nem lakott nemes, ott a falubírák, a jegyzőkönyv kifejezése szerint »Beresones«, béresek, gyakorolták a büntetés jogát. Ha a falu bírása ezt a kötelességét elmúlasztotta, maga került a szolgabíró deresére. A nemesek akkoron a káromkodásért csak 2 magyar forint bírságot fizettek, mely összeg az otthelyi egyház pénztárát illette. 1735-től kezdve a káromkodás és átkozódás büntetése már 50 dénárra szállott le.

A *dohányozás* ellen sokkal szelídebben intézkedett a Kiszvármegye közönsége. 1699. évi határozata szerint esetenként 1 forint bírsággal, s a pipa és dohány eldobásával büntette ugyan a dohányozókat, de egyúttal megengedte, hogy a közpénztárba havonként 1 forintot befizetve, előre megválthassák magukat. A

táblabíráknak a helységekben ellenőrizniök kellett, hogy a dohányozók pontosan fizetik-e váltságdíjaikat? Ez a félrendszabály természetesen kevés ideig tartott, mert csak a szegényeket sújtotta, akik nem tudtak váltságdíjat fizetni, a vagyonosoknak pedig sokkal károsabb volt, semhogy megengedhették volna maguknak a dohány élvezését.

1706-ban a dohányozást a szék 3 frt bírság terhe alatt eltiltotta, s azon fölül rajtakapás esetén a tettest még 60 dénárral büntette meg. De ez az intézkedés is eredménytelen maradt; a dohány élvezése mind szélesebb körökre terjedt ki. A szegények titkon, félre-eső helyeken dohányoztak, s a közönség a sok tűz- esetet éppen ezeknek róvta föl. Újabb kísérletül a közgyűlés 1712-ben a nem-nemes dohányzókra fejenként és havonként 12 dénár adót vetett ki. S mikor ez sem használt, 1718 márczius 31-edikén meghagyta a táblabíráknak, hogy ha valakit a nem-nemesek közül a dohányozáson rajtakapnak, irgalom nélkül 30 botütéssel büntessék meg. A nemesekre a dohányzásért a Szék 1719-ben ismét csak 1 forint bírságot szabott ki.

1735-től kezdve más politikát folytatott a Kisvármegye a dohányozókkal szemben. Belátván, hogy a folytonosan terjedő szenvedély ellen a tiltás és büntetés mit sem használ, jövedelemforrássá tette a tilalmas közszokást. Összeíratta a dohányzókat, s adót vetett ki reájok. És pedig 1735-ben a pipások adója fejenként 12 dénár, 1746-ban 15 dénár, 1751-ben 20 dénár, 1768-ban ismét 12 dénár, 1774-ben 15 dénár, s 1781-ben már csak 9 dénár volt. Ezt az adót a szolgabíró szedte be, s külön számadást kellett róla beadnia.

Mindezek az intézkedések, sőt még az országos

törvények is hatástalanok maradtak a dohányozás szokásával szemben. A mi természetes is volt, mert hiszen a följegyzések szerint maguk a bírák a büntetés végrehajtása közben is vétettek a tilalom ellen.

Hasonló volt a *kártya- és egyéb hazardjátékokról* szóló büntető határozatok sorsa is. A Kisvármegyének a pénz-játékok ellen 1626-ban kelt tiltó határozata enyhének bizonyulván, a Csütörtökhelyütt 1647 szeptember 16-odikán tartott tisztújító közgyűlés mindenféle kártya-, zacskó- és koczkajátéokra magas pénzbírságot szabott ki, melynek egyharmada a szolgabírót, kétharmada pedig a közpénztárt illette. Ezt a büntető rendelkezést 1654-ben megújították és megszigorították. De azért a kártyázás nyilvánosan, a vendéglőkben és más mulatóhelyeken is tovább dívott.

1768 évi márczius 4-edikén a helytartótanács is kemény rendeletet adott ki a hazardjátékok ellen. Ezt a parancsot a Kisvármegyének 1768 ápril 28-adikán Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésén általános helyeslés között hirdették ki. A szék örömmel fogadta a szigorú tilalmat, s meg is nevezte azokat a kártyajátékokat, a melyekre a rendeletet a maga körében alkalmazni kívánta. Ezek voltak a »Bassa, Bassete, Brenten, Färbel, Landsknecht, Mollina, Pharaon, Quaranta, Quindecí, Rauszchen, Smecere, Trezak és Vojto«, mely utóbbi különös elterjedésnek örvendett. Hanem a kártyázás szenvedélye a tiltások daczára is tovább dühöngött, ekkor már titokban.

Az *iszákosság*, kivált a mértéktelen pálinkaivás ellen is hathatós intézkedésekkel kívánt a Kisvármegye hatósága küzdeni. Sajátságos, hogy ez az ügy rendszeren a tisztújító közgyűléseket foglalkoztatá. 1610 november 25-ödikén a Szék szigorú rendelettel 40

dénár bírság terhe alatt megtiltotta, hogy a korcsmárosok az ivókban esti 9 óra után sört mérjenek ki. A pálinkát még nem említi a rendelet. Ugyanakkor azt is kimondá a közgyűlés, hogy a fonókat semmi szín alatt sem tűri meg. Azt a korcsmárost, a ki házában fonókat tart fenn, 6 forinttal, akkoron hallatlan magas bírsággal rendelte megbüntetni; a fonóban talált cselédet pedig tizenkét »Lopata« lapát-ütéssel. 1612-ben a föntebbi rendeletet úgy módosították, hogy azt a nemest, vagy nem-nemest, a ki esti 9 óra után korcsmázott, 50 dénárral, a korcsmárost pedig 1 forinttal bírságolták meg. Egyúttal mindenik helységben megbíztak egy-egy táblabíró, hogy a korcsmákat időnként vizsgálja meg, s tapasztalatait az alispánnak jelentse be. A bírságpénzek kétharmada az alispánt, s egyharmada a szolgabíró, illetve. Négy év múltán, 1616-ban, azt a rendelkezést annyira megszigorították, hogy a bírságot 50 dénárról 3 forintra emelték föl. 1626-ban az 1612-ediki rendelkezést állította vissza a Szék, de avval a módosítással, hogy a bírságpénzek ezentúl a közpénztár jövedelme legyenek. 1630-ban pedig azt mondá ki, hogy mindenkit, a ki éjjel a korcsmából hazatérve, a nyugalmat hangos beszéddel, vagy dalolással zavarja, 2 magyar forinttal bírságoljon meg a szolgabíró.

A pálinka hazánkban 1439-ben lőn ismeretessé; akkor került az első szállítmány Bécsből Pozsonyba. Szepesben a XIII város lakói a lengyel kormányzás idejében ismerkedtek meg a gabona-pálinkával. Ennek főzése csakhamar az egész vármegyében elterjedt. A pálinkaüst szinte elengedhetetlen kiegészítője volt minden valamirevaló gazdaságnak, mert igen jó jövedelmet hajtott. A »tűzital« élvezése a Kisvármegyében

is csakhamar olyan általánossá vált, hogy a Szék már 1621. évi szabályrendeletének 11. pontjában, s azután 1657-ben augusztus 1-sőjén és október 31-edikén két ízben is kénytelen volt ellene föllépni; mind a kétszer szigorúan, 3 forint bírság terhe alatt eltiltotta. Az 1666. évi szabályrendelet 5. pontjában pedig már másodszor is ki kellett mondania, hogy az ünnep- és vásárnapi isteni tisztelet előtt a korcsmában pálinkát ivó nem-nemeseket 20 dénár, s a nemeseket 40 dénár bírsággal fogja megbüntetni. Ezeket a bírságpénzeket a közgyűlés a szolgabírónak engedte át, hogy annál szorgosabb legyen az ellenőrzésben.

De a tiltó rendelkezések mit sem használtak. Az iszákosság lealjasító szenvedélye tovább terjedt és pusztított. Elannyira, hogy az 1680 február 20-adiki jegyzőkönyv szomorúan panaszolja: »a pálinka-csapszékek káromlókcal, kártyásokkal, tolvajokkal, útonállókkal, rablókkal és k . . . -kal árasztják el helységeinket«. Végre 1728-ban azt rendelte el a közgyűlés, hogy a korcsmárosoknak nem szabad napnyugta után italt kimérniök, mert a késő estig korcsmázók avval védekeztek, hogy a korcsmákban nincsenek órák. Hanem ez a tilalom éppen olyan eredménytelen maradt, mint a többi.

Az iszákosság elterjedésének és mélyre gyökerezésének, s azon kívül még sok más bajnak egyik főoka a *cselédség viszonyainak szabályozatlansága*, kivált az úgynevezett »szabad hetes béres« rendszer volt. Az egész Szepes-vármegyében csak egy-egy hétre fölfogadott férficselédeket tartottak az urak. Ebből a gazdák részéről is, a cselédekéről is, igen sok visszaélés származott. Azért a Nagyvármegye már 1610-ben pontosan szabályozta a cselédviszonyokat, s a polgároknak

12 forint, a nemeseknek pedig 24 forint bírság terhe alatt megtiltotta a »szabad hetes béres« tartását. Hasonló büntetéssel sújtotta azokat is, a kik egész éves cselédek számára árpát, vagy zabot vetettek. Szigorúan megtiltotta az úgynevezett »futkálók,« vagyis gazdáikat gyakran cserélgető cselédek fölfogadását is. Nem volt szabad a cselédet — jó ok nélkül — újév előtt elbocsátani; ha pedig a cseléd eltávozott, a gazda nem tartozott kifizetni. Végre még azt is meghagyta a Nagyvármegye, hogy a gazdák ne engedjék nőcselégeiket selyemmel, vagy bársonnyal díszített, avagy olyan ruhában járni, a minőt a nemes, vagy polgár asszonyok és leányok viselnek, nehogy az úrnő és a szolgáló között a különbség megszűnjék.

A X Lándsások Széke félszázadon át a Nagyvármegyének ezt a rendtartását alkalmazá. Csak 1666-ik évi szabályzatának 22. pontjában szervezte külön rendelkezésekkel a cseléd tartást. Azt a cselédet, a ki két gazdától fogadott el fölpénzt, 3 forint bírsággal büntette; ez összeg fele a szolgabírónak jutott, fele pedig annak, a ki a cselédet följelentette. Hasonló büntetéssel sújtotta a Szék azt a gazdát is, a ki tudva fölpénzt adott olyan cselédnek, ki már előbb mástól fogadott el fölpénzt; vagy a ki a cseléd előtt legyalázta azt a gazdát, a kitől a cseléd már előbb fölpénzt kapott; avagy a ki szomszédja cselédjét elcsalogatta. Azokat a cselédeket, a kik beszegődés után gazdáiktól elszöktek, a szolgabíró akárhol elfogathatta és szolgálatuk folytatására szoríthatta; a kik pedig az ilyen cselédeket pártolták, vagy védelmezték, 3 forint bírságot fizettek. De mert ezekben a szabályokban a fölpénz nagysága nem volt meghatározva, s mert e bizonytalanság sok kellemetlenséget okozott, azért a Szent-Andráson 1727

márczius 10-edikén tartott igazságszolgáltató ülés kimondá, hogy a majoros, avagy öregbéres csak 34 dénárt, a közönséges béres 30 dénárt, a kisbéres, vagy kocsis 24 dénárt, s a szolgáló csak 18 dénárt kaphat fölpénzül. A cselédeknek, bejáróknak és napszámosoknak délután étket, vagy a mint a szabályrendelet mondja »vulgo osonna« adni 4 forint büntetés terhe alatt tilos volt. Ez a bírságösszeg a közpénztárt illette.

A Kisvármegye sokféle szabályrendelete között igen érdekesek még a *czigányokra* vonatkozó intézkedések is. Ez a sajátságos nép, melyet valószínűen Timur Lenk zavart ki Elő-Indiából, a XV. század elején vándorolt be Európába. Hazánkban 1417-ben jelent meg először. Egyik csoportjának Zsigmond királyunk 1423 ápril 18-ának Szepes-Váralján szabadságlevelet adott. E szerint vajdájoknak szabad volt népével ideoda vándorolnia, a városokban és falvakban tetszése szerint letelepednie, s népének ügyes-bajos dolgait más bíró közbelépése nélkül eligazítania. Azt hiszem ez volt az egyetlen szabadságlevél, melyet a cigányság valaha európai fejedelemtől nyert. Ezt sem igen vették figyelembe a hatóságok. A Kisvármegye eleintén eltűrte a csavargó cigányok erőszakos koldulásait és tolvajlásait, de 1670 május 26-odikán erélyesen föllépett Pál vajda és csőcseléke ellen. Kimondá, hogy a cigányoknak évente csak 3 napig szabad a Szék területén tartózkodniok, azon túl ki kell verni őket a helységek határaiból.


Midőn Mária Terézia királynő idejében az »újparaszt«-oknak elnevezett cigányok letelepítésére az első kísérletek történtek, a X Lándsások igazi nemes emberszeretettel törekedtek a nomád népet polgárosítani. A Bethlenfalván 1777 márczius 22-ikén tartott

részleges közgyűlésben elhatározták, hogy a Szék területén lakó cigányokat összeíratják; gyermekeiket elszedik, s eltartás és nevelés végett — mindenikért évi 18 forint 30 krajczár tartásdíjat fizetve — a zselérek között kiosztják; s végre a felnőtteket a kunyhókban lakásról leszoktatják. Ugyanakkor 12 botütés terhe alatt megtiltották a felnőtt cigányoknak a rikító vörös, kék, sárga színű ruhák viselését, s elrendelték, hogy ezek is olyan színű és szabású öltözékekben járjanak, mint általában a köznép. De mindezek az intézkedések sikertelenek maradtak. A parasztság nem szívesen vesződött a cigány ifjúság nevelésével, ez pedig fölserdült korában mind visszaszökött ősei füstös putrijába a fújtatóhoz, a hegedűhöz, s a piros nadrághoz.

Mindezek a törvénykező rendelkezések a Lándsások kifejlett jogérzékét és erkölcsös jó szándékait bizonyítják. Általános eredménytelenségök pedig azt mutatja, hogy — egész hazánk nemességének példájára — közöttük is nagyobb volt a közszabadság, mint a törvény tisztelete.

IV.

A Kisvármegye hadi szervezete: harczosainak száma és zsoldja; hadvizsgálatok; idegen katonák beszérlésolása; a lándsás vitézek fölszerelése.

 Kisvármegye *hadi szervezetének alapját* IV. Béla király 1243. évi nagy szabadságlevele vetette meg.

A szerint a lándsás nemesek közzől »négyen-négyen, kiknek nyolcz ekényi szántófldjük van, egy jól fegyverzett harczost« tartoztak küldeni háború esetén a király zászlója alá.

A Szék mindig állhatatosan ragaszkodott a sza-

badságlevélnek ahhoz a rendelkezéséhez, mely szerint 8—8 ekealja földbirtok után 1—1 harczost kellett kiállítania. A legsúlyosabb körülmények között, még a rendkívüli napokban is, csak a *katona-küldés*, nem pedig az általános fegyverviselés alapjára állott. Például midőn Thököly Imre 1683-ban a nemességet személyes fölkelésre hívta föl, a Lándsások tiltakoztak és fölfolyamodtak magához Thökölyhez, a ki 1683 szeptember 27-edikén a lévai táborban kelt levelével, a kiváltságot figyelembe véve, a Kisvármegye nemességét az általános fölkelés alól fölmentette. II. Rákóczy Ferencz is kénytelen volt a Széknek személyes fölkelésre kényszerítését megszüntetni, mikor ez kimutatta, hogy kiváltságai szerint csak néhány fegyverest köteles a táborba küldeni.

A szabadságlevélnek amaz intézkedése, hogy 8 ekealja után kellett 1 harczost adni, nem volt ország-szerte egyszabású. Például Túrócz vármegyében 6 ekealja után küldöttek 1 fegyverest. Sőt magának a Kisvármegyének határán, Filefalva helységben, melynek fele a Nagyvármegyéhez tartozott, Fylo, Filei fia, már 3 ekealja után volt köteles 1 harczost kiállítani.

A Kisvármegye fegyveres vitézeinek *száma* időnként változott, hol több, hol kevesebb vala. Kezdetben — újabb keletű utalások szerint — a megművelt földek területéhez képest a Lándsások összesen csak 4 lovas harczost küldöttek a hadi zászlók alá. Később, a lakosság megszaporodása és a földművelés elterjedése után az a szám 8-ra, majd 10-re emelkedett. A 8 fegyverest a jegyzőkönyvek igen gyakran »*more solito*«, szokás szerint, jelzővel említik, a mi azt mutatja, hogy ez a szám sokáig volt kötelező. A 10 harczos csak a XV. század közepén kezd szerepelni,

mikor a Kisvármegye a »X Lándsások Széke« névhez jutott. De az a két szám sem volt állandó, mert például midőn 1616-ban a Nagyvármegye a X Lándsások Székét fegyveresek küldésére szólította föl, a Szék közgyűlése ugyanaz évi deczember 6-án azt határozta, hogy ha a Nagyvármegye 50 harczost állít ki, akkor a Kisvármegye ahhoz a számhoz arányosan 5 fegyverest ad. Átalában a jegyzőkönyvek azt bizonyítják, hogy a Lándsások fegyvereseik számát rendszeren a Nagyvármegye katonáinak számához mérték.

A legrégibb határozott adat, mely a Kisvármegye harczosainak számáról szól, 1542-ből való. Az I. Ferdinánd és Szapolyai János királyok között folyt háborúban a X Lándsások Széke akkor János király zászlója alá 5 fegyveres vitézt adott, kik Görgey Lőrincz vezetése alatt a Nagyvármegye csapatához csatlakoztak.

1608-ban a Kisvármegye Kiszely Jánost, Petrás Jánost, Heranth Kristófot, Kálna Györgyöt és Grabanya Jánost küldötte a táborba. Mindenikőjüknek egyenként 3 forint 25 dénár zsoldot adott és kimondotta, hogy ha egy teljes hónapig maradnak a táborban, fejenként még 2 forint 50 dénár pótlékot kapnak.

1611-ben a Szék 10 lovast állított ki, s mindenkinek havonta 4 forint 50 dénár díjat rendelt. De mert egy hét múltán a harczosok haza tértek, a közgyűlés fölhívta őket, hogy 1—1 forintot fizessenek vissza a közpénztárba. Hanem a vitézek nem sokáig maradtak otthonn; a nádor parancsára csakhamar újra a táborba kelle szállaniok.

Két évvel későbbben a Nagyvármegye fölszólította a X Lándsások Székét, hogy a Nagyvármegye részéről a táborba küldött lovas kapitány fizetéséhez készpénzzel járúljon hozzá. Alapos megvitátás után 1613 október

23-adikán kijelenté a Szék egyetemes gyűlése, hogy a kapitány díjára semmit sem ad, mert soha sem volt szokásos az idegen kapitány fizetésére adózni, kivált mikor maga a Szék is tart a táborban lovas katonákat.

1619-ben a Kisvármegye 4 lovast rendelt ki, név szerint Máriássy Györgyöt 4 lóval, Soldos Mihályt 2 lóval, Csepcsényi Istvánt 2 lóval és Korithyányi Kristófot szintén 2 lóval. Ezekhez későbben még két lovas csatlakozott. Ugyanaz évi december 3-adikán a közgyűlés a nevezett harcosok havi díját fejenként 6 forintra szabta kí.

A *havi díj, vagy zsold mennyiségét* a Szék esetenként megváltoztatta. Már 1620-ban a Kassára küldött lovas vitézek számára egyenként csak havi 5 forintot állapított meg.

Ekkortájt a Kisvármegye közönsége igen föltűnő hadi eljárást követett. A táborban levő katonáinak megüzente, hogy a harczoló feleknek melyikéhez csatlakozzanak. Így tett 1620-adiki küldötteivel is. 1622-ben pedig határozatban mondotta ki, hogy annak az öt lovasnak, a kiket Heranth Kristóf toborzott össze, csak akkor fizeti ki a zsoldjokat, ha kívánni fogják, s ha bebizonyítják, hogy a Szék javáért Bethlen Gábor zászlója alatt küzdöttek.

1623. évi október hó 2-odikán a Kisvármegye 8 lovast, s október 31-edikén még 2-öt, tehát összesen 10-et fegyverezett föl; 1627-ben 4 lovast, havi 6—6 forint díjjal; 1632-ben 10-et havi 5—5 forint díjjal; 1633-ban 9-et, szintén havi 5—5 forint díjjal.

Akkoron a Lándsások nemessége nagyon idegenkedett a hadi szolgálattól. Igen sokszor megtörtént, hogy a harcosok a táborból a vármegyei csapatparancsnok engedelmé nélkül haza jártak. Sőt az is

gyakran előfordult, hogy a kijelölt vitézek egyáltalában be sem akartak vonúlni a zászló alá. Azért a Mahalfván 1611 november 30-adián tartott egyetemes gyűlés útasítá az alispánt, hogy azt a nemest, a kit a Szék katonául megválaszt és a táborba küld, ha engedelmeskedni vonakodnék, irgalom nélkül 12 forint bírsággal büntesse meg, s a bírságot »absque omni litis et iurium contradictione«, minden pörösködést és jogszerű tiltakozást mellőzve, rögtön hajtsa be.

1636. évi augusztus hó 30-adián a Szék a személyes fölkelés helyett 9 jól fölfegyverzett lovast állított ki. Azok között volt Faigel Zsigmond, Nagy Imre és Szent-Andrássy Menyhért 2—2 lóval, s Joó György, Petrás János és Asgúthy János 1—1 lóval. A hadvizsgálatot, a Nagyvármegye fegyvereseivel együtt, Mahalfván tartották meg. A vitézek az oda vonulás költségeire fejenként 1 forintot kaptak. Zsoldjuk a hadvizsgálat napjától kezdve járt ki. Már 1642-ben és 1649-ben csak 2—2 lovast adtak a Lándsások.

Az 1652-ik évi július hó 13-adián Mahalfván tartott egyetemes gyűlés ugyanaz évi július 20-adiára az összes fegyverfogható lakosság *általános hadvizsgálatát* rendelte el. A nemeseknek 6 forint, s a nem-nemeseknek 3 forint büntetés terhe alatt meghagyta, hogy azon a napon harczra készen fölfegyverkezve, a Csütörtökhely határában levő Podhajszke puszta ugarain jelenjenek meg. A lovas csapat kapitányaivá Szent-Andrássy Menyhértet és Heranth Istvánt, a gyalogosok századosává pedig Horváth-Göczel Györgyöt választották meg. E hadvizsgálat névjegyzéke világosan mutatja, hogy milyen nagy volt akkoron a Kisvármegye fegyverfogható, s esetleg hadba küldhető férfainak száma:

A nemes urak közzől megjelent Budaházy Ján. alispán 5 lóval; Bencsik Ján., Heranth Istv., és Záborszky András 3—3 lóval; Boór Péter, Budaházy István, Cholešóczy Mátyás, Dubovay Mátyás, Görgey László, Hadbavny András, Jászay Tamás, Joó Ferencz, Kadlaskó László Megyery Istv. helyett, Kálna Mihály, Kálna Sám., Kiszely Jakab, Nagy János, Nemessányi Keresztély, Szent-Andrássy Mih., Turkoly Mih., Hofmann István helyett és Záborszky Miklós 2—2 lóval; Abrahamovszky András, Aczél Tamás, Asgúthy János, Bárány Mihály, Bencsik Mihály, Bendik János, Csizmadia Márton Mihály, Dobay Jakab, Dobay János, Fornoszeghy György helyett inasa, Gánóczy György, Grodkovszky Zsigmond, Hrusóczy Péter, Horváth János, Jezsuita Páterek, Kálna András, Kálna (Hadusfalvi) János, Kálna Lénárd, Kiss Sándor, Kiszely Mihály, Koczányi Gergely, Kurtha Lőrincz, Ludmann Pál, Ludmann Simon, Nemess Márton, Okolicsányi János helyett majorosa, Oskó László, Paszkovszky János, Petrás Márton, Puraski János helyett inasa, Senkó György, Sitkey Imre, Szabó (Czencziczei) János, Szegedy János, Szegedy Kristóf, Szent-Andrássy János, Sziny Zsigmond, Thül István, Venczovszky Dániel, Verbovszky András, Vitális György, Vitális János és Zubkó Mózes 1—1 lóval; Csepcesényi László, Kálna (Gánóczi) János, Kálna (Mahalfalvi) János, Madaczy András, Madaczy György, Mahalovszky András, Somogyi Márton, Szabó Bálint és Vitkovszky Mátyás gyalog; nem jelent meg Bencsik György, Dobay Zsigmond, Görgey János, Heranth György, Hlavács Jakab, Horváth István, Krigovszky Mihály, Rády Gáspár, Skorosi István, Szent-Andrássy Pál, Teőke Kristóf.

A parasztok közzől senki sem jelent meg. És pedig hiányzott Bethlenfalváról 24, Hadusfalváról 9,

Miklósfalváról 7, Kisfalváról 16, Filefalváról 24, Gánóczi-ról 16, Hozeleczi-ról 6, Szent-Andrásról 9, Horkáról 7, Lökfalváról 10, Ábrahámfalváról 8, Csontfalváról 10, Mahalfalváról 7 és Pikfalváról 6. A jegyzőkönyv az elmaradt parasztokat név szerint is fölso-rolja; túlnyomó többségöket vezetéknev nélkül, csak keresztnévökkel jelöli meg.

Ebből a hivatalos névsorból kiderül, hogy akkor a Kisvármegyében 84 nemes és 159 paraszt férfi, összesen 243 fegyverfogható ember állhatott volna a hadi zászló alá.

Hat év múltán, 1658 október 3-án ismét hadvizsgálatot tartottak Mahalfalván, de azon már a nemesség sokkal csekélyebb számmal jelent meg.

1660 évi szeptember hó 4-én újra csak 5 lo-vast küldött a táborba a Szék, névszerint Rády Jánost, Görgey Istvánt és Király Andrást 2—2 lóval és Székely Andrást, meg Sváby Ferenczet 1—1 lóval. Fe-jenként 6 forint havi díjat állapított meg számukra, s Rády János, mint tizedes káplár részére még 1 forint pótlékot.

Az 1663. év tavaszán a török nagy haddal tá-madta meg hazánknak még meg nem hódított részeit. I. Lipót király új, meg új seregeket gyűjtött a vész ellen. Arra a hírré, hogy a török vezér már Érsek-újvár alatt áll, a Kisvármegye 1663 szeptember 19-é-kére Hozeleczi-re általános hadvizsgálatot hirdetett, s kimondá, hogy az arról elmaradó nemeseket 100 fo-rint bírsággal fogja megbüntetni. Négy-négy zsellér-nek 1—1 jól fölvegyverezett harcizost kellett oda kül-denie. A parasztok 50 forint bírság terhe alatt sze-mélyesen tartoztak megjeleni, vagy szolgálkat helyet-tesekül állítani. A nemesek közzől 57 lovas és 23

gyalogos, a nem-nemesek közzől pedig 55 gyalogos jelent meg a hadvizsgálaton. A személyes megjelenés alól csak a Széknek 17 tisztviselőjét mentették föl, kiknek okvetetlenül otthonn kellett maradniok. De ezeket arra kötelezték, hogy háború esetén 1—1 fegyverest kell adniok.

Az 1663 szeptember 14-edikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlés a védekezés módjáról is gondoskodott arra az esetre, ha a török hadak Szepesbe is betörnének. Elhatározá, hogy a Kiszvármegye valamennyi útját keresztárkokkal és fatorlaszokkal járhatatlanokká téteti, s a hídakat lehordatja. Ez intézkedés végrehajtására külön teljes hatalmú hadbizottságot választott. E bizottság első intésére köteles volt a Kiszvármegye minden férfilakója, akár nemes, akár nem-nemes, 40 forint bírság terhe alatt, a hadbizottság által kitűzött helyre kapával és fejszével bevonúlni.

A szeptember 19-ediki hadvizsgálat befejezése után az alispán Szepes-Tepliczre, a Nagyszvármegye közgyűlésébe ment, megtudni, hogy mit határozott a szomszéd Liptó-vármegye közönsége a háború felől? Liptó-vármegye hatósága arról értesítette Szepeset, hogy már nem szükséges a török ellen általános háborút indítani, mert Érsekújvár ostromát abban hagyta. De teljes biztosság kedvéért Liptó-vármegye 300 gyalogos harczost toborzott össze, és pedig 200-at a közadózásból befolyó jövedelem terhére, 100-at pedig a maguk költségére. Evvel a csapattal megszállatták az Igló és Rozsnyó közötti hegyvidéket, s parancsnokait útasították, hogy mihelyt a török sereg közeledésének valami jelét észreveszik, rögtön tudósítsák a szepesi és lublóvári parancsnokait, kik ágyúlövésekkel föl fogják riasztani a lakosságot. E várak vidékének lakóit pedig

kötelezték, hogy a legelső vészjelre, a nemesek 100 forint, s a nem-nemesek 40 forint bírság terhe alatt, a közös táborba siessenek. A Kisvármegye részéről kiállított csapat kapitányául Kálna Mihályt választották meg, s egyelőre csak egy hónapra, 12 forint díjat utaltak ki számára. A csapatok rendtartása végett azt határozta a Szék, hogy kijelölt harczosai 1663 október 22-edikén hajnalban Hadusfalván gyűljenek össze, s onnét az új zászló alatt Szepes-Sümegre, a Nagyvármegye seregéhez vonúljanak le.

1664-ben a Kisvármegye 4 lovast fegyverzett föl; 1672 szeptember 12-edikén 7 lovast, név szerint Szenkó Zsigmondot, Szegedy Jánost, Thuránszky Ferenczet, Bárány Pált, Bencsik Györgyöt és Kálna Sámuelet, havi 6—6 forint zsolddal; 1674 október 29-edikén ismét 7 lovast.

Az 1683-ik évi május hó 19-edikén Késmárkon tartott egyetemes gyűlésen egyebek között azt is kihirdették, hogy a Nagyvármegye május 24-edikén Lőcsén hadvizsgálatot rendez. Erre a vizsgálatra a Kisvármegye 8 lovast küldött a szolgabíró vezetése alatt. A fegyveresek a hadvizsgálat napjára 1—1 forint díjat kaptak. Június 14-edikén el is küldötték a táborba a 8 lovast, név szerint Ludmann Márton, Ludmann Boldizsárt, Sváby Jánost, Turkoly Mihályt, Záborszky Andrást, Záborszky Zsigmondot, Kőszeghy Gáspárt és Horváth Pált, kik június 28-adján Stansith-Horváth Márknál, a Nagyvármegye csapat-parancsnokánál, jelentkeztek is. 1684-ben ismét 8 lovast adtak a Lándsások, név szerint Sztavács Miklóst 2 lóval, s Grabanya Gábort, Verbovszky Jánost, ifjabb Szegedy Jánost, Mikulik Balázst, Csepcesényi Mátyást, Szenkó Zsigmondot és Kratochwilia Jánost 1—1 lóval.

A Tokay Ferencz és Szalontay György által vezetett kiskörű fölkelés idejében a Kisvármegye 1697 július 17-edikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlésében 11 lovast és 8 gyalogost ajánlott föl a mozgalmak elnyomására. A következő napon a Nagyvármegyének Lócsén tartott közgyűlésében kijelenté a Szék, hogy a X Lándsások kiváltságaik szerint nem kötelesek »personaliter insurgere«, személyenként fegyverre kelni; de hogy a főispán kívánságának megfeleljenek, hajlandók a hadjáratban részt venni, hanem csak avval a föltétellel, hogy saját zászlójok alatt külön vonódnak be, s nem a Nagyvármegye seregéhez csatlakozva. A Nagyvármegye csapatai július 21-edikén a mindszei mezőkön gyűltek össze, a Lándsások fegyveresei pedig Nemessán alatt, a hol meg is háltak. Másnap Kolbachra mentek, s ott az alispán a régi szokás szerint át is adta a 8 lovast a főispánnak. De a mozgalmak csakhamar lecsöndesedtek, s a Lándsások harczosai ujra külön, saját zászlójok alatt, haza tértek.

A Kisvármegye akkortájt nemcsak fegyveres vitézeket tartozott a hadba küldeni, hanem *telenként* még a császári katonaság beszállását is kénytelen volt eltűrni. 1696 januárjában a lándsás helységekben a német zsoldosok közzől 17 gyalogost és 15 lovast helyeztek el. A közgyűlés határozata szerint a házigazdának 1—1 ló számára 8 font szénát és 8 font zabot kellett adnia. A katona egy-egy napra 1 bécsi font húst kapott, egyebet semmit. A káplárnak, a ki Ábrahámfalván volt beszállásolva, rendesen 2 font húst ádta, s még egyet »titulo discretionis«, megkülönböztetés címén. Későbbben e megkülönböztetés adója havonként 1 mérő rozs volt.

Az 1697. év telére a Kisvármegyébe 26 császári

katonát és 1 tisztet szállásoltak be. A kelletlen vendégeket szétosztották a helységekbe. A tiszt úr Ábrahámfalván lakott. Legénységéből Filicznek 4, Bethlenfalvának és Píkfalvának 3—3, s a többi helységeknek 2, vagy 1 jutott. A parasztok terheinek megkönnyítése végett — mert a közlegényeket azokhoz adták — a nemesség megadóztatta magát. Legtöbbet fizettek a Filiczen lakó urak, 36 forintot; a bethlenfalviakra 34 forint, a píkfalviakra 31 forint, az ábrahámfalviakra 29 forint, a gánfalviakra 21 forint, s a többi helységekben lakókra még kevesebb esett. Ezt az adót a nemeseknek a vármegye pénztárába havonta mindaddig be kellett fizetniök, a meddig csak az idegen katonák a téli szálláson tartózkodtak. Ezen az adón kívül még különféle címeken jelentős terheket viseltek a Lándsások a beszállásolás ideje alatt. Például a tisztnek, lova számára, megkülönböztetés címén 20 mérő zabot, s a káplárnak, a ki akkor Bethlenfalván lakott, 5 tallért (9 magyar forintot) adtak. 1698 decemberében 12 katonát és 6 lovat helyeztek el a Kisvármegyében. Kitelelésök költségeit a közpénztár fődözte. Egy-egy katonának naponta 1 font marhahús, 2 font kenyér és 1 pint sör, ha sört nem ivott, akkor 2 krajczár, lovának pedig naponta 6 font zab és 8 font széna járt.

Ámbár a kiteleltetés szükségletei előre meg voltak állapítva és szigorúan kiszabva, a tiszt urak mégis gyakran, s igen jelentős összegekkel túllépték az előirányzat korlátait. Például az 1699-ik évi január hó 30-adiján Mahalfalván tartott egyetemes gyűlésnek az alispán egyebek között azt is bejelenté, hogy a tisztek a részökre előre meghatározott összegnél 1000 forinttal többet költöttek el. A közgyűlés — mondja a jegyzőkönyv — most az egyszer elnézte a tiszteknek ezt a

kihágását, de a jövőre nézve hasonló esetek ellen biztosítást sürgetett. A tiszték le is kötelezték magukat, hogy február 1-sőjétől a kitelelés végéig egy-egy közlegény naponta 6 polturával beéri; a melyik ennél többet követel, azt példásan meg fogják büntetni.

II. Rákóczy Ferencznek 1701 májusában történt bebörtönzése országszerte nagy megütközést keltett föl. Rákóczynak sikerült ugyan börtönéből hat hónap múltán Lengyelországba menekülnie, de azért az elégtelenség hazánkban napról-napra növekedett. I. Lipót király, hogy seregeit kiegészíthesse és hadi lábra állíthassa, a vármegyékhez rendeletet intézett, melyben lehető gyorsan meghatározott számú fegyveres kiállítását kívánta. Ezt a parancsot a Kisvármegyének 1702 november 18-adikán Mahalfalván tartott egyetemes gyűlésén hirdették ki. A szerint Szepesvármegyének 6 hét alatt 127 embert kellett fölfegyvereznie. Ebből a számból a Lándsásokra arányosan 25 jutott. A közgyűlés rögtön kijelölte vezetőkül Nagy Andrást Csontfalváról, Papp Józsefet Mahalfalváról, Underbum Jánost Kisfalváról, Sariszky Andrást Bethlenfalváról és Varga Jánost Hadusfalváról. E vezetők mindenike alá 5—5 embert rendelt, kiket 40 forint bírság terhe alatt útasított, hogy a legelső fölhívásra a táborba vonuljanak. Bevonulásuk idejére fejenként a következő ellátást szabta ki számukra: készpénzben naponta 18 dénárt, reggeli nélkül; ha reggelit természetben kapnak, a pénzdíj csak 12 dénár; ha a zsolddal nem elégednének meg, naponta háromszor természetben étkezést; minden esetben naponta 1 pint sört.

1718-ban ismét császári katonaságot szállásoltak a Lándsások helységeibe. A november 11-edikén Mahalfalván tartott egyetemes gyűlés egy-egy ló számára

naponként 6 bécsi font zabot, s 8 font szénát, vagy a helyett 16 font szalmát, egy-egy katona részére pedig naponként 1 bécsi font húst, s 2 rozskenyeret, vagy ha ezt nem kíváná, helyette 8 krajczárt rendelt el-látásul.

A múlt század legvégén a német birodalom és a francziák között Olaszországban folyt háború köztudo-más szerint húzamos időig tartott. I. Ferencz király akkor nemzetünktől is fokozott áldozatokat kívánt, sőt a nemességet általános fölkelésre szólította föl. Mint-hogy az 1797. év nyarán már a vármegyék túlnyomó többsége fölfegyverezé csapatait: a Kisvármegye is kénytelen lón valamire elhatározni magát. A Szék ak-kor is szívósan ragaszkodott kiváltságaihoz, s a sze-mélyes fölkelésről hallani sem akart. Sőt a szokásos katona-küldéstől is idegenkedett. Végre is az 1797 június 19-edikén és 20-adikán Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésen közpénztárából csak 2 lovas har-czos fölfegyverzését és eltartását ajánlotta föl. Nem is csoda, hogy annyira vonakodott nagyobb terhet elvállalni, mert akkoriban súlyos anyagi zavarokkal küzdött. Még 2 fegyveresét sem tudta a maga ere-jéből kiállítani; kénytelen volt kölcsönt venni föl A szükséges 600 forintot, akkoron tekintélyes összeget, váltóra Wieland Borbála úrnő adta. A június 20-adiki közgyűlésen Tarnóczy Tamás az alispánnak nyilvános kézzadással ígérte meg, hogy önkéntesül a zászló alá áll. A közgyűlés az ajánlkozónak 3 arany fölpénzt adatott, s elhatározá, hogy őt³ Palocsai-Horváth József bárónak, a szepesi csapatok kapitányának, tizedesül kinevezésre fogja ajánlani. De erre nem került a sor, mert a nemesi sereg 1798 tavaszán haza széledt. A Kisvármegye a harczosai alá szánt 2 lovat, s az egész

katonai felszerelést nyilvános árverésen eladatta. Ezen túl fegyveresei nem szerepeltek önállóan, hanem a Nagyvármegye neve alatt.

A X Lándsások harczos vitézeinek eredeti *fegyverzetéről* az adatok hiánya miatt semmi bizonyosat sem mondhatunk. »Lanceati« »lándsások« nevökből azt következtethetni, hogy a lándsa volt ősrégi főfegyverök. Idő jártán, a lövő fegyverek használatba kerülté után, a lándsás vitézek is puskásokká változtak át. Jegyzőkönyveikben a következő hadkészségi tárgyak nevei fordulnak elő: lándsa; »Pulhak« nevű lövő fegyver, valószínűen karabély; pisztolyok; dárda; rövid és hosszú kard; lőporszarú; fegyveröv; mente; csuha; pokrócz; sátor; kengyelszif és kengyelvas; nyereg; fegyverzsák.

A lándsások legutolsó fegyveres díszfölvonulása, melyet e sorok írója is látott, 1846-ban Lőcsén, Csáky Tódor grófnak, Szepes-vármegye főispánjának beigtatásakor történt. A fölvonulók egyenruhája vörös zsinórozású fehér magyar nadrág, ezüst zsinórozású zöld Attila-dolmány, sötét kakas-tollas fekete kucsma és ezüst sarkantyús fekete magyar csizma, fegyverzete pedig széles görbe kard, rövid karabély és hosszú lándsa vala. Negyvenen voltak; mindnyájan paripán. Élükön hozeleczi Okolicsányi Győző parancsnok, kishalvi Glósz Albert segédtiszt és mahalfalvi Verbovszky István zászlótartó lovagoltak. A nézők általában azt beszélték, hogy a csapat öltözete és fegyverzete tökéletesen olyan, mint a milyent a Lándsások régi harczos vitézei viseltek. A daliák megjelenése igen szép volt: vissza ragyogása a X Lándsások ősi dicsőségének.

V.

A Kisvármegye adórendszere: rovásadó; hozzájárulás; koronázási ajándék; aranyadomány; terményadó; fényüzési adó.

A Kisvármegye közönsége aránylag igen kevés forrásból merítette *közjövedelmeit*. Ősidők óta szántóföldjei voltak a mátyásfalvi pusztának azon a darabján, mely a Szék határába esett. Ezekért a szántóföldekért a szepes-sümegei egyház, mint haszonbérlő, évenként 2 forintot fizetett a Lándsások közpénztárába. Azon kívül még a különféle bírságpénzek folytak oda be. De ez az utóbbi jövedelem is igen csekély vala. Például 1667-ben a szolgabíró összesen csak 5 forint büntetéspénzzel számolt be. Még a széksértés vétségére kivetett bírságok is nagyon kevés jövedelmet hajtottak. A széksértés megbírságolását ugyan eléggé bőkezűen osztogatták a közgyűlések, mert nem ritka eset volt, hogy egyik-másik tettesre 25, 40, 60, sőt 100 forint büntetést is róvtak ki, de a végrehajtásig ezek az összegek igen kicsinyekké zsugorodtak össze. Akkorára a bírságnak felét, kétharmadát, háromnegyedét, sőt egyszerű bocsánatkérés után egész összegét is elengedte a megsértett Szék. Tulajdonképpen jövedelmét azokból a *közadókból* szerezte a Kisvármegye, melyet a szükség szerint esetenként a nemesekre, jobbágyokra, zsellérekre, bérlőkre, kézművesekre, kereskedőkre, korcsmárosokra, s dohányozókra kiszabott.

Az adózás hazánkban, Európa többi országainak példája szerint, már I. István királyunk idejében kezdődött. Régi törvénykönyvünk, a »Corpus Juris Hungarici«, ugyan nem nevezi meg az adókat, de igen

sok régi oklevélből világosan kitűnik, hogy ámbár II. András király a nemességet minden adózás alól fölmentette, ez mégis fizetett rendes adót a királyoknak »Lucrum Camerae«, a kamara haszna czímen. Az országosan kivetett adónak első nyoma az 1342. évi XIX. törvényczikkben van, mely szerint az említett czímen minden »Porta«, nemesi kapu, 14 dénárt tartozott fizetni. Hogy ez az adózás régebbi idő óta szokásos volt, határozottan bizonyítja az idézett törvénynek ama rendelkezése, mely szerint azokon a vidékeken, a hol a fa hiánya miatt a házaknak nem voltak kapuk, a kamara hasznát a régi eljárás szerint kellett beszedni. Különben az adózásnak ez a nemie csak 1593-ig dívott; azután a különféle adók »Contributio, Portio, Subsidium«, adakozás, kapupénz, segítség, stb. nevek alatt fordulnak elő.

A Kisvármegye nemességét az 1243. évi nagy szabadságlevél fölmenté minden olyan adó alól, melyet »Porta«, nemesi kapu, helyesebben telek után kellett fizetni. S valahányszor ilyenféle adót akartak a Lándsások Székére kiróni, mindannyiszor a legerélyesebben tiltakozott ellene, s felsőbb helyről kieszközelte fölmentését. A Kisvármegye nemes urai, s nem-nemes lakói csak a »Dica«-t (rovásadót), az »Additio«-t (hozzájárulást), a »Donativum«-ot (koronázási ajándékot), az »Auridatum«-ot (aranyadományt), a különféle terményadót és fényűzési adót fizették.

A »Dica« *rovásadó* nevű adót mindig az országgyűlés vetette ki. Ennek jövedelme az országos »Cassa bellica«-ba, hadi pénztárba folyt.

A Dica összeírása és kivetése a Kisvármegye jegyzőkönyveiben csak a XVIII. századtól kezdve fordul elő. Az adóalapul szolgáló tárgyak minőségét és

mennyiségét a Szék maga állapította meg. Az egy Dicát alkotó adótárgyak száma időnként változott. A Dicában részesülés arányát az 1718 december 3-án tartott közgyűlés következően határozta meg: Ábrahámfalva járult 131 részszel, Bethlenfalva 117-el, Csontfalva 31-gyel, Filefalva 132-vel. Gánócz 61-gyel, Hadusfalva 45-el, Horka $37\frac{1}{2}$ -lel, Hozelec 18-czal, Kisócz 74-gyel, Lökfalva $29\frac{1}{2}$ -lel, Mahalfalva 53-mal, Miklósfalva 8-czal, Pikfalva 114-gyel és Szent-András 16 részszel. Egyúttal azt is kimondá a közgyűlés, hogy 10 helyi Dica tesz ki egy országos Dicát, tehát e szerint Ábrahámfalva 14 országos Dicát, Bethlenfalva 12-öt, Csontfalva 40-et, stb. tartozott fizetni. Az adótárgyak minőségére és mennyiségére nézve pedig az adózás alapjául szolgált 1724. évi összeíráskor azt határozta a Szék, hogy 1—1 Dicát kell fizetni 4 darab egyéves sertésért, 1 kereszt búzáért, rozsért, árpáért, vagy zabért, 1 fejős tehénért, 1 pár igavonó ökörért, 1 pálinkafőző üstért, s 1 kézműves-műhelyért, vagy kereskedő boltért; a fiatal marha és a méh akkor még nem tartozott a Dica alá. A zsellérek és albérlők 9 dénárt, a főbérlők 18 dénárt, a negyedtelkes jobbágyok 36 dénárt, s a féltelkesek 72 dénárt fizettek Dica fejében.

1762-ben a Dicát így fizették: 4 mérőnyi szántó-földért 1 Dicát, 1 kézműves-műhelyért $\frac{1}{2}$ -et, 8 darab juhért 1-et, 1 pár igás ökörért 1-et, 8 népes méhkasért 1-et, olyan sör kiméréseért, mely a földesúr főzőjéből származott $\frac{1}{2}$ -et, olyan pálinka kiméréseért, mely nem a földesúr üstjéből származott $1\frac{1}{2}$ -et, s olyan bor kiméréseért, mely nem a földesúr pinczejéből származott, szintén $1\frac{1}{2}$ Dicát. Ekkor összesen 440 Dicát írtak össze; legtöbb volt Filefalván $78\frac{1}{2}$, Bethlenfalván $65\frac{1}{2}$, Ábrahámfalván $60\frac{3}{4}$, s Pikfalván 55; leg-

kevesebb Horkán 9. Egy-egy Dicáért ekkoron 36 dénárt fizettek.

Az »Additio«-t hozzájárulást a szükséghez mérve, esetenként maga a Szék szabta ki. Ennek jövedelme a helyi »Cassa Domesticá«-ba, házi pénztárba folyt. Az Additio összegét a közgyűlés állapította meg; az összeget rendesen négy egyenlő részre osztotta föl, s a szükség szerint vagy az egész összeget, vagy pedig csak egy-két negyedét vetette ki és szedette be. Ezt az adót kezdetben csak a nemesség viselte; későbbben a nem-nemesekre is kiterjesztették. Kirovásakor egyáltalában nem tekintettek az adókötelesek vagyoni állapotára. Eleintén a személyes, vagy fejadónak egyik neme volt ez, melynek jövedelméből a Kisvármegye különféle házi szükségleteit fődözte: a tisztviselők fizetéseit, a kegyes adományokat, az özvegyek és árvák segélyeit, a tiszteletdíjakat, napidíjakat és fuvarbérletet s a közgyűlések költségeit fizette. Az Additiót mindig a szolgabíró szedte be és átszolgáltatta az alispánnak.

Mikor idő jártán némely nemesi telkek és földek beházasodás útján parasztok kezeire jutottak, a Szék 1660-ban kimondotta, hogy a nemesi javakat élvező nem-nemesek kötelesek az alispán fizetéséhez a nemesek módja szerint hozzá járulni. Másféle személyes adózás alól fölmentette a parasztokat.

Az 1668. évi szeptember hó 26-odikán tartott tisztújító ülésen kérdés merült föl arra nézve, hogy az Additióból befolyó közjövédelmet mire szabad fölhasználni? A közgyűlés egyhangúan kijelenté, hogy mert ezt az adót nem csak a személyekért, hanem a szántó-földekért, tehát az ingatlan vagyonért is fizetik, azért jövedelmét jövőre »pro publicis necessitatibus«, köz-

szükségletek, például országos hadi költségek fődözésére is lehet fordítani.

Az Additióknak igazságos kivethetése végett időnként összeírták a nemes és nem-nemes családok tagjainak számát. Ez az összeírás már 1587 előtt is szokásos volt, mert az ez évben kelt első jegyzőkönyv határozottan mondja, hogy minden összeírt személy 35 dénárral köteles az alispán fizetéséhez járulni.

Az adójegyzékek, melyek között igen sok fordul elő a Kisvármegye fönmaradt jegyzőkönyveiben, annyira érdekesek, olyan élénken jellemzik a X Lándsások területe nemes és nem-nemes lakosságának családi és anyagi viszonyait, hogy szükségesnek láttam néhány régiebb példányukat a Függelék IV. száma alatt közzé tenni. Azokat a jegyzékeket mindig a közgyűlések állapították meg, s pontosan szerintök hajtották be az adókat.

Idő jártán az adókivetés rendszere megváltozott. A közgyűlések a kiadások költségvetéseit soha sem készítették meg. Azért a Szék kormánya kénytelen volt az évközben fölmerülő új, meg új szükségletek fődözésére esetenként új, meg új adókat kiróvni. Ez az eljárás a XVII. század folyamán igen gyakran fordult elő. Például 1624-ben, 1627-ben és 1628-ban összesen tizennégyszer adóztatták meg a Kisvármegye lakosságát. A 14 szolgáltatás összege 376 forint és 41 dénár vala; ebből a kiadás, a számadások szerint 267 forintot, s 41 dénárt tett ki; a maradványból 13 forintot a szolgabírónak ajándékoztak. 1644 márczius 2-odikától 1646 ápril 15-ödikéig öt hozzájárulást vetettek ki. Abból összesen 159 forint 76 dénár folyt be. A szolgabíró az alispánnak csak 140 forintot, s 50 dénárt számolt át; a többit magának tartotta meg.

Az alispán a közszükségletekre összesen 144 forintot és 50 dénárt adott ki, s azon kívül a számadást megvizsgáló bizottságnak járó borért 1 forintot fizetett; tehát a közpénztár még 5 forinittal adósa maradt. 1649 ben más-más időben nyolczféle adót szabtak ki és szedtek be; teljes összegök 172 forint 56 dénár vala.

Természetes, hogy az adó-összeírásokat gyakran meg kellett változtatni; hol kiegészíteni, hol pedig megrövidíteni, a szerint, a mint az adófizetők száma emelkedett, vagy csökkent. 1620-tól 1694-ig az »Additio« nevű adót fizetni köteles egyének száma 82 és 128 között váltakozott. Az adófizetők számának megszorodása következtén az 1637 augusztus 25-ödikén tartott egyetemes közgyűlés az addigi névjegyzéket kijgazította, s az adózók sorába ígtatta még Becskay Pált, Bencsik Tamást, Krigovszky Mihályt, Szegedy Mihályt és Thuránszky Jánost. Ugyanaz évi október hó 7-edikén a Szék új összeírást rendelt el, s a munkálat megkészítését az alispánra és a szolgabíróra bízta. A kiküldöttek kötelesek voltak helységről helységre, s házról házra járni és a nemesi telkek birtokosaitól kitudakolni, hogy hány hold rendesen művelt földjük van? Ha a tulajdonosok vonakodtak birtokaikat bevallani, akkor a bizottság a szomszédokat eskü alatt kihallgatta, s úgy állapította meg a szükséges adatokat. E rendelkezésnek néhány nemes úr ellene szegült ugyan, de azért az összeírást mégis végrehajtották. Az így készült névjegyzékbe 1639-ben beigtatták még Arnóthfalussy Ambrust, Kálna-Szabó Andrást, Laszlavovich Mátyást, Paskovszky Jánost és Porácsy Györgyöt.

Igen érdekes, hogy a X Lándsás nemesek olyan birtokaikért is otthonn fizették az adót, a melyek a Kisvármegye határain kívül voltak. Például 1649-ben

a Szék 3—3 hónapra megadóztatá Rády Gáspárt a Nagyvármegyében levő birtoka után, havi 18 dénárral; Záborszky Miklóst feleségének liptói birtokai után, havi 24 dénárral; Görgey Lászlót különféle vármegyékben levő birtokai után, havi 24 dénárral; Faigel Zsigmondot iglói birtoka után, havi 24 dénárral; Budaházy Jánost szepes-daróczi és rókuszi birtokai után, havi 24 dénárral; Kálna Mihályt körtvélyesi birtoka után, havi 9 dénárral; Kiszely Jakabot liptói birtoka után, havi 9 dénárral; s Dubovay Mihályt a Nagyvármegyében levő birtoka után havi 18 dénárral. Ugyanabban az évben megadóztatták azokat a nemeseket is, a kiknek földbirtokaik egyáltalában nem, csak lakóházaik voltak: Madaczy Györgyöt havi 3 dénárral, Petrás Mártont havi 6 dénárral és Szlavikovszky János özvegyét havi 3 dénárral.

A XVIII. századhoz közeledve, a Kisvármegye nemes és nem-nemes lakosságának adója rohamosan emelkedett. Az 1653. évi adókivetés után 43 évvel az Additio összege majdnem megkétszereződött. Az 1696. évi adókirovás szerint a zsellértelen nemesek és a nemes feleségű nem-nemesek együtt havonként 78 forintot, s 20 dénárt, azok a nemesek, a kiknek négynél kevesebb zsellérjük volt, szintén együtt havonta 50 forintot és 75 dénárt, s az összes parasztság havonként 49 forintot és 70 dénárt, mindannyian együtt az egész évre 2043 forintot, s 80 dénárt, akkoron roppant nagy összeget fizettek. Ehhez járult még a szabadosok, zsellérek és bérlők adója, mely az említett összeget majdnem ötödfélezer forintra egészítette ki. A legrégebb adójegyzékekben a nemesség csak dénárokkal járult az Additiohoz; a XVII. század utolsó negyedében, s a XVIII. század elején már forintokkal. De legsúlyosabb

volt a szabadosok sorsa, kik gyakran a nemesek járulékaiknak kétszeresét, háromszorosát, sőt négyszeresét is fizették.

A XVIII. század vége felé a Kisvármegye közterheinek nagyobbik része a zsellérekre nehezedett. Az 1772 december 15-ödikén kelt adójegyzék szerint 241 zsellér havonként 240 forintot és 13 dénárt, 6 hónapra 1440 forintot, s 78 dénárt, az 1774 január 18-adján kelt adójegyzék szerint 200 zsellér havonta 168 forintot, s $7\frac{1}{2}$ dénárt, 6 hónapra 1008 forintot és 45 dénárt, s az 1795 november 1-sőjén kelt adójegyzék szerint 185 zsellér 6 hónapra 844 forintot és 92 dénárt fizetett.

A X Lándsások Székéből a múlt század közepén beérkező igen sok adófölbezés megszüntetése végett a magyar királyi helytartótanács külön szabályrendeletet adott ki. A szerint az armalis (okleveles) nemesek, ha csak újabb törvényekkel nem voltak fölmentve, a házi pénztár terheiben osztozni tartoztak. A nem-nemesek és a külföldiek, akármilyen származásúak és állásúak is, kötelesek voltak az 1723. évi LXIV. törvénycikk rendelkezései szerint mindennemű, még nemesi eredetű birtokaik után is, az országos czélú adókat fizetni. A nemesek az 1723-ik évi VI. törvénycikk alapján mentesek voltak az országos adózástól, mert kötelességök vala a hazát fegyverrel védelmezni. De a Lándsások e kormányrendelet dacára is megtartották régi szokásukat, s az Additiót azután is személyválogatás nélkül mindenkire kivetették.

A »*Donativum*« *koronázási ajándék* nevű adó a Kisvármegye jegyzőkönyveiben »*Taxa Regia*« (királyi becsár) és »*Coronalis pecunia*« (koronázási pénz) néven is előfordúl, de összege, vagy kirovásának módja sehol

sincsen kimutatva. Csak annyit tudunk róla, hogy 1629-ben be kellett volna fizetni; hogy 1633-ban a kassai kamara kétévi hátráléka fejében 14 forintot követelt, de ennek az összegnek beszolgáltatása »bizonyos okok miatt« — melyek az illető jegyzőkönyvben nincsenek megemlítve — elmaradt; hogy 1648 január 16-odikán királyi becsár czimén 22 forintot beszedtek, de csak 14 forintot küldöttek Kassára; s hogy 1649 december 21-edikén ugyanazon a czímen 95 adóköteles személy fejenként 24 dénárt, összesen 22 forintot, s 80 dénárt fizetett.

Az »*Auridatum*« *aranyadomány* nevű adó tulajdonképpen hadi váltság vala. A Lándsásoknak az a kötelezettsége, mely szerint 8—8 ekealja földbirtok után 1—1 teljes fegyverzetű harczost kellett a király zászlója alá állítaniok, idő jártán, midőn a nemesség egyik része a kedvezőtlen körülmények következtén elszegényedett, elviselhetetlen teherré vált. Az érdekeltek minden áron igyekeztek tőle megszabadúlni. Váltságúll az országos háborúk esetére, hazaszerte dívó szokás szerint, évente bizonyos összegű aranyat fizettek be a királyi kamara, illetőleg a szepesi vár kincstárába. Ezt a járulékot »*Auridatum*«-nak, *aranyadomány*-nak nevezték, azokat pedig, a kik beszolgáltatni tartoztak, »*Auridatores*«-nek, arannyal fizetőknak. E váltságpénz összegéről, s kirovásának módjáról nincsenek részletes tudósításaink. A Kisvármegye jegyzőkönyveiben csak a felől vannak határozott adatok, hogy az *Auridatumot* a Széknek néhány nemes családja már a XVI. század közepe előtt is fizette. Az erről szóló értesítések túlnyomóan a pörös íratokban fordulnak elő, tehát teljesen megbízhatók. Közzölök a legérdekesebbik a következő: 1550-ben a Kisvármegye köz-

gyűlése fölszólította Horanszke (a későbbi Horka, vagy Marcellfalva) pusztának időközben a Nagyvármegye hatósága alá került felerésze földesurait, hogy a Lándsások részéről kiállítandó harcosok felszerelésére és eltartására a birtokaik aránya szerint reájok eső járulékot fizessék meg. Az érdekelt nemes urak: Libiatovszky Mátyás, farkasfalvi Kagy Bálint, mahalfalvi Thompa Tamás, csontfalvi Kurtha Gáspár és gánfalvi Scheptinger Péter a hozzájárulást megtagadták, s a Kisvármegye elmarasztaló végzése ellen ügyöket Révay Ferencz gróf nádorhoz fölebbezték. A nádor a vitaskérdés megvizsgálását a szepesi káptalanra, mint hiteles helyre bízta. A káptalan 1551-ben hit alatt negyven tanút hallgatott ki a felől, hogy vajjon Horanszke pusztának a Kisvármegyétől elszakított felerésze régebben a Lándsások hadi kötelezettsége, s ennél fogva az Auridatum fizetése alá tartozott-e? A tanúk, közöttök korábbi szepesi várnagyok is, de túlnyomóan Horanszkevidéki nemesek, jobbágyok és zsellérek, egyhangúan azt bizonyították, hogy a pusztának a Nagyvármegyéhez tartozó felerésze hajdan a Lándsások birtoka volt, s földesurai mindig fizették az Auridatumot. Hetvenöt év múlva a horanszkei Auridatum ismét pör tárgya lőn. Záborszky János Horanszke pusztának a Kisvármegyéhez tartozó felerészeiben egy telket bírt zálogban Jászay Jánostól, a ki e birtoka után korábban a szepesi várnak állandóan Auridatumot fizetett. Záborszky vonakodott a zálogbirtokért a járulékot beszoigáltatni, arra hivatkozván, hogy írott egyezségökben az Auridatum nincs megemlítve, tehát ő avval nem is tartozik. Az ügy a Lándsások Széke elé került, mely 1636 szeptember 3-adján azt határozta: minthogy Jászay János az Auridatumot a várba állan-

dóan beszolgáltatta, azért Záborszky is köteles azt a zálogbirtok után megfizetni.

A pénzadózáson kívül még különféle *terményadók* is terhelték a Kisvármegye nemes és nem-nemes lakosságát. S a terményadózás a szükség szerint évente többször is előfordult; tárgya esetenként kenyér, búza, rozs, árpa, zab, széna, szalma, hús, vagy sör vala. Mindenkor igen súlyosan nehezedett az adózókra, de legkivált olyan években, a minő például az 1600-adik volt, a mikor Szepesben egy mérő búza ára 4 frt. 20 dénárra, a rozsé 3 frt. 50 dénárra, az árpáé 3 frt. 06 dénárra, a korpáé 1 forintra, a kásáé 1 frt 25 dénárra, s a kukoriczáé 2 forintra emelkedett föl.

A Lándsások Székének területén ősidők óta szokásos volt a tisztviselők, táblabírák, s a közgyűléseken megjelenő vendégek lovai számára a közszolgáltatásból zabot és szénát adni. Az adózásnak ez a neme a jegyzőkönyvekben igen gyakran fordul elő »*praestationes pro necessitatibus Comitatus*« (jótállások a vármegye szükségleteiért) néven. Ezek a járulékok évről-évre megújultak, de aránylag kicsiny mennyiségekre növekedtek. Például 1677-ben az egész terményadó csak 44 mérő zab vala.

Sokkal súlyosabb volt az a teher, melyet a császári katonaságnak különféle terményekkel eltartása rótt a Szék lakosságának vállaira. 1677-ben az év elején arra a célra mindenik nemesnek és olyan nem-nemesnek, a ki valamely nemesi telken lakott, egy mérő rozsot, az év folyamán pedig, vagyonához mérve, még 2—3 mérőt kellett adnia. Az adózók 97-en voltak, s adójok összesen 370 szepesi mérőre rugott. 1680-ban a helységek összesen 60 mérő zabot, 13 szekér szénát és 11 szekér szalmát adtak »Hybernale«, kiteleltetés

czímén; 1682-ben pedig 46 mérő zabot, s 1686-ban 80 mérő rozsot és 84 mérő zabot.

1694-ben a »Bellicus Commissariatus«, hadi bizottság, Szepes-vármegyére 3879 kassai mérő rozs és 2480 mérő zab terményadót vetett ki, s megígérte, hogy a termények árát a hadi pénztárból ki fogja útalni. A kiadvásból a Kisvármegyére 106 kassai mérő jutott. E mennyiségnek beszolgáltatása és azon kívül még a szék hivatalos szükségleteire kellő tartaléknak beszerzése végett az 1694 szeptember 16-odikán Mahalfalván tartott közgyűlés kimondotta, hogy a nemes uraktól, vagyoni erejük szerint, 106 mérő helyett $153\frac{3}{4}$ mérő terményt fog beszedetni. Legtöbbet adott Görgey István Lökfalván: 8 mérőt; 5 mérőt adott Hadbavny Menyhért Mahalfalván; 4—4 mérőt Teóke András és Zsigmond Ábrahámfalván, Nemcsik János Pikfalván, Záborszky János özvegye Csontfalván és Bende János Kisfalván; 3—3 mérőt Nemessányi Kristóf Ábrahámfalván, Horváth Pál, és Vitális György Csontfalván, Jászay Pál Szent-Andráson, Okolicsányi István Hozeleczen és Dubovay Izsák Miklósfalván; 2—2 mérőt adtak 23-an, s 1—1 mérőt 37-en; a hiányzó részt a szegényebbek pótolták $\frac{1}{2}$ és $\frac{1}{4}$ mérőnként. A $153\frac{3}{4}$ mérő az illető jegyzőkönyv állítása szerint éppen 77 kassai köből volt. A hadi bizottsághoz Kassára beszolgáltatott 106 mérő árát az adózók — természetesen — soha sem látták.

A hasonló megadóztatások a XVIII. században is divatoztak, de már akkor a hadparancsnokságok búza és rozs helyett kész kenyereket követeltek, melyeknek száma gyakorta ezrekre is rugott. Sőt ekkoron az adózók terhe még avval is növekedett, hogy beszolgáltatott terményeiket a katonaság után messze földre: Eperjesre, Kassára, Szendrőre, Szolnokra, Nagy-

Váradra kellett szállítaniok. Például 1692-ben a Lán-
dsások egy gazdagon megrakott 6 ökrös szekeret kül-
döttek Nagy-Váradra a táborba, 3 szolgálégénnyel és
1 átadó megbízottal. A szekeret 10 forintért, akko-
ron igen nagy árért vették. A szállítmány siettetése (?)
végett az átadó megbízottnak Szepes-vármegye terü-
letére 50 dénár, az útba eső többi vármegye területére
pedig 1 forint napidíjat útaltak ki. Az ilyen különös
megterheltetések gyakorisága ellen beadott sok panasz
megszüntetése végett I. Lipót király 1697. évi október
13-adikán elrendelte, hogy minden 6 ökrös és 2 szolgál-
legényes fuvarért az ellátáson kívül havi 6 forint díjat,
a szállítmányt kísérő tisztviselőnek az ellátáson kívül
havi 3 forint díjat, s az útközben elpusztuló ökörért
25 forint váltságot fizessen a hadi kincstár. De a Kis-
vármegye jegyzőkönyveinek tanúsága szerint a had-
paráncsnokok igen ritkán teljesítették a királynak azt
a meghagyását.

A XVII. század végén, s a XVIII. században már
némely terményjárulék árát csakugyan megfizette a
hadi kincstár. Az áregységeket a szepesi kamara álla-
pította meg; mindig jóval mérsékeltebbekre a piaczi
áraknál. Figyelembe véve, hogy a kincstár, vagy a
kamara a beszállított termények árát rendesen késle-
kedve, néha csak egy-két év múlva fizette meg, s hogy
a Széknek a beszállításra fuvart, s a szállítmány meg-
őrizésére és átadására legalább egy tisztviselőt kellett
kísérőül adnia: könnyen megítélhetni, hogy a termény-
adó a megfizetés korában is igen nagy terhe volt a
Lán dsásoknak.

A *fényűzési adót* a Kisvármegye közönsége csak
a XVIII. században kezdte alkalmazni. Az illető jegyző-
könyv szavai szerint: » . . . hogy a nem-nemes nép-

osztályok körében rendkívül elterjedett fényűzésnek ellene kormányozzunk»: elhatározá az 1712 február 12-edikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlés, hogy megadóztatás végett a szolgabíróval fejenként összeírhatja mindazokat a nem-nemeseket, s a nemes uraknál szolgáló cselédeket is, a kik társadalmi helyzetükhöz nem illő díszes ruhákat, például rókaprémesszerű kabátot, selyem szoknyát, selyem gombot és zsinórt, kordován csizmát, stb. viselnek. Ezt a határozatot az 1751 május 22-edikén Bethlenfalván tartott közgyűlés megújította, de az összeírás és adózás alól fölmentette a nemesség cselédeit, mert ezek esetleg gazdáik avúlt díszes ruháit viselhetik. Az 1768. évi összeíráskor hasonlóan fölmentették az útzásokat, s a vendéglősöket és korcsmárosnékat, mint a kiknek a tisztaság kedvéért csínosan kell öltözködniök. Már 1774-ben csak a jobbágyokat és zselléreket írták össze, s adóztatták meg. A fényűzési adó évi összege, az adózók anyagi helyzetéhez mérve, fejenként 9 és 30 dénár között váltakozott. Ez jókora teher vala, mert ha 1 dénárt mai pénzünk szerint — nem soknak — csak 12 fillérnek számítunk: egy-egy személy fényűzési adója 2 korona és 08 fillér, illetőleg 7 korona és 10 fillér volt; sokkal több, mint a mennyit manap köznépünk egy-egy tagja ruházatának ékességiért áldoz.

E közszolgáltatásoknak aránylag igen nagy terhe világosan mutatja, hogy milyen erős küzdéssel tartották fenn a Lándsások kiváltságos közjogi helyzetüket. Annál nagyobb dicsőségökre válik, hogy ez a törekvésök hatodfél századon át teljesen sikerült.

VI.

A Kisvármegye anyagi műveltsége: földművelése, ipara és kereskedése, hatósági árszabásai, postája, s mérték- és pénzürendszere.

A Kisvármegye földje valószínűen már igen korán művelés alá került. Lakóit határőri, tehát helyhez kötött rendeltetésök kezdettől fogva a földművelésnek megbízható jövedelemforrására útalta. De erre kényszerítette őket a telepek útszéli helyzete, s az a körülmény is, hogy helységeik az iparos és kereskedő vagyis inkább fogyasztó, semmint termelő német városok közé voltak beékelve.

Sajnos, a Lándsások *földművelésének állapotáról* igen kevés, összesen csak három jelentős adattal rendelkezünk. Azok egyike a helységek földjeinek minőségéről, másodika a helységekben lakó jobbágyok és zsellérek egy évi házi állatainak és terményeinek mennyiségéről, s harmadika az 1586-odiki éhínségről szól. Mind a három sokkal hézagosabb, semhogy belőle értékesebb következtetéseket lehetne levonni.

Midőn a múlt század második felében hazánkban az úrbéri viszonyokat országosan rendezték, a magyar királyi helytartó tanács 1772. évi február hó 13-adján 714. szám alatt a Kisvármegye helységeinek fölbecsülését és minősítését a Lándsások tiltakozása daczára is elrendelte. A munkálat eredménye ez volt:

Ábrahámfalva földjének egyik része jó, de nagyobbik fele terméketlen; erdője nincsen; a helység a késmárki országút mellett van; II. osztályú.

Bethlenfalva földjének egyik része termékeny, másik része sivár; legelője és erdője van; I. osztályú.

Csontfalva földjének háromnegyed része terméketlen; legelője elég van, de erdője nincsen; II. osztályú.

Filefalva földjének egyharmada sivár, kétharmada termékeny; legelője és tüzelő-, s építő fája elég van; I. osztályú.

Gánócz földje első minőségű; a földesúr ellátja a lakókat fával és legelővel; I. osztályú.

Hadusfalva földjének háromnegyed része igen jó; elég fája és legelője van; I. osztályú.

Horka földjének negyed része sivár; fája nincsen; II. osztályú.

Hozelec földjének negyed része terméketlen; fája a földesúrtól elég van; I. osztályú.

Kissócz földjének fele sivár; sem fája, sem legelője nincsen; II. osztályú.

Lökfalva, úgy, mint Kissócz, II. osztályú.

Mahalfalva földjének kétharmada terméketlen, többi része első minőségű; sem fája, sem legelője nincsen; II. osztályú.

Miklósfalva földjének kétharmada jó; sem legelője, sem építő- és tűzifája nincsen; II. osztályú.

Pikfalva földje nagyobbára sivár; sem fája sem legelője nincsen; II. osztályú.

Szent-András földjén sok a terméketlen terület; sem fája, sem legelője nincsen; II. osztályú.

E minősítés szerint a Kisvármegye helységeinek földje akkoron általában kedvezőtlen volt a földművelésre. Igen valószínű, hogy korábban, az erdők letarolása előtt, a művelhető földek szűk területei miatt, még hátrányosabbak voltak a viszonyok.

Fönt már jeleztük hogy a Lándsások az úrbéri viszonyok rendezése végett elrendelt összeírást erősen ellenezték. Hogy a kelletlen fölbecsüléstől megmene-

küljének, Neiholt Jánoshoz, a pozsonyi kamara elnökéhez, s az úrbéri viszonyok rendezésére kiküldött királyi biztoshoz, Bethlenfalván 1771. november 28-ánakán kelt részletes emlékiratot nyújtottak be. Ebben ősrégi kiváltságaikra hivatkoztak, melyek őket minden néven nevezendő adózásoktól és díjfizetésektől fölmentették, a mi, állításuk szerint, azért történt úgy, mert a Kisvármegye javainak egész összességét a nemesség »utriusque sexui« mindkét neme nyerte. Ebből önként következik, hogy a Kisvármegyének egész területe csak egy »curia«, nemes-telek, mely a »porta«-k, lakóházak számának és a földbirtokok minőségének megállapítására szolgáló összeírások alól törvényesen ki van véve. Továbbá kifejtették, hogy az országos adókirovások ellen a X Lándsások Székét még különös kiváltságok is védelmezik, s hogy a Szék ezt a kivételes helyzetét századok óta mind az akkori napig megtartotta. De az emlékiratot fölső helyütt, az 1772. évi október hó 22-edikén 4672. szám alatt kelt rendelet szerint, nem vették figyelembe, s az összeírást, Neiholt Jánosnak Eperjesen 1772. évi december 28-ánakán kelt végzése szerint elrendelték. A lándsás nemesség, mely ebből a végzésből azt következtette, hogy kiváltságait érvénytelenekké akarják tenni, ügyét a trónhoz fölebbezte, s olyan szerencsés vala, hogy a magyar királyi helytartó tanácsnak Pozsonyban 1773-ik évi márczius hó 28-ánakán kelt rendelete alapján, az időközben végrehajtott összeírás jogi követkevéseitől megmenekült. Nevezetesen meghagyta a helytartótanács, hogy az összeírt és fölbecsült birtok-összességgel, vagyis az egész Kisvármegyével úgy kell elbánni, a mint az ország más vármegyéiben az egyes curialis (nemesi) telkekkel szoktak.

A földek minősítéséhez hasonló hiányos képet nyújt a Lándsások földművelésének viszonyairól az 1693. évi december hó 28.—30. napjain végrehajtott általános gazdasági összeírás is. Maga az összeírás nem is maradt reánk, csak összegező kimutatásának a jobbágyokról és zsellérekről szóló része. Ennek adatai szerint abban az évben a Kisvármegye helységeiben a fő termények mennyisége a következő vala:

Sorszám	A helység neve	Ga- bona kereszt	Árpa rakás	Zab rakás	Borsó rakás
1	Mahalfalván a jobbágyoké	8 $\frac{1}{2}$	26 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$
2	Csontfalván a zselléréké	38	54 $\frac{1}{2}$	—	—
3	Hadusfalván »	11 $\frac{1}{2}$	18 $\frac{1}{2}$	3	—
4	Bethlenfalván »	150	122	107	9
5	Miklósfalván »	41	39	14	—
6	Gánócson »	139	92	27	1 $\frac{1}{2}$
7	Filiczen »	377	272	143 $\frac{1}{2}$	10 $\frac{1}{2}$
8	Hozeleczen »	55 $\frac{1}{2}$	59	24	2
9	Kissóczon »	108	184 $\frac{1}{2}$	61 $\frac{1}{3}$	1
10	Szent-Andráson »	89	70	45 $\frac{1}{2}$	4
11	Horkán »	28 $\frac{1}{2}$	46	30 $\frac{1}{2}$	—
12	Komaróczon »	—	—	—	—
13	Ábrahámfalván »	217	217	166 $\frac{1}{2}$	17 $\frac{1}{2}$
14	Pikfalván »	129	148	132	1 $\frac{1}{2}$
15	Levkóczon »	127 $\frac{1}{2}$	101	62	—
	Összesen .	1519	1450	819	47 $\frac{1}{2}$
	Nem-nemeseké, a kiknek nemes hit- vesők van	233	185 $\frac{1}{2}$	98	15 $\frac{1}{2}$
	Nemeseké, a kiknek nincsenek job- bágyaik	730	576	208	53
	Főösszeg .	2482	2211 $\frac{1}{2}$	1125	116

Ugyanebben a kimutatásban a házi állatok mennyisége is föl van tüntetve. Szerinte 1693 végén a Lándsások helységeiben az igavonó és másféle lábas jószágek száma ez volt:

Sorszám	A helység neve											
		Ló	Ökör	Fiatl marha	Tehén	Másodfű tinó	Harmadfű tinó	Borjú	Juh	Kecske	Sertés	Méhkas
1	Mahalfalván a jobbágyoké .	1	2	—	9	—	1	5	4	—	12	—
2	Csontfalván a zselléréké . .	3	6	—	14	3	1	5	3	—	15	—
3	Hadásfalván „ . . .	—	2	2	6	—	2	3	—	—	8	—
4	Bethlenfalván „ . . .	4	32	8	46	10	6	20	1	6	45	—
5	Miklósfalván „ . . .	—	2	—	8	6	1	1	—	—	12	—
6	Gánócson „ . . .	8	12	6	17	6	1	3	—	—	16	—
7	Filiczen „ . . .	13	46	10	56	12	11	11	—	—	59	11
8	Hozeleczen „ . . .	3	4	6	9	4	—	1	—	—	9	—
9	Kissóczon „ . . .	2	12	3	26	9	3	4	—	—	29	—
10	Szent-Andráson „ . . .	1	11	2	12	3	2	3	—	—	13	—
11	Horkán „ . . .	—	10	—	12	—	2	—	—	—	4	—
12	Komaróczon „ . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13	Ábrahámfalván „ . . .	21	15	6	18	6	4	11	39	—	43	1
14	Pikfalván „ . . .	9	22	4	22	1	2	4	4	—	31	—
15	Levkóczon „ . . .	2	24	4	14	6	—	6	—	—	20	—
	Összesen .	67	200	51	269	66	36	77	51	6	316	12
	Nem-nemeseké, a kiknek ne- mes hitvesök van	17	20	—	33	7	3	11	2	6	35	—
	Nemeseké, a kiknek nincse- nek jobbágyaik	49	50	10	78	11	6	20	68	—	94	40
	Főösszeg .	133	270	61	380	84	45	108	121	12	445	52

Ezek a kimutatások nyilván bizonyítják, hogy keletkezésük évében, s valószínűen azelőtt is, azután is, hosszú időn át, a Kisvármegye földművelésének eredményei aránylag igen csekélyek valának. Ugyanis, ha a termények és házi állatok mennyiségét összevetjük az ugyane kimutatásból e könyv 18. lapján közölt népszámokkal, az derül ki, hogy például Mahalfalván 12 jobbágy-gazda csak 8¹/₂ kereszt búzát, s 26¹/₂ rakás árpát, vagy csak 9 tehenet, s 12 sertést, avagy Bethlenfalván 31 zsellér-gazda, 2 szolgálégénnyel, csak 150 kereszt gabonát, s 122 rakás árpát, vagy csak 46 tehenet, s 45 sertést nyert fáradozásai jutalmául.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy a gyöngé termések éveiben a Kisvármegye lakossága sok szükséget szenvedett. Hiszen már az ímént jelzett eredményből is szinte lehetetlen volt a földművesnek megélnie, s a közterheket viselnie.

A Lándsásokra földművelésök sanyarú viszonyai-
ból származott csapások között legirtóztatóbb volt az
1585. és 1586. évek tavaszain az éhínséggel karöltve
dühöngött pestis. E két szörnyű vész igen sok régi,
vagyonos, virágzó nemes családot koldusbotra jutta-
tott, vagy teljesen kipusztított. A családapák túlnyomó
többsége, hogy a maga és szerettei életét megmen-
tesse, olcsó pénzért zálogba vetette nemesi telkeit,
kiváltságait, sőt önmagát is. S minthogy az így szer-
zett csekély összegből csak igen kevés ideig földöz-
hették családjaik élelmezésének nagy költségeit: kény-
telenek voltak javaikra új, meg új kölcsönöket föl-
venni, melyeknek fejében azután teljesen elveszítették
leszállott értékű földbirtokaikat. A legtöbb nemesi
telket bethlenfalvi Thurzó Elek Szepes-vármegye ak-
kori örökös főispánja és markusfalvi Máriássy Pál vette
zálogba.

A Kisvármegye XI. jegyzőkönyvének akkoron beírt
első 170 ívrétű lapja csupa elzálogosító és elárúsító
szerződéssel van telve. S e vagyonpazarlás okául majd-
nem mindenik esetben ez van bevallva: » . . . qua-
liter idem fatens hoc turbulento rerum statu, et refri-
gescente iam in hominibus charitate Dei et proximo-
rum ab omnibus derelictus, necessitatibus suis arduis
et inevitabilibus praesertim hoc anno, ob magnam an-
nonae caritatem, quae passim fere per totum hoc re-
gnum ex permissione divina invaluisse videtur, ipsum
ad praesens urgente (summa necessitate), volens sibi

ipsi, in tali casu et vitae suae ne fame cum tota familia iumentisque suis deperiret consulere, ad alios, et qui ei succurere possent confugere, postpositis omnibus libertatibus nobilem praerogativis, quibus ipse hactenus usque gaudebat, fruebatur et usus fuisset, semet ipsum primo ac etiam totalem curiam suam nobilitarem . . . impignorasset, obligasset et inscripssisset . . . » (a bevalló a dolgok jelenlegi zavaros állapotában és midőn az isten és a felebarát iránti szeretet kihűlt az emberekben, mindenkitől elhagyatva, különösen ebben az évben a gabona rendkívüli szüksége miatt, a mely baj isteni rendelésből úgylátszik csaknem az egész országot sújtotta, a végső szükség által kényszerítve és gondoskodni akarván arról, nehogy egész családjával és igavonó marháival együtt éhen vesszen: másokhoz, akik rajta segíthetnek, kénytelen folyamodni, lemondva tehát minden eddig élvezett, használt és megszokott nemesi szabadságairól és kiváltságairól, első sorban önmagát és egész nemesi udvartelkét . . . elzálogosította, lekötötte és örökbirtokul átíratta . . .)

Az elzálogosításnak hasonló és még szigorúbb föltételei későbbben elkeseredett pörököt okoztak. A véres verejtékkel szerzett, vagy megtartott és gyarapított javak tulajdonosai az éhhalál félelmében, ha sírva is, áldozatul dobták ugyan földjeiket, házaikat, sőt nemesi kiváltságaikat is, de a vész elmúlta után minden erejökkel igyekeztek a kényszerítő szükségét beszámíthatatlan elemi erőül föltüntetni, s ez által vagyonuk roncsaiból a mit lehetett megmenteni. Kötetek telnének ki a nyomorúság és szívtelenség akkori harcainak történetéből. De legyen elég csak a zálogbavevéseknek néhány ijesztő példáját bemutatni.

Bencsik János és Mátyás elzálogosították kisszóci

egész birtokukat Máriássy Pálnak 40 magyar forintért. Filiczky Jakab zálogba adta filefalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 40 forintért. Mahalovszky László mahalfalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 40 forintért. Nemessányi Lénárd csontfalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 30 forintért. Levkovszky Lukács mahalfalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 10 forintért. Nemezbélik Mihály mahalfalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 10 forintért. Ludmann Jakab hadusfalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 40 forintért, olyan különösen súlyos föltételek alatt, hogy az évi 5 forint kamatot mindig november hó 11-edikén köteles megfizetni, s hitelezőjének teljes engedelmességgel tartozik, mintha az földesura volna; ha elzálogosított szántóföldjeit nem tudná, vagy nem akarná maga bevetni, akkor jogosult a hitelező azokat a maga cselédeivel, vagy zselléreivel megműveltetni; rétjeit pedig másnak senkinek sem, csak Thurzó Elek jobbágyainak engedi meg lekaszálni. Lehóczky György elzálogosította filefalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 40 magyar forintért. Ifjabb Bencsik György szent-andrási egész birtokát Thurzó Eleknek 10 forintért. Mahalovszky Mihály filefalvi egész birtokát Thurzó Eleknek 60 forintért; azon kívül eladta mahalfalvi összes javait ugyancsak Thurzó Eleknek 280 forintért. Levkovszky Lénárd zálogba vetette lökfalvi egész birtokát Thurzó Eleknél 20 forintért. Mahalfalussy László eladta mahalfalvi 8 hold jó szántóföldjét Kiszely Jánosnak 95 magyar forintért. Szent-Andrássy Margit elzálogosította lökfalvi egész birtokát Boór Péternek 40 forintért. Bencsik Mátyás szent-andrási egész birtokát Boór Péternek 20 forintért. Kral Anna eladta összes javait Kral Juliánának 100 forintért. Szent-Andrássy Margit zálogba adta

pikfalvi egész birtokát Görgey Benedeknek 75 magyar forintért. Fáykiss Bálint eladta miklósfalvi összes javait Horváth-Stansith Katalinnak 75 forintért, a következő fájdalmas kijelentéssel: » . . . propter inauditam annonae caristiam . . . in qua fortassis ipsi, nisi tempes-tive vitae suae consuleret, filiis filiabusque suis fame pereundum foret« (. . . a gabona hallatlan szüksége miatt . . . melyben talán magának is, ha életökről ideje-korán nem gondoskodik, fiaival és leányaival együtt éhen kellene elvesznie). Aczél Balázs elzálogosította miklós-falvi házát, gazdasági udvarát és 33 hold szántóföldjét Jászay Tamásnak 73 magyar forintért, s kissóczi egész birtokát Máriássy Pálnak 60 forintért. Király Pál eladta kissóczi nemesi telkeit és 33 hold szántóföldjét Görgey Benedeknek 200 forintért, 10 szepesi mérő rozsért, 1 szekér szénáért és 2 juhért. Gánfalvy Péter zálogba adta filefalvi és gánóczi összes birtokait Thurzó Eleknek 40 forintért. Ilyen módon egész helységek nemessége adósságba süllyedt. És pedig súlyos adósságba, mert a lelketlen hitelezők a szerencsétlen adósoktól 10—12%-os kamatokat szedtek.

A Lándsások földművelésének sanyarú viszonyait élénken jellemzi még az 1622. évi általános drágaság is. Abban a rendkívül szűk termésű, rossz évben a Kis-vármegyében a termények ára ez volt: 1 köböl (2 mérő) búzáé 4 forint, 1 köböl rozsá 3 forint 50 dénár, 1 köböl árpáé 3 forint, 1 köböl zabé 2 forint, 1 font borjú-, vagy sertéshúsé 10 dénár, 1 itcze boré 50 dénár, 1 pint (2 itcze) új-söré 6 dénár, s 1 pint ó-söré 9 dénár. Az egykorú följegyzések szerint a szegény jobbágyok és zsellérek mogyoró-bimbókat öröltek lisztté, s korpával keverve, abból sütötték kenyereket.

A mint eddig láttuk, a Kisvármegye helységei

túlnyomóan kicsiny területűek és csekély népességűek valának. Csak itt-ott élt bennök egy-két jómódú nemes-család. A kisebb vagyonú birtokosok, s általában a nemes rendű lakosok, még béke idején is mind harczosok voltak. Mondhatni minden perczben készen kellett lenniök, hogy ha a sor reájok kerül, a táborba vonúljanak. A nemes urak jobbágyai és zsellérei pedig sokkal kevesebben valának, semhogy a maguk és földesuraik élete föntartására szükséges földművelésen kívül egyéb munkával is foglalkozhattak volna. Természetes, hogy ilyen körülmények között az *ipar* a X Lándsások földjén gyökeret sem verhetett, nem hogy virágzásnak indulhatott volna. Csak egy iparcikk termelése dívott vármegyeszerte: a vászonszövés, melyet a Lándsások asszonyai házi-iparúl űztek. Ennek az iparnak egyik ágát, a tábori sátrakhoz szükséges durva vászon készítését, széles környéken elismert tökéletességre fejlesztették. Azon kívül csak a legszükségesebb kézműipar volt honos helységeikben. Majdnem mindenikben lakott ugyan egy-két szabó, varga, csizmadia, kőműves és ács; itt-ott egy-egy kerékgyártó, tímár és szűcs; de különösen sok lakatos és kovács: hanem már a díszesebb ruhaneműeket, s bútorokat, meg a fegyvereket és gazdasági, s háztartási eszközöket mindig Lőcséről, Késmárkról, Iglóról, s az »öt felső város«-ból (Felkáról, Matheóczról, Poprádról, Szepes-Szombatról és Sztrázásáról) szereztek be. Ilyesmiket készítő iparosok soha sem tudtak a Lándsások között megélni. Pedig a Kisvármegye nemes urainak mindenha volt érzékök az élet főnomabb élvezetei iránt is. Ennek érdekes bizonyosága például ama XVI. századi hagyatéki osztozás, melyben különféle értékes bútorok között egy vas- és sárgaréz-húros »Clavichordium«, zongora is előfordúl.

Az akkortájt még igen ritka hangszer bizonyosan szép is, jó is volt, mert a hagyatéki leltár nagy értékre, 9 forintra becsülte.

A Kisvármegye gazdasági és ipari terményei közül egyik sem került akkora mennyiségben a piacra, hogy vele jelentős *kereskedést* lehetett volna üzni. A gazdasági termények a túlnyomóan sivár szántóföldek, a zord éghajlat, s a munkás kezek hiánya következtén gyakorta a lakosságnak még legszigorúbb szükségleteit is alig fődözték. A jegyzőkönyvek sűrűn panaszoznak is, hogy a földművelésre fölfogadott parasztok a Kisvármegyéből csakhamar kiköltöztek, sőt el is szöktek. A földművelés rendszeren csak rozsot, árpát, zabot, kevés kását és tatárkát, s az újabb időben burgonyát, tehát csupa olyan élelmiszert termelt, a melyet a háztartás maga elfogyasztott. A házi állatokkal, nevezetesen sertéssel, szarvasmarhával és juhokkal kereskedés is igen kicsiny forgalmú vala. Sokkal élénkebben folyt a borkereskedés, mely a Hegyalja legjobb termékeit közvetítette. S még élénkebb volt a sörmérés, melynek tárgyául a szabályrendeletek állandóan a belföldi főzés termékét tüzték ki. A környékről, s különösen a XIII szepesi városból csak akkor volt szabad a Lándsások helységeibe sört bevinni, ha az a fölbirtokos, a kié a kimérő vendéglő vala, maga nem főzött, vagy nem szerzett eladni való sört. E tilalom daczára nagy mértékű sör-csempésztést üzhettek a korcsmárosok Káposztafalváról, Iglóról, Késmárkáról, s az öt felső városból a Kisvármegye helységeibe, mert a jegyzőkönyvekben igen sok e nemű megbírságolás fordul elő. A pálinka-kereskedés a Lándsások helységeiben soha sem fejlődhetett ki, mert a Szék az 1676 május 30-dikán kelt királyi parancs nyomán a

gabona-pálinka elárúsítását mindig szigorúan tiltotta. De a Kisvármegye területén kívül, különösen a XIII szepesi városban, sok Lándsás nemes foglalkozott a »tűz-ital« közvetítésével. Régente, midőn a X Lándsások nemessége még korlátlanul vadászhatott a környéknek, s kivált a Magas-Tátrának rengeteg erdőségeiben, akkoron igen kedvelt kereskedelmi cikk volt a Kisvármegyében a kikészített medvebőr is. Az idegen erdőkben vadászás közzokása az újabb időkben sok pörre adott okot. Például az első szepesi megyés püspök, Salbeck Károly (1776.—1787.), igen erélyesen védelmezte birtokait a Lándsások hajtóvadászatai ellen, s évekig tartó pört folytatott a Székkel a vadászati jog megváltásáért. Érdekes, hogy a tulajdonképpen jogtalanul megszerzett medvebőrök szolgáltak századokon át legkedveltebb ajándékokul, melyekkel a Kisvármegye közönsége, hálája kifejezéséül, előkelő személyeket megtisztelt. A számadások nyilván mutatják, hogy a Lándsások a Nagyvármegye főispánjainak, s alispánjainak, a szepesi vár parancsnokainak, vagy a császári seregek tábornokainak, rendesen egy-két »elhódított« medvebőrrel kedveskedtek. Átalában a lándsás nemesség házáinak szinte megkövetelt ékessége volt mindenha legalább egy olyan kikészített medvebőr, melynek első viselőjét maga a családfő ejtette el.

Az a kedvező körülmény, hogy a Kisvármegye területén ősidők óta keletről nyugatra a Sáros-vármegyéből Lőcsén és Poprádon át Liptó-vármegyébe, délről éjszakra pedig a Gömör-vármegyéből Iglón és Késmárkon át Lengyelországba vezető, tehát messze földet összekötő, s élénk forgalmú országutak vonultak át: igen keveset, jóformán semmit sem lendített a Lándsások anyagi jólétén. A közlekedés előnyeit

sem a nemesek, sem jobbágyaik és zsellérek nem tudták kihasználni. Ebben egyik gátló akadály volt az a magas útvám, a melyet Mahalfalva mellett Hadbavny Menyhért és fiúutódai szedtek. A Hadbavny-család ezt a vámjogot I. Lipót királytól nyerte, s 1714-től kezdve Szent-Iványi Mihály örököseivel együtt bírta. A nemesség ugyan föl volt mentve a vámfizetés alól, de a nem-nemeseknek viselniök kellett a terhet, s ez a körülmény a kereskedést nagyon megnehezíté, mert az árúczikkeket megdrágította. Még magasabbra rugtatá az árakat a közlekedés kimondhatatlan lassúsága és nehézkessége. Ha a súlyos terhű fuvar Iglóról hajnalban indult el, csak éjszaka érkezett Lucsvnára. Szepes-Váraljáról Lőcsén és a csontfalvi hegyen át Késmárkra szekerezni egész nap kellett. Sáros-Sirokáról a Branyiszkón át Lőcsére egy teljes napig, s Iglóról Rozsnyóra kissé kedvezőtlen időjárás mellett másfél napig tartott a szállítmány útja. Lőcséről Szepes-Váralján, Olaszin, Krompachon, Margitfalván és Kassa-Bélán át Kassára a teher-fuvarnak $1\frac{1}{2}$ —2 nap kellett.

A kereskedés fölvirulásának legfőbb akadályja a megtorló, vagy védvamos rendszer volt, melyet Szepesnek különféle hatóságai régente igen gyakran alkalmaztak egymás ellen. Példáúl a Lándsások közgyűlése 1655 október 5-ödikén ezt határozta: minthogy Késmárk város, polgárai a Kisvármegye lakói által a város vásárait eladni szállított árúczikkeket piaczi vámokkal terhelték meg, holott azelőtt a vármegye népétől soha, semmiféle vámot, vagy helypénzt sem szedtek; s minthogy a Nagyvármegye hatósága Húnfalván, vagy Leibczon az egész vármegye számára új vásárokat szándékozik rendezni: azért a Kisvármegye nemeseinek 12 forint, s nem-nemeseknek 3 forint büntetés terhe

alatt tilos Késmárkra eladni való terményeket küldeniök. Három év múltán, 1658 január 18-ikán, a Szent-Andráson tartott egyetemes gyűlésen a XIII szepesi város vásári szabályai is megvitatás alá kerültek. A közgyűlés érett meggondolás után szigorú rendeletet bocsátott ki, melyben mindenkinek megtiltotta, hogy ne merészeljen a nevezett városok valamelyikébe vétel, vagy eladás végett vásárra menni. A tilalom ellen vétőket első ízben 3 forint, második ízben 6 forint, harmadik ízben 12 forint bírsággal büntették meg. Egyúttal felügyelőket is rendeltek ki: Gánóczon Jászay Tamást és Bárány Pált, Hadusfalván pedig Kálna Mihályt és a szolgabíró, a kik figyeljék meg, hogy jár-e valaki a Kisvármegyéből a XIII szepesi város vásárait. 1696 májusában már a szepesi kamara, a királyi hatóság is hozzányúlt a visszatörlesztés eszközéhez. Szigorúan megtiltotta a lengyelországi só behozását. A tilalom áthágóit igen keményen: a sónak, a szállító szekérnek, s az igavonó jószágoknak elkobozásával büntette meg. Nem csoda, hogy ilyen sanyarú körülmények között a X Lándsások Székének kereskedése mindig csak tengődő maradt.

A nehéz viszonyokkal küzdő kereskedést majdnem teljesen megbénította a Kisvármegye hatóságának *árszabályozó joga*. Ezt a jogot a hatóság kezdettől fogva, egészen a Nagyvármegyével egyesülésig, folytonosan gyakorolta. Évről-évre, a nyerstermelés eredményeihez mérve, megállapítja minden árucikknek piaci árát, s ezek az árak minden eladóra kötelezők valának.

A fogyasztás cikkei között a Lándsások földjén ősidők óta egy sem örvendett olyan megkülönböztetésnek, mint a sör. Hiszen a sör főzése mindenha a nemes urak kiváltságos joga volt. Éppen azért igen

érdekesek a Széknek a sör árszabására vonatkozó intézkedései. A jegyzőkönyvek adattömegéből csak néhány kiváló példát óhajtok itt bemutatni. Ezekből is világosan látni, hogy milyen föltételeket szabtak hajdanta a kereskedés elé.

1620-ban 3 forint bírság terhe alatt tilos volt 1 pint (2 bécsi itcze) káposztafalvi sört 1½ dénárnál drágábban mérni, mindaddig, míg az árpa ára mérőnként 40 dénárra nem emelkedik.

1648-ban a régi szabályrendelet 9. szakaszát úgy értelmezték, hogy azok, a kik lakóhelyükön sört főznek, más helységben is kimérethetik sörüket, ha az elárúsítás helyén ingatlan vagyonuk van, de hogy ezt az átküldött sört csak akkor szabad eladni, ha a helyben levő sörfőző tulajdonosának nincsen kimérni való söre.

Az 1666. évi szabályzat 9. szakasza kimondotta, hogy: »Ha a nemes urak valamelyike a maga, vagy más házában saját árpájából, vagy malátájából sört főzet, s azt házában, avagy csapszékében kiméreti, akkor a nem-nemeseknek nem szabad idegen (más helységben főzött) sört behozatniok. Ha valamelyik nemesre, vagy nem-nemesre bebizonyúl, hogy nem honi (a Kisvármegyében főzött), hanem idegen sört méretett ki, 4 forint bírságot fizessen. A ki csempészett sört árúsít el, 8 forint bírsággal büntetendő«.

1680-ban az árpa rendkívül olcsó volt; tehát »aequitate ac iustitia sic dictante«, mert a méltányosság és igazság azt mondja, 1 pint sör árát 2 dénárra szabták ki. Ez az olcsóság egészen 1700-ig megmaradt.

Az 1666. évi szabályrendeletnek későbbben megváltoztatott 23. szakasza a nem-nemeseknek és parasztnak 4 forint bírság terhe alatt megtiltotta bármiféle szeszes ital kimérését. Ha a nem-nemest, vagy

parasztot valamelyik nemes úr korcsmárosúl alkalmazta, s ez a XIII szepesi városból, vagy egyáltalában nem a Kisvármegyéből származott sört mért ki, 36 dénár büntetéspénzt fizetett a közpénztárba. Ha valamelyik korcsmáros belföldi (a Kisvármegye területén főzött) sör helyett idegent mért ki, 4 forint bírságot fizetett, mely összegnek fele a szolgabíróé, s esküdtjét, másik fele pedig a közpénztárt illette. A hívatásos korcsmárosok, a kik a vendéglőkben laktak és semmiféle birtokuk sem volt, hanem kizáróan csak üzletökből éltek, a Kisvármegye területén főzött sör kiméréséért semmilyen illetéket sem fizettek. Átalában a honi sör elárúsításáért senki sem fizetett adót, vagy vásárpénzt.

1701-ben és 1702-ben 1½ itcze sör ára 4 polturára szökkent föl, az egykorú megjegyzés szerint »közsajnálatra«.

A szabályzatoknak ama rendelkezése, mely szerint tilos volt a Kisvármegye területén idegen sört eladni, gyakran igen kellemetlen torzsalkodásokat okozott. 1703-ban néhány nemes úr avval a kéréssel járult a főispán elé, eszközölné ki a szabályrendelet ama tiltó intézkedésének megszüntetését. Midőn ez az ügy a közgyűlésben tárgyalás alá került, a nemesség többsége ellene szegült a kérés teljesítésének, azt vetvén a megtagadás okául, hogy már olyanok is behozott sört árúsítanak el, a kik nem örvendenek a nemesi kiváltságoknak. A folyamodóknak már a szándéka is úgy fölizgatta a közgyűlést, hogy Szent-Iványi Ádám indítványára Verbovszky Imre nemest idegen sör elárúsításáért 36 forint bírsággal büntette meg; hanem ezt az összeget későbbben a főispán közbenjárására, kivételes méltánylással elengedte. Az 1703 július 20-án tartott egyetemes gyűlésen Csáky Mihály gróf

főispánnak olyan értelmű rendeletét olvasták föl, hogy azoknak a nemeseknek, a kiknek nincsenek sörfőző készülékeik, idegen — kivéve a XIII szepesi városból eredő — sör behozatalát és kiméretését megengedi. A közgyűlés figyelmére sem méltatá a főispán intézkedését, hanem ugyanabban az ülésben elhatározta, hogy özvegy Underbum Máriát, ki az alispán írott tilalma ellenére idegen sört adott el, példásan meg fogja büntetni.

Az 1705. évi márczius hó 6-odikán, s 1722-ben is, a hatóság 1 pint sör árát 3 dénárra állapította meg. 1727-ben a honi sörből 1 pint 1 poltura, s az idegenből $1\frac{1}{2}$ itcze 1 poltura volt. 1747-ben, s 1759-ben is, 1 pint belföldi sört 3 dénárért mértek. Átalában a sör ára pintenként 2—4 krajczár között váltakozott, egészen a XVIII. század végéig.

A pálinkát századokon át nem vetették a Lándsások hatósági árszabás alá; valószínűen azért nem, mert csak a parasztság itta. Élvezése elterjedésének idejéről semmiféle adatunk sincsen. Csak azt tudjuk, hogy 1529-ben még orvosságul, különösen sebek kimosására használták. Már az 1621. évi szabályrendeletből az tűnik ki, hogy általánosan, és pedig nagy mértékben itták. A szabályzat 11. szakasza szükségesnek látta a gyűlések, vagy isteni tiszteletek előtt »vinum adustum«. égett bort élvezőket pénzbírsággal sújtani. Az 1666. évi szabályrendelet pedig az 1621-edikinek rendelkezéseit megszigorította, s a nemes rendűekre a pálinkaivásért kétszer akkora bírságot szabott ki, mint a nememesekre. Ebből azt következtethetni, hogy a tönkretévő szenvedély a nemesség körében akkor erősen lábra kapott. Mérséklése végett az 1666. évi tiltó rendelkezés egészen a Nagyvármegyével egyesülésig vál-

tozatlanul megmaradt. 1694-ben már sokan foglalkozhattak a Kisvármegyében pálinkaégetéssel, mert a deczember 31-edikén tartott egyetemes gyűlés azt határozta, hogy azok a »crematarii«, pálinkafőzők, a kik idegen (nem a Szék területén égetett) pálinkát árúsitának el, havonta 24 dénárt fizessenek a házi pénztárba a közszükségletekre. Ekkortájt kezdte a hatóság az égett bort az árszabás tárgyai közé sorolni. Hogy milyen ára volt a pálinkának a XVI. és XVII. századokban, azt nem sikerült kikutatnom, mert az akkori jegyzőkönyvek az esetenként elfogyasztott ital árát csak általános összegekben, a mértékegység megjelölése nélkül említik meg. A pontos adatok csak a XVIII. század elejétől kezdve fordulnak elő. 1706-ban egy itcze pálinkát a Lándsások csapszékeiben 20 dénárért, 1708-ban 15 dénárért, 1709-ben 24 dénárért, 1712-ben 18 dénárért, s 1747-ben ismét 15 dénárért mértek. Általában az ár a gabona értékének változásai szerint hullámzott.

A bor a Kisvármegye területén soha sem tartozott a hatósági árszabás alá, mert hajdanta nem volt a közszükséglet tárgya. Csak a vagyonos nemesek, s a városokban a jómódú polgárok itták; a parasztok jóformán soha sem. Éppen azért kezdettől fogva igen drága vala. Például 1595-ben a közönséges asztali bor itczéjét 21 dénárért, 1600-ban 20 dénárért, s 1650-ben 24 dénárért adták.

A Szék számadásainak kiadási rovatában évente jelentős tétel volt az a bor, a melyet »pro necessitatus comitatus«, a vármegye közszükségletére fordítottak. Erre szinte ijesztő adat a következő: 1680-ban a jégverés igen nagy károkat okozott a Lándsások helységeiben. Csáky István gróf főispán Görgey Feren-

czet küldötte ki a kár mértékének megvizsgálására. Görgey a szemle ideje alatt közkölségen két ebédet és egy vacsorát evett a Kisvármegyében. A szolgabíró a három étkezéskor elfogyasztott bor ára gyanánt 36 forintot és 60 dénárt igtatott be a számadásba. Sajnos, a megivott mennyiséget nem jegyezte oda, s azért nem tudhatni, hogy sokat ittak-e, vagy pedig a bor volt nagyon áros?

Görgey Menyhért görgői földbirtokos gazdasági naplója szerint, melybe három évtizeden át minden bevételét és kiadását beírta, a XVII. század végén, s a XVIII-adik elején az egész Szepes-vármegyében a különféle borok árai ezek valának: 1691-ben egy itcze új bor 14¹/₂ dénár, asztali 18 dénár, igen jó ó bor 42 dénár; 1692-ben gyöngé asztali 18 dénár, jó táljai 24 dénár; 1693-ban jó asztali 30 dénár, ürmös 36 dénár; 1695-ben boldogkői asztali 24 dénár, ürmös 30 dénár; ugyanabban az évben az októberi »színbor«, tulajdonképpen karczos, 13¹/₂ dénár; 1696 januárjában az »újbor« 30 dénár; 1697-ben jó asztali 36 dénár; 1698-ban az »óbor« 36 dénár; 1699-ben jó táljai 30 dénár; 1700.—1702-ben gyöngé asztali 24 dénár; 1703-ban gyöngé asztali 15 dénár, fiatal ürmös 24 dénár; 1704-és 1705-ben gyöngé asztali 18 dénár; 1706 novemberében igen jó ó bor 2 »libertas«, vagyis 60 dénár; 1707-ben jó lizkai 24 dénár; 1709-ben gyöngé asztali 20 dénár; 1710.—1712-ben minőség szerint 24—28 dénár.

1711-ben a Kisvármegye a közszükségletekre elfogyasztott borért 12 forintot és 24 dénárt fizetett; itczéjét 34 dénárét mérték. 1718-ban egy hordó — ismeretlen mennyiségű — gyöngé asztali bor ára 22 forint, 1728-ban a közönséges korcsmai bor itczéje 15 dé-

nár, a jobbé 30—34 dénár; 1731-ben az asztali boré 24 dénár, 1747-ben, s 1748-ban a közönséges boré 21 dénár, s 1759-ben egy hordó — ismeretlen mennyiségű — jó asztali bor 15 forint vala. Átalában a bor ára nemcsak a termés mennyisége és minősége szerint, hanem a bortermő vidékekkel közlekedés nehezségéhez mérve is, folytonosan ingadozott.

A hús és a többi élelmi szerek, valamint a ruházkodás és háztartás összes árúczikkei, az egész Szepesben a hivatalos árszabás tárgyai voltak. Ezen a téren a hatóságok, a közjó czégére alatt, a termelők-, iparűzők- és kereskedőkkel szemben gyakran még a nyilvánvaló igazságtalanság határáig is elmentek; mindenképpen igyekeztek az árakat a lehető legalacsonyabb mértékre leszorítani.

Midőn 1686 szeptemberében Csáky István gróf főispán és országbíró Szepeszt meglátogatta, a Lándsások elhatározzák, hogy Lucsivnán küldöttséggel üdvözlöttek a főispánt, s hódolatuk jeléül a következő »konyhaczikkekkel« ajándékozzák meg: 12 hízott csibével, 6 lúddal, 1 borjúval, 1 nyúllal, 1 őzzel, 2 pár nyírfajddal és 2 bődön vajjal. E jókora csomó élelmi-szert a hatóság aránylag igen olcsón, összesen 13 forint és 90 dénárért szerezte be.

A közönségesen használt húsok árai átalában mindig alacsonyak valának. 1696-ban 1 magyar font marhahúsnak hivatalosan megállapított piaci ára 4 dénár, 1 font birkahúsé $3\frac{1}{2}$ dénár, 1 font kecskehúsé 3 dénár; 1701- és 1702-ben a jó marhahús fontja 4 dénár, a kevésbbé jó minőségűé 3 dénár, a borjúhúsé 4 dénár, s a birkahúsé 3 poltura; 1703-ban a marha- és birkahúsé 3 dénár volt. 1712-ben 1 font marhahúst $4\frac{1}{2}$ dénárért, 1 font birkahúst $3\frac{1}{2}$ dénárért, 1 süldő-

malacgot 27 dénárért, 1 font zsír-szalonát 15 dénárért, 1 marhanyelvet 12 dénárért, 1 nagy adag paczalt 12 dénárért, 1 kappant 24 dénárért; 1714-ben 1 font igen jó marhahúst 4 polturáért, 1 font kevésbé jó minőségűt 3 polturáért, 1 font kövér ürühúst 4 dénárért, s 1 font soványat 3 dénárért adtak.

Az 1720. évi szeptember hó 19-edikétől kezdve a húst, s a többi élelmiszert bécsi fonttal mérték, és pedig 1722-ben az igen jó marhahús fontját $3\frac{1}{2}$ dénárért, a birkahúsét 3 dénárért; 1725-ben a legjobb marhahús fontját $1\frac{1}{2}$ krajczárért; a kevésbé jóét, s a birkahúsét 1 krajczárért; 1727-ben a legjobb marhahúsét 1 polturáért; 1731-ben a sertéshús fontját 6 dénárért, a marhahúsét 4 dénárért, 10 kolbászt és 12 hurkát összesen 60 dénárért; 1747-ben a legjobb marhahús fontját 5 dénárért, a kevésbé jóét $4\frac{1}{2}$ dénárért, az ürühúsét $3\frac{1}{2}$ dénárért, a birkahúsét 3 dénárért, a borjúhúsét 4 dénárért, a sertéshúsét 6 dénárért, s a szalonát 18 dénárért; 1749-ben a legjobb marhahús fontját $4\frac{1}{2}$ dénárért, a kevésbé jóét 4 dénárért, az ürü- és kecskehúsét $3\frac{1}{2}$ dénárért, s a rosszabb minőségűét 3 dénárért mérték.

Az elárúsítók természetesen nem tartották meg mindig a hatóság árszabásait, hanem a vevőktől kisebb-nagyobb összegekkel magasabb árakat követeltek. Ennek a »zсарolás«-nak megszüntetése és az egész Szepesben egyforma árszabásnak életbe léptetése végett, a Nagyvármegye Lőcsén 1682. évi ápril hó 15. és 16. napjain külön közgyűlést tartott, melyen a Kisvármegye képviselői is jelen voltak. A közgyűlés a vármegye akkori közgazdasági viszonyaihoz képpent, s az országos törvények, nevezetesen az 1625. évi XXXI., az 1649. évi XCII., az 1655. évi XXXI. és az 1659. évi LXXI.

törvénycikkek rendelkezései nyomán, a különféle élelmi, ruházkodási, háztartási és gazdasági cikkekre új általános árszabást állapított meg. Ezt a Lándsás nemesség, s későbbben a XIII szepesi város polgársága is elfogadta. Szerinte attól kezdve a legjobb marhahús fontjának ára 4 dénár, a kevésbbé jóé $3\frac{1}{2}$ dénár, a jó borjúhúsé 4 dénár, a rosszabb minőségűé $3\frac{1}{2}$ dénár; a kiolvasztott szarvasmarha-faggyúé 12 dénár, a ki nem olvasztotté 9 dénár, a kiolvasztott juh-faggyúé 9 dénár, a ki nem olvasztotté 6 dénár; 1 borjúfej és 4 láb együttes ára 12 dénár, 1 tüdőé és májé 9 dénár; a juhhús fontjának ára 3 dénár, a kecskehúsé 2 dénár, a kövér sertéshúsé 6 dénár, a soványé 5 dénár, az ó-szalonné 5 dénár, a friss zsiré 18 dénár, a régié 12 dénár; 1 teljesen kinőtt őz ára 1 forint, 1 közepes őzé 60 dénár, 1 teljesen kinőtt nyúlé télen 30 dénár, nyáron 24 dénár, 1 nagy nyírfajdkakasé télen 50 dénár, nyáron 30 dénár, 1 hízlalt pulykakakasé 25 dénár, tyúkjáé 75 dénár, 1 császárfajdé télen 24 dénár, nyáron 12 dénár, 1 hízott kappané 24 dénár, 1 soványé 18 dénár, 1 tyúké 13 dénár, 1 kakasé 12 dénár, 1 eleven lúdé 24 dénár, egy kopasztotté 12 dénár, 1 süldő-malaczé 24 dénár, 1 soványabbé 15 dénár, 1 szelid kacsáé 14 dénár, 1 vadkacsáé 12 dénár, 1 pár szelid galambé 10 dénár, 1 pár vadgalambé 9 dénár; a szín-méz itczéje 30 dénár, a vajé 20 dénár, a tatárkáé 3 dénár, a kásáé 4 dénár; a lépes-méz fontja 36 dénár, a tiszta viaszé 32 dénár, az írósvajé 10 dénár; 1 négyökrös szekérnyi puha tűzifa ára a házhoz szállítva 75 dénár, 1 kétökrös szekéré 35 dénár, 1 négyökrös szekérnyi kemény tűzifáé a házhoz szállítva 90 dénár, 1 bécsi köb-öl tűzifa ára az erdőben 24 dénár, a piacon 50 dénár; 1 »rakás« sóvári zöld só ára 2 forint és 60 dénár, a fehéré 3 forint,

1 mázsa zöld kósóé 1 forint és 20 dénár, 1 »korec« (fél-mérő) főtt sóé 45 dénár, 1 káposztafalvi hordónyi sóvízé 12 dénár, 1 nagyobb hordóé, olyané, a milyenben a lőcsei márcziusi sört tartották, 15 dénár, 1 boros hordónyié 8 dénár, 1 nagy koczka mármárosi fehér kósóé 75 dénár, 2 kisebb koczkáé 1 forint és 25 dénár, s 3 kicsiny koczkáé 1 forint és 30 dénár vala.

Egybevetés kedvéért, s kivált a megélés mai viszonyainak kellő méltánylásáért, ide igtatom még Szepes-vármegyének 1610. évi november hó 5-ödikén megállapított egyetemes árszabását, mely az akkor közönségesen használt árúczikkeken kívül a gazdasági munkadíjakra is kiterjeszkedett.

E szerint a gazdasági munka körében 1 fuvarosnak, ki 4 lóval trágyát hordott ki a szántóföldre, naponta rendes étkezés, meg 40 dénár bér járt. Egy köblös föld fölshántásáért étkezést és 9 dénárt, 1 köblös föld bevetéséért pedig étkezést és 10 dénárt adtak. Egy kaszás naponta étkezésen és italon kívül 6 dénárt kapott. Egy aratónak, ha rendes étkezést nem kívánt, 1 hold, vagyis 5 köblös szántóföld termésének learatásáért 2 kenyeret, 3 font húst és 10 itcze sört, s azon kívül köblönként 8 dénárt fizettek. Egy aratónak 1 hold, vagyis 5 köblös szántóföld árpa-termésének learatásáért rendes élelem és köblönként 14 dénár, zab-termés learatásáért köblönként 12 dénár, széna-kaszálásért köblönként 10 dénár járt. Egy gyújtó az étkezésen kívül naponta 4 dénárt, 1 kéve-kötöző naponta 5 dénárt kapott. A termés behordását a szántóföld távolságához mérve díjazták. Az őszi vetés termésének beszállításáért, ha a föld a házhoz közel volt, szekerenként 1 dénárt, ha a föld a határ közepe táján volt, szekerenként $1\frac{1}{2}$ dénárt, s ha a föld a határ legkülső szélén volt, szeke-

renként 2 dénárt, a tavaszi vetés termésének beszál-
lításáért pedig ugyanez arány szerint szekerenként
2, 3, 4, vagy 5 dénárt fizettek.

A háztartási munka körében 1 napszámosnak na-
ponta rendes étkezést és nyáron 6 dénárt, ősszel és
télen 5 dénárt, élelem nélkül pedig tavaszkor és nyá-
ron naponként 10 dénárt, s ősszel és télen 8 dénárt,
1 szecs kavágónak meg az étkezésen kívül naponta
8 dénárt adtak. Ha a termés olcsó volt, akkor a
cséplő minden 10-edik, s ha drága volt, akkor min-
den 11-edik köblöt kapta fizetésül. A kenyér és a sör
árát a városokban a bíró szabta meg, és pedig a ke-
nyérét mindig a gabona, s a sörét az árpa árához mérve.

A házi élelmi cikkek között 1 fiatal lúd ára
7 dénár, 1 öregebbé 12 dénár, 1 hizott kappané 8 dé-
nár, 1 tyúké 6 dénár, 1 pár csibéé 8 dénár, 1 kacsáé
5 dénár, 1 kövér borjúé 80 dénár, 1 soványé 50 dé-
nár, 1 itcze vajé 10 dénár, 1 font juhtúróé 6 dénár,
1 südőmalaczé 8 dénár, 1 kövérebbé 12 dénár, 1 font
sertés-zsír é 10 dénár, 1 tyúktojásé nyáron $\frac{1}{6}$ dénár,
télen $\frac{1}{4}$ dénár, 1 lúdtojásé $\frac{1}{2}$ dénár, s 1 kacsatojásé
 $\frac{1}{5}$ dénár vala.

A mészárosok a hizott ökör húsának fontját 2 dé-
nárért, a soványét $1\frac{1}{2}$ dénárért, a kövér tehénét $1\frac{1}{2}$
dénárért, a soványét 1 dénárért, a hizott borjúét 2 dé-
nárért, a soványét $1\frac{1}{2}$ dénárért, az ürühúsét 2 dénár-
ért, a birkahúsét $\frac{1}{4}$ dénárért, a serteshúsét 4 dénár-
ért, a kiolvasztott faggyú fontját 7 dénárért, a ki nem
olvasztottét 6 dénárért mérték. S ugyanők a háznál
1 nagy tehén levágásáért és földarabolásáért 20 dé-
dárt, 1 kisebb tehénért 15 dénárt, 1 nagy ökör levá-
gásáért 75 dénárt, 1 kisebb ökörért 25 dénárt, 1 borjú-
ért 10 dénárt, 1 sertés leszúrásáért, földarabolásáért,

s a kolbász és hurka megkészítéséért 24 dénárt, e készítés nélkül pedig 12 dénárt, 1 ürü levágásáért 7 dénárt, 1 birkáért 4 dénárt, s 1 húsvéti bárányért 3 dénárt kaptak.

A szíjgyártóknak 1 paraszt nyeregért 50 dénárt, 1 huszár-nyeregért 1 forintot és 25 dénárt, s 1 lójárómért 60 dénárt fizettek.

A varga-iparczikkék között 1 pár vízálló vadász-csizma ára 2 forint, 1 pár nagy paraszt-csizmáé 75 dénár, 1 pár térdsarúé lovászok számára 50 dénár, 1 pár sárga, vagy fehér kecskebőr-csizmáé 40 dénár, 1 pár női csizmáé 75 dénár, ugyanazé borjúbőrből 36 dénár, 1 pár fejelése parasztok számára 30 dénár, 1 pár fejelése urak számára 40 dénár, 1 pár fejelése nők számára 18 dénár, 1 pár pillangós kivágott cipőé 20 dénár, 1 pár közönséges alacsony cipőé 18 dénár, 1 pár fekete alacsony szövet-czipőé 20 dénár, 1 pár hosszúszerű fekete csizmáé 60 dénár, ugyanazé, ha a készítő maga adta a bőrt hozzá, 40 dénár, s 1 pár hímzett papucs megkészítésének ára 33 dénár vala.

A szövetek árát a gyapjúéhoz mérve állapították meg. A meddig 1 mázsa tiszta gyapju ára 7 forintot meg nem haladott, addig egy vég, vagyis 28 rőf tiszta fehér posztót 4 forintért, fekete posztót 5 forintért, s durva szürke posztót 2 forintért és 50 dénárért kellett adni.

A szabóknak a kiszabásért, hozzávalóért és megvarrásért munkadíj gyanánt 1 reverendáért 1 forint, 1 felső, ujjas köpönyegért 60 dénár, 1 finom szövetű kettős dolmányért 40 dénár, 1 durva szövetű egyszerű dolmányért 30 dénár, 1 finom szövetű, galléros mentéért 60 dénár, 1 durva szövetű, közönséges mentéért 25 dénár, 1 finom szövetű nadrágért 20 dénár, 1 durva

szövetű nadrágért 12 dénár, 1 mellényért 25 dénár, 1 durva szövetű lovász-kabátért 12 dénár, s 1 női cseledekabátért 9 dénár járt.

A szűcs-árúk között 1 kidolgozott rókabőr ára 8 dénár, 1 farkasbőré 25 dénár, 1 nyestbőré 6 dénár, 1 medvebőré 75 dénár volt.

A timárnak 1 ökörbőr kidolgozásáért 2 forintot, 1 tehénbőrért 1 frtot, 1 birkabőrért 25 dénárt, 1 kecskebőrért 30 dénárt, s 1 borjúbőrért 18 dénárt adtak.

A vasárásoknak, illetőleg a kovácsoknak, ha 1 mázsa legjobb nyers vas ára 1 forint és 60 dénár volt, akkor 1 mázsa nyers vasért 1 forintot és 80 dénárt, 1 ekevasért 40 dénárt, 1 csákányért 40 dénárt, 100 zindelyszögért 5 dénárt, 5 léczszögért 1 dénárt, 1 köteg boronafogért 25 dénárt, 5 deszkaszögért 1 dénárt, 5 kerékszögért 1 dénárt, 1 új patkóért, s fölveréséért 4 dénárt, 1 új szekér teljes megvasalásáért, ha a nyers vasat a készítő adta, munkadíjúl 2 forintot, 1 új kocsí megvasalásáért munkadíjúl 75 dénárt, s 1 kocsikerék megvasalásáért 25 dénárt fizettek.

A kerékgyártó-iparcikkek között 1 kis szekér ára 1 forint 70 dénár, 1 nagy létrás fuvarszekéré 2 forint 50 dénár, 1 kocsie 2 forint, 1 kocsikeréké 25 dénár, s egy fuvarszekér-keréké 30 dénár vala.

A bodnárok 1 köböl-mérőért 33 dénárt, 1 kétfülü nagy dézsáért 16 dénárt, 1 közepes dézsáért 10 dénárt, 1 mosogató dézsáért 4 dénárt, 1 tejes rocskáért 2 dénárt, 1 kádért 2 dénárt, 1 hordó-abroncsért, s fölveréséért a mûhelyben $\frac{1}{2}$ dénárt, s a pinczében 1 dénárt kaptak.

A kalaposoknak, ha 1 mázsa kikészített gyapjunemez ára 30 forintot meg nem haladott, 1 közönsé-

ges kalapért 10 dénárt, s 1 vadász-kalapért (kalpagért) 25 dénárt adtak.

Az asztalos-iparcikkek között 1 hársfából készült, s befestett asztal ára 1 forint, 1 ugyanolyan, de festetlené 75 dénár, 1 fehér-fenyőből készült asztalé 60 dénár, 1 mennyezetes, két személyre való ágyé 2 forint, egy személyre valóé 1 forint, 1 közönséges, fehér fenyőből készült ágyé 50 dénár, 1 támlás és zöldre festett padé 33 dénár, 1 ugyanolyan, de festetlené 20 dénár, 1 közönséges koporsóé 30 dénár, s 1 díszesé 60 dénár volt.

Ez az árszabás világosan mutatja, hogy érvényesége korában Szepes-vármegye közönsége, s a XLándsások is, az iparosokkal és munkásokkal szemben igen szükkeblű politikát űztek. Szinte kizsákmányolták őket a dolgoztató és vásárló közönség, vagyis a földbirtokos nemesség javára. Ilyen egyoldalú, s az egyéni munkára nézve hátrányos intézkedések mellett nem csoda, hogy akkoron az ipar és a kereskedés az iparkodást méltányolni tudó szabad városokban tömörült össze, s boldogulását nem otthonának környékén, hanem — a közlekedés biztosságához képepest — távoli vidékeken kereste.

A közlekedés legjelentősebbik tényezője, a *rendes póstajárás*, hazánkban aránylag későn, csak a XVI. század közepe táján indult fejlődésnek. Legelső postavonalunk Bécstől Pozsonyig terjedt, melyen 1530-ban már rendes postaforgalom folyt. Ezt a forgalmat főképpen a királyi udvar, a bécsi kormány, s a császári katonaság szolgálatára, 1540-ben egészen Budáig kiterjesztették. A közönség a póstát eleintén igen ritkán használta. Nem azért, mintha akkoriban a levélváltás nem dívott volna, hanem azért, mert országos ősi köz-

szokás vala a leveleket útzókkal, kereskedőkkel, vagy külön lovasokkal küldeni.

Az 1550-es évek elején már a második posta-járást is életbe léptette a kormány. Ennek vonala Pozsonytól Nyitrán, a Vág folyó völgyén, s Túrócz-, Liptó-, Szepes- és Sáros-vármegyén át Kassára vezetett.

1556-ban a posta Liptó-Hibbéről Hochwaldon át Szepesbe, Lucsivnára járt. Hibbe és Lucsivna állomások 2—2 lóra voltak berendezve, de a kettőnek csak egy póstamestere volt, Neufar János, a kinek a kamara az 1556 április 1-sőjétől 1558 szeptember 30-adakáig terjedő időre a hibbei és lucsivnai szolgálatért 445 forint és 50 dénár fizetéssel tartozott. Lucsivnáról Kissóczon át Lőcsére járt a posta. Kissóczon és Lőcsén is 2—2 ló, s egy közös póstamester, Gloser Mihály állott rendelkezésére. Glosernek is 445 forint és 50 dénár fizetéssel tartozott az említett időre a kamara. Lőcséről, mint főállomásról, a posta Szepes-Váralján át Korotnokra, s onnét Sárosba járt át. Korotnokon is 2 ló közvetítette a forgalmat, s egy póstamester, Bohann Jakab, a kinek a kamara a föntírt időre 222 forint és 75 dénár fizetéssel tartozott. Ez a vonal volt Szepes vármegyének legrégebb postaútja, mely csak 1872-ben, a kassa-oderbergi vasút megnyitása után szűnt meg, midőn a posta közvetítése a gőzös vonatokra szállott át.

1558-ban és 1559-ben az imént megnevezett postaállomások és mesterek maradtak meg, kivéve Korotnokot, hova időközben Bon Jakab került póstamesterül. Bon tovább is csak két lovat tartott, s nem sokára hívatalával együtt Sáros-Sirokára költözött át. A többi három szepesi állomást 4—4 lóra bővítették ki. Neufar János és Gloser Mihály póstamester fizeté-

súl 17 hónapra külön-külön 435 magyar forintot és 20 dénárt, Bon Jakab pedig 217 forintot és 60 dénárt kapott. 1566-tól 1568-ig a magyar póstamesterek összes fizetése 4224 forint vala.

1560-ban Szepesben csak három postaállomás volt: Lucsivnán, Kissóczon és Lőcsén; a lőcsei állomás közvetíté a forgalmat egészen Sáros-Sirokáig. 1579-ben és 1580-ban állomás volt: Lucsivnán, négy lóval, s Grueber János mesterrel, ki a két évre fizetésül 768 forintot kapott; azután Kissóczon, Lőcsén és Rudán (a mai Harakóczon), idősebb Gloser Mihály, s ennek elhúnyta után ifjabb Gloser Mihály közös póstamesterrel, a ki szintén négy lovat tartott, s két évre fizetésül 1152 forintot kapott.

A póstadíjat eleintén igen magasra szabták ki. Thurzó Ferencz árváinak gyámja 1576-ban Privigyéről Bécsbe küldött egyik leveléért 2 forintot és 50 dénárt, s a másikért 2 forintot és 40 dénárt fizetett.

1615-ben a hibbei és lucsivnai állomásokat Bohus Dániel póstamester látta el, 4 lóval, s évi 343 forint fizetésért; a kissóczi és lőcsei állomásokat pedig Cramer Jakab póstamester, 2 lóval, s évi 282 forint 28 dénár fizetésért. Cramer 1615 előtt már régen póstamester volt Lőcsén, s ott olyan nagy tekintélynek örvendett, hogy a város tanácsa 1604-ben követül küldötte Mátyás főherceghez. Rudán (Harakóczon) nem volt 1615-ben posta, helyette Sárosban az első állomás Bertót vala, melyet Slavkovszky Mátyás mester látott el, 2 lóval, s évi 148 forint fizetésért.

Az 1630-as években a lőcsei póstamesternek azért, mert Lőcse főállomás vala, a királyi kincstár két lóra havonta 12 forint tartáspénzt, s azon kívül negyedévenként 36 forint fizetést adott. Ugyanakkor a kis-

sóczi és rudai fiókállomásokot is a lőcsei póstamester látta el; ezek számára még négy lovat kelle tartania, melyeknek élelmezésére havonta 20 forintot, s azon kívül fizetésül negyedévenként 60 forintot kapott. A Lőcse városától külön élvezett járandóságokat is számba véve, a három pósthivatal ellátása évente összesen 768 forintba került. Abból az összegből a póstamesternek 6 lovat, s a szükséges szolgaszemélyzetet el-tartania, a három állomásnak mindenféle fölszereléssel, s esetleg kiségitőkkel is ellátásáról gondoskodnia és magának megélnie kellett. Ha a pénznek akkori vásárló értékét a mainak ötszörösére becsüljük, még úgy is csak 3840 forintra számíthatjuk a három állomásnak teljes kiszolgálását. Manapság az állam a póstának csak Iglóról Lőcsére átszállításáért is évenként 2000 forintot fizet a lőcse-völgyi vasúttársaságnak.

A XVII. század második felében a Kisvármegye területén a posta útja olyan rossz volt, hogy a póstával utazók igen gyakran egyáltalában nem haladhattak tovább. Ez a körülmény az útszéli helységek lakóinak sok kellemetlenséget okozott, mert az útasokat az út megjavultáig, néha hetekig is, el kellett szállásolniok. A Lándsások közgyűlése sokszor, például 1671 márczius 10-edikén különös szigorúsággal elrendelte ugyan az országút kisvármegyei darabjának alapos kijavítását, de intézkedései keveset használtak.

A levélposta hetenként két napon rendszeren közlekedett. A XVIII. század vége felé a közönséges levél díja, még ha külföldre szólott is, csak 6 krajczár vala, mely összegnek egyik felét a földadó, másik felét pedig az átvevő fizette. A belföldön azért a díjért csak $\frac{1}{2}$ latnyi nehéz levelet lehetett küldeni; minden további $\frac{1}{2}$ lat súlyért újabb 6—6 krajczárt kellett fizetni. Természe-

tes, hogy a pósta csak a fő útvonalakon közlekedett. A póstajárástól félre eső helységekből külön küldöttekkel adatták föl a leveleket a póstára. Ezt a szolgáltatott rendszeren a faluvégi czigányok teljesítették. A sűrű leveleket a »Stafetá«-k, gyors küldöttek, hordották szét, kiknek számára külön, és pedig jókora díjak voltak megszabva. A XVIII. század második felében a királyi kamarák, s a többi országos főhivatalok saját külön »Courir«-okat, lovas póstásokat alkalmaztak.

Már a XVII. század folyamán országszerte használták a postalovakat és kocsikat személyszállításra is. Eleintén a pósta csak nyerges lovakat bocsátott az útasok rendelkezésére, s ezek kénytelenek valának vagy lóháton utazni, vagy pedig a maguk számára kocsit keríteni. Kezdetben a lóbér, s későbbben a kocsin szállítás díja, igen magas volt; Szepes-vármegye területén állomásonként, vagyis kétmérföldenként 4 forintra is fölrugott. Az útasoknak útlevéllal kellett ellátva lenniök, melyet a póstamesterek, főképpen politikai természetű ellenőrizés végett, minden állomáson előkértek. Minde nehézségek és kellemetlenségek dacára is szívesen használta a közönség a póstát útasra, mert a közlekedés akkori módjai között legbiztosabb és leggyorsabb vala. Példa gyanánt tudjuk, hogy Becskeházy Gáspár, Borsod-vármegye főjegyzője és országgyűlési követe, 1671-ben Pozsonyból, az országgyűlés székhelyéről, a maga alkalmatosságán haza, Szendrőre utazván, kora hajnaltól késő estig szekerezzve, tíz teljes nap alatt ért falujába, holott a pósta ugyanakkor azt az utat, állomásonként pihent lovakat váltva, hat nap alatt járta be.

A póstaállomások még a XVIII. század első felében is lassan szaporodtak. 1723-ban Szepesben még min-

dig csak négy állomás volt. S 1749-ben is Rózsahegy-től Lucsivnán, Lőcsén és Eperjesen át Kassáig csak tíz állomás van följegyezve.

1764-ben a magyar rendek az országgyűlésen a félvéves levél póstadíját 3 krajczárról 4 krajczárra, 1798. augusztus 1-sőjétől kezdve 6 krajczárra, 1803 november 15-ödikétől 8 krajczárra, s 1806 november 1-sőjétől 12 krajczárra emelték föl. 1810 október 1-sőjétől kezdve az osztrák-magyar monarchia területén az egyszerű levélért, ha csak négy póstaállomásnyi távolra ment, 8 krajczár díjat, s ha tovább ment, akkor 16 krajczárt, a külföldre szóló, vagy onnét jövő levélért pedig 48 krajczár díjat kellett fizetni. Ugyanannak az évnek januárjában egy külön postaló használása, kenőcs és ostopénz, s borralaló nélkül, állomásonként, vagyis 2 mértföldenként 2 forintba került.

A póstaintézmény egészen e század első harmadáig olyan lassan fejlődött, hogy Szepesben 1810-ben, s 1830-ban is, még mindig csak négy állomás vala; Lucsivna, Horka, Lőcse és Korotnok.

A Kisvármegye lakossága mindig ugyanazokat a *hosszúság-, terület-, folyadék- és súly-mértékeket* használta, a melyekkel a szomszéd vármegyék népe élt.

Régezte a hosszúságot az egész Magyarországon az »Ulna regalis«-szal királyi öllel mérték, melynek nagysága 2⁹³ méter volt.

Területmértékül rendszeren a »Jugerum regalis mensurae«, királyi hold szolgált, mely 70 (vagy 72) királyi öl hosszúságú, s 12 öl szélességű földdarab vala. Későbbben a magyar hold nagysága 1100, 1200 és 1300 bécsi négyszögöl között váltakozott. A réteket általában »Falcastrum« szerint mérték. Ez alatt akkora területet értettek, a mekkorát egy férfimunkás

egy nap alatt le tudott kaszálni. A nagy földbirtokok mértékéül az »Aratrum«-ot használták; egy-egy Aratrum 150 királyi hold nagyságú vala.

A folyadékok mértékegysége az »itcze« volt. Az itczét két »meszely«-re, s a meszelyt két »félmeszelyre« osztották. Nagyobb mértékül a »pint« szolgált, mely két itczét tartalmazott. Egy »hegyaljai boros hordó«-ba 160—180 itcze fért be. Az »Antal«, vagy »átalag« a hegyaljai hordónak csak felét tette ki. De ezeket a hordó-mértékeket nem lehet irányadóknak tekinteni, mert régente a hordók nem voltak állami, vagy törvényhatósági ellenőrzés, vagy mértékelés alá vetve. Majdnem mindenik bortermő vidék saját külön mértékű hordóit használta. Éppen úgy tettek a sörös hordókkal is. Szepesnek némelyik városában a rendes sörös hordó két 160 itczés hegyaljai hordó tartalmú vala. De különös, kisebb-nagyobb késmárki, lócsei, s iglói hordók is divatoztak. A Kiskövér megyében a »káposztafalvi sörös hordó« volt a szokásos mérték, melybe másfél hegyaljai boros hordó tartalma fért be. A sört a Kiskövér megye korcsmáiban mindig »sör-itczé«-vel mérték ki. Egy sörítczére a honi sörből egy pintet, vagyis két rendes itczét, az idegen sörből pedig csak másfél itczét számítottak. »Akó«-t kisebbet és nagyobbat használtak. A nagy akó általában 100 itczét, a kis akó 50-et tartalmazott. De az akó nagysága rendszeren a bortermő vidékek helyi szokása szerint változott. Például Sopronban és Bécsben egy »bor-akó« 84 itcze, seprő nélkül 80 itcze, Pozsonyban, Pesten és Budán 64 itcze, seprő nélkül 60 itcze vala.

Éppen ilyen különfélék, ingadozók és bizonytalanok voltak a szemes termények mértékei is. Régente a magyar alföldön a gabonaneműeket »véka, kila, kö-

ből, zsák», stb. szerint adták és vették. De hogy mekkora, vagyis hány itczés volt például a véka: teljesen ismeretlen. Szepesben a vékát lengyelesen «korec»-nek nevezték. Minthogy idő jártán a különféle mértékek használása igen sok visszaélést, sőt csalást is okozott, azért 1610 november 5-ödikén elhatározá a Nagyvármegye közgyűlése, hogy a szemes termények mérésére külön »kőből« edényt készített, s azt általános kötelező mintául Lőcsén őrizteti. Az a kőből akkora volt, hogy a korábbi mérték tetejére rakni szokott halmocska is belé fért. Azért egyúttal azt is kimondá a Nagyvármegye közgyűlése, hogy azon túl az úgynevezett »tetésen« mérés helyett a »csapósan« mérést kell alkalmazni. Ugyanakkor súlymértékül a »félfont«, s hosszúság-mértékül a »rőf« használatát is elrendelte és kijelenté, hogy azt, a ki eladáskor, vagy vételkor nem a »lőcsei mértékek«-kel, hanem másfélékkal merészel élni, 12 forint bírsággal fogja megbüntetni. Hatvanhat év múlva, 1676 június 20-adikán a Kisvármegye is elfogadá ezt a szabályozást, s elrendelte, hogy területén az eladók és a vásárlók mind a lőcsei mértékekhez alkalmazkodjanak. Az 1715. évi LXIII. törvényczikk a budai mérő helyett a »pozsonyi mérő«-t, melybe 64 itcze gabona fért, országosan kötelezővé tette. Ezt a rendelkezést a Kisvármegye rögtön elfogadta, s 1715 december 18-adikán Mahalfalván tartott közgyűlésében kimondá, hogy az ellene vétőket 24 forinttal bírságolja meg.

A Lándsások legrégebb súlymértéke, a »font«, körülbelül 1 bécsi font nehézségű vala. Azért jegyzőkönyveikben a súlymérték változásairól jóformán semmiféle adatot sem találhatni.

A Kisvármegye szabályrendeletei a mértékrend-

szer megállapításával egyáltalában nem foglalkoztak. Az 1621. évi szabályzatnak, s utána a többieknek is 11. pontja csak annyit mond, hogy »évnegyedenként a boltokban a mértékeket vizsgálják és bélyegezzék meg, s a kinél hamisakat találnak, azt a szolgabíró annyiszor a mennyiszor 40 dénárral büntesse meg.« De hogy mekkoráknak kellett az igaz mértékeknek lenniök: azt a szabályrendeleték soha sem határozták meg. Ez a főoka, hogy a föntebb előadottaknál biztosabb ismertetéssel nem szolgálhatok.

1666-ban a Lándsások Széke saját használatára 48 dénárért egy »Czenczér«-t, vagy »Minczér«-t, mászálót, 54 dénárért egy 6 fontos súlymértéket, s 1 forint- és 80 dénárért egy ónlemezből készült itczét vásárolt. Hanem ezeket kevés ideig használta, mert néhány év múltán, a mint már említettük, részint az országos, részint a nagyvármegyei mértékeket fogadta el.

A pénzrendszerben a Kisvármegye — természetesen — már kezdettől fogva mindig az országos, illetőleg a nagyvármegyei viszonyokhoz alkalmazkodott. Amaz 561 év alatt, a melyre a X Lándsások Székének története kiterjed, s a melynek változatos eseményeiről eddig megemlékeztünk, hazánkban a pénzláb fölöttébb különféle vala. Az Árpádházból származott királyaink idejében nagyobb fizető eszközül ország-szerzte »gíra«, vagy »márka« néven súly szerint használták az aranyat és az ezüstöt. A márkák elnevezésökre is, súlyukra nézve is különfélék voltak; legélénkebb forgalomnak örvendettek a budai, fehérvári, kassai, nagyszebeni és szepesi márkák. Anjou-házi királyaink korában, egészen I. Mátyás uralkodásának végéig, az olasz, kivált a firenzei pénzláb uralkodott hazánk-

ban. A Habsburgok idejében pedig a német pénzrendszer vált általánossá.

A különböző korokban dívott pénzrendszerek megbíráthatása végett felsoroljuk a különféle pénznemeket, s a reájok vonatkozó egyezségees pénzlábakat. Ámbár ezen a módon sem található meg az időszakai föltétlen árfolyamokat, melyek tudvalevőleg mindenkor pillanatnyi ingadozásoknak voltak alávetve: mégis legalább hozzávetőően megítélhetni a pénz akkori értékét, s mai pénzünkhöz viszonyított becsét.

A »marca auri gravis ponderis«, nehéz súlyú aranymárka 72 arany forintot, a »marca argenti gravis ponderis«, nehéz súlyú ezüst márka 4 arany forintot, s a »marca argenti levis ponderis«, könnyű súlyú ezüst márka 1 arany forintot ért. Egy arany márkára 18 nehéz súlyú ezüst márkát számítottak. Egy arany forint 1 körmöczi aranyra felelt meg. Egy budai márkából 69 magyar aranyat vertek, melyek egyenlő értékűek valának a firenzei aranyokkal.

A szepesi nehéz súlyú ezüst márkában 48 »garas«, a budaiban pedig 56 garas volt. Hét szepesi márka csak 6 esztergomit tett ki.

Egy »ferto« 1 arany forint vala. Egy garas $7\frac{1}{2}$ »dénár«-t ért, de a közönséges forgalomban csak 7 dénárba számították. Egy dénár mai papiros pénzünk szerint 5—6 krajczár értékű, tehát 1 garas 35—42 krajczár, s 1 szepesi ezüst márka 16 frt. 80 kr. — 20 frt. 16 kr. értékű, 1 arany márka pedig 302 frt. 40 kr. — 362 frt. 88 kr. értékű volt.

A szepesi márkának 256 dénárra és 288 »grän«-re fölosztása csak a XVI. században vált szokásossá; régebben fölosztották: 4 negyedre »ferto« elnevezéssel; 8 »unciá«-ra, mely érték a régi okiratokban »obon«

név alatt fordul elő; 16 »lat«-ra; 24 »karat«-ra, melyek a »scotus«-okkal azonosak valának; 32 »féllat«-ra, melyek »sextimus«, vagy »setimus« nevet is viseltek; 48 »piset«-re, mely érték »pondus, pondo, nehezék« név alatt is előfordult; 64 »könting«-re, melyek a »quintinus«-okkal, vagy »kuntinus«-okkal egyértékűek voltak; 192 »dénár«-ra; s 768 »yperper«-, vagy »hyperper«-re.

Az arany és ezüst súlyára nézve, 1 fontban 2 márka volt. Egy szepesi nehéz súlyú ezüst márka 210⁵⁰¹ grammot, s 1 budai font 491¹⁶⁹ grammot nyomott. Egy közönséges mázsára 220 fém-márkát, vagy 110 fém-fontot, vagyis 49⁰²⁸ kilogrammot számítottak.

A későbbi magyar pénzrendszerben 1 »kurtaforint«, avagy 33 »poltura« és $\frac{1}{3}$ »krajczár«, a huszonnégy forintos ezüst pénzláb szerint 50 mai krajczárt, vagyis 24 kurta forint 20 német pengő forintot ért, a »vonás-forint« pedig, avagy 3 »máriás«, 51 mai krajczárt.

A szepesi ezüst márkának negyedrészt, vagyis a »ferro«-t, melyben 12 »garas« volt, »szepesi-forint«-nak is nevezték. Kétféle szepesi forintot különböztettek meg; az egyik a »gravis computus«, nehéz számítású, vagy teljes forint, 51 pengő krajczár, vagy 89 mai krajczár értékű, a másik a »levis computus«, könnyű számítású, vagy paraszt forint, 49 $\frac{1}{2}$ pengő krajczár, vagy 86 mai krajczár értékű vala.

1564-től 1609-ig 1 magyar forintot 100 dénárra osztottak föl. A forintnak tiszta értéke, ezüst tartalma szerint, akkoron lefelé szállott; és pedig 1564.—1576. 1 magyar forint mai pénzünk szerint 2 frt. 64 kr.-t, 1577.—1581. már 2 frt. 53 kr.-t, s 1582.—1609. csak

2 frt. 16 kr.-t ért. De ez a forintnak független értéke volt; viszonyos értéke, azaz vásárló képessége, a munka és az árúk átalános olcsósága következtén, sokkal nagyobb vala. Elannyira, hogy az akkori pénznek együttes tiszta és arányos értékét a mainak legalább is 9—10-szeresére becsülhetni, s e szerint az akkori forintot bátran mai 10 forintnak számíthatni.

A fölsorolt pénznemek mellett Szepesben, s a Kisvármegyében is, még különféle idegen, kivált német és lengyel pénzek is jártak a forgalomban. Ezeknek keringése a hivatalos és magán életben igen sokszor nagy zavarokat, s anyagi bajokat okozott. Különösen 1412 után, mikor az elzálogosított XIII szepesi város lengyel uralom alá jutott, s mikor ezeken át Szepesbe igen sok rossz lengyel pénz került. Például 1630-ban, midőn a Nagyvármegye országgyűlési követeinek megjutalmazására a X Lándsások Széke a nemes uraktól adományokat szedett: akkora tömeg értéktelen lengyel pénz gyűlt be, hogy a hatóság kénytelen volt az adakozóktól a lengyel talléroknak magyar pénzzel kicserélését kívánni, s egyúttal — a közbecsület megmentése végett — kimondani, hogy a ki befizetett lengyel pénzének kicserélésére körmöczi ezüst, vagy arany pénzt nem tud szerezni, attól a rossz pénznek mindenik forintjára 12 dénár pótlékot követel.

1692-ben a szepesi kamara leíratot intézett a X Lándsások Székéhez, melyben a körmöczi arany értékét 4 magyar forintra és 80 dénár-ra, a tallérét pedig 2 magyar forintra és 40 dénár-ra szabta ki. A »rénusi tallér« teljes értékű maradt. 1695-ben a magyar forint 90 dénárban járt. 1706-ban a körmöczi arany ára Szepesben 12 magyar forintra emelkedett föl.

A XVIII. század elején a rézpénz nagy kellemet-

lenségeket okozott a Kisvármegyében. II. Rákóczy Ferencz, ki a kassai székesegyháznak leszedett vörösréz födeléből »Pro Libertate« (a szabadságért) köríratú váltópénzt veretett, annyira elárasztá a köznyelven »libertás«-nak nevezett rézpénzével a felvidéket, hogy a Lándsások közgyűlése kénytelen lón a nagyobb összegű fizetések módját külön rendelettel szabályozni. Kimondá, hogy az adónak, a bérpénznek, s általában a készpénzben lerovandó közszolgáltatásoknak csak felerészét fogadja el libertásokban, másik felét »in alba pecunia«, ezüstpénzben követeli. Ennek daczára 1707-ben a Szék pénztárában 1056 darab libertás gyűlt össze, melyeknek egész értéke csak 264 »rénes« (rajnai) forint vala. Az egykorú följegyzés szerint Grodkovszky János pénztáros már nem tudott a libertásokkal hova lenni. A rézpénznek akkora bőségével karöltve járt az arany- és ezüstpénznek nagy ritkasága, s evvel a körülménnyel az utóbbi pénzek mesterséges árszökkenése. A közbaj megszüntetése végett a Kisvármegyének 1708-ik évi február hó 8-adján Mahalfalván tartott közgyűlése igen szigorú eljárást rendelt el ama nemesek és nem-nemesek ellen, a kik »nem átalják 1 ezüst forintjokat 6, 8, sőt 10 réz forintért eladni«. Kimondá a Szék, hogy az ilyeneket, mint csalókat, hivatalosan kell üldözni, s a legkeményebben megbüntetni. Egyúttal azt is kijelenté, hogy a poltura 1 krajczár értékű, s hogy a Dicát (az országos rovásadót) a nemesektől és a szabadosoktól kizáróan csak arany-, vagy ezüstpénzben, a parasztoktól pedig fele részben ezüst-, s másik felében rézpénzben fogadja el. Ugyanabban az évben a június 26-odikán Szent-Andráson tartott közgyűlésben kihirdették a leszállított pénzlábat, melyhez azontúl a fizető közönségnek alkalmazkodnia

kellett. S azon kívül meghatározták a rézpénznek az ezüsthöz való viszonyát is, kimondván, hogy meg kell tartani az országos törvényt, mely szerint 6 dénár tesz ki 1 garast, vagyis 120 dénár, avagy 20 garas 1 forintot. Ez a végzés nagyon szükséges vala, mert akkor a rézpénzt majdnem mindenik vármegyében más és más értékűnek számították, s a Szepesbe járó vásárlók és eladók mind a maguk számítását igyekeztek érvényesíteni.

A pénzforgalom nagy zavarait még nagyobbakká fokozta a sok hamis pénz keringése, mely a XVIII. század első negyedében szinte hihetetlen mértékű volt. A Kiszvármegyének 1722. évi ápril hó 9-edikén Horkán tartott egyetemes gyűlésében kihirdették ugyan a szepesi kamarának ugyanaz évi január hó 9-edikén kelt köriratát, mely szerint a felvidéken igen sok hamis »guldiner, halbguldiner« (forintos, félforintos) és XVI, s VII krajczáros érem van a forgalomban, melyeknek gyártóit addig még nem sikerült kipuhatolni; s a közgyűlés el is rendelte, hogy a hamis pénzek verőit mindenki köteles nyomozni és kipuhatolás esetén rögtön elfogni: de ez az intézkedés eredménytelen jámbor óhajtság maradt, mert a hamis pénz gyártói Lengyelországban úzték jövedelmező mesterségöket, oda pedig a magyar hatóságok kezei már nem értek el.

Valamint Németországban, szintűgy hazánkban is, a XVII. század közepétől a XVIII. közepéig a pénzverésben a kölni márkát tekintették irányadónak. Egy kölni márka finom ezüsből 20 rajnai forintot vertek, mely 24 magyar forintot tett ki. Egy rénes, vagy német forintban 120 dénár, 1 magyar forintban 100 dénár volt. 1723 után 1 német forintra 20 garast, vagy 60 krajczárt, tehát 1 garasra 3 krajczárt, vagy 5 dénárt számítottak. Egy ezüst tallér, az úgyneve-

zett »imperialis« (birodalmi), 1 frt 50 dénár, 1 máriás 17 krajczár, 3 máriás 1 vonás-forint, vagy 51 krajczár, 1 poltura $1\frac{1}{2}$ krajczár, s $33\frac{1}{2}$ poltura 1 kurta-forint, vagy 50 krajczár értékű vala.

Az 1753. évben Ausztria és Bajorország között kötött pénzláb-szerződés szerint 1 finom ezüst márkából 20 ezüst, vagy pengő forintot vertek, mely váltópénzben 2 frt 30 krajczárt tett ki. Egy pengő forintban 3 huszas, 6 tízes, 12 ötös és 60 pengő krajczár volt. Egy ezüst tallért 2 pengő forint, vagy 5 váltó forint értékűnek számítottak. Az 1857. évi egyezés szerint a márka helyett a vámfontot, mely $\frac{1}{2}$ kilogrammot, vagyis 500 grammot nyom, vették az ezüstpénzláb alapjául, s abból 30 porosz tallért, vagy $52\frac{1}{2}$ délnémet értékű forintot, avagy 45 osztrák értékű forintot vernek. Egy osztrák értékű forintban 100 krajczár van, tehát 1 pengő forint 105 osztrák értékű krajczárt, s 20 pengő krajczár 35 osztrák értékű krajczárt ér.

1892. évi XVII. törvénycikkünk szerint 500 gramm finom ezüsből 90 »koroná«-t vernek, s 1 korona = 50 osztrák értékű krajczárral.

VII.

A Kisvármegye egyházi viszonyai: egyházi főhatóságai, s anya- és leányegyházai.

A legrégebb adat, mely a Kisvármegye *egyházi viszonyaira* vonatkozik, 1280-ból való. Abban az évben Lodomér, *esztergomi érsek*, a kinek egyházi főhatósága alá tartozott akkoron az egész úgynevezett »Provincia Scepus« (szepesi tartomány), Létánfalván, Csütörtökhely szomszédságában tartózkodott.

Ekkor — az egykorú okírat szerint — az érsek előtt a Lándsások közzől megjelent: Miklós »comes« (bíró), a kiről Miklósfalvát elnevezték, Henriknek fia, öcscsével; Tóbiás, Mike fia; Corvinus és Rod, Prim fiai, a kiről Primfalvát elnevezték; András és Rufus, Bethlen fiai, a kiről Bethlenfalvát elnevezték; Scentes fiai, a kiről Csencsiczet (Csontfalvát) elnevezték; s Györgynek, Salamonnak, Miklósnak és Theesnek fiai, mind levki nemesek, a kikiről Levkóczot (Lökfalvát) elnevezték, s panaszt emeltek, hogy a Szent Lászlóról nevezett plébánia-templom (Csütörtökhelyütt) sok hívőnek egy mértföldnél is messzebbre van, továbbá, hogy éppen ez ok miatt a hívek közzől sokan keresztelés, gyónás és utolsó kenet nélkül halnak meg, s végre hogy a csütörtökhelyi anyaegyház hívei velők, a leányegyház híveivel, igen barátságtalanul bánnak; mindezekért arra kérték az érseket, engedje meg nekik, hogy saját területökön templomot építhessenek. Az érsek, alapos meggyőződés végett, Hab mestert, valószínűen szepesi kanonokot bízta meg a panasz részletes megvizsgálásával. Minthogy Hab mester jelentése szerint a panasz teljesen igaznak bizonyult, azért az érsek megengedte a főt megnevezett folyamodóknak, hogy területökön, állítólag Lökfalván, templomot építhessenek, s *leányegyházukban* külön lelkészt tartsanak. De föltételül kikötötte, hogy a leányegyház lelkésze mindazoknak a helységeknek lakóival, a melyek a csütörtökhelyi anyaegyházhoz tartoznak, évenként Szent László magyar király ünnepén körmenettel vonúljon be a csütörtökhelyi templomba, s annak az első alkalomkor egy 2 font olaj tartalmú lámpát, azon túl pedig a lámpa táplálására évente 2 font olajat ajándékozzon.

Hatvannégy évvel később, 1349-ben, Wolfgang, csütörtökhelyi plébános, a szepesi káptalan előtt végső rendelkezés alakjában azt vallotta, hogy egyházához leányegyházakul tartoztak a Kisvármegye következő helységei: Bethlenfalva, Gulta (a későbbi okíratokban Sulta, vagy Felzeek, avagy Felszék, ma Hozelec), Mahalfalva, Pikfalva és Szent-András. Ez az érdekes okírat még azt is felsorolja, hogy akkoron a nevezett leányegyházak évenként mennyi készpénz és hány font viasz adományt tartoztak a csütörtökhelyi anyaegyháznak beszolgáltatni.

Kétségtelenül tudjuk, hogy a Lándsások helységei közül 1308-ban Gánóczon, 1383-ban Ábrahámfalván, 1520-ban Ábrahámfalván, Gánóczon, Hozeleczen és Szent-Andráson, s 1551-ben Farkasfalván, már *plébánia-templomok* valának. Ezek Szepes többi egyházaival együtt, mind a *szepesi prépost* joghatósága alá tartoztak.

Pázmány Péter esztergomi bíboros érsek adatai szerint 1629-ben a Kisvármegye területén Ábrahámfalván, Bethlenfalván, Gánóczon, Hozeleczen, Lökfalván, Pikfalván és Szent-Andráson voltak plébániák. Ezeknek egyházai akkor a protestáns tanításokhoz csatlakoztak ugyan, de kevés idő múlva visszatértek a katolika egyház kebelébe. S a protestantismus mind eddig soha sem tudott a Lándsások földjén meggyökeresedni.

Később, midőn a templomok újra vissza kerültek a katolikusok birtokába, az 1693. évi egyházvizsgálat okíratai szerint a Kisvármegyében plébánia vala: Farkasfalván, melyhez leányegyházul tartozott Ábrahámfalva, Lökfalva és Pikfalva; továbbá Gánóczon, melyhez leányegyházul tartozott Filefalva és Hozelec;

s végre Szent-Andráson, melyhez leányegyházúl tartozott Horka, Kissócz, Komarócz és Miklósfalva. Csontfalva és Mahalfalva akkor a csütörtökhelyi plébánia leányegyházai voltak.

1700-ban Hadusfalva leányegyházúl Letánfalvához, Bethlenfalva Vidernikhez, Ábrahámfalva, Lökfalva és Pikfalva Farkasfalvához, Szent-András pedig Svábóczhoz, Filefalva és Hozelec Gánóczhoz, s végre Csontfalva és Mahalfalva Csütörtökhelyhez tartozott.

1776-ban, midőn Mária Terézia a szepesi prépostságot püspökséggé emelte, a Kisvármegye területén már csak 2 plébánia állott fön, név szerint Ábrahámfalván és Gánóczon. Minthogy 1774-ben a katolikus lelkészek a nemes uraktól addig élvezett tizedet pör útján elvesztették, s ennek következtében a gánóczy plébánia javadalma igen kicsiny összegre csökkent le, azért ebben az egyházban 1782-ig csak helyettes plébános lelkészkedett. Utolsó lelkésze Matluch József volt. Az után az egyház az eperjesi Ferencz-rendi atyák vezetése alá került. Végre 1796 júliusában, Klusovszky János F. svábóczy plébános idejében, az egyházmegyei főhatóság leányegyházúl a svábóczy plébániához csatolta.

Manap a hajdani X Lándsások helységei közzől csak háromban van plébánia, név szerint Ábrahámfalván, Csontfalván és Gánóczon. A többi lándsás helységek mind leányegyházak, s közzölök Lökfalva és Pikfalva Ábrahámfalvához, Mahalfalva Csontfalvához; Filefalva és Hozelec Gánóczhoz; Bethlenfalva Káposztafalvához; Hadusfalva Letánfalvához; Horka, Kissócz, Miklósfalva és Szent-András pedig Svábóczhoz tartoznak.

VIII.

A Kisvármegye beolvadása a Nagyvármegyébe: az első kísérlet a beolvadásra; a második kísérlet; az egyezség okirata; a beolvadás végrehajtása.

A meddig a X Lándsások nemessége a közigazgatás és katonáskodás erkölcsi és anyagi terheit elbírtá, addig féltékeny szorgossággal megőrizte a Nagyvármegyével szemben törvényesen biztosított függetlenségét és önállóságát. Erre nézve erős bizonyítékokat szolgáltatnak a Szék 1621., 1666., 1739., 1747., 1759. és 1765. évi szabályrendeleteinek 15. és 16. pontjai melyek szerint »minden irgalom nélkül« súlyos bírsággal büntették meg azt, a ki valamely ügyével a Nagyvármegye hatóságához merészkedett fordulni. De mikor idő jártán a közigazgatás és katonáskodás közterhei, a kor követeléseinek megfelelően, mondhatni napról napra ijesztő módon megszaporodtak, s a különben is igen szerény anyagi helyzetű nemességre szinte elviselhetetlen súlylyal neheztedek: a Lándsások körében életre ébredt és csakhamar megerősödött az a gondolat, hogy takarékoság okáért, de ősrégi kiváltságaik föláldozása nélkül, jó volna egészen a Nagyvármegyéhez csatlakozniok.

Az egyesülésre irányuló cselekvés már 1693-ban megindult. Az ez évi december hó 3-adján Szent-Andráson tartott egyetemes gyűlésnek az alispán bejelenté, hogy a nemesség tagjai közzől néhányan a Széknek a Nagyvármegyébe teljes beolvasztása tervével foglalkoznak, s már be is nyújtották arra vonatkozó emlékiratukat a főispánhoz. A közgyűlés ezt a jelentést tudomásúl vette, s megkérte a főispánt, hogy engedje

a fölvetett kérdést kellően megvitatni. Ismeretlen okok miatt az ügy tárgyalása húzamos időig elmaradt. Csak hat év múltán indult meg újra. Ugyanis midőn a közeledő tisztújítás idejének kitűzése végett a Kisvármegye 1699-ben Budaházy Andrást és Szent-Iványi Ádámot követekül Csáky Tamás gróf akkori főispánhoz küldötte, ez tárgyalás közben elmondotta a követeknek, hogy 28 lánzsás nemes folyamodást nyújtott be hozzá, melyben előadják, hogy ama sokféle, igen magas és aránytalanul kivetett adó miatt, a melyet a Szék tőlök beszéd, s a melyet már egyáltalában nem bírnak megfizetni, nem maradhatnak meg tovább a Kisvármegye kötelékében, hanem a Nagyvármegye hatósága alá bekebelezésüket kérik. Erre a közlésre a Szék küldöttei azt válaszolták, hogy az adó kirovása a Lánzsások földjén mindig helyesen és igazságosan történt, mert például a folyamodók közzől heten, vagy még többen fizetnek havonta annyit, mint maga Budaházy András, vagy Okolicsányi árvái; azért arra kérik a főispánt, hogy vegye az ügyet saját kezébe, s rendelje el annak alapos megvizsgálását. A főispán kijelenté, hogy ha a folyamodók csak az adók aránytalan kivétele miatt kívánják a Nagyvármegye kötelékébe átvételüket, nem fognak czélt érni, mert ő azt óhajtja, hogy a meddig él, addig ne történjék meg a bekebelezés. Az emlékiratot csakugyan leküldötte a főispán Görgey Ferencz útján, ki az 1699 október 9-edikén tartott tisztújításon helyettese gyanánt elnökölt, jelentéstétel végett a Székhez. Ez az ügy tárgyalására október hó 29-edikén külön egyetemes gyűlést hívott össze, melyen a nemes urak többsége kijelentette, hogy a főispán akaratába belé nyugszik ugyan, mégis a jelentés megszerkesztésére bizottságul kiküldi Budaházy Andrást,

Horváth Pált, idősebb Rády Lászlót, Szent-Iványi Ádámot, Szerdahelyi Andrást, Záborszky István szolgabírókat és a jegyzőt. Ezeknek jelentését a Szék ugyanaz évi november hó 3-adján Mahalfalván tartott egyetemes gyűlésén egész terjedelmében változatlanul elfogadta, s az okíratnak a főispánhoz benyújtásával ismét Budaházy Andrást és Szent-Iványi Ádámot bízta meg.

De igen messzire vezetne, ha mindazt elő akar-nók adni, a mi a két törvényhatóság egyesítésére irányult törekvések körében 1699-től 1802-ig történt. Elég lesz csak a leglényegesebb eseményekre szorít-koznunk.

Egyideig úgy látszott, mintha a kérdés teljesen és mindenkorra letűnt volna a napirendről. Az eszme szikrája, ha élt is, mélyen lappangott. *Újra fölwillanás-t*, mondhatni elemi erővel föllobbanását, a Nagyvár-megye pénzkövetelése okozta. A Nagyvármegye már régóta évenként 700 forint hadi járulékot kívánt a Kiszvármegyétől, a mely összegnek megfizetését a Lánd-sások évente következetesen és határozottan megta-gadták. 1801. évi június hó 21-edikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésökön ismét szőnyegre került a Nagyvármegye 700 forintos követelése, de vele együtt a főispánnak az ügy békés kiegyenlítésére buz-dító levele is. Ebben a rendkívül szíves hangú leírat-ban a főispán mellékesen fölvetette azt a kérdést is, hogy nem volna-e cél- és időszerű, a hiábavaló zsörtö-lődések és kölcsönös kellemetlenségek kikerülése végett, a Nagyvármegyével az egyesülés felől tárgyalásokba bocsátkozni? Erre az egyenes fölszólításra a Lánd-sások azt határozták, hogy: a mi a kérdéses 700 fo-rintot illeti, minthogy azt annak idején kizáróan csak az országos fölkelés költségeinek fődözésére fizették,

ha országos fölkelés nincs elrendelve, a Nagyvármegye követelése tárgyaltan; a mi pedig a Nagyvármegyével egyesülést illeti, hogy a két külön törvényhatóság összeütközéseinek végét vessenek, s a közjóra nézve hátrányos torzsalkodásokat megszüntessék, remélve és kikötve, hogy nemes Szepes-vármegye karai és rendei a Felső Szék nemességét testvéri jóindulattal fogadják, s a Felső Széknek érvényes önkormányzó jogait biztosítják, a Szék hajlandó az egybeolvadás iránt a Nagyvármegyével a tárgyalást megkezdeni.

A közgyűlés e határozat második felének végrehajtása végett rögtön bizottságot küldött ki, avval a föladdal, hogy a Széktől nyert útasítás nyomán állapítsa meg az egyesülés föltételeit. E bizottság tagjaiúl Teőke Mihály alispánt, Vitális István táblabíró, Detrich Mihály jegyzőt, Horváth-Kissevich Antal szolgabíró és Mercz József ügyészt választották meg. Munkájok, a Nagyvármegyébe teljes beolvadás egyezségének terve, az 1802. évi január hó 25., 26. és 28. napjain Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésen került a Kisvármegye közönségének bírálata alá. Ugyanakkor bemutató az alispán a Nagyvármegyének 1801 deczember 1-sőjén kelt javaslatát, mely a tervezett egyesülésnek a Nagyvármegye közönsége részéről megállapított föltételeiről és módjáról szólt. Erre a javaslatra a Lándsások fönt említett bizottságuknak 8 pontos ellenjavaslatával válaszoltak. Ellenjavaslatukban csak a következő három föltétel volt lényeges: a 3. pontban kikötötték, hogy a Nagyvármegye első rangú táblabíráinak akkori számát, 12-öt, a Kisvármegye területéről választandó 2-vel 14-re emeljék, s ez arány ne csak az egyesüléskor legyen ilyen, hanem azután is mindig ugyanolyan maradjon; a 7. pontban azt kí-

vánták, hogy mert a tervezett egyesülés az ő különös kiváltságait úgy sem fogja eltörölni, azért a hivatalos iratokon használni szokott »Universitas Comitatus Scepusiensis« (Szepes-vármegye közönsége) kifejezéshez azontúl mindig fűzzék hozzá az »et Sedes Superior X Lanceatorum articulariter unita« (és a törvényesen egyesült X Lándsások Felső Széke) kifejezést; s a 8. pontban kijelentették, hogy a Nagyvármegye addigi adósságainak, vagy nemesei és köznépe adóhátrálékainak törlesztéséhez a Kisvármegye lakói semmi esetre sem fognak hozzá járúlni.

A Lándsások javaslatában kitűzött föltételeket a Nagyvármegye ellenvetés nélkül elfogadta. S a két törvényhatóság a Lőcsén 1802. évi szeptember 25-ödikén együttesen tartott közgyűlésben véglegesen megkötötte *az egybeolvadás egyezségét*. Ennek az érdekes okíratnak — melynek teljes szövegét a Függelék V. száma alatt közlöm — hű fordítása a következő:

»A 2. szám alatt idézett egyezség tartalma ilyen:

Mi, egyrésztől Szepes-vármegye főpapjainak, báróinak, főnemeseinek és nemességének egyeteme, másrésztől ugyane vármegyei X Lándsások Felső Széke nemességének közönsége, e megpecsételt levelünkkel figyelmébe ajánljuk mindenkinek, a kit illet, hogy midőn e levelünk alantírt keltjének évében, napján és helyén kölcsönösen összejöttünk és együttesen általános közgyűléssé alakultunk arra a célra, hogy a lelkiünkben régóta élő vágyat, mely szerint eddig mindkét részről külön gyakorolt törvényhatóságunkat egy testté egyesítvén, a haza, a király és a magánosok közös javát egyesült erővel gondozni, és előremozdítani jobban szorgoskodhassunk, végre valahára örökös megnyugtatásunkra megvalósíthassuk, akkor az összes mel-

lette és ellene szóló érveket éretten meggondolva, s mindenkinek jogát föntartva, a kölcsönös egyesülésnek és törvényhatóságaink örökös összekapcsolásának következő egyezségét állapítottuk meg. És pedig:

Mi, a szepesvármegyei Tíz Lándsások Felső Székének közönsége századokon át háboríttatlanul fönnállott kiváltságos lételünk törvényességéről semmi kétséget sem táplálván, ugyanazért saját jogaink erőtlenségét, vagy a másik fél törvényhatósági előbbkelőségét el nem ismervén, hanem csupán a béke kedvéért és a közügyek összefoglalásának okáért, összes törvényes hatósági jogaink gyakorlását a nemes Nagyvármegye közönségének gyakorlásával egybekapcsoljuk, önként lemondván arról, hogy ügyeinket, mint eddig, Székünk külön gyűléseiben saját hatóságunk alatt tárgyaljuk. A közigazgatás összes ágait a fönt tisztelt Nagy Szepesvármegye közönsége közigazgatásába a következő megtörhetetlen, és örök időknön át megtartandó föltételek alatt bekebelezzük.

1. Hogy ez a Felső-Szék összes helységeivel, birtokaival és pusztáival, és pedig Bethlenfalva, Hadusfalva Matyasócz pusztával, Mecsedelfalva puszta, Csontfalva, Mahalfalva, Ábrahámfalva, Pikfalva, Levkócz, Szent-András, Horka, Komarócz és Horánszka pusztákkal, Kissócz, Miklósfalva és Filicz egészen, nemkülönbön Hozelec és Gánócz birtokoknak a tényleges szokás alapján Székünk törvényhatóságába kebelezett részeivel, kiváltságainak megfelelően, továbbra is és örök időknön át régi állapotában egy nemes-telek gyanánt tekintessék és kormányoztassék, következőleg mind annak nemessége, valamint az ország többi nemesei, minden nemesi jogaiban, kiváltságaiban, szabadalmiban és sérthetlenségeiben megtartassék, mind pedig

az említett Szék kötelékében most és a jövőben található köznépek, mint curialistáknak és a nemesi telkeken, s a földesurak által emelt és föntartani szokott épületekben tartózkodóknak, noha semmi biztos és meghatározott vagyonuk nincsen, kormányzására igazságos figyelem legyen, következőleg az önkormányzati kiváltságok szerint ezek összesen és egyenként minden katonai beszállásolás és előfogat szolgáltatása alól fölmentessenek és a nádori adótelkek összeszámálása alá soha se vonassanak, hanem olyanokúl tekintessenek, mint a Nagyvármegye egyéb curialistái, s a Nemes Nagyvármegyének az egyesülés előtt csinált adósságai fizetésére semmi körülmények között se kényserítettessenek.

Noha

2. hálásan elismerjük, hogy nemességünket, a mennyire alkalmas volt a közhivatalok viselésére, a Nagyvármegye nemes közönsége kellően figyelembe vette, mégis, minthogy ez a nemesség amavval most már egy törvényhatóságban egyesül, a miből úgy saját ügyeire, mint a mondott közhivatalokra nézve is ugyanegy jog származik, ennek a Széknek egyébként eléggé számos nemességére a közhivatalok betöltésekor tehetségökhöz és minőségökhöz képpes továbbra is kellő figyelem legyen, következőleg ennek könnyebb alkalmazhatása végett, ez örökös egyesülés emlékére, az elsőrangú táblabírák eddigi tizenkettős száma ennek a nemességnek köréből választandó két egyénnel megszorítva, 14 egyénből álljon, Székünknek többi tényleges táblabírái pedig tiszteletbeliekül a Nagyvármegye táblabírái közé számíttassanak.

Minthogy pedig:

3. Székünknek levéltára amaz alkalomkor, midőn

dicső emlékezetű II. József császár alatt a nemes Nagyvármegye levéltárába kebeleztetett, külön lajstromoztatott és őriztetett, nehogy adandó alkalomkor az íratok összecsoportosításából valami rendetlenség és a szükséges okíratok kikeresése körül nehézség támadjon, Székünknek átadandó levéltára bárminő ok miatt össze ne zavartassék, hanem külön teljes biztosságban őriztessék, a Felső Szék eredeti oklevelei pedig, másodlatok átvevése mellett, a tisztelendő Szepesi Káptalannak megőrzés végett, úgyszintén a Felső Szék pecsétje is, az átadás végrehajtására kiküldöttek pecsétjei alatt, ugyanannak a tisztelendő Káptalannak átadassék, s az által az ügy örök emlékezetére megőriztessék. Hogy pedig

4. jóhiszeműségünk és a Nagyvármegye nemes közönségével együtt működésre irányzott őszinte testvéri hajlandóságunk mindenben nyilvánvaló legyen, házi pénztárunkat abban az állapotban, a melyben a különélés idejében volt, s a melyben a két törvényhatóság tényleges egyesítésekor találhatik, ugyanazon Nagyvármegye nemes közönségének át fogjuk adni, annak határozott kikötésével, hogy a Felső Szék nemes-telki állásának örök időkre biztosítása végett, a jelen egyezségnek a most folyó országgyűlésen törvénybe iktatása kéressék, hogy így ez az egyesülés köztörvény által biztosíttassék És

5. ez egyesülés örök emlékére a nyilvános kiadványok bevezetésében ez a cím használtassék: Mi, Szepes-vármegye és a Tíz Lándsások Felső Székének törvényesen egyesült közönsége.

Vége pedig

6. ez egyezségnek tényleges végrehajtása csak a törvénybe iktatás után történhetik meg.

Mi, a nagyobb Szepes-vármegye Karainak és Rendjeinek közönsége, a Tíz Lándsások nemes Székének előadott egyesülési föltételeibe beléegyezvén, hozzájárulunk az első rendű táblabírák tizenkettős számának a 2-ik pont szerint újakkal növeléséhez, s illetékes kinevezés végett keresztszeghi Csáky Antalnak, mint a két egyezkedő törvényhatóság kormányzójának, eléje terjesztjük. A curialistáknak a nemesség minden jogaiban és kiváltságos állapotában megtartását, s megbecsülését, az átadandó levéltár és pecsét kezelését, és megőrzését, a jelen egyezségnek törvénybe igtatását, s az összes előre bocsátott pontoknak tényleges és hathatós végrehajtását nyilvános hitelünk lekötésével biztosítjuk és annak örökké megtartására magunkat kötelezzük, minek nagyobb hitelére, törhetetlen erejére és örök emlékezetére ezt az egyezségünket három egyenlő példányban kiállítva, s mindkét törvényhatóság hiteles pecsétjével megerősítve, kiadni rendeltük. Lócse szabad királyi városában az Ur megtestesülésének 1802. évében szeptember 25-ödik napján közös megegyezéssel tartott egyetemes gyűlésünkben. —(P. H.)
Olvastam és kiadtam benedekfalvi Detrich Menyhért s. k. a szepes-vármegyei X Lándsás nemesek nemes Felső Székének rendes jegyzője — (P. H.)
Olvastam és kiadtam filiczi Almássy Lajos s. k. nemes Szepes-vármegye főlesketett jegyző-helyettese.

Csáky Antal gróf s. k.
mindkét Szepes-vármegye főispánja.

Csepánfalvi Teőke Mihály s. k. Ő cs. és ap. kir. Felsője tanácsosa, a nemes Felső Szék alispánja. —
Budaházi Budaházy Elek s. k. a Felső Szék táblabírája.
— Ujházy Lajos s. k. nemes Szepes-vármegye táblabírája. —
Vitálsi Vitális István s. k. a fönt tisztelt Felső

Szék táblabírája. — Mercz József s. k. a fõnt tisztelt nemes Felső Szék rendes ügyésze. — Horváth-Kissevics Antal s. k. ugyanannak a nemes Széknek rendes szolgabírája. — Glósz Károly s. k. a fõnt tisztelt nemes Felső Szék esküdtje. — Krompachi Guldenfinger György s. k. nemes Szepes-vármegye rendes alispánja. — Görgei Görgei László s. k. nemes Szepes-vármegye alispán-helyettese. — Doleviczeny Pál s. k. ugyanannak a nemes Szepes-vármegyének táblabírája. — Lilienfeldi Günther Sámuel s. k. ugyanannak a nemes Szepesvármegyének táblabírája. — Kolacskói Kolacskovszky József s. k. ugyanannak a nemes Szepes-vármegyének táblabírája és rendes ügyésze. — Doleviczeny Ignác s. k. a nemes vármegye táblabírája és mindkét pénztárának főgondnoka. — Vitkóczy Ignác s. k. ugyanannak a nemes Szepes-vármegyének rendes szolgabírája. — Sponner Antal Donát s. k. ugyanannak a nemes Szepes-vármegyének szolgabíró-helyettese. — Nemessány Nemessány András s. k. ugyanannak a nemes vármegyének esküdtje.«

Az egyezség megkötése után a Kisvármegye hatósága megbízta Drevenyák Ferencz királyi tanácsost és szomolnoki fő bányafelügyelõt, hogy a két törvényhatóság egyesítése ügyének mielőbb eldöntéséért az országgyűlés intéző köreiben járjon közbe, s ha szükségesnek látná, sürgetõ társul kérje föl Kálna József országgyűlési követet, a ki különben is lándsás bírtokos.

Az 1803. évi január hó 10-edikén Bethlenfalván tartott egyetemes gyűlésen bejelenté az alispán, hogy Drevenyák levele szerint, a Széknek a Nagyvármegyével egybeolvadása »per Articulum X-mum de Anno 1802. canonisata habetur«, az 1802. évi X. törvény-

czikk által szentesítést nyert. E törvényczikk teljes szövege ez:

»De Sede Superiori Nobilium Decem Lanceatorum cum Comitatu Scepusiensi unienda.«

»Erga demissum Sedis Superioris Nobilium Decem Lanceatorum petitum, benigne annuente Sua Maestate Sacratissima, statutum est: ut eadem Superior Nobilium Decem Lanceatorum Sedes, que hactenus distinctam constituebat Jurisdictionem, et minor Comitatus audiebat, spectato Expensarum, rectaeque publicae Administrationis Compendio, salvis eorundem Nobilium Decem Lanceatorum Nobilibus Juribus et Privilegiis, cum Comitatu Scepusiensi uniatur.« (A Tíz Lándsás Nemesek Felső Székének Szepes-vármegyével egyesítéséről. — A Tíz Lándsás Nemesek Felső Székének alázatos folyamodására nézve, Ő Felsőge kegyelmesen jóváhagyván, elhatározott: hogy a Tíz Lándsások Nemességének ugyanaz a Felső Széke, mely ekkorig külön törvényhatóságot alkotott, s Kisvármegye nevű volt, figyelembe véve az okokat, s a jó közigazgatás hasznát, föntartva ugyanazoknak a Tíz Lándsás Nemeseknek nemesi jogait és kiváltságait, Szepesvármegyével egyesíttessék.)

Az országgyűlés, a mint látjuk, nem vette figyelembe a Lándsásoknak amaz óhajtását, a melyet a fönt közölt egyezség 5. pontjában kifejeztek, s a mely szerint Székek nevének a Nagyvármegye hivatalos címéhez függesztését kívánták. E mellőzés következtében a »Sedes X Lanceatorum« (X Lándsások Széke) »Sedes Superior« (Felső Szék) és »Comitatus Minor« (Kisvármegye) nevek mindörökre letűntek a történelem színpadáról.

Az 1803 január 10-ediki egyetemes gyűlésben, a

most idézett törvénycikknek tudomásul vétele után, a Lándsás urak kiküldötték azt a bizottságot, a mely az egyezés 3. pontja szerint levéltárunk régi eredeti okíratait, a Nagyvármegyével egyesülés ügyiratait, s a Szék hivatalos pecsétjét a szepesi káptalannak, mint hiteles helynek, hű megőrizés végett átadja. Miképpen járt el ez a küldöttség megbízásában, nem tudjuk; de tény, hogy a mint föntebb, a 45. lapon előadtuk, 1847-ben a régi eredeti okíratok néhány magánkézbe, s onnét a budapesti országos levéltárba került. Az írat-tárról gondoskodás után a közgyűlés kiáltalta a Szék tisztviselőinek egész évi fizetéseit és napidíjait, még pedig azokban az összegekben, a melyeket »a Széknek hamvaiból föltámadása után«, az 1790. évi tisztújító közgyűlésben megállapítottak volt. E nagylelkű rendelkezés után az alispán, s vele az összes tisztviselők leköszöntek állásaikról, de a közgyűlés fölkérte őket, hogy az egyesülés teljes végrehajtásáig maradjanak meg hivatalaikban. Még három jelentéktelen magánügyet elintézvén és Szent-Andrássy János jegyzőhelyettesnek, folyamodására, melegen ajánló levelet adván ki: ünnepi hangulatban, a hatodfél százados becsületes küzdés tisztességes befejezésének fölemelő érzetével, szétoszlott a X Lándsások legutolsó egyetemes gyűlése.

Csáky Antal gróf főispán, mindkét vármegye beleegyezésével, a két törvényhatóság közönségét 1803. évi márczius hó 26-odikára Lőcsére együttes közgyűlésre hívta egybe. Azon a napon, az alkalom méltóságához illően, Szepes-vármegye régi székházát — mert a mait akkor még csak tervezték — kívül is, belül is, az egyesült két törvényhatóság címerei, zászlói, s egyéb történelmi emléktárgyai, közöttök a

Lándsások nevezetes lándsái is ékesítették. A tanácskozó teremben, az elnök széke mögött, a falon nagy háromszögű tábla függött, melynek felső szögletében balfelől a Nagyvármegye czímere, jobbfelől a Kisvármegyéé, s a kettő alatt középiitt a Csáky-családé volt díszesen kifestve. A czímerek közé kettős félkörben ez vala fölírva: »Et decus et maius capiunt nova vincula robur« (Az új kötelékek díszet és nagyobb erőt nyertek). A tábla közepén és alján a következő emléksorok állottak:

Monticola.
 Dietale. Lucrum.
 Lanceatos. Silvicolas.
 Jam. Non. Hospites. Ad. Viciniam.
 Sed. Proprios. Ad. Propria. Hodie. Induxit
 Vovens.
 Ut. Praesens. X. Lanceatorum. Insitio.
 Sub. Auspiciis
 Antonii. Communis. Patris.
 Feliciter. Consumanda.
 Et.
 Verae. Unionis. Rore. Nutrienda.
 Terrae. Scepus
 Ancilis. Romani. Fructus. Progeneret.
 Et.
 In. Omne. Aevi.
 Adsecuret.

(Hegyi lakó! Az országgyűlés haszna, hogy az erdei lakos Lándsásokat, már nem mint vendégeket a szomszédokhoz, hanem mint családtagokat a családba, manap bevezette, kívánva, hogy a X Lándsásoknak jelen beójtása, kormányzása alatt Antalnak, a közös atyának, szerencsésen végbe menjen, s az igaz egyesülés harmatával ápolva, Szepes földjének a római szent védőpajzs gyümölcsét teremje és örök időkre

biztosítsa!) Ez a tábla Szepes-vármegye levéltárában most is megvan.

Az egyetemes gyűlést a főispán ünnepi csöndben megnyitván, hangsúlyozva kiemelte, hogy a Karókat és Rendeket a két törvényhatóságnak az 1802. évi X. törvényczikk rendelkezése szerint egyesítése végett hívta össze, s fölkérte az egybegyűlteket, hogy »in summa pace et fraterna concordia, unitis viribus et consiliis, in altissimis servitiis Regiis, communique Patriae felicitatis promotionem intenti esse velint« (teljes békességben és testvéri egyetértésben, egyesült erővel és megegyezéssel, a legmagasabb királyi szolgálatban, s a közös haza javára méltóztassanak az ügyet elintézni).

Arra Mercz József, a X Lándsások ügyésze, jól átgondolt hosszú beszédet mondott, melyben egyebek között ünnepiesen kinyilatkoztatá, hogy a Szék egészen önkéntesen, senkitől sem ösztökélve, kizáróan csak a közügyek igazgatásának olcsóbsága és egyszerűsítése végett, s régi, sok századon át élvezett kiváltságainak határozott föntartása mellett kívánta és óhajtja az egyesülést.

Az után Jekelfalussy Zsigmond, a Nagyvármegye rendes jegyzője, lendületes beszédjében, az éppen kihirdetett egyezsége hivatkozva, vármegyéje nevében kijelenté, hogy a Nagyvármegye adott ígéretét minden időközön át szentül és sérthetetlenül meg fogja tartani és soha sem engedi megtámadni.

Akkor a főispán átadta az egyezés egyik példányát Teóke Mihálynak, a Kisvármegye alispánjának, ki a maga és tisztársai nevében rögtön leköszönt viselt állásairól, s aláveté magát a Nagyvármegyének.

A bekebelezésnek így megtörténte után, az egyez-

ség 2. pontja szerint, a főispán kinevezte rendes táblabírákká Vitális Györgyöt és Mercz Józsefet, s tiszteletbeliakké blatniczai és szklabniczai Révay György, kiserényi Serényi János és Teleky Pál grófokat, Salhausen Móricz bárót, s Budaházy Imrét, Szúnyogh Dánielt, Zafrý Sándort, Horváth-Kissevich Antal kapitányt és a X Lándsások volt szolgabíráját, Szent-Iványi Mártont, Görgey János kapitányt, Várady-Szakmáry Sándort, Cornides Dánielt, Krausz Jakabot a XVI szepesi város grófját, Mogyoróssy Józsefet a XVI szepesi város levéltárosát, Günther Dávidot, Pfanschmiedt Józsefet, Korponay Zsigmondot és Petróczy Lajost. Salhausenen, Krauszon és Korponayn kívül, kik nem voltak jelen, a többieket mindjárt föl is eskették.

Az ülés további folyamában megválasztották azt a bizottságot, mely a Kisvármegye levéltárát, s házipénztárát is átvegye. E bizottság tagjai voltak: Guldenfinger György alispán, Jekelfalussy Zsigmond jegyző, Doleviczényi Ignác pénztáros, Kolacskovszky József ügyész, Várady-Szakmáry Sándor táblabíró, s a középonti szolgabíró és esküdtje.

Az egyezés oklevele felől azt határozta a közgyűlés, hogy egyik példányát a vármegye levéltárában, második példányát a szepesi káptalan, mint hiteles hely levéltárában, s harmadik példányát az országos levéltárban helyezték el.

A vármegyei közös pecsétre nézve pedig kimondták, hogy Szepes-vármegye czímerének közepébe a X Lándsások czímer-jelvényét, a háromágú fát markában tartó medvét beillesztik, s erre a magyar királyi helytartó tanács útján kikérik a király engedélyét.

Az egygyeolvadás ügyeinek elintézése után a Karok és Rendek testületileg a plébánia-templomba vo-

náltak, a hol fegyverdörgéssel kísért ünnepi hálaadó istentiszteletet hallgattak végig.

Az után ismét vissza tértek a vármegye házába, s még elvégezték az egyesüléssel szorosan összefüggő ügyeket. Nevezetesen: mert a Szék bekebelezésével Szepes-vármegye területe lényegesen megnövekedett, azért még egy sebész alkalmazását határozták el, s a bekebelezett községeket beosztották a vármegye járásaiba ekképpen: Bethlenfalvát, Filefalvát, Gánóczot, Hozeleczet, Kissóczot és Miklósfalvát a kárpáti járásba, Ábrahámfalvát, Csontfalvát, Hadusfalvát, Horkát, Lökfalvát, Mahalfalvát, Mecsedelfalvát, Pikfalvát és Szent-Andrást pedig a lőcsei járásba sorozták; Svábóczot a lőcsei járásból kivették, s a kárpátihoz csatolták; s végre Alsó- és Felső-Répást, s Nemessánt a lőcsei járásból a hegyvidéki járásba tették át.

S evvel véget ért a X Lándsások Felső Székének politikai eseményekben ugyan szegény, de az önálló szabadságért küzdésben annál gazdagabb élete. Manap már szinte kisszerűnek, s azért humorosnak látszik az a harcz, melyet Bors vezér maroknyi magyarsága hazánknak ezen az igazi végvidéken kiváltóságos függetlenségéért annyi ellenféllel, a Nagyvármegye beolvasztó nemességével, a városok német polgárságával, a falvak tót köznépével, a környező lengyel uralommal, s kivált a sanyarú természeti körülményekkel hatodfél századon át vívott: mégis hálával kell megemlékeznünk fáradozásairól, mert azokkal a legsúlyosabb időkben, s kedvezőtlen viszonyok közepette is, mindig a magyar nemzeti eszmét szolgálta.

FÜGGELÉK:

*a Kiszármegye történetére vonatkozó legjelentősebb ok-
iratok és kimitatások.*

I.

IV. Béla király nagy szabadságlevele a X Lándsá- sok nemessége számára. 1243.

Bela Dei Gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Galicie, Lodomerie, Comanieque Rex, Omnibus Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis, Salutem in Omnium Salvatore. Cum in multitudine populorum, Regum Gloria ac Principum summo opere accendatur, non immerito Regalis Celsitudo de suis subiectis, provisionibus amplioribus debet ordinate, ut fidem fidelitate et numero augeantur. Ad omnium itaque noticiam tam presentium, quam posterorum, presentis scripti testimonio volumus pervenire: Quod nos universis Nobilibus de Scepus, eandem quam ab antiquo habuerunt, conservare volentes libertatem statuimus, quod nullus ipsorum aliquam Collectam vel exactionem solvere teneatur, nisi ipsa Collecta ad servientes Regis et alios quoslibet Nobiles fuerit generalis. Item per fora et portas ejusdem Scepus, nullum tributum ipsi Nobiles et sui Jobagiones persolvant. Item in Expeditione per nos factam, sub nostro Vexillo,

quatuor, qui habent terram octo aratrorum sufficientem, unum mittere debeant decenter armatum. Item Comes de Scepus, nec ipsos nec eorum Jobagiones possit judicare, nisi in causis furti, monete et decimarum, super causis autem minutis, inter se ortis, diffiniendis, ipsimet sibi Judicem possint eligere, quem velent et si super aliquo inter eos duellum contingat judicari, nonnisi in presencia nostra debeat terminari. Item Comes de Scepus, nullum descensum super eos possit facere violentum. Item si quis de ipsis sine herede decesserit, universa bona tam mobilia, quam immobilia ipsius, cui filia, si habeat vel relicta nupserint, succedant, sed ille ad eadem servicia teneatur, ad que decedens, cui succedit, fuerit obligatus. Item si super aliquo dubium oriatur, quod per Sacramentum debeat testificari et purgari, septimo se, prestito Sacramento: quadraginta denarios et non plures persolvant. Item si aliquis ipsorum vincatur super aliquo facto: solvere debeat iudicium juxta Nobilium terre consuetudinem approbatam. Ut igitur hujus libertatis status vel series in posterum inconcussa permaneat, nec aliquo successu temporis per quempiam in irritum possit revocari vel aliquatenus queat retractari, ad eius firmam stabilitatem Literas Nostras concessimus testimoniales, duplicis Sigilli Nostri munimine roboratas. Datum Anno Gracie Millesimo, ducentesimo, quadragesimo tertio, Septimo Idus Junii, Regni autem Nostri, Anno octavo.

(Szepeskáptalani országos levéltár. Prot. 1550. Nro 3. Ad annum 1556. Libertas Scepusiensis. Fol. 192.—193.)

II.

A Kisvármegye főispánjainak és tisztviselőinek betű-
soros névjegyzéke 1240.—1802.

Rövidítések: *a. i.* = alispán, *e.* = esküdt, *f. i.* = főispán, *h.* = helyettes, *j.* = jegyző, *p. t.* = pénztáros, *sz. b.* = szolgabíró, *t. b.* = táblabíró, *ü.* = ügyész.

Abrahamovszky Hermelius 1587.—1611. t. b.

Aczél Kristóf 1587.—1589. t. b. — Tamás 1631.—1651. t. b. — Mihály 1686.—1691. sz. b. 1696.—1698. t. b. 1699.—1703. sz. b. 1704.—1715. t. b. — János 1710. a. i. h. 1711.—1712. a. i. 1713.—1715. t. b.

Akay György 1712—1715. t. b.

Almássy Kristóf 1600.—1601. és 1607.—1608. t. b. — Miklós 1781. t. b.

András, Iván fia, 1354. f. i.

Arnold 1240 körül f. i.

Asgúthy János 1631.—1665. t. b.

Bald (Balduin) 1292.—1300. kamaragróf és f. i.

Bárány András 1716.—1724. t. b. — István 1743.—1749. sz. b. — Lőrincz 1767. e.

Bencsik, vagy Benczik I. György 1587.—1589. t. b. — I. János 1587.—1589. t. b. — Kristóf 1600.—1606. t. b. — I. Tamás 1607.—1611. t. b. 1612.—1625. j. 1629.—1632. a. i. — II. Tamás 1626.—1651. t. b. — II. György 1650.—1651. sz. b. 1652.—1655. t. b. 1656.—1657. sz. b. 1658.—1665. t. b. — II. János 1652.—1665. t. b. — Mihály 1652.—1665. t. b. — I. Boldizsár 1675.—1710. t. b. — András 1713.—1715. t. b. — II. Boldizsár 1716—1724. t. b. — Ádám 1725.—1730. ü. 1731.—1737. t. b. 1739.—1742. j. — Imre 1725.—1730. t. b.

Bende István 1725.—1730. t. b.

Berchal, vagy Wrczal (de Dobra) Miklós 1448.—
1462. szepesi várnagy és f. i.

Berthóthy Lajos 1587. f. i. h.

Berzeviczy Péter tárnokmester 1411.—1432. f. i.
— Pál 1693. f. i. h.

Bobest Mátyás 1772.—1780. sz. b. 1781. sz. b.
és p. t. 1781. t. b.

Boór I. Péter 1600.—1601. t. b. — Albert 1631.
1651. t. b. — II. Péter 1631.—1651. t. b. — János
1640.—1651. t. b. — III. Péter 1646.—1649. és 1652.
—1653. sz. b.

Boron Miklós 1686.—1692. t. b.

Budaházy I. János 1625—1630. t. b. 1633.—1639.
a. i. — II. János 1631.—1651. t. b. 1652.—1653. a. i.
— I. István 1652.—1685. t. b. — I. András 1674.—
1685. t. b. 1690.—1694. és 1701.—1706. a. i. — II.
András 1696.—1710. és 1712. t. b. 1713.—1730. a. i.
— I. Imre 1716.—1724. és 1739.—1742. t. b. — II.
István 1725.—1730. t. b. — II. Imre 1731.—1737.
j. h. 1751.—1758. t. b. — III. István 1731.—1736. e.
1737.—1738. sz. b. 1739. j. h. — IV. István 1750.
sz. b. és p. t. 1751 —1758. sz. b. 1759.—1761. t. b. —
Sándor 1775. útbiztos, 1781. t. b. — Elek 1788.—
1802. t. b.

Cholessóczy Mátyás 1664. sz. b.

Choliszlavszky Mátyás 1652.—1665. t. b.

Csáky (de Körösszegh) VIII. István gróf tárnok-
mester 1638.—1662. örökös f. i. — V. Ferencz 1663.—
1670. örökös f. i. — X. István országbíró 1671.—1699.
Bereg és Szepes f. i.-ja. — IX. Mihály 1700.—1710. örökös
f. i. — V. Zsigmond tárnokmester 1711.—1738. Abaúj
és Szepes f. i.-ja. — XIII. István 1713. és 1716. f. i. h.

— VII. Miklós 1737. f. i. h. — III. György 1739.—1741. örökös f. i. — VII. Miklós 1742.—1757. örökös f. i. — VI. Ferencz. 1743. f. i. h. — Antal 1755. f. i. h. — Nep. János főlovászmester 1758.—1795. örökös f. i. — József alkanczellár 1796.—1799. örökös f. i. — Antal kamarás 1800.—1806. örökös f. i.

Csepcesényi György 1616.—1651. t. b. — István 1716.—1724. t. b.

Csontofalvi Gáspár 1503.—1517. sz. b. (?)

Czengovszky János 1587.—1589. t. b. — Kristóf 1607. és 1609. t. b. 1610.—1611. sz. b.

Daxner András 1743.—1750. t. b.

Delcany Mátyás 1602.—1606. t. b.

Detrich (de Benedekfalva) I. Menyhért 1737. t. b. — II. Menyhért 1790.—1802. j.

Detrik 1256.—1262. Zólyom és Szepes f. i.-ja.

Dobay Zsigmond 1625.—1651. t. b.

Doleviczenyi Boldizsár 1781. sz. b. h. — Imre 1790.—1802. t. b.

Dráveczky János 1587.—1589. t. b. — György 1623. f. i. h. — Gáspár 1652.—1665. t. b. — Zsigmond 1686. f. i. h. — István 1790. sz. b. h.

Drugeth (de Homonna) Fülöp nádor 1314.—1327. Ujvár (Sáros) és Szepes f. i.-ja. — Willermus (Vilmos) nádor 1328.—1340. Ujvár és Szepes f. i.-ja.

Dubovay Mátyás 1639.—1665. t. b. — János 1674.—1685. t. b. — László 1725.—1730. t. b.

Edusfalvi Jakab 1504. sz. b. (?)

Éliás 1280. a szászok grófja és Szepes f. i.-ja.

Faigel 1580. alispán. — I. Péter 1587.—1589. t. b. — I. Ferencz 1612.—1615. t. b. — I. Zsigmond 1631—1651. t. b. — II. Zsigmond 1640.—1645. a. i. 1652.—1665. t. b. — III. Zsigmond 1688.—1692. t. b.

— IV. Zsigmond 1696.—1710. t. b. — V. Zsigmond 1697.—1698. sz. b. — VI. Zsigmond 1707.—1731. j. 1732. t. b. — II. Ferencz 1713.—1717. sz. b. 1725.—1730. t. b. — II. Péter 1713.—1715. t. b. — I. János 1716.—1724. t. b. — III. Ferencz 1725.—1730. sz. b. — III. Péter 1725.—1730. t. b. 1731.—1742. a. i. — II. János 1731.—1736. sz. b. — VII. Zsigmond 1737. t. b. — IV. Péter. 1750.—1758. a. i. — III. János 1767. sz. b. h. 1781. t. b.

Fibinger Péter 1739. sebész.

Filiczky György 1600.—1601. t. b. — János 1602.—1616. t. b. — Kristóf 1602.—1606. t. b.

Fornoszeghy I. György 1609.—1624. t. b. — II. György 1624. sz. b. 1625.—1651. t. b.

Gara Miklós nádor 1403. f. i.

Gér Jordán 1600.—1601. t. b.

Glósz Károly 1789.—1802. e.

Gombos János 1693.—1695. t. b.

Görgey Vilmos 1625. f. i. h. 1630. szepesi vár-
nagy és f. i. h. 1631.—1651. t. b. — Ezékiel 1652.—
1665. t. b. 1660., 1664. és 1665 f. i. h. — I. János
1652.—1665. t. b. — I. Kristóf 1674. f. i. h. — II. Já-
nos 1686.—1695. t. b. 1688. és 1689. f. i. h. — II.
Kristóf 1686.—1694. t. b. 1695. — 1701. a. i. — Fe-
rencz 1689., 1695., 1696., 1699., 1702., 1703. és 1707.
f. i. h. — Elek 1690. f. i. h. — III. János 1697. és
1700. f. i. h. 1720.—1724. t. b. — I. Boldizsár 1700.
f. i. h. — (de Kissócz) László 1711. és 1713.—1715.
t. b. 1725.—1731. a. i. h. — István 1713.—1715. és
1720.—1730. t. b. — II. Boldizsár 1716.—1724. t. b.
— III. Boldizsár 1725.—1727. sz. b. h. 1731.—1737.
és 1754.—1758. t. b. — Zsigmond 1725. f. i. h. — (de
Levkócz) László 1731.—1737. t. b. — (de Toporc)

László 1731.—1737. t. b. és a. i. h. — (de Bethlenfalva I) László 1759.—1761. t. b. — (de Bethlenfalva II.) László 1790.—1802. t. b.

Grabanya Kristóf 1631.—1651. t. b.

Grubiczy Károly 1763.—1768. j. h.

Hadbavny I. András 1600.—1609. és 1617.—1630. t. b. — II. András 1625.—1651. t. b. — III. András 1646.—1661. j. — I. Menyhért 1686.—1692. t. b. — Mihály 1707.—1710. sz. b. — Péter 1713.—1715. t. b. — I. György 1716.—1724. t. b. — II. Menyhért 1716.—1724. t. b. — Boldizsár 1737. t. b. — Zsigmond 1737. t. b. 1739.—1742. sz. b. 1743.—1749. j. 1759. a. i. h. — II. György 1743.—1750. t. b. — János 1752. e.

Hank János 1403. a X Lándsások grófja. (:))

Hankóczy Tamás 1675.—1685. t. b.

Heranth I. Kristóf 1602.—1611. t. b. 1617. f. i. h. — II. Kristóf 1631.—1651. t. b. — I. István 1647.—1665. t. b. — II. István 1658.—1659. sz. b. 1666.—1685. t. b.

Hercz Ferencz 1600.—1602. j.

Horánszky János 1681.—1687. a. i. — Gábor 1688.—1689. j.

Horváth I. Miklós 1609.—1611. t. b. — Zsigmond 1609. és 1625.—1630. t. b. — II. Miklós 1631.—1651. t. b. — Tamás 1631.—1651. t. b. — I. Pál 1670.—1673. ü. 1686.—1695. t. b. — András 1686.—1692. t. b. — I. János 1686.—1692. t. b. — II. Pál 1698. ü. 1711. t. b. — III. Pál 1720.—1724. sz. b. 1731.—1737. t. b. — György 1731.—1737. és 1739.—1759. ü. — Boldizsár 1759.—1761. t. b. — (de Levkóczy) János 1762.—1778. és 1781. t. b. 1790. a. i. h. — II. János 1766. sz. b. és p. t. 1767.—1771. sz. b. 1781. a. i. h. — Antal 1781. e. — Ferencz 1790.—1802. e.

Horváth-Jurikovich György 1737.—1738. és 1750.—1772. j.

Horváth-Kissevich János 1759.—1761. sz. b. és p. t. 1772. a. i. h. — Antal 1779.—1780. t. b. 1790.—1802. sz. b. és p. t.

Horváth-Mladosevich Miklós 1607. t. b. — István 1652.—1653. t. b. 1654.—1656. a. i. 1657.—1665. t. b.

Horváth-Stansith Imre 1738. t. b.

István 1262.—1263. szepesi várnagy és f. i.

Jabroczy János 1781. j. h.

Jakab, Stefalvi Detrik fia, országbíró 1373.—1380. f. i.

Jakab 1410. szepesi várnagy és f. i.

Jászay I. Tamás 1608. t. b. — I. János 1612.—1614. t. b. 1615.—1623. sz. b. 1635.—1645. j. — István 1614.—1624. t. b. — Ferencz 1628.—1634. j. 1635.—1651. t. b. — II. János 1640.—1651. t. b. — II. Tamás 1647.—1665. t. b. — III. János 1693.—1695. t. b. — III. Tamás 1696.—1710. t. b.

Jeszenszky Boldizsár 1602.—1611. j. 1612.—1614. sz. b. 1616.—1630. t. b. — Miklós 1624. t. b. — Péter 1631.—1651. t. b.

Joó Gergely 1600.—1601. t. b. — I. János 1600.—1601. a. i. 1602.—1604. t. b. 1605.—1606. a. i. 1608. és 1612.—1624. t. b. — II. János 1625.—1651. t. b. — György 1640.—1651. t. b. — Ferencz 1652.—1653. t. b. 1654.—1655. sz. b. 1656.—1665. t. b. — Péter 1686.—1692. t. b. 1695 —1696. sz. b. — III. János 1725.—1730. t. b. — Sándor 1725.—1730. t. b. 1755. p. t.

Jurikovich=Horváth-Jurikovich.

Kálna Mátyás 1587.—1589. t. b. — I. János 1600.—1601. sz. b. 1602.—1603. t. b. 1604.—1607. sz. b. 1608. t. b. — Lőrincz 1600.—1607. és 1609.—1616.

t. b. — I. Mihály 1600.—1601. t. b. — György 1609.
—1611. t. b. — István 1609.—1611. és 1616.—1651.
t. b. — Zsigmond 1612.—1615. t. b. — Jakab 1629.
—1630. t. b. — II. János 1630.—1651. t. b. — II.
Mihály 1647.—1665. t. b. — András 1651.—1665. t. b.
— Sámuel 1652.—1665. t. b. — III. Mihály 1725.—
1730. t. b. — III. János 1731.—1737. t. b.

Kelecsényi István 1731.—1737. t. b.

Király György 1609.—1611. t. b.

Kiss Tóbiás 1713.—1715. t. b. — István 1725.
—1730. t. b. — I. János 1725.—1730. t. b. — II. János
1737. t. b. — I. Miklós 1737. t. b. — II. Miklós 1737.
és 1750. sz. b. h. — Sándor 1737. j. h. — Pál 1738.
t. b. — Tamás 1749.—1780. t. b.

Kissevich=Horváth-Kissevich.

Kissóczy Gábor 1711.—1712. és 1718.—1719.
sz. b. — Mihály 1743. j. h. 1781. t. b.

Kiszely I. András 1587.—1589. a. i. 1600.—1601.
t. b. — II. András 1587.—1589. t. b. — I. János 1612.
—1624. t. b. — Tamás 1625. sz. b. — II. János 1626.
—1645. sz. b. — III. János 1631.—1651. t. b. — I.
Mihály 1651.—1665. t. b. — Jakab 1652.—1665. t. b.
— II. Mihály 1673.—1676. sz. b.

Koczányi Gergely 1651. t. b. — György 1652.
—1665. t. b.

Konya (de Budamér) János 1347.—1352. Nógrád,
Sáros és Szepes f. i. ja.

Korithányi András 1583. alispán (?) 1587.—1589.
t. b. — Miklós 1587.—1589. t. b. — György 1600.
—1607. és 1609. t. b. — Kristóf 1600.—1601. t. b.
— Szaniszló 1602.—1606. t. b. — Keresztély 1617.
—1624. t. b.

Korotnoky Miklós 1631.—1651. t. b.

Kral=Király.

Kubinyi Mihály 1587.—1589. és 1600—1608. t. b.
— János 1618.—1630. t. b. — Mátyás 1618.—1624. t. b.

Kurtha Márton 1587.—1589. és 1600.—1601. t. b.
— Lőrincz 1652.—1665. t. b. — I. Pál 1664.—1685.
t. b. — II. Pál 1668.—1673. sz. b. — III. Pál 1731.
—1737. t. b.

Kuzel, vagy Kulucz 1284. szepesi várgróf és f. i.

Laszky Jeromos 1528.—1543. örökös f. i.

László 1278.—1282. f. i.

László 1355. f. i.

Lehotay Tóbiás 1725.—1730. t. b.

Lehóczky Kristóf 1600.—1601., 1607. és 1609.—
1615. t. b. — István 1608. t. b. — Imre 1731.—
1737. t. b.

Lewkóczy, vagy Lewkovszky Lénárd 1587.—1589.
és 1600.—1601. t. b. — Jakab 1602.—1606. t. b. —
Dániel 1678.—1685. t. b.

Literatus (de Jászó) Tamás 1587.—1600. j. 1601.
—1607. t. b.

Lóránd, Márk gróf fia, 1274. szepesi várgróf és f. i.

Lőrincz 1273. Ujvár (Sáros) és Szepes f. i.-ja.

Ludmann Simon 1617.—1665. t. b. — Gábor
1688.—1692. t. b. — Pál 1731.—1737. t. b.

Mahalovszky Kristóf 1587.—1589. t. b.

Mattyasovszky László 1737. és 1759.—1761. t. b.
— Sándor 1739.—1742. és 1759—1761. t. b. — Já-
nos 1759.—1771. a. i.

Máriássy István 1731. f. i. h. — József István
1790.—1802. t. b.

Mercz János 1759.—1772. ü. — József 1773.—
1781. és 1802. ü.

Mihály 1263.—1273. Zólyom, Bereg és Szepes f. i.-ja.
Miklós, Lőrincz fia, 1312. a X Lándsások bírása.
Miklós, Sigrai Dénes fia, 1308. szepesi várnagy
és f. i.

Mladoczovicz Miklós 1608. t. b.

Mladosevich=Horváth-Mladosevich.

Montskó Pál 1790. e.

Moys (Mózes) 1275. szepesi várgróf és f. i.

Mráz Péter 1664.—1685. t. b.

Nemessányi, vagy Namessányi-Réthy Imre 1587.
—1589. és 1600.—1601. t. b. — Lénárd 1587.—1589.
sz. b. — András 1609.—1624. és 1631.—1637. t. b.
— I. Kristóf 1640.—1651. t. b. 1660.—1672. a. i.
— II. Kristóf 1647.—1665. és 1678.—1685. t. b. —
III. Kristóf 1684.—1685. sz. b. — Ádám 1713.—
1715. t. b.

Okolicsányi I. Kristóf 1602.—1606. t. b. — II.
Kristóf 1602.—1604. sz. b. 1605.—1606. t. b. —
István 1716.—1724. t. b. — Imre 1725.—1737. t. b.
— Sándor 1731.—1737. t. b. — Mátyás 1738. t. b.
— György 1759.—1761. t. b.

Oskó László 1625.—1651. t. b.

Pataky János 1612.—1624. t. b.

Pavlikovich György 1725.—1730. t. b.

Perényi I. Miklós főasztalnok 1345. Sáros és Sze-
pes f. i.-ja. — János 1434. f. i. — II. Miklós 1440.—
1442. f. i.

Petrás István 1609.—1611. és 1616.—1624. t. b.
— Ferencz 1610.—1611. t. b. — János 1612.—1651.
t. b. — Márton 1649.—1651. t. b.

Petrikovich József 1772. sz. b. h.

Péter, Imre fia, 1365. szepesi várnagy és f. i.

Philiczky=Filiczky.

Pikfalvi Márton 1449.—1471. sz. b. (?)

Podhorányi Gábor 1759.—1761. t. b.

Podhoránszky András 1630. t. b.

Pottornyay Mihály 1738. t. b.

Rády Gáspár 1631.—1665. t. b. — János 1673. és
1675. f. i. h. — László 1713.—1715. t. b.

Rátskay Péter 1608.—1613. t. b. — István 1612.
—1615. j. — Miklós 1705.—1719. t. b.

Réthy=Nemessányi.

Ribiczey Ferencz 1713.—1715. t. b. — György
1713.—1716. sz. b. h. 1717.—1725. e. — János 1725.
—1730. t. b. — Boldizsár 1737.—1739. ü. — József
1762.—1765. sz. b.

Roland, vagy Rolandinus 1277. f. i.

Rozgonyi György 1437. Nyitra, Komárom és Sze-
pes f. i.-ja. — István 1439. Pozsony és Szepes f. i.-ja.
Schurke 1360. f. i.

Semsey Miklós 1712.—1715. t. b. — Boldizsár
1739.—1749. t. b.

Sigray János 1711. f. i. h.

Soldner Ferencz 1608. t. b.

Somogyi Simon 1600.—1601. és 1612.—1015.
t. b. — Márton 1625.—1651. t. b.

Stansith=Horváth-Stansith.

Steflák (de Hisfalva) János 1502.—1517. sz. b. (?)

Sváby Péter 1609.—1624. t. b. — György 1630.
—1651. t. b. — Imre 1731.—1737. t. b.

Szokmáry=Várady-Szokmáry.

Szapolyay I. János országbíró 1393.—1396. f. i. —
Imre nádor 1465.—1487. örökös f. i. — István nádor
1487.—1499. örökös f. i. — II. János erdélyi vajda,
a mohácsi vész után Magyarország választott királya,
1500.—1527. örökös f. i.

Szádeczky János 1737. t. b.

Szegedy János 1642.—1665. t. b

Szelezky Kristóf 1631.—1651. t. b.

Szenkó Zsigmond 1686.—1692. t. b. — István
1725.—1730. t. b.

Szent-Andrássy Lázár 1511. sz. b. — I. Czirják
1600.—1623. t. b. 1624. a. i. — Kristóf 1602.—1606.
t. b. — Gergely 1618.—1651. t. b. — II. Czirják
1631.—1651. t. b. — Menyhért 1640.—1665. t. b. —
József 1790. j. h.

Szent-Iványi I. Ádám 1664.—1665. t. b. 1665.
—1667. sz. b. 1684. a. i. h. 1686.—1692. t. b. —
Mihály 1666.—1685. t. b. — II. Ádám 1688.—1689.
a. i. 1693.—1710. t. b. 1700. a. i. h. — III. Ádám
1706. f. i. h. — József 1781.—1789. a kassai kerület
főnöke.

Szerdahelyi I. János 1631.—1651. t. b. — II.
János 1639.—1651. t. b. — I. András 1673.—1680.
a. i. 1686.—1710. t. b. — II. András 1705.—1706.
a. i. h. 1707.—1710. a. i. — György 1711. t. b. —
III. János 1711. t. b.

Szitkey Jakab 1716.—1724. t. b.

Szlavkovszky Lőrincz 1600.—1604., 1607.—1609.,
1612.—1616. és 1626.—1630. t. b.

Sztankay Pál 1737. t. b.

Sztankovich György 1664.—1665. t. b.

Sztrnovszky György 1602.—1606., 1608.—1609.
és 1612.—1616. t. b.

Sztrkuly Lőrincz 1602.—1606. t. b.

Tamás tárnokmester 1342. főispán.

Tathár Miklós 1413. sz. b. (?)

Teőke Zsigmond 1693.—1695., 1713.—1715. és
1738. t. b. — Mihály kir. tanácsos 1790.—1802. a. i.

Terney György 1506.—1507. sz. b. (?)

Thuránszky János 1631.—1651. t. b.

Thurzó (de Bethlenfalva) I. Elek országbíró 1527.—1545. szepesi várgróf és örökös f. i. — V. János 1546.—1558. f. i. — II. Szaniszló 1559.—1583. f. i. — II. Elek 1584.—1594. f. i. — III. Szaniszló 1594.—1603. és 1614.—1625. f. i. — III. Kristóf 1603.—1614. Sáros és Szepes f. i.-ja — IV. Szaniszló 1625.—1627. f. i. — Ádám 1628.—1635. f. i. — Mihály 1635.—1636. f. i.

Treczy, vagy Trety Éliás 1600.—1606. t. b. 1607.—1610. és 1612.—1623. a. i. — Illés 1625. a. i. h. 1626.—1651. t. b. — László 1635.—1651. t. b. — János 1662.—1663. sz. b.

Tron Menyhért 1652.—1665. t. b., s 1660 szepesi várnagy és f. i. h.

Turcsányi György 1686.—1692. t. b.

Ujházy Lajos 1790.—1802. t. b.

Usz János 1686.—1692. t. b.

Várady-Szakmáry András 1781. a. i. h. és a. i.

Verbovszky Márton 1625.—1630. t. b. — Menyhért 1625.—1651. t. b. — János 1631.—1651. t. b. — Péter 1688.—1692. t. b. 1696. e. — András 1716.—1765. t. b. — József 1751. e 1759. j. és sz. b. h.

Veszelovszky András 1731.—1737. t. b.

Vitális Dániel 1674.—1685. t. b. — I. György 1652.—1665. t. b. — II. György 1660.—1661. sz. b. 1662.—1683. j. — László 1693.—1695. és 1711. t. b. — I. János 1725.—1730. t. b. — Mihály 1731.—1737. t. b. 1737. és 1750. a. i. h. — II. János 1767. a. i. h. — István 1772.—1781. j. 1790.—1802. t. b. — III. János 1772.—1780. a. i. — Tamás 1790.—1802. t. b.

Wrczal=Berchal.

Zaffiry János 1711. és 1716.—1725. ü. 1726.—
1730. t. b. — Sándor 1790.—1802. t. b.

Záborszky I. János 1607.—1610. t. b. 1611. a. i.
1612.—1616. t. b. 1625.—1628. a. i. 1630.—1651. t. b.
— I. Miklós 1624. t. b. 1626.—1627. j. 1631.—1665.
t. b. — I. András 1631.—1685. t. b. — II. András
1639.—1651. és 1678.—1685. t. b. — I. Gábor 1646.
—1651. a. i. 1652.—1665. t. b. — II. Miklós 1648.
f. i. h. 1657.—1659. a. i. — II. Gábor 1654.—1655.
a. i. h. 1658.—1666. t. b. — III. Gábor 1677. sz. b.
— Pál 1677. ü. — I. István 1678.—1688. és 1692.
—1694. sz. b. 1696.—1170. t. b. — II. János 1678.
és 1680. f. i. h. — IV. Gábor 1684.—1687. és 1690.
—1703. j. 1711. t. b. — László 1693.—1695. és 1712.
1715. t. b. — II. István 1703. ü. 1711. és 1713.—
1715. t. b. — III. János 1700. e. 1713.—1715. és
1725.—1737. t. b. — V. Gábor 1716.—1730. j. h.
1731.—1737. j. — VI. Gábor 1725.—1730. és 1751.
—1758. t. b. — IV. János 1731.—1737. t. b. — V.
János 1739. és 1743. sz. b. h. 1754.—1758. t. b.

Závor László 1666.—1685. t. b. — István 1693.
t. b. 1694. j. 1695. t. b.

(A X Lándsások Székének Szepes-vármegye levéltárában őrzött jegyző-
könyveiből).

III.

A X Lándsások Székének 1621. évi szabályrendelete.

Statuta

Sedis superioris Decem Lanceatorum Comitatus
Scepusiensis.

Primo. Personam querulantem Judices et Pars
quoque contra quem quaerela fit patienter audiantur
et sic ad singula articulatim respondeant, pro captu

notarij, ut omnia rite signare et in librum Comitatus annotare valeat, ut tandem remotis partibus Notarius ex notatis ipsos Judices denuo informarij possit. Quibus sic perceptis Dnus Vice-Comes a Juratis incipiundo ordine per voces quaeret uniuscunq̄ue opinionem et secundum potiores voces feret Judicium, deliberatio scribatur, et sic feratur.

Secundo. Universa causa percitationem mota, et ad finem perducta vigore literarum Exmissionalium ex Sede Judiciaria emanatarum debita executioni de mandantur et pars Actorea cum parte Sedi ceden . . . exigatur.

Tertio. Inhibitiones et Prohibitiones universae quae fiunt per Judicem Nobilium medis Sigilli Vice-Comitis debent observarij, et persona contra quam fit Prohibitio, Sigillo Vice-Comitis locum dare debet, et ipsam prohibitionem usque ad quindenam a die prohibitionis observare, et Dns Vice-Comes intra spacium quindenae ad Instantiam Inhibentis terminum nullum dederit ad probationem usus et non haecreditatis, dumtaxat terrae vel locj per partem Prohibentem fiendam, tunc ad 15 diem persona quae prohibetur adeat Dnm Vice-Comitem et protestetur, quod ipse ad mandatum Dni Vice-Comitis huc usque abstinerit ab usu illius terrae, prati, vel sylva, sed quia suis modis non sit persecutus per partem adversam, propterea illis terris secus tamquam suis propriis vellet utj. — Quicumque vero Prohibitionem casu praenotato non observaverit, et Sigillum Vice-Comitis non honoraverit, in poena florenorum sex vincatur, et byrsagium tale ipsa Universitas Nobilium per Judicem Nobilium et Juratum exigere faciat, et partem tertiam, parti Inhibitionem observanti reddat. Imo et Prohibens si intra quindenam prohibitionem suam non persecutus fuerit, contra Vice-Comitem et

contra praehabitu in eadem poena flor. sex convinctur. Si vero intra quindenam prohibus persecutionem suam persecutus fuerit et usum terrae aut loci probare non possit similiter indebitam prohibitionem in flor. sex contra Vice-Comitem et prohibentem incurrit.

Quarto. Quicumque violationem Sedis incurrisse repertus fuerit in poena in Decreto expressa flor. triginta sex convictus habeatur.

Quinto. Juratus Nobilis qui in Sedem Judiciariam venire neglexerit, nec se rationabiliter excusare poterit, tunc in denariis quadraginta puniatur.

Sexto. Si quispiam Nobilium Secreta Comitatus enodaverit et illud citatione praemissa adversus eum per Sedem probare poterit in florenis tribus puniatur.

Septimo. Currentem si quis Nobilium apud se retinuerit, et ad alios Nobiles non transmiserit in denariis quadraginta puniatur.

Octavo. Judex Nobilium talia byrsagia vigore litterarum Exmissionalium, adhibito sibi uno Jurato exigere tenebitur, et quilibet eorum pro labore denarios sex accipient, reliqua vero in publicum Sacculum ponent, de quibus Judex Nobilium rationem tenebit, et tempore Sedis Judiciariae quicquid Judex Nobilium pro prandio exposuerit idem conscribet, molestum enim esset Judicibus in alienis causis multum desudare, denique universum laborem postponere, atque in Sede adhuc suis expensis vivere. Talia autem byrsagia si Judex Nobilium vel Juratus per negligentiam non exegerint, tunc de suis propriis deponant. Si vero pignus pro byrsagio acceptum, illud persona a quo accipitur in quindena ad se non redimerit, tunc Judex Nobilium habeat facultatem seu potestatem vendendj et pecuniam in Sacculum Comitatus reponendj.

Nono. Si aliquis ex Dominis Nobilibus Domi suae vel alicubi braxatorium non haben . . . si suo hordeo . . . cerevisiam braxari fecerit, et in suo Domo vel privata Taberna vel Diversorio educillari curare voluerit, tunc non sit liberum alteri Nobilij vel ignobilij extraneam Cerevisiam inducere (nisi pro sua mensa), et contra Cerevisiam illius, qui Domi braxaverit educillare. Et si alienam Cerevisiam induxerit, et educillaverit, et hoc contra ipsum in partibus coram Judice Nobilium et duobus Juratis, praemissa tantum orali certificatione probari potuerit, extunc de facto in florenis quatuor contra Judica et partem adversam vincatur.

Decimo. Tempore Executionis Byrsagiorum, si nobilis vel ignobilis ille, a quo Byrsagium exigetur, minimo saltem verbo Judici Nobilium restiterit, tunc Judex Nobilium coram Jurato protestetur, et statim ibidem citet eum, ad primam Sedem vel Congregationem primitus celebrandam, et Sedes causam illam levare debet, et in eadem Sede vel Congregatione finire, ac personam Executionem non permitentem in poena violente repulsionis in florenis 36 aggravare, ac denuo Judic: Nobilium ad Executionem emittere, si vero secundo repulerit, tunc poenam incurret florenorum centum.

Decimo-primo. Ante Conciones et servitia Ecclesiastica si quispiam adustum vinum vel cerevisiam biberit dabit den. 20, et pincerna deponet den. 40. Et si quis potationem aut educillationem negaverit, tunc Vice-Comes emittat Judicem Nobilium et resciat veritatem. Huc pertinet ut in Tabernis singulis quadrantibus Annis mensurae revideantur et signentur, ubi injustae inventae fuerint, toties quoties in den. 40 per Judicem Nobilium puniatur.

Decimo-secundo. Scienter si quispiam Nobilium vel

Ignobilium scortum in suis aedibus servaverit, tunc pro similij scortatore impuetur, et in primam Sedem Judicariam citatus si superinde fuerit convictus, in florenis sex habeatur, vel omnino hospes per Dnm Vice-Comitem admonitus scortum in domo sua capiat, et Vice-Comiti significet, ipseque ad Judicium veniat, et scortum pro merito puniat, vel si hospes non caperet, vel scienter dimitteret, tunc juret, quod neque ipse, sed neque sua familia discessioni essent conscij, si non juraverit, tunc vigore Exmissionalium habeat Vice-Comes potestatem super hospite florenos sex accipiendi, contradictione, inhibitione et repulsione non obstante.

Decimo-tertio. De Nobilibus vero personis cum liberis, quam illiberis adulterium commitentibus, hoc erit intelligendum, ut talis adulator ad commissionem Vice-Comitis medio Judicis Nobilium ad Sedem citati ad personalem comparisonem, et talis causa in prima Sede extra omnem seriem levare debet, et secundum demeritum puniatur, si vero non comparuerit, tunc proscribatur et cum proscriptionalibus prosequatur. Vice-Comes ex officio boni Judicis et sub amissione officii tenebitur animadvertere in huiusmodi adulteros, ne cuiquam liceat inpune tale factum preterire.

Decimo-quarto. Si aliquis sanguinem ostenderit, Vice-Comes dabit utrique parti terminum, non curato belli, messis, aut vindemiarum tempore, et solus cum Judice Nobilium, Jurato et Notario exhibit ad faciem, et feret Judicium secundum testimonia et pars convicta poenam flor. sex incurrat, et Vice-Comes statim Executionem faciat, et expensas solvet pars convicta si in Sedem non appellaverit vel Congregationem primitus celebrandam. Ac etiam si concordaverint partes, byrsagium tamen sanguinis deponatur.

Decimo-quinto. Universae causae ex hac Sede nonnisi ad Tabulam Regiam possunt appellari. Et si quis auderit dicere, quod appellaret in sedem inferiorem, ille statim duodecim florenorum poenam incurrat adversus Universitatem Nobilium et Vice-Comes sua potestate exigere valeat.

Decimo-Sexto. Quicumque ex Dnis in quacunq; re posthabito suo hic magistratu ad Vice-Comitem inferioris Sedis confluerit, tunc penes literas exmissionales a talibus florenorum duodecim mulctam Vice-Comes et Judex Nobilium exigere habebit potestatem, nulla juvante contradictione, sed neque repulsione, et sine aliqua misericordia.

Decimo-Septimo. Quod nobiles divisi et aliquam structuram ex divisione proveniente, vel per se post divisionem exstructam habentes in forma aliorum nobilium, universas datias et contributiones pendere debet, in alijs antiquus modus observetur.

Haec Comitatus loco Decretj et non secus ac si Decretum inviolabiliter sancte promisit observare. Datum apud S. Andream feria quarta proxima post festum Beati Marti Episcopi Anno Domini 1578.

Ista Statuta sunt quidem tandem ut supra emanata, sed die 13 Januarii Anno 1621 per certos Nobiles ad id deputatos sunt rectificata, et die 3-a februarii eiusdem Annj in Congregatione Machalfalvensi relata, et per Universitatem Nobilium confirmata.

(Szepeskáptalani országos levéltár. Prot. I. 1587. Fol. 280.—284.)

III. b)

Ludmann Tamásné és Petrás Istvánné magyar nyelvű
osztály-egyezsége 1607. ápr. 10.

1607 Viragh Vasarnap vtan valo kedden. My elottunk Joo Janos elot Vice Ispan felső Varmegiej elot, Item korittianj Stanislo Zolgabiro es Jesenszky Boldizar ezen felső Varmegienek Notariussa, Jaszaj Thamas deak es kalna Janos eskuttek elot, Item Petras Ferencz es Janos elot, lött az Nemes Thurniak Neta, Ludman Thamasne es Sophia similiter thurniak Petras Istuan feleségek, vgj mind Carnalis Sororok közt az Anniok vtan valo Jozzagokban Czengoban, felső Szepes Varmegieben ki uagion. Örökke valo igaz oztal, az mind ezen alol kowetkezyk, tudnj illyk az Vdwaron felöl valo föld kötölnel az fundussal egietemben kin a epetes vagion egike niერიონ, az földnek also resze jutot Sophinak, az felső penigh Netanak mind az harasztigh weggel ki oltetet kowökkal is wagion intezwe, es ezenkeppen az töb foldek es retek is ket igaz reszre oszoluan, prima terra recessit T.

Az mi az Epetest illethi hogj ez Vduaron walo tellies Epietes Petras Istuannak es Sophianak feleségenek giermekinek es minden Maradekanak epen maradgiek Ezekben az mi resze lehetet volna Netanak es az eo giermekjnek maradekinak, azert Petras Istuan es Sophia felesége tartoznak magokra is vettek hogj egj zobanak walo metzet fat wegjen, talpfat, gerendat padlasnak dezkat, szarwfat, leczet hozzasson az Neta piaczara az hun epetenj fogh akarnj es ugian azon Zoba melle egj kamarkanak valo gömbölj hantot fat auagj odal dezkat annak szarwfajat leczet, sendelet padlasnak es ket aitonak valo dezkajt megh venny

es az fundusra hordanj es keszetenj. Az Alchokra es akarmi rendbölj mester emberekre valo költseget lecz szeget, sendel szeget aitokra valo pleheket zaratkat kemencze chinaltatast tapasztast, szek chinalast, ablak chinalast ezeknek eggjket sem veszj magara. Ezt az aztalt es az epetesben valo rendelest szaz forint kötel alat tartoznak megh allanj, addigh penigh az migh mind ezeket helere keszetheti es hozatathattia Petras Istuan felesegenel egietemben, Neta Aszonnak Vraual giermekivel zolgakal szolgálouial legien zabad hailekok az mind eddigh volt, de ugj hogj ök is szeretettel bekesseggel bechölettel lakjanak egj massal, es megh leuen az epeteshez valo kezsegh mindgiart hozza kezdgien az epeteshez es egjmas vtan wegezze dolgat, hogj az faban kart ne valljon eggiet ketzer ne hordasson wele, az Epetest se hallogassa az fejeben, hogj touab lakhasson raita. Mert in hoc Casu zabad lesz Petras Istuannak felesegeuel Netanak es az Vranak megh mondanj, az mire en köteleztem magamat, mindenek megh uadnak, idöt is volt hozza, de mindhogj szanszandekal ugian nem akarsz hozza niulnj, megh intuen az Zolgabiro által, zabad lesz hazatul buchut adnj, es igaz kelletinek fellette nem tartanj.

Minthogj penigh petras Istuan Alias Zoldnar valamit Mestersege vtan giermeksegetol foguan valamit talalt mindeneket ide felesegehez hozot, söt az Czepanfalsj Nemes orokseget is az vchiuel egietemben el aduan az summabol az eo reszet ide Aszoniom melle hozta, es ugian azon költsegbol kelletik az Netanak valo epületnek megh lennj kiuannia aztot Thwrniak Soffiatul felesagetul, hogj assecuralja, hogj idöuel is kiuel az Isten zabad, holta vtan is ezon oroksegbol az eo attiafaj kezzul senki ki ne vethesse walamigh

mind ezekről meg nem elegettetnek, erről pedig most egy elöle az Vármegye pecheti alatt leüle kellesse kit vezetetre az hun az Szepessy Captalon meg epul wj vallással meg erossechye.

(A X Lándsásoknak Szepes-vármegye levéltárában őrzött I. jegyzőkönyve 66.—68. lapjain.)

IV.

A Kisvármegye legjelentősebb adójegyzékei.

1.

Taxatio Nobilium Sedis Decem Lanceatorum Comitatus Scepusiensis die 6. Maii 1587. (A Szepes-vármegyei Tíz Lándsások Széke Nemeseinek rovása 1587. évi május hó 6-odikán.)

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén
<i>I. Ábrahámfalva</i>			
1	Abrahamovszky Hermelius	—	45
2	Abrahamovszky Lőrincz	—	23
3	Bendik	—	45
4	Horváth Zsigmond	—	32
5	Nemecz vendéglős	—	55
6	Nemessányi András	—	22
7	Nemessányi Kristóf	—	40
8	Stras	—	45
<i>II. Bethlenfalva</i>			
1	Faigel-család együttesen	6	—
Áttétel		9	07

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	9	07
	<i>III. Csontfalva</i>		
1	Fornoszeghy György a meddig a vármegyénél szolgál, addig semmit sem fizet, azután	—	41
2	Jakabkó	—	09
3	Kiszely János	—	35
4	Ludmanné	—	27
5	Petrás Ferencz	—	30
6	Szalay Georgiowa	—	75
7	Szegedy Pálné	—	10
8	Szent-Miklóssy	—	75
9	Teier Gáspár	—	20
10	Záborszky János	1	32
	<i>IV. Czengov</i>		
1	Petrás István	—	15
2	Petrás János	—	64
3	Zurovszky	—	06
	<i>V. Filefalva</i>		
1	Almássy Pálné	—	20
2	Bartkó.	—	20
3	Bencsik Mihály	—	38
4	Gegest	—	60
5	Sándor	—	30
6	Tkács	—	10
	<i>VI. Gánócz</i>		
1	Domanovszky	—	60
2	Jászay István	—	11
	Áttétel	17	05

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt	dén.
	Áthozatal	17	05
3	Kálna István és Jakab	—	16
4	Kálna Jurik és Lénárd	—	10
5	Korotnoki Miklós	—	15
6	Maletinszky	—	22
<i>VII. Hadusfalva</i>			
1	Kálna Péter	—	50
2	Lőrincz családja	—	60
3	Ludmann Simon	—	75
4	Madaczy Adám	—	06
5	Névtelen	—	03
6	Somogyi Márton	—	12
7	Záborszky Miklós	—	12
<i>VIII. Hozelecz</i>			
1	Horváth Miklós	1	58
2	Kubinyi János	—	94
3	Somogyi Mihály	—	25
<i>IX. Kissócz</i>			
1	Dobay Zsigmond	—	99
2	Heranth Kristóf (33 dénárt elengedtek)	2	63
3	Jászay Ferencz	—	33
4	Kálna Jurik	—	21
5	Kubinyi Jurik	—	15
6	Pataky János	—	52
7	Stanszky Mózes	—	28
8	Szabó Lukács	—	09
	Áttétel	27	83

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	27	83
9	Szeleczy Kristóf	—	17
10	Szent-Mártoni Tamás	—	10
11	Záborszky Miklós	—	40
	<i>X. Komarócz Horkával</i>		
1	Budaházy István	1	79
	<i>XI. Lökfalva</i>		
1	Bábel Lénárd családja	—	31
2	Hoffmann György, ha személyes fölke- lés lesz, semmit sem fizet, különben	2	33
3	Kálna György	—	11
4	Král György özvegye	—	15
5	Laczkó	—	15
6	Szabó Máttyás	—	15
7	Szlavikovszky Lőrincz	—	40
8	Valkó	—	15
9	Verbovszky Márton	—	12
	<i>XII. Mahalfalva</i>		
1	Bencsik Gergely	—	37
2	Bobovszky Simkó	—	?
3	Csepcsényi-család	—	57
4	Grabanya János	—	28
5	Hadbavny András	—	32
6	Jászay János	—	59
7	Jeszenszky Boldizsár	—	15
8	Kalafusz Jurik	—	13
9	Mahalovszky Mihály	—	13
	Áttétel	36	70

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	36	70
10	Mahalovszky Valkó	—	07
11	Okolicsányi	—	12
12	Sváby Péter	—	03
13	Verbovszky Menyhért	—	34
<i>XIII. Miklósfalva</i>			
1	Joó János	1	08
2	Korithányi Keresztély	—	50
3	Szedlák Jurczó	—	33
<i>XIV. Píkfalva</i>			
1	Dávid jobbágyai	1	—
2	Hadbavny	—	10
3	Lehóczky	—	27
4	Puolka János	—	27
5	Surmankó	—	50
<i>XV. Szent-András</i>			
1	Bencsik Boldizsár	—	09
2	Bencsik Tamás a meddig a vármegyénél szolgál, addig semmit sem fizet, azután	1	08
3	Boór Albert	—	81
4	Czengovszky Károly	—	15
5	Kubinszky urnó	1	17
6	Prédikátor	—	50
7	Szent-Andrássy Czirják a meddig a vár- megyénél szolgál, addig semmit sem fizet, azután	1	15
8	Szent-Andrássy Gergely	—	39
9	Tornalji Mihály	—	66
Összesen		47	31

2.

Limitatio Antiqua de Anno 1653. (A legrégibb előirányzat az 1653. évre).

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt	dén
<i>I. Ábrahámfalva</i>			
1	Abrahamovszky Jakab	—	21
2	Heranth Zsigmond	—	56
3	Hermeliána	—	54
4	Nemessányi Kristóf	—	44
5	Petrás János	—	50
6	Teőke Kristóf	1	13
7	Teőke Vincze	—	62
8	Záborszky György	—	43
<i>II. Bethlenfalva</i>			
1	Bán János	—	87
2	Faigel Zsigmond	—	37
3	Görgey László	—	87
4	Negta urnő	—	56
5	Rády Gáspár	—	64
6	Sváby Miklós	—	28
7	Treczy	—	85
<i>III. Csontfalva</i>			
1	Dobay Jakab	—	10
2	Fornoszeghy György	—	07
3	Heranth Tamás	—	36
4	Kiszely János	—	38
5	Petrás János	—	30
Áttétel		10	08

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	10	08
6	Sváby György	—	45
7	Záborszky András	—	80
	<i>IV. Czengov</i>		
1	Budaházy János	—	40
2	Dianiskó	—	15
3	Szegedy István	—	28
	<i>V. Filefalva</i>		
1	Dolyáni Máté	—	33
2	Domanyovszky	—	10
3	Dubovay	—	50
4	Lehóczky Tóbiás	—	10
5	Oskó László	—	16
6	Szent-Andrássy Czirják	—	20
7	Teőke János	—	60
	<i>VI. Gánócz</i>		
1	Kálna-család	—	16
2	Kálna Lénárd	—	10
3	Koroth Miklós	—	30
	<i>VII. Hadusfalva</i>		
1	Asgúthy János	—	11
2	Broskó	—	60
3	Grabanya-család	—	29
4	Kálna János	—	12
5	Kálna Mihály	—	25
6	Kálna Zsófia	—	15
	Áttétel	16	23

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	16	23
7	Madaczy István	—	08
8	Somogyi Márton	—	15
	<i>VIII. Hozelecz</i>		
1	Horváth István	2	83
2	Jászay Tamás	—	33
	<i>IX. Kissócz</i>		
1	Aczél Kristóf	—	24
2	Aczél Tamás	—	05
3	Bende János	—	10
4	Dobay Zsigmond	—	33
5	Heranth György	—	40
6	Heranth István	—	40
7	Jászay Ferencz	—	60
8	Megyery	—	06
9	Pataky	—	42
10	Szeleczy	—	27
11	Záborszky Miklós	1	98
	<i>X. Komarócz és Horka</i>		
1	Budaházy István és János	1	33
2	Csepcesényi László	—	30
3	Grodkovszky	—	30
	<i>XI. Lökfalva</i>		
1	Hoffmann uram	3	—
2	Németh	—	22
	Áttétel	29	62

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		ft.	dén.
	Áthozatal	29	62
3	Sontag Mátyás	—	22
4	Szlavikovszky	—	40
	<i>XII. Mahalfalva</i>		
1	Bocskay	—	07
2	Hadbavny András	—	32
3	Illavay özvegye	—	25
4	Jezerszky	—	40
5	Kalafusz	—	13
6	Kálna János	—	19
7	Kurtha Lőrincz	—	30
8	Ludmann Jakab	—	13
9	Ludmann Simon	—	48
10	Mráz	—	29
11	Nemessányi	—	25
12	Paszkovszky	—	13
13	Szakács Péter	—	17
14	Sztarnovszka-ház	—	18
15	Thuránszky János	—	30
16	Thurzó-ház	—	50
17	Verbovszky András	—	07
	<i>XIII. Miklósfalva</i>		
1	Dubovay Mátyás	—	67
2	Joó Ferencz	1	15
	<i>XIV. Pikkfalva</i>		
1	Dávid	—	90
2	Fertog	—	23
	Áttétel	36	35

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		irt.	dén.
	Áthozatal	36	35
3	Gurkó János	—	20
4	Günther-birtok	—	23
5	Hodossy-ház	—	52
6	Horváth András	—	30
7	Stas	—	23
8	Szeliczky István	—	08
9	Vranna János	—	30
10	Záborszky özvegye	—	12
<i>XV. Szent-András</i>			
1	Bencsik Mihály, id.	—	25
2	Bencsik Mihály, ifj.	—	09
3	Bencsik Tamás	—	60
4	Boór Albert	—	50
5	Boór János	—	20
6	Boór Péter	1	31
7	Csepcsényi	—	25
8	Csontfalvi kapupénz	—	14
9	Hadusfalvi kapupénz	—	25
10	Hozeleci kapupénz	—	25
11	Joó János	—	32
12	Szent-Andrássy Czirják	1	24
13	Szent-Andrássy György	—	43
	Összesen	45	13

Ebből az alispán, a jegyző, s a szolgabíró mint adómentes vármegyei tisztviselők 2 forint 40 dénárnyi járulékát levonva, befolyt 42 forint és 73 dénár.

3.

A Mahalfalván 1716. évi január 10-edikén tartott közgyűlésben elfogadott előirányzat.

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
<i>I. Nemes urak</i>			
1	Abrahamovszky özvegye	—	50
2	Aczél János	1	50
3	Aczél Mihály	1	20
4	Akay György	2	40
5	Bárány András	—	60
6	Bárány Miklós	1	60
7	Bencsik Ádám	—	30
8	Bencsik Boldizsár	—	45
9	Bencsik Imre	—	50
10	Bende Mihály	1	—
11	Bohus-ház	—	90
12	Csepcsényi özvegye	—	75
13	Dezsőfy Zsigmond	2	40
14	Ditrich-ház és árvái	1	05
15	Dubovay Izsák özvegye	1	60
16	Fornoszeghy Zsuzsánna	—	42
17	Földessy Zsigmond	—	90
18	Gombos János	1	60
19	Görgey István	1	20
20	Görgey István árvái	2	—
21	Görgey Jób özvegye	1	—
22	Görgey László	—	90
	Áttétel	24	77

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén
	Áthozatal	24	77
23	Grabanya András	—	90
24	Grabanya-Géczi György	—	30
25	Grabanya György	—	45
26	Grabanya Mátyás özvegye	—	60
27	Hadbavny Menyhért	3	40
28	Hadbavny Péter	—	72
29	Horváth Anna	1	80
30	Horváth Pál	1	20
31	Horváth Sándor árvái	—	45
32	Horváth Zsigmond	1	80
33	Hrusovszky özvegye	—	15
34	Jászay özvegye	2	—
35	Joó Péter özvegye	1	20
36	Kálna György	1	—
37	Kálna Péter	1	80
38	Kisóczy Gábor	1	20
39	Kiss István	1	20
40	Kiss János	1	—
41	Kurtha Pál	—	30
42	Lehotay István	—	15
43	Lehotay Tóbiás	1	20
44	Lubovenszky özvegye	1	20
45	Ludmann Boldizsár	—	60
46	Mercz György	1	60
47	Mráz Márton	—	60
48	Nemessányi Ádám	—	40
	Áttétel	51	99

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		ft.	dén.
	Áthozatal	51	69
49	Nemessányi özvegye	—	60
50	Okolicsányi István árvái	2	40
51	Paulikovics Pál	1	80
52	Rády László	1	80
53	Rátskay Miklós	—	90
54	Ribiczey Ferencz	—	60
55	Ribiczey György	1	—
56	Somogyi Ilona	1	50
57	Sváby János	—	30
58	Szenkó György	—	90
59	Szenkó István	1	50
60	Szenkó Zsigmond	—	90
61	Szent-Andrássy István	1	—
62	Szent-Iványi Mihály	1	50
63	Szontagh Menyhért	1	—
64	Sztavács János	1	20
65	Tahy utódai	1	50
66	Tóth András	—	90
67	Treczy János özvegye	—	60
68	Turcsányi György	3	—
69	Vengovszky özvegye	1	40
70	Verbovszky András	—	75
71	Verbovszky János	—	75
72	Vitális György utódai	—	40
73	Vitális László bérlője	—	45
74	Vitkóczy András	1	—
	Áttétel	81	34

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	81	34
75	Záborszky Gábor utódai	1	30
76	Záborszky István	2	40
77	Záborszky László	—	65
	Összesen	85	69
<i>II. Szabadosok</i>			
1	Benkovics Dániel	1	24
2	Czimbalmos András	1	36
3	Grondzel Mátyás	1	36
4	Frankus-ház	—	82
5	Karkúti-ház	1	36
6	Kertész Mátyás	1	80
7	Klosz János	4	10
8	Nagy András	5	—
9	Nedorolik András	1	12
10	Német János és nemzetsége	2	—
11	Niederolik András	3	50
12	Papp Sámuel	8	26
13	Pikovszky Mátyás	3	90
14	Reinberger Márton	3	60
15	Szabó Jakab	3	12
16	Szabó János	3	—
17	Szariszky András	4	50
18	Szent-Iványi Mihály korcsmárosa	2	72
19	Thull Ádám	2	86
	Áttétel	55	62

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	55	62
20	Thull István	3	80
21	Tompos Mihály	1	50
22	Varga Márton	3	16
	Összesen	64	08
	Főösszeg	149	77

Az 1714. és 1715. évi adójegyzékekben a fent elősorolt nemes urakon kívül előfordúlnak még: Semsey Miklós, Szerdahelyi György, Imre és András, Szitkay Jakab és Zaffiry.

4.

Az armalis (okleveles) nemesek adójegyzéke 1726. évi november hó 1-sőjétől 1727. évi ápril hó 30-adikáig.

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
1	Bende István	—	12
2	Debródy Antal	—	24
3	Dubovay László	—	24
4	Földessy Zsigmond	—	18
5	Grabanya György	—	24
6	Grabanya János	—	30
7	Grabanya Mátyás	—	12
8	Horváth János	—	21
	Áttétel	1	65

Sorszám	Az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	1	65
9	Kelecsényi István	—	21
10	Kisóczy Gábor	—	21
11	Kiss István	—	42
12	Kiss János	—	36
13	Klosz János	—	24
14	Lubovenszky özvegye	—	18
15	Mercz György	—	36
16	Paulikovics György	—	24
17	Paulikovics János	—	24
18	Paulikovics Pál	1	—
19	Pikovszky Mátyás özvegye	—	18
20	Verbovszky András, id.	—	24
21	Verbovszky András, ifj.	—	21
22	Verbovszky János	—	12
23	Vitkóczy András	—	24
	Összesen	6	10

Günther Mihály semmit sem fizetett, mert mikor a közgyűlést házában tartották, nem fogadott el díjazást.

Nomina Nobilium Onus Insurrectionis Generalis supportantium, die 19-ma et 20-ma Junii Anno 1727. (Az egyetemes fölkelés terhét viselő nemesek névsora, kelt 1727. évi június hó 19-edikén és 20-adikán.)

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Önként fölajánlott rész	Befizetett	
			frt.	dén.
<i>I. Ábrahámfalva</i>				
1	Ditrich Menyhért	$\frac{1}{12}$	17	50
2	Záborszky Erzsébet, Éva és Mária	$\frac{1}{20}$	10	50
3	Záborszky István	$\frac{1}{12}$	17	50
4	Záborszky János	$\frac{1}{16}$	13	13
<i>II. Bethlenfalva</i>				
1	Borló András	$\frac{1}{12}$	17	50
2	Dráveczky István	$\frac{1}{8}$	26	75
3	Glósz István	$\frac{1}{20}$	10	50
4	Görgey László özvegye	$\frac{1}{8}$	26	75
5	Montskó Anna, Káposztafalva gondnoka	$\frac{1}{12}$	17	50
6	Teőke hajadon leánya	$\frac{1}{16}$	13	13
7	Záborszky Gergely, Horváth Jánosért és Záborszky Andrásért	$\frac{1}{20}$	10	50
<i>III. Csontfalva</i>				
1	Almássy József	$\frac{1}{20}$	10	50
2	Horánszky Mihály	$\frac{1}{20}$	10	50
3	Mercz József	$\frac{1}{12}$	17	50
4	Szitkey János	$\frac{1}{16}$	13	13
Áttétel		—	232	89

Sor-szám	A helység és az összeírott egyén neve	Önként fel- ajánlott rész	Befizetett	
			frt.	dén.
	Áthozatal	—	232	89
5	Tarnóczy István	—	—	—
6	Zaffiry Sándor	$\frac{1}{16}$	13	13
	<i>IV. Curia Tybe (Tybe nemesi telke)</i>			
1	A földes uraság.	$\frac{1}{16}$	13	13
	<i>V. Filefalva</i>			
1	Szent-Andrássy Ignác és Görgey János	$\frac{1}{20}$	10	50
	<i>VI. Gánócz</i>			
1	Bárány Pál és filiczi Bencsik Imre	$\frac{1}{20}$	10	50
	<i>VII. Hadusfalva</i>			
1	Kálna József	$\frac{1}{20}$	10	50
2	Kálna Péter utódai	$\frac{1}{20}$	10	50
3	Szent-Andrássy András, János és József	$\frac{1}{20}$	10	50
4	Szent-Andrássy János, id.	$\frac{1}{20}$	10	50
5	Szent-Andrássy János, ifj.	$\frac{1}{20}$	10	50
6	Szent-Andrássy Mihály, id.	$\frac{1}{20}$	10	50
7	Szent-Andrássy Mihály, ifj.	$\frac{1}{20}$	10	50
	<i>VII. Hozelecz</i>			
1	Okolicsányi utódai	$\frac{1}{4}$	52	50
	<i>IX. Kíssócz</i>			
1	Bencsik József	$\frac{1}{20}$	10	50
2	Bencsik Péter	$\frac{1}{16}$	17	50
3	Drencsényi Mátyás és fia, továbbá Drencsényi János és Gánóczy Pál	$\frac{1}{20}$	10	50
	Áttétel	—	444	65

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Önként fel- ajánlott rész	Befizetett	
			frt.	dén.
	Áthozatal	—	444	65
4	Glósz Gáspár és Glósz Miklós öz- vegye	$\frac{1}{16}$	13	13
5	Glósz Károly	$\frac{1}{16}$	13	13
6	Kissóczy Gábor	$\frac{1}{12}$	17	50
7	Sándor özvegyének utódai	$\frac{1}{16}$	13	13
	<i>X. Komarócz és Horka</i>			
1	Bencsik György	$\frac{1}{20}$	10	50
2	Budaházy Elek	$\frac{1}{8}$	26	75
3	Budaházy Péter	$\frac{1}{8}$	26	75
4	Gyurikovics István és József és Ki- szely Pál	$\frac{1}{20}$	10	50
	<i>XI. Lökfalva</i>			
1	Horváth János	$\frac{1}{4}$	52	50
	<i>XII. Mahalfalva</i>			
1	Hadbavny János	$\frac{1}{16}$	13	13
2	Horváth Antal	$\frac{1}{12}$	17	50
3	Horváth Ferencz	$\frac{1}{16}$	13	13
4	Kiss Péter utódai	$\frac{1}{20}$	10	50
5	Kiss Tamás, Bencsik Tamás, Sváby István és Verbovszky Boldizsár	$\frac{1}{20}$	10	50
6	Kiszely Ádám	$\frac{1}{20}$	10	50
7	Lehóczky Sándor és Verbovszky András	$\frac{1}{20}$	10	50
8	Tarnóczy Zsigmond, Kiss Ferenczért	$\frac{1}{20}$	10	50
9	Verbovszky Imre	$\frac{1}{20}$	10	50
	Áttétel	—	735	30

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Önként föl- ajánlott rész	Befizetett	
			frt	dén.
	Áthozatal	—	735	30
10	Verbovszky Lőrincz	$\frac{1}{16}$	13	13
11	Záborszky János és húga, Dienesné	$\frac{1}{20}$	10	50
<i>XIII. Mecsedelfalva</i>				
1	Mattyasovszky László özvegye . . .	$\frac{1}{16}$	13	13
<i>XIV. Miklósfalva</i>				
1	Sváby Ádám	$\frac{1}{20}$	10	50
2	Szakmáry György, gömöri birtokos	$\frac{1}{20}$	10	50
3	Szent-Iványi Márton	$\frac{1}{8}$	26	75
<i>XV. Szent-András</i>				
1	Budaházy Imre	$\frac{1}{16}$	13	13
2	Kissóczy Mihály özvegye.	$\frac{1}{16}$	13	13
3	Mercz Imre özvegye	$\frac{1}{16}$	13	13
4	Mercz János	$\frac{1}{16}$	13	13
5	Paulikovics Ádám	$\frac{1}{16}$	13	13
6	Szent-Andrássy József, Hadusfalván lakó atyjával	$\frac{1}{20}$	10	50
7	Szent-Andrássy Sándor	$\frac{1}{20}$	10	50
	Összesen	—	906	46

6.

Összefoglaló kimutatás az armális (okleveles) nemesek, s a szabadosok, zsellérek, bérlők, stb. nem-nemesek által a császári katonaság kiteleltetésére fizetett adókról.

a) 1729. évi november hó 1-sőjétől 1730. évi május hó 31-edikéig fizetett

25 armalista összesen	4	frt.	26	dénárt
38 szabados	»	31	»	16
18 zsellér	»	96	»	74
64 alzellér	»	55	»	20

összesen 187 frt. 36 dénárt.

b) 1730. évi november hó 1-sőjétől 1731. évi április hó 30-adikáig a jobbágyok, zsellérek és alzellérek (összesen 192-en) hat hónapra fizettek 727 forint-, 32 dénárt; a szabadosok pedig (összesen 33-an, közöttük 3 bormérő és 1 kovács) fizettek 728 forint-, 37 dénárt.

c) 1731. évi november hó 1-sőjétől 1732. évi május hó 31-edikéig a jobbágyok, zsellérek és alzellérek (összesen 204-en) havonként fizettek 123 forint-, 83 dénárt; a szabadosok (összesen 32-en, közöttük 9 korcsmáros, és pedig Ábrahámfalván, Hadusfalván, Hozeleczen, Kissóczon, Lötkfalván és Mahalfalván 1—1 sör- és pálinkamérő, s Bethlenfalván 2 sör- és pálinka- és 1 bormérő) fizettek 20 forint-, 30 dénárt; s az armálisták (összesen 15-en) fizettek 4 forint-, 29 dénárt.

d) 1733/4-ben az armálisták (összesen 18-an) havonta fizettek 4 forint-, 66 dénárt; a szabadosok (összesen 26-an) fizettek 17 forint-, 54 dénárt; s a zsellérek és alzellérek

Ábrahámfalván	13-an	fizettek	16	frt.	31	dénárt
Bethlenfalván	45-en	»	22	»	24	»

Áttétel 58-an fizettek 38 frt. 55 dénárt

Áthozatal	58-an	fizettek	38	frt.	55	dénárt
Csontfalván	11-en	»	7	»	45	»
Filefalván	29-en	»	26	»	—	»
Hadusfalván	17-en	»	9	»	06	»
Horkán	8-an	»	3	»	59	»
Hozeleczen	10-en	»	5	»	35	»
Kissóczon	14-en	»	4	»	68	»
Löklfalván	8-an	»	9	»	76	»
Mahalfalván	21-en	»	9	»	56	»
Miklósfalván	7-en	»	2	»	24	»
Pikfalván	8-an	»	10	»	30	»
Szepes-Jánosfalván	14-en	»	12	»	—	»

összesen 205-en fizettek 138 frt. 54 dénárt.

e) 1734/5-ben az armálisták (összesen 16-an) havonként fizettek 5 forint-, 43 dénárt; a szabadosok (összesen 35-en) fizettek 20 forint-, 38 dénárt; s a zsellérek és alszellérek

Ábrahámfalván	fizettek	18	frt.	26	dénárt
Bethlenfalván	»	25	»	46	»
Csontfalván	»	8	»	42	»
Filefalván	»	29	»	77	»
Hadusfalván	»	8	»	34	»
Horkán	»	2	»	59	»
Hozeleczen	»	6	»	89	»
Kissóczon	»	7	»	17	»
Löklfalván	»	9	»	95	»
Mahalfalván	»	10	»	07	»
Miklósfalván	»	2	»	79	»
Pikfalván	»	13	»	36	»
Szent-Andráson	»	3	»	43	»
Szepes-Jánosfalván	»	13	»	93	»

összesen 160 frt. 43 dénárt.

f) 1738/9-ben az armálisták havonta fizettek 6 forint-, 39 dénárt, hat hónapra 38 forint-, 43 dénárt; a szabadosok fizettek 19 forint 65 dénárt; hat hónapra 137 forint-, 55 dénárt; a zsellérek és alzsellérek

Ábrahámfalván	fizettek	20	frt	82	dénárt
Bethlenfalván	«	22	»	02	«
Csontfalván	«	5	«	99	«
Filefalván	«	29	«	75	«
Hadusfalván	«	6	«	90	«
Horkán	«	2	«	84	«
Hozeleczen	«	9	«	87	«
Kissóczon	«	7	«	83	«
Löklfalván	«	4	«	69	«
Mahalfalván	«	8	«	84	«
Miklósfalván	«	2	«	03	«
Pikfalván	«	12	«	62	«
Szent-Andráson	«	3	«	08	«
Szepes-Jánosfalván	»	12	«	88	«

összesen 150 frt. 16 dénárt,

hat hónapra 900 forint-, 96 dénárt.

A hetedik hónapra az armálisták, szabadosok, zsellérek és alzsellérek fizettek még 150 forint-, 16 dénárt, tehát az egész hét havi kiteleltetésre összesen 1226 forint-, 31 dénárt.

g) 1742/3-ban az armálisták havonként fizettek 4 forint-, 89 dénárt, hat hónapra 29 forint-, 34 dénárt; a szabadosok fizettek 20 forint-, 92 $\frac{1}{2}$ dénárt, hat hónapra 125 forintot, a bethlenfalvi mézárók hat hónapra fizetett 13 forint-, 20 dénárt; a bérlők fizettek az egész évre 20 forintot; a jobbágyok, zsellérek és alzsellérek havonta fizettek 138 forint-, 58 $\frac{1}{2}$ dénárt, hat hónapra 831 forint-, 51 dénárt. A hat havi járulék egész összege 1019 forint, 60 dénár volt.

h) 1745. évi november hó 1-sőjétől 1746. évi ápril hó végéig az armálisták, szabadosok, jobbágyok és zsellérek havonta fizettek 154 forint-, 72 dénárt, hat hónapra 927 forint-, 72 dénárt.

i) 1748 évi november hó 1-sőjétől 1749. évi ápril hó 30-adikáig fizettek

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
<i>A) Az armálisták hat hónapra</i>			
1	Albrechtovics László	—	60
2	Glósz Imre	—	40
3	Glósz Gáspár	1	20
4	Grodkovszky János	1	50
5	Horváth (Hadusfalyi) János	1	20
6	Kiss István, id.	1	—
7	Kiss István, ifj.	—	24
8	Kiss János	—	50
9	Mercz utódai, vagy birtokaik bérlői.	—	60
10	Némethy János	—	60
11	Verbovszky János	—	60
12	Vitkóczy özvegye	—	40
	Összesen	8	84
<i>B) A szabadosok és zsellérek havonta</i>			
<i>I. Ábrahámfalván</i>			
1	Butka János	2	—
2	Kosztán Tamás	—	60
3	Stahuv János, bormérő	1	80
<i>II. Bethlenfalván</i>			
1	Brindza György	—	36
	Áttétel	4	76

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	4	76
2	Gurka	1	42
3	Gyurkovics András	—	36
4	Ivanidesz János	—	24
5	Jurkovics Éliás	—	50
6	Késmárszky Mátyás	—	36
7	Lajcsák András és Tamás	—	72
8	Lux József	1	42
9	Pécsy Imre	—	60
10	Rusznyák János	—	60
11	Szitkey özvegye	—	50
12	Thúl Pál	—	36
<i>III. Csontfalván</i>			
1	Garass Mátyás	—	36
2	Humenik István	1	32
<i>IV. Filefalván</i>			
1	Bonk István	—	50
2	Domanyovszky Ádám	2	84
3	Nerodolik Márton	1	50
4	Nerodolik Pál	—	80
<i>V. Gánócson</i>			
1	Hranovniczky Mátyás	—	18
2	Wolfgang János	—	24
<i>VI. Hadusfalván</i>			
1	Kálmán György	—	48
2	Király András, bérlő	—	40
	Áttétel	20	46

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	20	46
3	Kubiterka	—	12
4	Sariszky Pál	1	54
5	Thuránszky Mihály	—	80
<i>VII. Horkán</i>			
1	Eufrozína	—	50
2	Kossik Jakab	—	60
3	Nerodolik György	1	80
4	Papp György	—	50
5	Papp János	—	50
6	Papp Márton	—	50
<i>VIII. Hozelecczen</i>			
1	Simkov András	6	—
<i>IX. Kissóczon</i>			
1	Grumel András	—	60
2	Hvila	—	36
3	Kubalya Simon, bormérő	1	—
4	Martinkó	—	60
5	Okrucskó János, magáért	—	30
6	Okrucskó János, a Sztavács-féle birtok felének bérlője	—	90
7	Rainberger Gábor	—	60
8	Rainberger Mátyás	—	24
9	Tomasov János, a Sztavács-féle birtok felének bérlője	—	90
	Áttétel	38	82

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	38	82
	<i>X. Mahalfalván</i>		
1	Czimbalista András	1	—
2	Demkó Zsigmond, bormérő	1	50
3	Kaczvinszky Mihály	—	80
4	Machay Sámuel	—	80
5	Tompos István	—	80
	<i>XI. Miklósfalván</i>		
1	Kosztka János	—	24
	<i>XII. Pikfalván</i>		
1	Lechniczky Mátyás	—	60
	<i>XIII. Szent-Andráson</i>		
1	Cseh Márton	—	36
2	Grumel Mihály	—	90
3	Salatka özvegye	—	24
	Összesen	46	06
	<i>C) Filefalva és Gánócz bérlői hat hónapra</i>	20	—

k) 1749/50-ben a zsellérek havonta fizettek 169 forint-, 03 dénárt; a szabadosok pedig 33 forint-, 10 dénárt. Az egész hat havi járulék összesen 1232 forint, 78 dénár volt.

7.

Limitatio Dominorum Nobilium de Anno 1744. (A nemes urak 1744. évi előirányzata.)

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt	dén.
<i>I. Ábrahámfalva</i>			
1	Detrich Sándor	—	12
2	Horváth Boldizsár	—	10
3	Horváth György	—	18
4	Nemessányi Ádám	—	20
5	Okolicsányi Sándor	—	20
6	Záborszky Gábor	—	06
7	Záborszky János	—	06
<i>II. Bethlenfalva</i>			
1	Faigel János	—	20
2	Glósz, plébános	—	06
3	Glósz Imre	—	09
4	Görgey Boldizsár	—	40
5	Görgey Istvánné	—	20
6	Gyurkovics András	—	01
7	Horváth János	—	04
8	Horváth Márton	—	06
9	Jabroczy	—	01
10	Madocsányi Dániel	—	06
11	Semsey Boldizsár, alispán	—	40
12	Záborszky Gábor	—	20
<i>III. Csontfalva</i>			
1	Borló Imre	—	10
2	Némethy János	—	03
Áttétel		2	78

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatai	2	78
3	Ribiczey János	—	10
4	Vitális János	—	08
	<i>IV. Filefalva</i>		
1	Bencsik Imre	—	05
2	Domanyovszky András	—	05
3	Kálna György	—	01
4	Nedorolik Márton	—	06
5	Nerodolik Pál	—	06
	<i>V. Gánócz</i>		
1	Baranyi Lőrincz	—	06
2	Máriássy Mária	—	15
3	Venkóczy özvegye	—	06
	<i>VI. Hadusfalva</i>		
1	Horánszky Péter	—	12
2	Horváth János	—	05
3	Kálna János	—	01
4	Kálna Mihály	—	09
5	Király András	—	01
6	Ludmann Pál	—	01
7	Szent-Andrássy Ádám	—	01
8	Szent-Andrássy György, id.	—	04
9	Szent-Andrássy György, ifj.	—	02
10	Szent-Andrássy János	—	05
11	Szent-Andrássy Márton	—	01
12	Szent-Andrássy Mátyás	—	01
13	Szent-Andrássy Mihály	—	05
	Áttétel	3	94

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	3	94
14	Szent-Andrássy Pál	—	02
15	Ujházy Keresztély	—	30
	<i>VII. Horka</i>		
1	Budaházy István	—	12
2	Nerodolik György	—	08
3	Papp Sámuel özvegye	—	15
	<i>VIII. Hozelecz</i>		
1	Okolicsányi György	—	15
2	Okolicsányi Imre	—	40
	<i>IX. Kissócz</i>		
1	Bende István	—	08
2	Csepcsényi István	—	02
3	Gánóczy Mátyás	—	01
4	Görgey László, ifj.	—	30
5	Görgey László özvegye	—	16
6	Kisóczy Gábor	—	07
7	Paulikovics Pál	—	01
	<i>X. Lökfalva</i>		
1	Görgey László	—	30
	<i>XI. Mahalfalva</i>		
1	Albrechtovics László	—	01
2	Hadbavny György	—	25
3	Hadbavny Péter	—	18
4	Hadbavny Zsigmond	—	30
5	Horánszky György	—	04
	Áttétel	6	89

Sorszám	A helység és az összeírott egyén neve	Kirovás	
		frt.	dén.
	Áthozatal	6	89
6	Horváth Pál	—	20
7	Kelecsényi özvegye, nagyon szegény	—	—
8	Kiss István	—	08
9	Kiss János	—	06
10	Kurtha Péter	—	06
11	Lehóczky Imre	—	05
12	Lehóczky István	—	06
13	Lehóczky Pál	—	05
14	Sváby Imre	—	01
15	Verbovszky András, id.	—	08
16	Verbovszky András, ifj.	—	08
17	Verbovszky János	—	03
18	Záborszky János	—	12
	<i>XII. Miklósfalva</i>		
1	Joó Péter özvegye és fiai	—	25
	<i>XIII. Szent-András</i>		
1	Bencsik Ádám	—	10
2	Bencsik Zsigmond	—	02
3	Dubovay László	—	01
4	Grodkovszky János	—	05
5	Szent-Andrássy Imre	—	06
6	Szent-Andrássy István birtoka	—	12
	Összesen	8	38

(A X Lándások Széké-iek Szepes-vármegye levéltárában őrzött jegyző-könyveiből)

V.

A Nagy- és Kisvármegye összeolvadásának egyezsége.

Tenor

Transactionis sub Nro 2 provocatae talis est:

Nos universitas praelatorum Baronum Magnatum et Nobilium Cottus Scepus parte ab una, parte vero ab altera nos Universitas Sedis Superioris Nobilium X Lanceatorum ejusdem Cottus memoriae comendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis: Quod dum Anno Die locoque datorum Praesentium infrascriptis scopo ex eo ad invicem convenissemus, unaque in mixta congregatione generaliter fuisset constituti, ut diu sedens animis nostris desiderium, quo legati Jurisdictione nostra hactenus ab utriusque separatim exercita in unum corpus coniuncta, comune Patriae, Regis, et privatorum bonum vi unita fortius zelare, et promovere anhelabamus, tandem aliquando ad perennem nostram conquietiam in effectum deducere queamus: eo tum matura deliberatione pensatis universis prout et contra facientibus momentis, interpositaque de nemini praejudicando cautela, ad talem, qualis sequitur condescendimus mutuae unionis, et perpetuae Jurisdictionum nostrarum Coadunationis Transactionem. Et quidem

Nos Universitas Sedis Superioris X Lanceatorum Cottus Scepusiensis de legalitate privilegialis consistentiae nostrae a saeculis imperturbate subsistentis nullum dubium habentes, adeoque nulla infirmitate Juris nostri, aut Jurisdictionali partis alterius praeceminentia adacti, sed solo amore pacis, et compendiandorum negotiorum Publicorum causa, omne Jurisdictionis nostrae

legalis exercitium, Inclytae Universitatis Comitatus Maioris copulamus, et iuri hucadusque exercito negotia nostra Sedis nostrae in separatibus Concursibus sub proprio magistratu pertractandi sponte renunciantes. Universas publicae administrationis partes Jurisdictioni praeaudatae Universitatis Comitatus Scepusiensis Maioribus sequentibus sub conditionibus irrefragibiliter et in perpetua tempora observandis incorporamus.

1. Ut Sedes haec Superior cum Universis suis locis, Possessionibus et Praediis et quidem: Bethlemfalva, Hadusfalva cum praedio Matyasocz, praedium Mecsedelfalva, Csontafalva, Machalfalva, Abrahamfalva, Pikfalva, Levkocz, Szent-András, Horka cum praediis Komarócz et Horanszka, Kissócz, Miklósfalva et Filicz integris, nec non partibus possessionum Hozelec et Ganocz juxta actualem usum Jurisdictioni Sedis nostrae incorporatis, in statu suo vetusto unice Curiali porro quoque et perpetuis quibus vis temporibus conformitate Privilegiorum suorum consideretur, atque tractetur, sequaciter tam ipsa Nobilitas ejusdem, quemadmodum caeteri Regni Nobiles, in omnibus Juribus, Privilegiis, Praerogativis et Immunitatibus suis nobilitaribus maneat, quam et Jurisdictione Plebis in gremio praeactae Sedis nunc et in futurum reperibilis velut Curialistarum, et in fundis Curialibus, atque aedificiis per Dominos Terrestres erectis, conservarique solitis degentium, nullasque fixas et determinatas adpertenentias habentium, justa habeatur reflexio, sequaciter etiam in sensu municipalium Privilegiorum omnes hi, et singuli aquavis militari Condensione et praeiuncturis immunes reddantur, neque unquam ad connumerationem Portarum Palatinalium pertrahantur, sed ad instar aliorum Cottus Maioris Curialistarum tractentur, et ad

solvenda onera passiva Inclyti Cottus Maioris ante coniunctionem contracta nulla ratione adigantur.

Licet autem

2-do grati agnoscere debeamus Nobilitatis nostrae in quantum subiecta ad gerenda publica Officia idonea numerat, per Incl. Univ. Cottus Maioris hactenus etiam condignam rationem habitam fuisse, quia tamen Eadem nobilitate in unum iam Jurisdictionale corpus cum illa abeunte, eidem quoque unum velut ad rem propriam, idemque cum illa dicta Publica Officia Jus enascetur, Sedis huius nobilitatis alioquin sat numerosae relate ad Officia in publicis gerenda porro quoque talentorum et qualitatum condigna ratio habeatur, sequaciter propta faciliorem eiusdem adplicationem ad perpetuae praesentis copulae memmoriā, duodenus primariorum Assessorum numerus duobus individuīs de nobilitate eiusdem deligendis adauctus ex 14 Individuis consistat, reliqui auctuales Sedis nostrae nomine Honorariorum Cottus Maioris Assessorum adnumerentur.

Quia vero

3-o Archivum eiusdem Sedis nostrae occasione ea, qua sub gloriosae reminiscentiae Imperatore Josepho II Archivo Inclyt. Cott. Maj. incorporatum fuit, separatim registratum, et asservatum fuisset, ne ex actorum commassatione disordo aliquis et in exquirendis necessariis documentis difficultas suo tempore oriatur, Archivum quidem Sedis nostrae resignandum, quaqua ratione invicem confundatur, sed separatim omni cum securitate conservetur, Ipsa vero originalia privilegia Sedis Superioris Venerabili Capitulo Scepusiensi erga recipienda transumpta fine conservationis, prouti et Sigillum Sedis Superioris sub sigillis Deputatorum resignationem procuratorum, eidem Ven. Capitulo con-

signetur, et per Idem ad perpetuam rei memmoriā conservetur. Ut vero

4-to Bona nostra fides et sincera fraterna in omnibus cum Inclyta Universitate Cottus Maioris agendi ratio palam constet, Cassam nostram Domesticam in eo, qui a tempore separationis conflatus est, et in quo occasione effective suscipiendae Jurisdictionum ambarum copulationis reperitur statu. Eidem Inclytae Universitatis Cottus Maioris resignabimus, eo per expressum reservato, ut statum Sedis huius Superioris Curialem in perpetua tempora salvandum Transactionis praesentis inarticulatio in modernis G. Regni Comitibus petatur taliter unio haec lege publica confirmetur.

Et

5-to Ad perpetuam huius unionis memmoriā in ingressu publicarum expeditionum titulo Nos Universitas Cottus Scepusiensis et Sedis Superioris Decem Lanceatorum articulariter unitae adolatur.

Ipsae tamen

6-to Transactionis huius realis effectus nonisi impetrata inarticulatione subsequatur.

Nos Universitas Statum et Ordinum Cottus Scepusiensis Majoris ad praemissas Inclytae Sedis Decem Lanceatorum unionis Conditiones consentientes, accedente relate ad augendum conformiter puncto 2-do Duodenum Assessorum Primariorum numerum neo Supremi Comitibus Antonii Csaky de Keresztszegh, qua utriusque Transigentis Jurisdictionis moderatoris pro competente denominationis Jure annuū omnium quoad Nobilitatis in Statu Privilegiali conservationem, Curialistarum, Taxationem, Archivi et Sigilli resignandi manipulationem ac conservationem, Transactionis praesentis inarticulationem, omnium praemissorum puncto-

rum reale, ac efficax implementum interposita fidei publicae cautione stipulamur et ad eandem perpetuo observanda nos obligamus in cuius rei majorem fidem, irrefragibile robur et perpetuam memmoriā praesentes nostras Transactionales in triplici exemplari expeditas, munimine utriusque Jurisdictionis authentici sigilli roboratas extradandas esse duximus. Ex congregatione mutuo consensu in Lib. Reg. civitate Leutschoviensi Anno Dominicae Incarnationis 1802. Die 25-a Septembris celebrata. — (L. S.) Lectum et Extradatum per me Melch. Detrich de Benedekfalva I. Sedis Superioris Nobil. X Lanc. Cottus Scepus. Ordinarium Notarium m. p. — (L. S.) Lectum et Extradatum per me Ludovicum Almassy de Filicz Incl. Cottus Scepusiensis Jurat. VNotarium m. p.

Comes Antonius Csáky

Supremus Comes Cottus utriusque Scepus.

Michael Töke de Csépanfalva S. C. et Regiae A. M. Consiliarius Incl. Sed. Super. Ord. VCom. m. p. — Alexius Budaházy de Eadem Sed. Super. Tab: Judr. Assessor m. p. — Ludovicus Ujházy Incl. Cottus Scepus. Tab. Judr. Assessor m. p. — Stephanus Vitalis de Eadem praelibatae Sed. Superioris Tab. Judriae Assessor m. p. — Josephus Mercz plibatae I. Sed. Superioris ord. Fiscalis m. p. — Antonius Horvath Kissevics Eiusdem Incl. Sed. Ord. Judlium m. p. — Carolus Glosz praelibatae Incl. Sed. Superioris Jurassor m. p. — Georgius Guldenfinger de Krompach Incl. Cott. Scepus Ord. VComes m. p. — Ladislaus Görgey de Eadem Incl. Cottus Scepus. Subst. VComes m. p. — Paulus Dolevicseny m. p. Eiusdem Incl. Cottus Scepus Tab. Jud. Assessor. — Samuel Günther de Lilienfeld Eiusdem Incl. Cott. Scepus. Tab. Jud. Assessor. —

Josephus Kolacskovszky de Eadem Eiusd. Incl. Cott. Scep. Tab. Jud. Assessor et Ordinarius Fiscalis m. p. — Ignatius Dolevicseny Incl. Cotts. Tab. Judriae Assessor et Cassae utriusque G. Perceptor m. p. — Ignatius Vitkoczy Eiusdem Incl. Cottus Scep. Ord. Judlium m. p. — Antonius Donatus Sponner Eiusdem Incl. Cottus Scepus. Vice-Judlium m. p. — Andreas Nemessany de Eadem Eiusdem Incl. Cottus Jurassor m. p.

(Szepes-vármegye levéltára. Sectio X Lanceatorum. Prot. XVII. Fol. 940.--947.)



TARTALOM.

I. A Kisvármegye eredete, helységei, földje, lakossága, közjogi helyzete és politikai története.

Az első foglaló magyarok beköltözése Szepesbe 5—7; a Kisvármegye keletkezése 7—8; életének első harmadfél-százada 8—9; elnevezéseinek eredete 9; helységeinek száma és nevei 9—12; elszakított helységei 12—13; helységeinek úmenti helyzete 13—14; a X Lándsások nemessége 14—15; a Kisvármegye földrajzi helyzete 15; területe és határai 15—16; földjének domborzati és vízrajzi viszonyai 16; ásványvizei 16—17; lakóinak száma 17—20; legrégebb földbirtokos családjainak nevei 20—23; birtokosainak magyarsága 23; e magyarság kipsztlulása 23; a X Lándsások nagy szabadságlevelének tartalma 24; a Kisvármegye közjogi helyzete 24—25; politikai története 25; a X Lándsások szereplése a XIV. század végéig 25; a Poprád és Hernád folyók egyesítésének terve 26; Giskra csapatainak sarczolásai 26—27; a X Lándsások szereplése Bethlen Gábor fölkelése idejében 27—29; szereplésök a Thököly-féle mozgalmakban 29; szereplésök II. Rákóczy Ferencz fölkelésekor 29—32; szereplésök Mária Terézia uralkodása elején 32—33; szereplésök II. József uralkodása idejében 33—34.

II. A Kisvármegye közigazgatása: közgyűlései, hivatalos nyelve, címere és zászlója, s tisztviselői.

A Kisvármegye közgyűlést tartó joga 34; a közgyűlések megtartásának ideje 34; a közgyűlések elnöke 34; a közgyűlések nevei és jogkörei 34—35; a közgyűlések átváltozásai 35—36; a közgyűlések helyei 36; a vármegyeháza fölépítése 36—37; a közgyűléseken megjelenés kötelezettsége 37; a közgyűlésekről elmaradás megbüntetése 37; az elmaradás mentségei 37—38; a Szék

megsértésének büntetése 38—39; a Kisvármegye hivatalos nyelve 39—40; magyar nyelvű tárgyalások és följegyzések 40; német nyelvű följegyzések 40; a Kisvármegye hivatalos pecsétje 40—41; címerei 41—42; zászlója 42; jegyzőkönyvei és hivatalos ügyrattai 42—43; levéltárának tartalma 43—46; a Kisvármegye tisztikara 46; a tisztviselők alkalmazásának módja 46; a tisztviselők megválasztásának napja 46—47; a tisztviselők hivataloskodásának időtartama 47; a tisztviselők megválasztásának módja 47—48; a tisztviselők hivatalos esküjének mintái 48—50; a Kisvármegye alispánjának fizetése 50; a jegyző fizetése 50—51; a jegyző-helyettes fizetése 51; a szolgabíró fizetése 51—52; az esküdt fizetése 52; a tiszti ügyész fizetése 52; a táblabírák fizetése 52—53; a sebész fizetése 53; az ajtónálló fizetése 53—54; a hajdúk fizetése 54; a X Lándsások első bírái 54; a Kisvármegye alispánjainak és többi tisztviselőinek névjegyzéke 54—55.

III. A Kisvármegye jog- és igazságszolgáltatása: általános és különös szabályrendeletei.

A X Lándsások szabályrendeletet alkotó joga 55; a Kisvármegye legrégebb szabályrendeletének tartalma 55—60; a második szabályrendelet tartalma 60—61; a harmadik szabályrendelet tartalma 61—62; a negyedik szabályrendelet tartalma 62; az ötödik szabályrendelet tartalma 62—64; a hatodik szabályrendelet tartalma 64; rendelkezések a közerkölcs védelmére 64—66; rendelkezések a káromkodás ellen 66—67; rendelkezések a dohányozás ellen 67—69; rendelkezések a kártyajáték ellen 69; rendelkezések az iszakosság ellen 69—71; rendszabályok a cselédség számára 71—73; rendelkezések a cigányok polgárosítása felől 73—74.

IV. A Kisvármegye hadi szervezete: harczosainak száma és zsoldja; hadvizsgálatok; idegen katonák beszállásolása; a lándsás vitézek felszerelése.

A Kisvármegye hadi szervezetének alapja 74; a katona-küldés elve 74—75; a katona-küldés alapja 75; a X Lándsások fegyveres vitézeinek száma 75—77; a X Lándsások fegyvereseinek zsoldja 77; a katonák útasítása 77; a X Lándsások idegenkedése a hadi szolgálatról 77—78; a X Lándsások első általános hadvizsgálata 78—80; a Kisvármegye hadi ereje 80; a második áta-

lános hadvizsgálat 80; a harmadik általános hadvizsgálat 80—81; a Kisvármegye védekezése a törökök ellen 81; kémszemle a törökök ellen 81—82; a nagyvármegyei hadvizsgálat 82; a Kisvármegye fegyveres csapatának elkülönítése a Nagyvármegye csapatától 83; a X Lándsások helységeibe a császári katonaság beszállásolása 83—84; a császári katonaság kiteleltetésének költségei 84—85; a X Lándsások fegyveresei II. Rákóczy Ferencz ellen 85; a császári katonaság új beszállásolása 85—86; a X Lándsások fegyveresei a múlt század végi francia háborúban 86—87; a Kisvármegye harcosainak fegyverzete 87; a X Lándsások legutolsó díszfölvonulása 87.

V. A Kisvármegye adórendszere: rovásadó; hozzájárulás; koronázási ajándék; aranyadomány; terményadó; fényűzési adó.

A Kisvármegye közjövödelmei 88; az adózás kezdete hazánkban 88—89; a Kisvármegye lakóinak közadói 89; a Dica (rovásadó) nagysága és kirovásának módja 89—91; az Additio (hozzájárulás) természete, fölhasználása, kivetésének módja és nagysága 91—95; a X Lándsások adójegyzékei 92—93; a külföldi birtokok megadóztatása 93—94; a Kisvármegyében az adózás rendezése 95; a Donativum (koronázási ajándék) természete és összege 95—96; az Auridatum (aranyadomány) természete 96; a horanszkei Auridatum-pörök 96—98; a terményadók nemei és mennyisége 98; a császári katonaság kiteleltetésére adott terményadó mennyisége 98—99; a hadi terményadók mennyisége 99; a hadi terményadók beszállításának nehézségei 99—100; a hadi terményjárulékok megfizetése 100; a fényűzési adó alapja 100—101; a fényűzési adót fizetni tartozók összeírása 101; a fényűzési adó mennyisége 101.

VI. A Kisvármegye anyagi műveltsége: földművelése, ipara és kereskedése, hatósági árszabásai, postája, s mérték- és pénzrendszere.

A Kisvármegye földművelésének kezdete 102; a X Lándsások helységei földjének minősítése 102—103; a X Lándsások küzdése a földbecslés ellen 103—104; a Kisvármegye helységeiben a fő termények mennyisége 1693-ban 105; a Kisvármegye helységeiben a házi állatok száma 1693-ban 105—106; a X Lánd-

sások földművelésének eredményei 106; az 1585. évi éhínség 107; az éhínség miatt földelzálogosítások 107—110; az 1622. évi nagy drágaság 110; a X Lándsások ipara 110—112; kereskedése 112; a sör csempészése 112; a medvebőr-ajándékozás 113; a kereskedelmi utak használatlansága 113—114; a mahalfalvi útvám 114; a közlekedés lassúsága 114; a kereskedelmi megtorló rendszer 114—115; a Kisvármegye árszabályozó joga 115; a sör árszabásai 115—117; az idegen sör eladásának tilalma 117—118; a pálinka árszabásai 118—119; a bor árai 119—121; a hús árszabásai 121—122; az 1682. évi általános árszabás 122—124; a Nagyvármegye 1610. évi egyetemes árszabása 124; a gazdasági munka árszabása 124—125; a háztartási munka árszabása 125; a házi élelmi cikkek árszabása 125; a mészárosok árúinak és munkáinak árszabása 125—126; a szijgyártók árszabása 126; a vargák árszabása 126; a szövetek árszabása 126; a szabók árszabása 126—127; a szücsök árszabása 127; a tímárok árszabása 127; a vasárúások és kovácsok árszabása 127; a kerékgyártók árszabása 127; a bodnárok árszabása 127; a kalaposok árszabása 127—128; az asztalosok árszabása 128; az árszabások jellege és hatása 128; a posta megalapítása 128—129; a szepesi első póstavonal 129; e póstavonal állomásainak ellátása, javadalmazása és fejlődése 129—133; a póstadíj mennyisége 130; 131; 133; a póstaút állapota a Kis-vármegyében 131; a levélposta közlekedésének módja 131—132; a póstai személyszállítás módja 132; a X Lándsások terület-mértékei 133—134; folyadék-mértékei 134; a szemes termények mértékei 134—135; a »lőcsei mértékek« 135; a X Lándsások súly-mértékei 135; mértékrendszerök hiánya 135—136; a X Lándsások pénzrendszerének alapja 136—137; az arany és ezüst márkák értékei 137; a szepesi ezüst márka értéke és részei 137—138; a márkák súlyai 138; a »kurta- és vonás-forint« értékei 138; a szepesi forintok értékei 138; a magyar forint értékének változásai 138—139; a XVI. század végén járt magyar forint mai értéke 139; a szepesi rossz lengyel pénzek 139; a XVII. század végén járt pénzek értékei 139; a vörösréz »libertás« bőségének hátrányai 139—140; a pénzláb leszállítás 140—141; a rézpénz viszonya az ezüsthöz 141; a hamis pénz elszaporodása 141; a kölni márka értékei 141—142; az 1753. és 1857. évi pénzegezeségek 142; a »korona« értéke 142.

VII. A Kisvármegye egyházi viszonyai: egyházi főhatóságai, s anya- és leányegyházai.

A Kisvármegye egyházi viszonyainak legrégebb adata 142—143; a X Lándsások első temploma 143; a Kisvármegye első plébánia-templomai 144; ezeknek egyházi főhatósága 144; a XVII. század elején volt plébániák 144; a protestantismus a X Lándsások földjén 144; a XVII. század végén volt plébániák 144—145; a XVIII. század elején volt plébániák 145; a XVIII. század végén volt plébániák 145; a gánóczi plébánia változásai 145; a mai plébániák 145.

VIII. A Kisvármegye beolvadása a Nagyvármegyébe: az első kísérlet a beolvadásra; a második kísérlet: az egyezség okirata; a beolvadás végrehajtása.

A két vármegye összeolvasztásának alapoka 146; az első törekvés az egyesítésre 146—147; a törekvés eredménytelenségének okai 147—148; az egyesítés új indító oka 148—149; a X Lándsások első nyilatkozata a beolvadásról 149; a Nagyvármegye javaslata, s a Kisvármegye ellenjavaslata 149—150; a Nagyvármegye nyilatkozata 150; az egybeolvadás egyezségének szövege 150—154; az egyezség aláírói 154—155; az egyesülés sürgetése 155; a Kisvármegyét a Nagyvármegyével egyesítő 1802: X törvény-cikk szövege 155—156; a Kisvármegye nevének elmúlása 156—157; a X Lándsások legutolsó egyetemes gyűlésének lefolyása 157; a két vármegyének egyesülő közgyűlése 157—158; az egyesülés emléktáblája 158—159; az egyesülés ünnepi beszédei 159; a Kisvármegye beolvadása 159—160; az új táblabírák kinevezése 160; az egyesítő közgyűlés további folyása 160—161; a X Lándsások méltatása 161.

Függelék: a Kisvármegye történetére vonatkozó legjelentősebb okiratok és kimutatások.

I. IV. Béla király nagy szabadságlevele a X Lándsások nemessége számára. 162—163. — II. A Kisvármegye főispánjainak és tisztviseleinek betűsoros névjegyzéke. 164—176. — III. A X Lándsások Székének 1621. évi szabályrendelete. 176—181. — III. b) Ludmann Tamásné és Petrás Istvánné magyarnyelvű osz-

tály-egyezsége 182—184; IV. A Kisvármegye legjelentősebb adójegyzékei. 184—214. — 1. A Szepes-vármegyei Tíz Lándsások Széke Nemeseinek rovása 1587. évi május hó 6-odikán. 184—188. — 2. A legrégibb előirányzat az 1653. évre. 189—193. — 3. A Mahalfalván 1716. évi január 10 edikén tartott közgyűlésben elfogadott előirányzat. 194—198. — 4. Az armális (okleveles) nemesek adójegyzéke 1726. évi november hó 1-sőjétől 1727. évi ápril hó 30-adikáig. 198—199. — 5. Az egyetemes fölkelés ter-
hét viselő nemesek névsora, kelt 1727. évi június hó 19-edikén és 20-adikán. 200—203. — 6. Összefoglaló kimutatás az armális (okleveles) nemesek, s a szabadosok, zsellérek, bérlők, stb. nem-nemesek^{ak} által a császári katonaság kiteleltetésére fizetett adókról. 204—210. — 7. A nemes urak 1744. évi előirányzata. 211—214. — V. A Nagy- és Kisvármegye összeolvadásának egyezsége. 215.—220. — Tartalom 221—226.



2/7259

(58)

DB
785
S6H7
köt.3

Hradzky, József
A szepesi "Tíz-láncok
széke"

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW



D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 15 17 23 03 005 8 *